

Journal of
**Humanities
and Social
Sciences**

Bansomdejchaopraya
Rajabhat University

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

HU
SOC

ISSN 1906 – 1102

ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2562

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2562)

Vol. 13 No. 2 (July - December 2019)

ISSN 1906 - 1102 (Print)

2673 - 0073 (Online)

วัตถุประสงค์

วารสารวิชาการฉบับนี้ออกปีละ 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน) และฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม) ของทุกปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้อาจารย์ นักวิชาการ นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัย รวมทั้งได้แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นทางวิชาการ และการวิจัยในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาในศาสตร์ดังกล่าวต่อไป

ขอบเขตเนื้อหา

บทความวิจัยและบทความวิชาการที่เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์ และบทวิจารณ์หนังสือในสาขาที่เกี่ยวข้องทางศาสตร์มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ ปรัชญา ศาสนา ภาษาและวรรณกรรม จิตวิทยา ประวัติศาสตร์ นาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ คีตศิลป์ ศิลปกรรม มานุษยวิทยา บรรณารักษศาสตร์ สังคมวิทยา รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ วัฒนธรรมศึกษา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์กับการพัฒนา คติชนวิทยา นิเทศศาสตร์

จัดพิมพ์โดย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

1061 ซอยอิสรภาพ 15 แขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี กรุงเทพฯ 10600

โทรศัพท์: 0 2473 7000 ต่อ 2073 มือถือ: 081 - 657 - 4023

อีเมล: human_bsru@hotmail.com

เว็บไซต์: <http://human.bsru.ac.th/ejournal/index.php>

คณะกรรมการกองบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ที่ปรึกษา

อธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทพชยา วนนะบวรเดชน์

กองบรรณาธิการ

1. รองศาสตราจารย์ ดร.จิตติ กิตติเลิศไพศาล	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
2. รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณวดี ชัยชาญกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
3. รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาณี พัดทอง	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญมิ่ง คำประเสริฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญวรรณ กำคำ	มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นนท์ณัฐ คลยทวีสิทธิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภัค มหาวรากร	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุทธิเมธว์ เกื้อกอบ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

คณะผู้จัดทำ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนัสวี ศรีราชเลา
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัญญาณัฐ เสียงใหญ่
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุพิชฌาย์ นพวงศ์ ณ อยุธยา
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประภาพรรณ หิรัญวัชรพฤกษ์
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรุณรัตน์ คนเชื้อ
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ฤดี กมลสวัสดิ์
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์กิตติยา รัศมีแจ่ม
8. อาจารย์กิลเบิร์ต อีเด็นส์ เม้ามี่ศรี
9. อาจารย์เฉลิมทรัพย์ กรัณย์จักรวุฒิ
10. อาจารย์สุภัทรา จันทะคัด

ฝ่ายประสานงาน

นางสาวศิริขวัญ ปิ่นเพชรสวรรค์

ออกแบบปก

อาจารย์ ดร.วิสิทธิ์ โพธิ์วัฒน์

บทบรรณาธิการ

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2562)

ท่านสมาชิกและผู้อ่านที่เคารพทุกท่าน

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม) พ.ศ. 2562 ฉบับนี้ เป็นฉบับส่งท้ายปีเก่า 2562 โดยการดำเนินการวารสารยังคงขับเคลื่อนสู่การเป็นวารสารระบบอิเล็กทรอนิกส์เต็มรูปแบบ ตามนโยบายศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai-Journal Citation Index Centre - TCI) และมุ่งพัฒนาวารสารสู่เกณฑ์ TCI 1 อย่างต่อเนื่อง

บทความที่ปรากฏในวารสารฉบับนี้ได้ตีพิมพ์บทความจากผู้เขียนซึ่งเป็นนักวิชาการทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยรวมทั้งหมด 10 บทความ แบ่งเป็นบทความวิจัยจำนวน 6 บทความ บทความวิชาการจำนวน 4 บทความ และบทปริทรรศน์หนังสือ 1 เล่ม ครอบคลุมเนื้อหาทั้งด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ นาฏศิลป์ และวัฒนธรรม บทความวิจัย 6 บทความ ประกอบด้วย 1) การพัฒนาผลสัมฤทธิ์โดยใช้รูปแบบ 4 MAT ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เรื่องคำไทยที่ยืมมาจากภาษาอื่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอักษรพิทยฯ 2) การศึกษานาฏศิลป์เพื่อการพัฒนาองค์ความรู้ท้องถิ่น: กรณีศึกษาฟ้อนดาบและวิถีชุมชนของชาวไทยใหญ่จังหวัดแม่ฮ่องสอน 3) ทักษะคิดและพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาที่มีผลการเรียนภาษาญี่ปุ่นในระดับกลาง-ต่ำ 4) แนวทางแก้ไขข้อผิดพลาดการใช้คำช่วยภาษาญี่ปุ่น ในรายวิชาภาษาญี่ปุ่น 2 (1561117) ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ชั้นปีที่ 1 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีสะเกษ 5) นาฏยประดิษฐ์ ชุดโนรีดัดตน 6) “เพ่ง”: การศึกษากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ในสมัยรัตนโกสินทร์ สำหรับบทความวิชาการ 4 บทความ ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้การสนทนาทักทาย “สวัสดีคุณครู” ด้วยภาษาไทยในฐานะภาษาที่สอง 2) การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัย:

บทบาทผู้บริหาร 3) สมาชิก: วิธีแห่งการบำบัดภาวะทางจิตใจ 4) เอเชียทีค:
ทุนทางวัฒนธรรมกับการสร้างสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ย่านทันสมัย และท้าทาย
แบบเต็ม ๆ ด้วยบทปริทรรศน์หนังสือ 1 เล่ม ที่กล่าวถึงการสำรวจศึกษาข้อมูลพื้นฐาน
ของประเทศฟิลิปปินส์

ในนามของกองบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
ขอขอบพระคุณคณะกรรมการโครงการวารสารวิชาการ ผู้เขียนบทความและ
ผู้ประเมินบทความทุกท่านที่กรุณาให้การสนับสนุนอย่างดียิ่ง และขอขอบคุณ
เจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่ให้ความร่วมมือในการจัดทำวารสารฉบับนี้
ให้สำเร็จลุล่วง ทำให้วารสารสามารถพัฒนาคุณภาพให้สอดคล้องกับเกณฑ์
ของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) ยิ่งขึ้น ผู้สนใจสามารถส่งบทความ
และติดตามการนำเสนอวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ได้ในรูปแบบ
สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ท้ายนี้ขอขอบคุณผู้อ่านทุกท่านที่ได้ติดตามวารสารอย่างต่อเนื่อง
กองบรรณาธิการวารสารขอน้อมรับทุกข้อคิดเห็นอันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนา
วารสารเพื่อคุณภาพงานที่ดียิ่ง ๆ ขึ้นไปสำหรับผู้อ่านทุกท่านต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทชชยา วนนะบวรเดชน์
บรรณาธิการ

จริยธรรมการตีพิมพ์ผลงานในวารสารวิชาการ (Publication Ethics)

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มีวัตถุประสงค์ในการเผยแพร่ ดังนี้ เพื่อเป็นพื้นที่ในการเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการ ดังนั้น เพื่อให้การเผยแพร่เป็นไปอย่างถูกต้อง โปร่งใส และสอดคล้องกับมาตรฐานการตีพิมพ์ที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากล วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จึงได้กำหนดแนวทาง วิธีปฏิบัติ และจริยธรรมการตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการ โดยได้กำหนดบทบาทสำหรับผู้นิพนธ์ (Author) บรรณาธิการวารสาร (Editor) และผู้ประเมินบทความ (Reviewer) เนื่องด้วยบุคคลทั้ง 3 กลุ่มดังกล่าวเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน จึงได้ขอให้บุคคลทั้ง 3 กลุ่มนี้ได้ศึกษาและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เพื่อประโยชน์ต่อผู้อ่านและแวดวงวิชาการต่อไป

บทบาทและหน้าที่ของผู้นิพนธ์ (Duties of Authors)

1. ผู้นิพนธ์ต้องซื่อสัตย์ มีคุณธรรม และมีจรรยาบรรณในการวิจัย การดำเนินงานและการรายงานผลการวิจัย
2. ผู้นิพนธ์ต้องรับรองว่าผลงานที่เขียนขึ้นได้มาจากข้อเท็จจริงจากการศึกษา ไม่บิดเบือนข้อมูลและไม่มีข้อมูลที่เป็นเท็จ
3. ผู้นิพนธ์ต้องมีความรับผิดชอบต่อผลงานของตน และรับรองว่าผลงานไม่เคยถูกตีพิมพ์หรือกำลังอยู่ในระหว่างขั้นตอนการพิจารณาตีพิมพ์ที่ใด
4. ผู้นิพนธ์ต้องระบุชื่อผู้เป็นเจ้าของผลงานร่วมทุกคนอย่างชัดเจนในกรณีที่ไม่ได้เขียนคนเดียว
5. ผู้นิพนธ์ต้องอ้างอิงผลงานของผู้อื่นที่ปรากฏอยู่ในงานของตน รวมทั้งการเขียนบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบที่กำหนดไว้
6. ผู้นิพนธ์ต้องระบุแหล่งทุนที่สนับสนุนในการทำวิจัยนี้ และระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (ถ้ามี)

7. ในกรณีที่ผู้นิพนธ์ทำผิดข้อตกลง วารสารจะตัดสิทธิการตีพิมพ์เป็นระยะเวลาอย่างน้อย 2 ปี และวารสารจะแจ้งผู้นิพนธ์และหน่วยงานที่ผู้นิพนธ์สังกัดแล้วแต่กรณีหรือทั้งสองอย่าง

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการวารสาร (Duties of Editors)

1. บรรณาธิการมีหน้าที่ดำเนินงานวารสารให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของวารสาร ปรับปรุงและพัฒนาวารสารให้ได้มาตรฐานสากลอย่างสม่ำเสมอ
2. บรรณาธิการมีหน้าที่ดำเนินการงานวารสารโดยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้นิพนธ์ ผู้อ่าน ผู้ประเมินบทความ และผู้ที่เกี่ยวข้อง
3. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาคัดเลือกบทความเพื่อเข้าสู่กระบวนการประเมินคุณภาพเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร โดยพิจารณาจากความสอดคล้องของเนื้อหา กับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ
4. ระหว่างการประเมินบทความ บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้นิพนธ์และผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง
5. บรรณาธิการมีหน้าที่ตรวจสอบบทความในด้านการคัดลอกผู้อื่น (Plagiarism) และการนำบทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นแล้วมาเสนอเพื่อขอรับการตีพิมพ์ซ้ำเพื่อให้บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น และไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว
6. หากตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่นหรือการนำบทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นแล้วมานำเสนอเพื่อขอรับการตีพิมพ์ซ้ำ บรรณาธิการจะหยุดกระบวนการประเมินบทความและหากบทความได้รับการเผยแพร่ไปแล้ว บรรณาธิการจะใช้สิทธิในการถอดถอนบทความและแจ้งผู้นิพนธ์หรือหน่วยงานที่ผู้นิพนธ์สังกัดแล้วแต่กรณีหรือทั้งสองอย่าง
7. บรรณาธิการไม่ตีพิมพ์บทความในวารสารเพื่อป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน

8. บรรณาธิการจะปกป้องมาตรฐานของทรัพย์สินทางปัญญาจากการแสวงหาผลประโยชน์และความต้องการทางธุรกิจ

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ (Duties of Reviewers)

1. ผู้ประเมินบทความต้องรักษาความลับของบทความที่ส่งมาเพื่อขอรับการประเมินแก่บุคคลอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง (Confidentiality)
2. ผู้ประเมินบทความต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์หรือเหตุผลอื่น ๆ ที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นอย่างอิสระได้ โดยผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้น
3. ผู้ประเมินบทความควรทำการประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาจากคุณภาพของบทความเป็นสำคัญ ไม่ใช่ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลรองรับมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความ
4. หากผู้ประเมินบทความพบว่าบทความที่ประเมินมีส่วนหนึ่งส่วนใดที่มีความเหมือนหรือความซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่น ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบด้วย

ผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความ

(Peer Review)

1. ศาสตราจารย์ ดร.สายหยุด จำปาทอง
บ้านพักส่วนตัว
2. ศาสตราจารย์สุกัญญา สุกฉายา
บ้านพักส่วนตัว
3. รองศาสตราจารย์ ดร.ทยาตา รัตนภิณโณวานิช
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
4. รองศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ ไม้เจริญ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
5. รองศาสตราจารย์ ดร.บังอร เสรีรัตน์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
6. รองศาสตราจารย์ ดร.พุทชาติ โปธิบาล
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐภา นาฏยนาวิน
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ รุนรา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์ภรณ์ บุญประเสริฐ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาณุพงศ์ อุดมศิลป์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความ *(Peer Review)*

11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาสพงศ์ ผิวพอใช้
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรศักดิ์ เชื้อวชาญ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา น่าน
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา แสงเดือน
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศวินธ์ เรืองรอง
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิวัฒน์ สุธรรมดี
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
16. อาจารย์ ดร.ไพโรจน์ ทองคำสุก
บ้านพักส่วนตัว
17. อาจารย์ ดร.สุรสิทธิ์ วิเศษสิงห์
วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่
18. อาจารย์ ดร.เสกสรร จันทระจำนง
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
19. อาจารย์ ดร.อัจฉรา อึ้งตระกูล
มหาวิทยาลัยนเรศวร

สารบัญ

หน้า

- บทบรรณาธิการ
- ผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความ
- บทความวิจัย
 - การพัฒนาผลสัมฤทธิ์โดยใช้รูปแบบ 4 MAT ร่วมกับแบบฝึกทักษะ
เรื่องคำไทยที่ยืมมาจากภาษาอื่น สำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอักษรพิทย
วิทยา บุญส่งเสริม และอริคุณ สิ้นธนาปัญญา 1
 - การศึกษานาฏศิลป์เพื่อการพัฒนาองค์ความรู้ท้องถิ่น:
กรณีศึกษาฟ้อนดาบและวิถีชุมชนของชาวไทใหญ่
จังหวัดแม่ฮ่องสอน 20
เดชสิทธิ์ รัศมีวงศ์พร
 - ทศนคติและพฤติกรรมการเรียนภาษาญี่ปุ่นของนักศึกษา
ที่มีผลการเรียนภาษาญี่ปุ่นในระดับกลาง - ต่ำ 33
สุธิดา แม้นมินทร์
 - แนวทางแก้ไขข้อผิดพลาดการใช้คำช่วยภาษาญี่ปุ่น
ในรายวิชาภาษาญี่ปุ่น 2 (1561117) ของนักศึกษาสาขาวิชา
ภาษาญี่ปุ่น ชั้นปีที่ 1 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีสะเกษ 49
สุธิดา พันธุ์โคตร
 - นาฏยประดิษฐ์ ชุด โนรีดัตตน 69
จินตนา อนุวัฒน์

	หน้า
• “เฟิ่ง”: การศึกษากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ในสมัยรัตนโกสินทร์ <i>สุนทรี โชติติลิก</i>	94
• บทความวิชาการ	
• การจัดการเรียนรู้การสนทนาทักทาย “สวัสดีคุณครู” ด้วยภาษาไทยในฐานะภาษาที่สอง <i>ภักธีมา เพชรพิศาล กิตตินนท์ สุขสนาน และจอมขวัญ สุทธินนท์</i>	118
• การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัย: บทบาทผู้บริหาร <i>ฉัตรวิไล สุรินทร์ขมพู</i>	135
• สมาธิ: วิธีแห่งการบำบัดภาวะทางจิตใจ <i>พริยานาถ ปิรยาวิจิตร และประยงค์ แสนบุราณ</i>	157
• เอเชียทีค: ทูทางวัฒนธรรมกับการสร้างสถานที่ท่องเที่ยว ในพื้นที่ย่านทันสมัย <i>ธวรรณเทพ มงคลศิริ และฐนัช กองทอง</i>	176
• บทปริทัศน์หนังสือ (Book Review)	
• การสำรวจศึกษาข้อมูลพื้นฐานของประเทศฟิลิปปินส์ <i>พงษ์พันธ์ นารีน้อย</i>	196

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์โดยใช้รูปแบบการสอน 4 MAT
ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เรื่อง คำไทยที่ยืมจากภาษาอื่น
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอักษรพทยา
The Development of Academic Achievement
using The 4 MAT Teaching Model combination
with The Exercises on The Thai words borrow
from other languages for students of Mathayomsuksa 3,
AksornPattaya School

(Received: Jan 22, 2019 Revised: Oct 17, 2019 Accepted: Nov 28, 2019)

วิทยา บุญส่งเสริม¹

Wittaya Boonsongserm

อธิคุณ สินธนาปัญญา²

Athikun Sintanapanya

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ 1) เพื่อพัฒนารูปแบบการสอน 4 MAT ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เรื่อง คำไทยที่ยืมจากภาษาอื่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอักษรพทยา 2) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการใช้รูปแบบการสอน 4 MAT ร่วมกับแบบฝึกทักษะเรื่อง คำไทยที่ยืม

¹นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู วิทยาลัยปรัชญาและการศึกษามหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

²อาจารย์พิเศษหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู วิทยาลัยปรัชญาและการศึกษามหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

จากภาษาอื่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอักษรพทยา ประชากรในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอักษรพทยาที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 3 ห้องเรียน จำนวน 54 คน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 20 คน จำนวน 1 ห้องเรียน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอน 4 MAT ร่วมกับแบบฝึกทักษะเรื่อง คำไทยที่ยืมจากภาษาอื่น 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบ t-test dependent samples ผลการวิจัย พบว่า

1) รูปแบบการสอน 4 MAT ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เรื่อง คำไทยที่ยืมจากภาษาอื่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอักษรพทยา มีประสิทธิภาพเท่ากับ 92.33/80.63

2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอักษรพทยา เรื่อง คำไทยที่ยืมจากภาษาอื่น การทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยการทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย 32.25 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 2.63 การทดสอบก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย 30.95 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 2.58 โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รูปแบบการสอน 4 MAT แบบฝึกทักษะ

Abstract

The purposes of this research were: 1) to develop achievement using The 4 MAT teaching model combination with The Exercises on The Thai words borrow from other languages for students of Mathayomsuksa 3, AksornPattaya School 2) to study academic achievement using The 4 MAT teaching model combination with The Exercises on The Thai words borrow from other languages for students of Mathayomsuksa 3, AksornPattaya School. The population's students of Mathayomsuksa 3 from AksornPattaya School in the first semester of the 2018 academic year. There were 3 classrooms and 54 students. The samples were 20 students of Mathayomsuksa 3 per 1 classroom were selected by purposive sampling. The research instruments collected by 1) The lesson plan of the 4 MAT teaching model, 2) The Exercises on The Thai words borrow from other languages for students of Mathayom 3 and 3) The examination of academic achievement for students of Mathayomsuksa 3 on The Thai words borrow from other languages. The statistics used for analyzing data were frequency, percentage, mean, Standard Deviation, and t-test dependent samples

The results of the study were as follows:

- 1) The 4 MAT teaching model combination with The Exercises on The Thai words borrow from other languages for students of Mathayomsuksa 3, AksornPattaya School the efficiency at 92.33/80.63
- 2) The academic achievement for students of Matayomsuksa 3 on The Thai words borrow from other languages after used learning activity Package Mean = 32.25, S.D. = 2.63 was higher than before using

learning activity Mean = 30.95, S.D. = 2.58. The results revealed that were significantly different in academic achievement ability at the .05 level.

Keywords: Academic Achievement, The 4 MAT Teaching Model, The Exercises

บทนำ

ภาษาไทยมีความสำคัญต่อคนไทยในฐานะเป็นเครื่องมือในการสื่อสารและสร้างความเข้าใจต่อกันและแสดงถึงความเป็นฝักใฝ่ของสังคมไทย คนไทยจำเป็นต้องตระหนักถึงความสำคัญของภาษาไทย ต้องทำความเข้าใจ ศึกษาหลักเกณฑ์ทางภาษา และฝึกฝนให้เกิดทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนภาษาไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อนำไปใช้ในการสื่อสารการเรียนรู้ การแสวงหาความรู้ การเสริมสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน การสร้างความเป็นเอกภาพของชาติและความจงรักภักดี เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์, 2549, น. 75)

ภาษาไทยจากอดีตจนถึงปัจจุบันเป็นภาษาที่มีการหยิบยืมภาษาอื่น ๆ มาใช้ และเกิดการผสมกลมกลืน เช่น การยืมในภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต และภาษาเขมร เป็นต้น เมื่อครูผู้สอนได้สอนในรายวิชาภาษาไทย โดยเฉพาะเรื่อง คำไทยที่ยืมจากภาษาอื่น ส่งผลให้นักเรียนสับสน รวมถึงคำไทยที่ยืมจากภาษาอื่นมีกฎเกณฑ์ทางภาษาที่ซับซ้อนยากแก่การเข้าใจ เช่น หลักการสังเกตคำยืมภาษาบาลี และคำยืมภาษาสันสกฤต ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันยังทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการใช้หลักภาษาไทยของนักเรียน ส่งผลให้เกิดสภาพปัญหาในการเรียนการสอน หลักการใช้ภาษาไทยนอกจากนี้ครูผู้สอนวิชาภาษาไทย เรื่อง คำไทยที่ยืมจากภาษาอื่น นอกจากจะทราบถึงรายละเอียดการจัดการเรียนการสอนและปัญหาที่พบแล้วยังทราบอีกว่า ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 คือ นักเรียนไม่สามารถระบุหรือบอกได้ว่าคำใดเป็นคำภาษาไทยแท้หรือคำใดเป็นคำยืมภาษาอื่น และเป็นภาษาใด

จึงเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนที่จะต้องหาวัตกรรมการเรียนการสอนที่พัฒนา
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง คำไทยที่ยืมจากภาษาอื่น เพื่อตอบสนองต่อหลักสูตร
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

ปัญหาดังกล่าวข้างต้นนี้ ล้วนแล้วแต่เป็นผลมาจากการนำคำยืม
ภาษาต่างประเทศเข้ามาใช้ในภาษาไทย ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของจันจิรา
จิตตะวิริยะพงษ์ (2546, น. 162) ที่ว่าการยืมคำภาษาต่างประเทศเข้ามาใช้
ในภาษาไทยเป็นจำนวนมาก มีอิทธิพลกับภาษาไทย 2 ด้าน คือ ด้านเสียง เช่น
เสียงพยัญชนะ ตัวสะกด พ้องเสียงหรือคำไวพจน์ ส่วนด้านวงศ์ศัพท์และคำ
เช่น คำไวพจน์ การเกิดแนวเทียบผิด ทำให้เขียนผิด โครงสร้างประโยคในภาษาไทย
เปลี่ยนไป การพูดภาษาไทยปนกับภาษาอังกฤษซึ่งส่งผลให้ภาษาไทยมีการเปลี่ยนแปลง
และการใช้ภาษาผิด ๆ ตามมา

กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้รายวิชาภาษาไทยเป็นรายวิชาพื้นฐาน
ที่นักเรียนทุกคนต้องเรียน ส่งผลให้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2551 ได้กำหนด มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด รายวิชาภาษาไทย
กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ซึ่งสาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย มาตรฐาน ท 4.1
เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทยการเปลี่ยนแปลงของภาษาและ
พลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษาและรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ
(กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 1) ดังนั้นการนำนวัตกรรมทางการเรียนการสอนมาใช้
จึงเป็นวิธีการหรือแนวทางหนึ่งที่จะช่วยจัดการเรียนการสอนให้นักเรียน
เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง เกิดความสนใจเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น รวมถึงพัฒนาผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนเรื่อง คำไทยที่ยืมจากภาษาอื่น ด้านการใช้กลวิธีหรือรูปแบบการเรียนรู้
ต่าง ๆ เช่น การใช้แบบฝึกทักษะ การใช้รูปแบบการสอน เพื่อให้ให้นักเรียน
เกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น การเลือกจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใดนั้น ครูผู้สอน
จึงต้องคำนึงถึงหลักความแตกต่างของการเรียนรู้แต่ละคนตามลำดับขั้น
ของการพัฒนาการทางด้านสติปัญญา อีกทั้งยังต้องคำนึงถึงความแตกต่าง
ระหว่างบุคคลด้วยโดยคำกล่าวข้างต้นนี้ สอดคล้องกับคำกล่าวของทิสนา แคมมณี

(2529, น. 23) ที่กล่าวว่า “ความแตกต่างระหว่างผู้เรียน ครูจำเป็นต้องทราบเพื่อที่จะได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน”

การใช้นวัตกรรมการเรียนรู้จึงเป็นยุทธศาสตร์ทางการเรียนรู้หนึ่งที่จะนำมาใช้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ได้รวดเร็วมากยิ่งขึ้น ซึ่งแบบฝึกทักษะเป็นนวัตกรรมทางการเรียนรู้หนึ่งที่เป็นสื่อการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ทักษะด้านการอ่าน การคิด การคิดวิเคราะห์ และการเขียนแก่นักเรียน เป็นสื่อการเรียนรู้สำหรับการแก้ไขปัญหาในการเรียนรู้ของผู้เรียนตลอดจนพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน (ถวัลย์ มาศจรัส, 2546, น. 85) โดยรูปแบบการสอน 4 MAT เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีลำดับขั้นตอน 8 ขั้นตอน เน้นกระบวนการพัฒนาสมองทั้งสองซีกไปพร้อมกันซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียนให้เรียนร่วมกันอย่างมีความสุข รูปแบบการสอน 4 MAT จึงเป็นรูปแบบการเรียนรู้อีกรูปแบบหนึ่งที่สามารถพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เกิดความรู้ความเข้าใจจนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเองในเรื่องที่เรียนและนำความรู้ความเข้าใจนั้นไปใช้ได้ สร้างผลงานที่เป็นความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง รวมทั้งได้พัฒนาทักษะกระบวนการต่าง ๆ อีกจำนวนมาก การนำแบบฝึกทักษะเข้ามาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะมีประโยชน์ต่อนักเรียนเป็นอย่างยิ่ง (ทิตนา แหมมณี, 2550, น. 234) สอดคล้องกับงานวิจัยของอาชวีวิชญ์ อุ๋ข้าวอุ๋น้ำ (2551, น. 61-62) ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาแบบฝึกการวิเคราะห์คำภาษาบาลีสันสกฤตในภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนศรีอยุธยาในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า 1) แบบฝึกการวิเคราะห์คำภาษาบาลีสันสกฤตในภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพ 80.12/80.83 และ 2) นักเรียนที่เรียนโดยใช้แบบฝึกการวิเคราะห์คำภาษาบาลีสันสกฤตในภาษาไทย มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อีกทั้งยังสอดคล้องกับสู่ขวัญ ตลับนาค (2556, น. 134) ผู้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

เรื่อง คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่จัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT” ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทยของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่จัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับวินิตา สร้อยเพชรประภา (2557, น. 61) ผู้ศึกษา เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง คำภาษาต่างประเทศ ในภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากการใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย” ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน หลังเรียนเรื่อง คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับ สื่อมัลติมีเดียสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อวิธีการจัดการเรียนรู้ แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับสื่อมัลติมีเดียโดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเบื้องต้น ผู้วิจัย จึงให้ความหมายของรูปแบบการสอน 4 MAT คือ รูปแบบการเรียนการสอน ที่มุ่งพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งโดยมีสัมพันธโดยตรงกับระบบการทำงานของสมองซีกซ้ายและซีกขวา นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบอีกว่าการจัดการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการสอน 4 MAT ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เป็นสื่อและนวัตกรรม ทางการศึกษาที่มีคุณค่าทางการเรียนรู้ของนักเรียนหลายประการ ผู้เรียนจะสามารถ สร้างความรู้ในเรื่องที่เรียนได้ด้วยตนเอง เกิดความรู้ความเข้าใจ นำความรู้ ความเข้าใจนั้นไปใช้ได้ และสามารถสร้างผลงานที่เป็นความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง รวมทั้งได้พัฒนาทักษะกระบวนการต่าง ๆ อีกจำนวนมาก (ทิตินา แหมมณี, 2550, น. 233) จากข้อมูลสภาพปัญหาและแนวคิดของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ ที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นนี้ ผู้วิจัยได้มองเห็นภาพรวมได้ว่าการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนโดยใช้การเรียนรู้รูปแบบ 4 MAT ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลักการใช้ภาษาไทยเพิ่มสูงขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัย

จึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์โดยใช้รูปแบบการสอน 4 MAT ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เรื่อง คำไทยที่ยืมจากภาษาอื่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอักษรพิทยฯ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย อันเกิดจากความสามารถของนักเรียนที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนการสอน เรื่อง คำไทยที่ยืมจากภาษาอื่น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการสอน 4 MAT ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เรื่อง คำไทยที่ยืมจากภาษาอื่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอักษรพิทยฯ
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการใช้รูปแบบการสอน 4 MAT ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เรื่อง คำไทยที่ยืมจากภาษาอื่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอักษรพิทยฯ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอักษรพิทยฯ สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 3 ห้อง นักเรียนทั้งหมดจำนวน 54 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากผลการเรียนรายวิชาภาษาไทยต่ำกว่าเกณฑ์ จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 20 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอน 4 MAT ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เรื่อง คำไทยที่ยืมจากภาษาอื่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอักษรพิทยฯ

2.2 แบบฝึกทักษะ เรื่อง คำไทยที่ยืมจากภาษาอื่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอักษรพิทยฯ

2.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 3 เรื่อง คำไทยที่ยืมจากภาษาอื่น

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอน 4 MAT ร่วมกับ
แบบฝึกทักษะ เรื่อง คำไทยที่ยืมจากภาษาอื่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
โรงเรียนอักษรพิทย มีขั้นตอนดังนี้

3.1.1 ศึกษาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย จากหลักสูตร
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 และศึกษาหลักการจัดการเรียนรู้
รูปแบบ 4 MAT เพื่อใช้กับนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

3.1.2 วิเคราะห์เนื้อหา ศึกษาองค์ประกอบของแผนการจัดการ
เรียนรู้ และเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 9 แผนการจัดการเรียนรู้ คาบละ 50
นาที รวม 9 คาบ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง คำไทยที่ยืมจากภาษาอื่น

3.1.3 เสนอแผนการจัดการเรียนรู้ต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน
เพื่อตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ด้านภาษา ด้านการวัดและประเมินผล
และด้านการจัดเรียนการสอนโดยผู้วิจัยเลือกผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้าน
จากประสบการณ์ทำงาน อย่างน้อย 10 ปี และจบการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโท
แล้วหาคำดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือวิจัย (IOC) เมื่อพิจารณาความสอดคล้อง
ของเนื้อหาและตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตร โดยคำดัชนีความสอดคล้องมีค่าเฉลี่ย
เท่ากับ 0.5 ขึ้นไป จึงจะถือว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีคุณภาพ โดยผลการพิจารณา
ความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้โดยมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00

3.1.4 ปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ตามคำแนะนำของอาจารย์
ผู้ควบคุมรายงานการวิจัยและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน และนำแผนการจัดการเรียนรู้
รูปแบบ 4 MAT ร่วมกับแบบฝึกทักษะไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
โรงเรียนอักษรพิทย ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

3.2 แบบฝึกทักษะเรื่อง คำไทยที่ยืมจากภาษาอื่นของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีขั้นตอนดังนี้

3.2.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ตำราเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และการสร้างแบบฝึกทักษะ

3.2.2 กำหนดจุดประสงค์ของแบบฝึกทักษะที่สร้างขึ้นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

3.2.3 ศึกษาแบบแผนและแนวทางการจัดสร้างแบบฝึกทักษะจากหนังสือแบบเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ นำมาประยุกต์ ออกแบบสร้างแบบฝึกทักษะแต่ละกิจกรรม ทั้งนี้ผู้วิจัยสร้างแบบฝึกทักษะจำนวน 9 แบบฝึกทักษะ โดยแบบฝึกทักษะจะเรียงจากง่ายไปหายากตามลำดับ

3.2.4 นำแบบฝึกทักษะไปตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content validity) ด้วยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาและจุดประสงค์ของแบบฝึกทักษะ (IOC) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ที่เลือกจากประสบการณ์ทำงานอย่างน้อย 10 ปี และจบการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโท พิจารณาและให้คะแนน ซึ่งหากค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.5 ขึ้นไป จึงจะถือว่าแบบฝึกทักษะมีคุณภาพ และทั้งนี้ผลการพิจารณาความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาจุดประสงค์ของแบบฝึกทักษะของผู้เชี่ยวชาญ 5 คน มีค่า IOC เท่ากับ 1.00

3.2.5 นำแบบฝึกทักษะซึ่งผ่านการประเมินคุณภาพไปหาประสิทธิภาพ E_1/E_2 โดยใช้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้รูปแบบ 4 MAT

3.2.6 ผู้วิจัยนำแบบฝึกทักษะซึ่งได้รับการตรวจสอบประสิทธิภาพแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ในขั้นการนำไปใช้เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

3.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องคำยืมภาษาต่างประเทศในภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบทดสอบชนิดปรนัยแบบ 4 ตัวเลือก (Multiple Choices) จำนวน 40 ข้อ ใช้เป็นแบบประเมินผลก่อนเรียนและหลังเรียน มีขั้นตอนดังนี้

3.3.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการเกี่ยวกับหลักสูตร
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

3.3.2 ศึกษาทฤษฎี หลักการ และวิธีการสร้างเครื่องมือ
วัดผลสัมฤทธิ์ วิเคราะห์เนื้อหา และจุดประสงค์การเรียนรู้จากเอกสารและงานวิจัย
ที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบ

3.3.3 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฉบับร่าง
เป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 1 ฉบับ รวมทั้งหมด 40 ข้อ โดยผู้วิจัย
มุ่งวัดความสามารถทางพุทธิพิสัยตามหลักแนวคิดของเบนจามินบลูม (Benjamin
Bloom) เรื่องลำดับขั้นของการเรียนรู้ รวมถึงวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ต้องการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.3.4 นำแบบทดสอบเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 คน โดยผู้วิจัย
เลือกผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้านจากประสบการณ์ทำงาน อย่างน้อย 10 ปี
และจบการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโท เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา
(Content Validity) ความสอดคล้องของแบบทดสอบกับตัวชี้วัดเพื่อหาค่า
ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.5 ขึ้นไป
จึงจะถือว่าแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความถูกต้อง มีความเที่ยงตรง
สามารถใช้ได้ โดยมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.8 – 1.00

3.3.5 นำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขแล้ว
จำนวน 40 ข้อไปทดลอง (Try out) เพื่อหาประสิทธิภาพของเครื่องมือกับนักเรียน
ที่เคยเรียนเนื้อหาเนื้อหาแล้ว

3.3.6 นำผลการทดสอบมาวิเคราะห์รายข้อ โดยนำคะแนน
ของแบบประเมินมาหาความยากง่าย (p) และหาค่าอำนาจจำแนก (r) เป็นรายข้อ
(Item analysis) โดยเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.20 - 0.80
และค่าอำนาจจำแนก (r) ที่มีค่าตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ,
2538, น. 177) คัดเลือกแบบทดสอบที่มีค่าความยากง่าย (p) ตั้งแต่ 0.20 - 0.80 ขึ้นไป
และอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป จำนวน 40 ข้อ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3.3.7 นำแบบทดสอบไปทดสอบเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ตามสูตร KR 20 ของคูเดอร์และริชาร์ดสัน (Kuder & Richardson) โดยมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.79

3.3.8 นำแบบทดสอบที่ได้ใช้ทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 นำแบบฝึกทักษะไปทดลองใช้กับกลุ่มเดียว นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอักษรพิทยาสังเกตสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดชลบุรี จำนวน 3 คน โดยคละนักเรียนตามความสามารถทางการเรียน ประกอบด้วยนักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนในระดับเก่ง จำนวน 1 คน นักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนในระดับปานกลาง จำนวน 1 คน และนักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนในระดับอ่อน จำนวน 1 คน

4.2 ทดลองใช้แบบฝึกทักษะกับกลุ่มเล็ก โดยนำแบบฝึกทักษะไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอักษรพิทยาสังเกตที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คือกลุ่มสังเกตสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดชลบุรี จำนวน 15 คน โดยจำแนกนักเรียนตามความสามารถทางการเรียน ประกอบด้วยนักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนในระดับเก่ง จำนวน 5 คน นักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนในระดับปานกลาง จำนวน 5 คน และนักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนในระดับอ่อน จำนวน 5 คน

4.3 ทดลองใช้แบบฝึกทักษะกับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอักษรพิทยาสังเกต จำนวน 20 คน โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง คำไทยที่ยืมจากภาษาอื่น ที่ปรับปรุงและแก้ไขแล้ว

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การพัฒนารูปแบบการสอน 4 MAT ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เรื่อง คำไทยที่ยืมจากภาษาอื่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอักษรพิทยาสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 โดยใช้สูตร E_1/E_2

5.2 การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้รูปแบบการสอน 4 MAT ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เรื่อง คำไทยที่ยืมจากภาษาอื่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอักษรพิทยาท วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ t - test

ผลการวิจัย

1. ผลของคะแนนจากรูปแบบการสอน 4 MAT ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เรื่อง คำไทยที่ยืมจากภาษาอื่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอักษรพิทยาท จำนวน 9 แผนการจัดการเรียนรู้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าคะแนนแบบฝึกทักษะแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ (n = 20)

คะแนนแบบฝึกทักษะ ของแผนการจัดการเรียนรู้	คะแนนเต็ม	คะแนนเต็มของ นักเรียนทั้งหมด	คะแนน ที่นักเรียนได้	อัตราการเพิ่ม และลด ของคะแนน
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1	10	200	185	0
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2	10	200	187	+2
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3	10	200	182	-5
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4	10	200	181	-1
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5	10	200	186	+5
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6	10	200	177	-9
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7	10	200	178	+1
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8	10	200	191	+13
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9	10	200	195	+4
รวม	90	1,800	1,662	+10
คิดเป็นร้อยละ	100.00	100.00	92.33	

จากตารางที่ 1 ค่าคะแนนแบบฝึกทักษะร่วมกับรูปแบบการสอน 4 MAT เรื่อง คำไทยที่ยืมจากภาษาอื่น แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9 นักเรียนได้ 195 คะแนน ซึ่งคะแนนสูงกว่าแผนการจัดการเรียนรู้อื่น รองลงมาได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8, 2, 5, 1, 3, 4, 7 และ 6 ตามลำดับ โดยคะแนนที่นักเรียนได้รวมทั้งหมด 1,662 คะแนน จากคะแนนเต็มของนักเรียนทั้งหมด 1,800 คะแนนคิดเป็นร้อยละ 92.33

2. การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของรูปแบบการสอน 4 MAT ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เรื่องคำไทยที่ยืมจากภาษาอื่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอักษรพิทยฯ โดยแสดงค่าคะแนนระหว่างเรียนและหลังเรียน ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นหลังทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง มีค่าคะแนนประสิทธิภาพของรูปแบบการสอน 4 MAT ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าคะแนนประสิทธิภาพของรูปแบบการสอน 4 MAT ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ($n = 20$)

การทดสอบ	จำนวน นักเรียน	คะแนน เต็ม	คะแนน ที่ได้	ค่า เฉลี่ย	ค่าส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	ประสิทธิภาพ (E_1/E_2)
คะแนน ระหว่างการเรียนรู้ (กระบวนการ E_1)	20	90	1,662	83.10	5.89	92.33
คะแนน ทดสอบหลังเรียน (ผลลัพธ์ E_2)	20	40	645	32.25	2.63	80.63

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นถึงคะแนนเฉลี่ยจากการคะแนนระหว่างเรียนของนักเรียนจำนวน 20 คน ที่ผ่านการใช้แบบฝึกทักษะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.92 และคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบ หลังเรียนมีค่าเท่ากับ 0.81 ดังนั้น ค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2 มีค่าเท่ากับ $92.33/80.63$ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ คือ 80/80

3. ผลการศึกษาลักษณะการเรียนโดยใช้รูปแบบการสอน 4 MAT
ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เรื่อง คำไทยที่ยืมจากภาษาอื่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 3 โรงเรียน อักษรพิทย ก่อนเรียนและหลังเรียน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าคะแนนการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (n = 20)

แบบ ทดสอบ	คะแนน เต็ม	คะแนน ที่ได้	ค่าเฉลี่ย	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	t	df	p-value
ก่อนเรียน	40	619	30.95	2.58	7.93	19	.00
หลังเรียน	40	645	32.25	2.63			

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังใช้รูปแบบ
การสอน 4 MAT ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เรื่อง คำไทยที่ยืมจากภาษาอื่น สำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ย 30.95 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
มีค่า 2.58 และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย 32.25 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่า 2.63
และเมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ปรากฏผลที่จะนำมาอภิปรายได้ ดังนี้

1. รูปแบบการสอน 4 MAT ร่วมกับแบบฝึกทักษะเรื่อง คำไทยที่ยืมจาก
ภาษาอื่นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาที่ตรวจสอบ
โดยผู้เชี่ยวชาญมีค่าอยู่ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00 โดยเป็นค่าที่เหมาะสมสามารถ
ยอมรับได้ สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาให้หาค่าดัชนี
ความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญควรมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (พิสนุ พงศ์ศรี, 2554,
น. 155-157) และเมื่อนำมาวิเคราะห์เพื่อหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้

ตามเกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการจัดกิจกรรมกับหลังการจัดกิจกรรม (E_1/E_2) ผลปรากฏว่าแบบฝึกทักษะเรื่อง คำไทยที่ยืมจากภาษาอื่นที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 92.33/80.63 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80/80 แสดงว่าแบบฝึกทักษะมีประสิทธิภาพที่ยอมรับได้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยสร้างแบบฝึกทักษะตามหลักการสร้างแบบฝึกทักษะของนักวิชาการหลายท่าน เพื่อสร้างแบบฝึกให้สอดคล้องกับหลักสูตรและจุดประสงค์ของรายวิชา และผู้วิจัยได้วิเคราะห์ ศึกษา และกำหนดแนวทางการสร้างแบบฝึกทักษะจากตำรา หนังสือ และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงออกแบบและลงมือสร้างแบบฝึกทักษะให้สอดคล้องกับเนื้อหา แล้วจึงนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ มีการนำไปทดลองใช้ และปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง ด้วยเหตุนี้แบบฝึกทักษะเรื่อง คำไทยที่ยืมจากภาษาอื่น จึงมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับอภิชาติ สาริกา (2555, น.71) ที่วิจัยเรื่องการพัฒนาแบบฝึกการเขียนย่อความ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่าแบบฝึกการเขียนย่อความที่พัฒนาขึ้นได้ค่าประสิทธิภาพ 81.21/83.85 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ และศศิวิมล เสถียรเขต (2559, น. 71) ที่วิจัยเรื่อง ผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง แรงและการเคลื่อนที่โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบ 4 MAT สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่าผลการใช้ชุดกิจกรรมโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบ 4 MAT โดยมีค่า 96.29/97.22 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังใช้รูปแบบการสอน 4 MAT ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เรื่อง คำไทยที่ยืมจากภาษาอื่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียนเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงถึงว่า รูปแบบการสอน 4 MAT ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เรื่อง คำไทยที่ยืมจากภาษาอื่นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนได้จริงสอดคล้องกับงานวิจัยของกุสาวดี สนธิสุวรรณ (2546, น. 68)

ผู้ศึกษาผลสัมฤทธิ์การฟังอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์การฟังอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนกลุ่มที่เรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT สูงกว่าที่เรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามคู่มือครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และนุรมา อาลี (2559, น. 74) ที่วิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคงทนในการเรียนรู้ และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชีววิทยา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชีววิทยาหลังเรียนและหลังสิ้นสุดการทดลอง 2 สัปดาห์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 สามารถนำแบบฝึกทักษะ เรื่อง คำไทยที่ยืมจากภาษาอื่น เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาภาษาไทยเรื่องอื่น ๆ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1.2 สามารถนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง คำไทยที่ยืมจากภาษาอื่น ไปใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาร่วมกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในรายวิชาภาษาไทยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ตลอดจนสอดคล้องกับตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้ของนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยโดยใช้กลุ่มตัวอย่างในระดับชั้นอื่น ในการทดลอง เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้รูปแบบ 4 MAT ร่วมกับแบบฝึกทักษะ เรื่อง คำยืมภาษาอื่น อาจจะส่งผลการเรียนรู้ต่อกกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกันไป

2.2 ควรมีการวิจัยและพัฒนากิจการจัดการเรียนรู้รูปแบบ 4 MAT ร่วมกับแบบฝึกทักษะในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ โดยอาจใช้การบูรณาการข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้

2.3 ควรวิจัยเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้รูปแบบอื่น ๆ เช่น บทเรียนสำเร็จรูป คอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นต้น เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช**

2551. กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กุสาวดี สนธิสุวรรณ. (2546). **การศึกษาผลสัมฤทธิ์การฟังอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT กับการจัดการเรียนรู้ตามคู่มือครู**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

จันจิรา จิตตะวิริยะพงษ์. (2546). **อิทธิพลของภาษาต่างประเทศในภาษาไทย**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ถวัลย์ มาศจรัส. (2546). **แบบฝึกหัด แบบฝึกเสริมทักษะ**. กรุงเทพฯ : ธารอักษร.
ทิตนา แหมมณี. (2529). **ปัญหาการศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิตนา แหมมณี. (2550). **ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิสนุ พองศรี. (2554). **การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : ด่านสุธา.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2538). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา.
(พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

วินิตา สร้อยเพชรประภา. (2557). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง
คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย
วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย
มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. (2549). นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้. มหาสารคาม : ภาควิชา
หลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ศศิวิมล เสถียรเขต. (2559). ผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้
วิทยาศาสตร์ เรื่อง แรงและการเคลื่อนที่โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้
แบบ 4 MAT สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัย
บูรพา.

สู่ขวัญ ตลับนาค. (2556). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องคำ
ภาษาต่างประเทศในภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
ที่จัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อภิรดี สาริกา. (2555). การพัฒนาแบบฝึกการเขียนย่อความ สำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
การสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อาชวีวิชญ์ อยู่ข้าวอุ่นน้ำ. (2551). การพัฒนาแบบฝึกการวิเคราะห์คำภาษาบาลี
สันสกฤตในภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียน
ศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตน
ราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์การศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

การศึกษานาฏศิลป์เพื่อการพัฒนาองค์ความรู้ท้องถิ่น:
กรณีศึกษาฟ้อนดาบและวิถีชุมชนของชาวไทใหญ่
จังหวัดแม่ฮ่องสอน

The Study of Dance for Local Knowledge Development:
A Case Study of Fon-Dab and Shan Community Life
Mae Hong Son Province

(Received: Sep 20, 2018 Revised: Oct 20, 2019 Accepted: Nov 17, 2019)

เตชสิทธิ์ รัศมีวงศ์พร¹

Taychasit Russameewongporn

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการแสดงชุด ฟ้อนดาบ และวิถีชุมชนกับบริบททางสังคมของชาวไทใหญ่ ตำบลขุนยวม อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักวิชาการทางประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ จำนวน 1 คน, ปรากฏท้องถิ่น จำนวน 1 ท่าน, ผู้ทรงคุณวุฒิด้านนาฏศิลป์ท้องถิ่น จำนวน 1 ท่าน, ผู้สืบทอดฟ้อนดาบ จำนวน 1 ท่าน, ผู้ประกอบพิธีทางศาสนาของชุมชนขุนยวมจำนวน 1 ท่านและประธานสภาวัฒนธรรม จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 1 ท่าน เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง และมีลักษณะตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

¹นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์และประยุกต์ศิลป์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการแสดง ชุด ฟ้อนดาบ ของชาวไทยใหญ่ในตำบล
ขุนยวม อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1. ก้าลาย
เป็นรูปแบบท่าของการต่อสู้ป้องกันตัวมีความเข้มแข็งดุคั่น ไม่อ่อนช้อย มีการเดินเท้า
แบบ 5 ชุม ท่วงท่าของลายต่อสู้นี้ เรียกว่า ลายฟัน และ 2. ลายก้าเป็นการพัฒนา
มาจากก้าลายมาเป็นรูปแบบการฟ้อนรำ เพื่อให้เกิดความสวยงามอ่อนช้อย
มีท่วงท่าลีลา เรียกว่า ลายฟ้อน ในปัจจุบันการแสดงฟ้อนดาบถูกปรับเปลี่ยนหน้าที่
และบทบาทไปตามบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงคือ 1. ความเชื่อและวิถีชุมชน
ซึ่งถ่ายทอดออกมาทางคำสอนพระพุทธศาสนาอยู่ในประเพณีประจำฤดูกาล
ของชุมชน และ 2. เปลี่ยนแปลงไปตามบรรทัดฐานทางสังคมมีปรากฏอยู่ใน
วาระสำคัญ ๆ ในการแสดงต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง การเฉลิมฉลองในงานมงคล
ต่าง ๆ และการเรียนการสอนของโรงเรียนในชุมชน

คำสำคัญ: นาฏศิลป์ ไทยใหญ่ วิถีชุมชน

Abstract

The purposes of this research are to study the style of sword dance show and local community way of life with the social context of Tai Yai people in Khun Yuam, Mae Hong Son. The population and the samples of the research were selected with purposive sampling for interviewing which consisted of one Ethnographical history scholar, one Local philosopher, one Local dance expert, one Sword dance successor, one Religious ceremony officiant of Khun Yuam Community, and one President of Cultural Council Mae Hong Son Province. The research instrument was a structured interview and created correlatively with the research objectives. The result found out that types of the show sword dance of Tai Yai

people in Khun Yuam and Mae Hong Son are divided into 2 types which are 1) Kalai, the aggressive martial arts, is not gentle. There are 5 walking steps which is called Laifun, and 2) Laika, developed from Kalai which gentle and beautiful dancing, has the position called Laifon which is a sword dance nowadays. It has been changed roles and responsibility as the change of social contexts, which are 1) Belief and local way of life, which conveys from Buddhist teaching in the seasonal tradition of the community, and 2) Changing as the norm in important place and time in welcoming guests as well as celebrating auspicious events and studying of community.

Keywords: Dance, Shan, Community Life

บทนำ

การมีเอกลักษณ์เฉพาะทางวัฒนธรรมเป็นของตนเองนั้น ถือเป็นเรื่องที่ดีในการสร้างความเข้มแข็งทางความคิดที่ทุกคนในชุมชนสามารถมีส่วนร่วมและปฏิบัติร่วมกันได้อย่างพร้อมเพรียง อันเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาชุมชนด้วยการนำองค์ความรู้ท้องถิ่นในชุมชนที่มีการสืบทอดจนเป็นเอกลักษณ์มาศึกษาเพื่อหาแนวทางพัฒนาให้มีความโดดเด่นและเป็นที่รู้จักในวงกว้าง จะเห็นได้จากทุกเชื้อชาติในโลกนี้มีวัฒนธรรมเป็นของตนเองที่มีเอกลักษณ์เฉพาะแสดงให้เห็นถึงความเป็นมาของวิถีชีวิต และประเพณีต่าง ๆ ของผู้คนในแต่ละชนชาติที่มีความเชื่อความศรัทธากำหนดเป็นวัฒนธรรมของตนขึ้น และในทุกวัฒนธรรมนั้นมักจะมีนาฏศิลป์เข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อทำให้วัฒนธรรมนั้นมีความศักดิ์สิทธิ์น่าเคารพนับถือยิ่งขึ้น อาจถ่ายทอดออกมาเป็นพิธีกรรมหรือประเพณีต่าง ๆ ที่กระทำสืบทอดกันมาจนกลายมาเป็นประเพณีที่ตังามเป็นที่ยอมรับของสังคม มีความสำคัญต่อผู้คนในชุมชนใช้เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ โดยมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันไป

ตามท้องถิ่นแต่ยังคงมีเป้าหมายเดียวกันคือ การต้องการให้มนุษย์ทุกคนมีชีวิตที่ดี มีความสุข ชุมชนและสังคมปราศจากความขัดแย้ง มีการดำเนินชีวิตที่สมบูรณ์พร้อม สังคมไทยในปัจจุบันมีการยอมรับถึงความแตกต่างและความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ภาษา และศาสนา การดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมที่ถือปฏิบัติต่อกันมาถูกถ่ายทอดเป็นมรดกของสังคมส่งผ่านให้กันและกันได้ใช้มาจนถึงรุ่นลูกหลาน การถ่ายทอดเอกลักษณ์ประจำกลุ่มชนหรือกลุ่มชาติพันธุ์ถูกมองว่าเป็นเพียงศิลปะการแสดงพื้นถิ่นของชนกลุ่มน้อยที่ยังไม่ได้พัฒนาด้วยหลักการทางนาฏศิลป์ เมื่อสังคมและกาลเวลาเป็นตัวกำหนดให้เกิดการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงเพื่อให้ นาฏศิลป์เกิดความเจริญงอกงามไปตามสภาพการณ์และวิถีของชุมชนจากกระแสสังคมโลกยุคใหม่ ความเชื่อและค่านิยมเดิมของผู้คนที่สอดแทรกอยู่ในประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ก็แปรเปลี่ยนไปตาม ซึ่งการดำเนินชีวิตของคนไทยมีทั้งความเหมือนและแตกต่างกันไปในแต่ละภูมิภาค ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ทั้งสภาพแวดล้อม ชาติพันธุ์ ความเชื่อ ศาสนา และประเพณี ที่หลวมรวมจนก่อเป็นวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย ซึ่งจะเป็นตัวบ่งบอกถึงค่านิยมและรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2559, น. 21)

สังคมชาวไทยใหญ่เป็นสังคมเกษตรกรรม การดำเนินชีวิตเป็นการยึดวิถี ประชาของกลุ่มชนและสังคมเป็นผู้ตัดสินใจความต้องการ เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลง การเมืองก็เกิดการอพยพเดินทางเข้าสู่พื้นที่ทางภาคเหนือในแถบจังหวัด เชียงราย เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน เมื่อเกิดการรุกรานและเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การปกครองเกิดการอพยพเข้ามาตั้งรกรากและติดต่อค้าขายกับอาณาจักรล้านนา มาเป็นระยะๆ ซึ่งมีทั้งการเดินทางค้าขายในอดีตโดยใช้เส้นทางผ่านจังหวัด แม่ฮ่องสอนบริเวณเขตอำเภอขุนยวมในการเดินทางไปมาหาสู่ระหว่างล้านนา กับรัฐฉาน

อำเภอขุนยวม เป็นเมืองขนาดเล็กมีประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวไทย (ชาวไทยใหญ่) เรียกเมืองแห่งนี้ว่า “บ้านกุนลม” ในอดีตหัวเมืองไทใหญ่ ตามแถบตะวันตกฝั่งแม่น้ำคง (แม่น้ำสาละวิน) เกิดการจลาจลรบราฆ่าฟัน มีชาวไทยใหญ่อพยพครอบครัวเข้ามาอาศัยที่บ้านโป่งหมู และบ้านแม่ฮ่องสอนมากขึ้น บางกลุ่มไปอาศัยที่บ้านขุนยวมที่เป็นหมู่บ้านไทใหญ่บนเขา และอพยพขึ้นไปทางเหนืออยู่ที่เมืองปาย มีชายผู้หนึ่งชื่อว่า “ซานทะเล” เป็นชาวเมืองจ๋ามกา เข้ามาอาศัยที่บ้านโป่งหมู ได้มาช่วยพะกาหม่อง บุตรเขยเจ้าแก้วเมืองนครเชียงใหม่ ตัดไม้สักขายให้ประเทศพม่า เห็นแก่ความซื่อสัตย์ ขยันตั้งใจทำงานโดยไม่เห็นแก่เหนื่อยยาก จึงยกนางใส ลูกสาวให้เป็นภรรยา ต่อมานางใสภรรยาซานทะเล ถึงแก่กรรม เจ้าฟ้าโกหล่าน เจ้าเมืองหมอกใหม่ อพยพเข้าอาศัยที่บ้านแม่ฮ่องสอน จึงยกเจ้านางเมี้ยว หลานสาวให้เป็นภรรยาของซานทะเล ตั้งบ้านเมืองอยู่ทางเหนือของแม่น้ำยวม เรียกว่า “เมืองขุนยวม” ต่อมาพระเจ้าอินทวิชยานนท์ ผู้ปกครองนครเชียงใหม่ ทรงแต่งตั้งให้ซานทะเล เป็น “พญาสิงหนาทราชา” ขึ้นเป็นพ่อเมืองคนแรก และยกฐานะเมืองแม่ฮ่องสอน เป็นเมืองหน้าด่านต่อไป และยกเมืองปาย และเมืองขุนยวมเป็นเมืองรอง (เจ้ายันฟ้าแสนหวี, 2544, น. 24)

ชาวไทยใหญ่ในอำเภอขุนยวม มีการสืบทอดศิลปการแสดงอันบ่งบอกถึงวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ที่มีความเรียบง่าย มีวัฒนธรรมและประเพณีที่ผูกพันกับพิธีทางศาสนา ซึ่งในพิธีกรรมต่าง ๆ จะมีนาฏศิลป์เข้าไปมีส่วนร่วมเพื่อเป็นการสื่อสารพิธีกรรมผ่านทางการแสดงนาฏศิลป์ทำให้ผู้คนมีความรักความศรัทธาและความเชื่อถือในพิธีกรรมนั้น ๆ

นาฏศิลป์ชาวไทยใหญ่มีการสืบทอดต่อกันมาอย่างต่อเนื่อง ด้วยลักษณะนิสัยของชาวไทยใหญ่เป็นชาติพันธุ์ที่รักสงบชอบสันโดษและยึดมั่นเคร่งครัดในศาสนา การดำเนินชีวิตเรียบง่ายและการตั้งถิ่นฐานแวดล้อมด้วยธรรมชาติ ทำให้การสืบทอดนาฏศิลป์แบบดั้งเดิมยังคงปรากฏอยู่ในปัจจุบัน แต่เมื่อการคมนาคมเดินทางมาถึงภาคเหนือด้วยเส้นทางรถไฟถึงจังหวัดลำปาง พ.ศ. 2459 และจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2464 เกิดการขยายตัวทางการค้าภาคเหนือกับกรุงเทพมหานคร ส่งผลให้

พื้นที่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนเกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และศิลปวัฒนธรรม มีนายทุนหลังไหลเข้าไปลงทุนธุรกิจท่องเที่ยวในพื้นที่เขตอำเภอปาย และการทำป่าไม้ของกลุ่มพ่อค้าต่างชาติในพื้นที่ชายแดนติดพม่า รวมถึงการขยายตัวทางการค้าทางบก ระหว่างภาคเหนือกับพม่าในการเดินทางติดต่อกับหัวเมืองต่าง ๆ จากเขตแดนไทย ไปพม่าและจีนในยุคนานเกิดระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเกิดขึ้นกับพื้นที่ชุมชนสำคัญ ๆ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เช่น อำเภอปายและอำเภอขุนยวม อันเป็นเส้นทาง ยุทธศาสตร์ช่วงสงครามมหาเอเชียบูรพาที่มีการลงนามในกติกาสัญญาพันธไมตรี กับญี่ปุ่น วันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2484 ตลอดจนการประกาศสงครามกับอังกฤษ และสหรัฐอเมริกาอย่างเป็นทางการ วันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2485 ทำให้เกิดนโยบาย การสร้างเครือข่ายทางคมนาคม ในครั้งนั้นมีการสร้างทางรถไฟจากไทยไปพม่า โดยมีเส้นทางจากกรุงเทพมหานครถึงเชียงใหม่ผ่านแม่ฮ่องสอนถึงตองอู จากเชียงใหม่ไปแม่ฮ่องสอนมี 3 เส้นทาง ในระหว่างการสร้างเส้นทางที่ 3 เชียงใหม่ แม่แจ่ม และขุนยวมนี้ เป็นเส้นทางที่ยาวที่สุด ในการแพ้สงครามของญี่ปุ่น ทำให้อำเภอขุนยวมได้มีบทบาทและมีความสำคัญในฐานะเป็นแหล่งศึกษา ทางประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมของชาวไทยใหญ่ในไทย (ศูนย์วัฒนธรรม แม่ฮ่องสอน, มปป, น. 13)

การแสดงฟ้อนดาบเป็นศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของผู้ชายชาวไทยใหญ่ เพื่อให้ฝึกในยามศึกสงคราม การแสดงฟ้อนดาบนี้เป็นการแสดงนาฏศิลป์ของตำบล ขุนยวม อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมาหลายรุ่น โดยได้รับการพัฒนาการมาเป็นการแสดงฟ้อนในประเพณีงานบุญต่าง ๆ เป็นต้น นาฏศิลป์มีหน้าที่หลักในการเล่าเรื่องราวและการแสดงออกอารมณ์ความรู้สึกออกมา ให้สังคมและผู้ชมได้รับเนื้อหาสาระและความสุขทางใจ กิจกรรมและรูปแบบ นาฏศิลป์จะเป็นอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับผู้สืบทอดและสังคมที่เป็นผู้ให้บทบาทหน้าที่ ที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ความเชื่อ พิธีกรรมและประเพณีต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อตอบสนองความต้องการทางกายใจและสังคม ตลอดจนให้สังคมและ ชุมชนขุนยวมได้ตระหนักถึงคุณค่าในเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเกิดความภูมิใจ และสำนึกรักในชุมชนของตนเอง

ปัจจุบันฟ้อนดาบมีบทบาทหน้าที่ต่างไปจากอดีตด้วยเหตุผลหลายประการ วิถีชีวิต ความเชื่อและประเพณีดั้งเดิมถูกปรับเปลี่ยนไปตามบริบททางสังคมที่มุ่งตอบสนองความต้องการภาคธุรกิจการท่องเที่ยวประกอบการและการเข้ามาของกระแสทุนนิยม ทำให้ชุมชนขุนยวมได้รับผลกระทบนานับประการ ผู้คนขาดการสำนึกรักหวงแหนศิลปวัฒนธรรมของตนอย่างจริงจัง เยาวชนและผู้คนรุ่นใหม่ไม่นิยมฝึกฟ้อนดาบเช่นในอดีต ทำให้ไม่มีผู้สืบทอดทำฟ้อนที่เป็นแบบเฉพาะของชุมชนในขุนยวม

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารูปแบบการแสดงฟ้อนดาบที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตกับบริบททางสังคม เพื่อนำผลที่ได้มาเผยแพร่องค์ความรู้ฟ้อนดาบชาวไทใหญ่ของขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ยึดโยงอยู่กับชุมชน อันจะช่วยส่งผลต่อความคิดของเยาวชนและชุมชนชาวไทใหญ่ในขุนยวมได้ตระหนักถึงการอนุรักษ์สืบทอดรูปแบบการแสดงฟ้อนดาบที่เป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนชาวไทใหญ่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบการแสดงชุด ฟ้อนดาบ และวิถีชุมชนกับบริบททางสังคมของชาวไทใหญ่ ในตำบลขุนยวม อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. เครื่องมือและอุปกรณ์

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ งานวิจัย หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมไทใหญ่ด้านนาฏยศิลป์ และวิถีชุมชนที่ถ่ายทอดเป็นการแสดงฟ้อนดาบของชาวไทใหญ่ในตำบลขุนยวม อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน และเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบเดี่ยว (Indepth interivew) และการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Group interview) จากปราชญ์ท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้สืบทอด พระสงฆ์หรือผู้ประกอบการพิธีทางศาสนา และผู้ที่เกี่ยวข้อง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยกำหนดประเด็นที่เกี่ยวข้องกับนาฏศิลป์ของชาวไทใหญ่ในตำบลขุนยวม อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์เรื่องรูปแบบการแสดงฟ้อนดาบ และวิถีชุมชนขุนยวม

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์เรื่องวิถีชีวิตของชาวไทใหญ่ ชุมชนขุนยวม อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2. วิธีดำเนินการวิจัย

2.1 ด้านพื้นที่

2.1.1 ตำบลขุนยวม อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2.2 ด้านประชากร

2.2.1 นักวิชาการทางประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ จำนวน 1 คน

2.2.2 ปราชญ์ท้องถิ่น จำนวน 1 คน

2.2.3 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านนาฏศิลป์ท้องถิ่น จำนวน 1 คน

2.2.4 ผู้สืบทอดฟ้อนดาบชุมชนขุนยวม จำนวน 1 คน

2.2.5 ผู้ประกอบพิธีทางศาสนาของชาวไทใหญ่ชุมชนขุนยวม จำนวน 1 คน

2.2.6 ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 1 ท่าน

2.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการ ดังนี้

2.3.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ งานวิจัย หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับนาฏศิลป์ไทใหญ่

2.3.2 เก็บข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก แบบเดี่ยว (Indepth interview) และการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Group interview) ผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์และบันทึกข้อมูลด้วยตนเอง

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

2.4.1 วิเคราะห์ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

2.4.2 วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์รูปแบบการแสดง พ่อนดาบและวิถีชุมชนขุนยวม

2.4.3 วิเคราะห์วิถีชีวิตของชาวไทใหญ่ ตำบลขุนยวม อำเภอ ขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2.5 ขั้นสรุป ดังนี้

2.5.1 จัดทำรูปเล่มงานวิจัย

2.5.2 ตีพิมพ์บทความวิจัยในวารสารที่ได้รับการรับรองจากดัชนี การอ้างอิงวารสารไทย (TCI)

2.5.3 จัดทำแบบฝึกหัดที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนของสาขา วิชานาฏศิลป์ศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การศึกษานาฏศิลป์เพื่อการพัฒนาองค์ความรู้ท้องถิ่น:
กรณีศึกษา พ่อนดาบและวิถีชุมชนของชาวไทใหญ่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการ
วิจัยในงานเขียนนี้จะนำเสนอประเด็นเรื่องรูปแบบการแสดงกับวิถีชุมชนไทใหญ่
ขุนยวม ซึ่งพบว่า การสืบทอดพ่อนดาบของขุนยวมมีการสืบทอดทำพ่อนจากช่าง
พ่อนโบราณชาวไทใหญ่ดั้งเดิมที่มีการอพยพย้ายถิ่นฐานมาพำนักที่ตำบลขุนยวม
มีผู้สืบทอด ได้แก่ นายผัด ปัญญา (เสียชีวิตแล้ว) เป็นผู้สืบทอดและครูช่างพ่อนในชุมชน
ถือเป็นครูเก่าแล้วไทใหญ่ที่มีฝีมือการพ่อนดาบที่มีความงดงามและ
เป็นที่ยอมรับของตำบลขุนยวม อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน นายผัด ปัญญา
ถ่ายทอดพ่อนดาบให้กับลูกศิษย์ 3 ท่าน ได้แก่ นายบุญอาจ จันทะสีมา
นายจำนงค์ ศรีสุวรรณ และนายหนานอุง

นายจำนงค์ ศรีสุวรรณ ผู้เป็นศิษย์รุ่นที่สองสืบทอดพ่อนดาบโดยพ่อน
ในงานประเพณีสำคัญ ๆ ของชุมชนเท่านั้น จากการสัมภาษณ์พ่อครูเอี่ยม คำแสน

(2560, สัมภาษณ์) ปราชญ์ท้องถิ่นตำบลขุนยวม กล่าวว่า “นายจ๋านงค์ ศรีสุวรรณ เป็นคนเดียวที่ยังคงเก็บรักษาฟ้อนดาบในแบบฉบับของนายผัด ปัญญา และท่าฟ้อนนี้เป็นท่าของขุนยวมโดยแท้ไม่ได้ผสมท่าฟ้อนจากรัฐฉาน ซึ่งถือได้ว่าท่าฟ้อนฉบับนี้เป็นอัตลักษณ์ของขุนยวมและเป็นแบบดั้งเดิมที่สุด ประกอบกับนายจ๋านงค์ ศรีสุวรรณ ไม่ได้ทำการดัดแปลงเพื่อใช้ในการแสดงแต่อย่างใด เป็นเพียงการสืบทอดไว้ในแบบเดิม ๆ ที่เคยฝึกฝนมาอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการฟ้อน คือ ดาบสองมือ มีขั้นตอนการฟ้อน ได้แก่ การไหว้ครู การออกลาย และท่าฟ้อน จากการวิเคราะห์พบว่า ท่าฟ้อนดาบแบบฉบับขุนยวม อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีจำนวน 9 ท่า ดังนี้ ท่าที่ 1 แม่ปอดแหวน ท่าที่ 2 แม่ล้างหน้าชา ท่าที่ 3 แม่แทงฟ้า ท่าที่ 4 แม่สีโค ท่าที่ 5 แม่ล้างรักแร้ ท่าที่ 6 แม่จักแปก ท่าที่ 7 แม่เสื่อลากหาง ท่าที่ 8 แม่กรรไกร และท่าที่ 9 แม่โห่ป่าหล้า การเคลื่อนที่ของช่างฟ้อนเป็นการก้าว 5 ขุม เป็นการก้าวเพื่อเปลี่ยนตำแหน่งการยืน

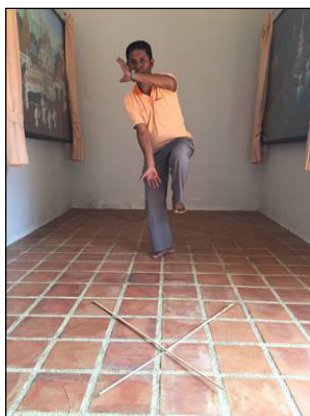
รูปแบบการแสดงฟ้อนดาบและวิธีชุมชนกับบริบททางสังคมของชาวไทยใหญ่ ในขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอนนี้ พบว่า เป็นการละเล่นท้องถิ่นที่พัฒนามาจากศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของผู้ชายไทยใหญ่ในอดีตและใช้ดาบเป็นอาวุธ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

ลักษณะที่ 1 ก้าลาย เป็นรูปแบบการต่อสู้ป้องกันตัวเน้นความเข้มแข็งดุจัน ไม่เน้นความอ่อนช้อยงดงามมากนัก ท่วงท่าลายต่อสู้ เรียกว่า ลายฟัน ดังภาพประกอบด้านล่าง

ภาพที่ 1 ท่วงท่าลายต่อสู้อู๊ เรียกว่า ลายพิน
(เตชสิทธิ์ รัตมีวงศ์พร, ผู้ถ่ายภาพ, 2560)

ลักษณะที่ 2 กำมือ เป็นรูปแบบของการฟ้อนเพื่อให้เกิดความสวยงาม
อ่อนช้อย ใช้สำหรับฟ้อนต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง ท่วงท่าลีลา เรียกว่า ลายฟ้อน
ดังภาพประกอบด้านล่าง

ภาพที่ 2 ท่วงท่าลีลา เรียกว่า ลายฟ้อน
(เตชสิทธิ์ รัตมีวงศ์พร, ผู้ถ่ายภาพ, 2560)

รูปแบบการแสดงทั้งสองแบบเกี่ยวข้องกับบริบททางสังคมของชาวไทใหญ่
ในขุนยวม ดังนี้

1. ความเชื่อและวิถีชุมชน ฟ้อนดาบถ่ายทอดอยู่ในเรื่องระบบความเชื่อเรื่อง
จักรวาลวิทยาและพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด พบว่า ชาวไทใหญ่มีอำนาจทางความคิด
มาจากความเชื่อที่แกร่งกล้าเกี่ยวพันกับความคิดเรื่องการปกป้องภัยจากเคราะห์ร้าย
และการอยู่ยงคงกระพันทำให้ผู้ชายชาวไทใหญ่สืบทอดกันมาเพื่อลงอาคม
ให้ป้องกันสิ่งไม่ดีและภัยอันตราย ความเชื่อนี้แสดงออกมาทางคำสอน
พระพุทธศาสนาและถ่ายทอดอยู่ในประเพณีประจำฤดูกาล

2. หน้าที่และบทบาท ฟ้อนดาบถูกปรับสถานภาพทางสังคมต่างไป
จากเดิม สรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงหน้าที่และบทบาทความรับผิดชอบที่มีต่อ
สังคมปัจจุบันเพื่อการสืบสานวัฒนธรรมและส่งเสริมการธุรกิจการท่องเที่ยว
ของชุมชน และเปลี่ยนแปลงไปตามบรรทัดฐานทางสังคมที่วิวัฒน์ตามกาลเวลา
ซึ่งปรากฏอยู่ในวาระสำคัญ ๆ ในการแสดงต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง การเฉลิมฉลอง
ในงานมงคลต่าง ๆ และการเรียนการสอนของโรงเรียนในชุมชนโดยบรรจุเป็น
หลักสูตรการแสดงพื้นบ้านให้กับนักเรียนที่สนใจตำบลขุนยวม อำเภอขุนยวม จังหวัด
แม่ฮ่องสอน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยนี้ ทำให้ทราบถึงองค์ความรู้ด้านนาฏศิลป์ ชุดฟ้อนดาบ
ตำบลขุนยวม อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีการสืบทอดกันมาแต่อดีต
หลังจากสมัยที่พ่อเมืองคนแรกของจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่ชาวไทใหญ่มาดำรงถิ่นฐาน
รูปแบบการแสดงฟ้อนดาบมีบทบาทหน้าที่ที่ใช้ประเพณีสำคัญ ๆ ทางพุทธศาสนา
และใช้ต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองที่มาเยือนชุมชน ซึ่งรูปแบบได้สะท้อนวิถีชีวิตเดิม
ของผู้ชายชาวไทใหญ่ทำให้เกิดความเข้าใจวิถีชีวิตที่เชื่อมโยงระหว่างฟ้อนดาบและ
วิถีชุมชนดั้งเดิมในขุนยวม ผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัย
ของ ชิตินันดา มณีวรรณ และยุทธการ ชนชัย จากสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่ ในงานวิจัยเรื่อง ศิลปะการแสดงพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่

ที่กล่าวไว้ว่า ก้าแลว ก้าลาย หรือการฟ้อนดาบ ฟ้อนเจิงโต เป็นการแสดงที่ได้มาจาก ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของชายชาวไทใหญ่ (จิตินัดดา มณีวรรณ และยุทธการ ชันชัย, 2552, น. 66)

ข้อเสนอแนะการวิจัย

นอกจากรูปแบบการแสดงฟ้อนดาบและวิธีชุมชนกับบริบททางสังคม ชาวไทใหญ่ในขุนยวม ยังมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบริบททางวัฒนธรรมเป็นความเชื่อทางพุทธศาสนาแฝงปรัชญาในการดำเนินชีวิตและแนวความคิดการครองตนในสังคมไทใหญ่ เพื่อใช้ต่อยอดและศึกษาเพิ่มเติมประกอบในงานวิจัยให้เกิดความสมบูรณ์ครบถ้วนยิ่งขึ้นไป ประเด็นบริบททางวัฒนธรรมจึงเป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่น่าสนใจในการทำการวิจัยในลักษณะเดียวกัน

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2559). วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญา. กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- เจ้ายันฟ้าแสนทวี. (2544). ประวัติศาสตร์ไทยใหญ่. เชียงใหม่ : ตรัสวิน.
- เดชสิทธิ์ รัตมีวงศ์พร. (2560). ท่วงท่าลายต่อสู้ เรียกว่า ลายฟัน. [ภาพถ่าย]. กรุงเทพฯ : สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- _____. (2560). ท่วงท่าลายต่อสู้ เรียกว่า ลายฟ้อน. [ภาพถ่าย]. กรุงเทพฯ : สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- จิตินัดดา มณีวรรณ และยุทธการ ชันชัย. (2552). ศิลปะการแสดงพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่. เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศูนย์วัฒนธรรมแม่ฮ่องสอน. (มปป.). ย้อนอดีตเมืองแม่ฮ่องสอน. เชียงใหม่ : นครฟิล์มอินเตอร์กรุ๊ป.
- เอี่ยม คำแสน. ปราชญ์ท้องถิ่น. (สัมภาษณ์, 29 ตุลาคม 2560).

ทัศนคติและพฤติกรรมการเรียนภาษาญี่ปุ่นของนักศึกษา
ที่มีผลการเรียนภาษาญี่ปุ่นระดับปานกลาง - ต่ำ
Attitudes and Behaviors in Japanese Language
Learning of the Low Proficient Japanese Students

(Received: Jan 20, 2018 Revised: Oct 15, 2019 Accepted: Nov 27, 2019)

สุธิดา แม่นมินทร์¹
Suthida Manmin

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมการเรียนภาษาญี่ปุ่นของนักศึกษาที่มีผลการเรียนภาษาญี่ปุ่นในระดับปานกลาง-ต่ำ 2. ศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติและพฤติกรรมการเรียนภาษาญี่ปุ่นของนักศึกษาที่มีผลการเรียนภาษาญี่ปุ่นในระดับปานกลาง-ต่ำ กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2560 ที่มีผลการเรียนวิชาภาษาญี่ปุ่น 1 ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2560 ต่ำกว่าหรือเท่ากับ C+ จำนวน 200 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือสถิติแบบพรรณนาการแจกแจงแบบที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่มีผลการเรียนระดับปานกลาง-ต่ำมีทัศนคติต่อภาษาญี่ปุ่นในระดับมากมีค่าเฉลี่ย 3.57 และพฤติกรรมการเรียนภาษาญี่ปุ่นในระดับกลางมีค่าเฉลี่ย 3.31 การศึกษาเปรียบเทียบรายด้านพบว่า 1) เพศของนักศึกษามีพฤติกรรมการเรียนภาษาญี่ปุ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่มีทัศนคติในการเรียนภาษาญี่ปุ่นไม่แตกต่างกัน 2) สาขาวิชา

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาและวัฒนธรรมเอเชียตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ที่ศึกษาต่างกัน มีพฤติกรรมการเรียนภาษาญี่ปุ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 จำนวน 2 คู่ คือ คู่ที่ 1 สาขาวิชาเทคโนโลยีมีเดียและวิศวกรรมการผลิต คู่ที่ 2 สาขาเทคโนโลยีมีเดีย และการจัดการอุตสาหกรรม ส่วนด้านทัศนคติไม่พบความแตกต่าง 3) นักศึกษาที่มีระดับเกรดต่างกัน มีทัศนคติและพฤติกรรมการเรียนภาษาญี่ปุ่นไม่แตกต่างกัน ส่วนผลจากข้อเสนอแนะ นักศึกษาต้องการให้อาจารย์ใช้สื่อการสอนที่ทันสมัย รวมทั้งประยุกต์สื่ออื่น ๆ เช่น ภาพยนตร์ อนิเมชัน เป็นต้น เพื่อเสริมสร้างทัศนคติและพฤติกรรมที่ดีในการเรียน

คำสำคัญ: ทัศนคติ พฤติกรรมการเรียนภาษาญี่ปุ่น

Abstract

The purposes of the study were to 1) investigate the attitudes and Japanese language learning behaviors of the low proficient Japanese students, 2) to compare the differences among the students' gender, the students' major, and their achievement of Japanese learning, and finally 3) to gather and classify the students' opinions and suggestions towards Japanese learning. The participants were 200 first-year students who enrolled in Business Japanese 1 at Thai-Nichi Institute of Technology in the first semester, 2017 academic year. The data was collected by a questionnaire and the statistical analysis was descriptive statistics, Independent Sample T-Test, and an analysis of Variance (ANOVA).

The results indicated that 1) the low proficient Japanese students had high level of positive attitudes towards Japanese learning ($\bar{X} = 3.57$) and their behaviors when learning Japanese were moderate ($\bar{X} = 3.31$) 2) there was a significant difference between students' gender and their behaviors ($p < .05$), but there was no difference between students' gen-

der and their Japanese learning attitudes. More importantly, there were significant differences between students' majors and their behaviors towards Japanese learning ($p < .05$). Two differences were found in students majoring in Multimedia and Production Engineering, and students majoring in Multimedia and Industrial Management respectively. However, the students who obtained different Japanese grades had no difference in Japanese learning attitudes and behaviors. 3) Based on the suggestions, the students revealed that they preferred learning with interesting and innovative teaching materials and other multimedia materials such as Japanese films and animations to increase their positive learning attitudes and have proper Japanese learning behaviors.

Keywords: Attitudes, Japanese Language Learning Behaviors

บทนำ

สถาบันเทคโนโลยีไทย - ญี่ปุ่นกำหนดให้นักศึกษาทุกคน ทุกคณะของสถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น ต้องผ่านรายวิชาบังคับภาษาญี่ปุ่น 15 หน่วยกิต และวิชาเลือกอื่น ๆ ซึ่งสถาบันเทคโนโลยีไทย - ญี่ปุ่นให้การสนับสนุนด้านที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น เช่น การแลกเปลี่ยนนักศึกษา การพัฒนาความสามารถในการสื่อสารผ่านอาสาสมัครชาวญี่ปุ่น ห้องสนทนากับอาจารย์ชาวญี่ปุ่น การสร้างแรงจูงใจในการเรียนผ่านกิจกรรมวัฒนธรรมญี่ปุ่นต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นมีประสิทธิภาพ ฯลฯ ทั้งนี้จากการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมาพบว่าความสามารถในการเรียนภาษาญี่ปุ่นของนักศึกษามีระดับต่ำลง จากการวิจัยผลการสอบวัดความสามารถทางภาษาญี่ปุ่น (TNI Japanese Ability Test) ประจำปี พ.ศ. 2558 พบว่าผลการสอบยังไม่เป็นที่น่าพอใจ จำนวนนักศึกษาที่สอบผ่าน ระดับ N4 ยังไม่เป็นไปตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ แม้ว่าจะมีการเรียนปรับพื้นฐานก่อนเข้าเรียนจริง

และมีการจัดชั้นเรียนพิเศษ ก็ยังมีนักศึกษาที่ไม่ประสบความสำเร็จในการเรียน ซึ่งส่งผลต่อการสหกิจศึกษาการฝึกงานในบริษัท และโรงงานอุตสาหกรรม จึงควรรหาแนวทางแก้ไขปัญหานี้

จากการศึกษาผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติและพฤติกรรมการเรียนภาษา มีนักวิชาการได้ศึกษาไว้ดังนี้ วิชาณี เพ็งเนตร (2554) ศึกษาแรงจูงใจ ทัศนคติ และพฤติกรรมการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาที่มีความรู้ภาษาอังกฤษต่ำ พบว่า นักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีไทย- ญี่ปุ่นพบว่ามีความแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษในระดับมาก ส่วนด้านทัศนคติและพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ดีเด่น เบญจฮาวิน (2556) ศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาที่มีความรู้ภาษาอังกฤษในระดับต่ำพบว่า นักศึกษามีทัศนคติเชิงบูรณาการในด้านบวกต่อภาษาอังกฤษ แต่ในเชิงปฏิบัตินักศึกษาไม่ได้มีพฤติกรรมการเรียนภาษาอังกฤษที่สม่ำเสมอ ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติและพฤติกรรมการเรียนภาษาอังกฤษโดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทัศนคติที่ดีไม่ได้เป็นตัวกำหนดถึงพฤติกรรมการเรียนภาษาอังกฤษที่ดีและประสบความสำเร็จ ยุพกา พุกขิมา, กนกพร นุ่มทอง และสร้อยสุตา ณ ระนอง (2550) ได้ศึกษาแรงจูงใจและทัศนคติต่อการเรียนภาษาญี่ปุ่นและภาษาจีนของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่าแรงจูงใจของนิสิตที่เรียนภาษาญี่ปุ่นมาจากความชอบและสนใจ ในวัฒนธรรมญี่ปุ่น ส่วนทัศนคติในการเรียนภาษาญี่ปุ่นนั้น พบว่านิสิตกว่าร้อยละ 95 ชอบเรียน นภัสวรรณ พรหมมณี และปาริตา ชามนตรี (2558) ศึกษาทัศนคติต่อการเรียนภาษาญี่ปุ่นของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นพบว่า ทัศนคติที่มีต่อการเรียนภาษาญี่ปุ่นของนักศึกษาอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตาม สาขาวิชา ก็ยังพบว่าทัศนคติต่อการเรียนภาษาญี่ปุ่นของนักศึกษาก็อยู่ในระดับมากเช่นกัน สุวพรรณ ครุฑเมือง (2544) ศึกษาพฤติกรรมการเรียนภาษาญี่ปุ่นของนักศึกษาวิชาเอกภาษาญี่ปุ่นในมหาวิทยาลัยไทย พบว่าพฤติกรรมการเรียนโดยรวมจัดอยู่ในระดับปานกลาง พฤติกรรมการเรียนในขณะที่เรียนจัดอยู่ในระดับดี พฤติกรรมก่อนเข้าเรียน พฤติกรรมหลังเลิกเรียน และพฤติกรรมเสริมเพื่อการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง

ส่วนทัศนคติต่อการเรียนภาษาญี่ปุ่นอยู่ในระดับสูง ด้านผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า นักศึกษาที่มีผลการเรียนดีมีพฤติกรรมการเรียนสูงกว่านักศึกษาที่มีผลการเรียนอ่อน จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนที่มีพฤติกรรมการเรียนรู้อันพึงประสงค์ที่เหมาะสมทั้งในและนอกชั้นเรียนทำให้ส่งผลเป็นไปในทางที่ดีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมการเรียนภาษาญี่ปุ่นของนักศึกษาที่มีผลการเรียนภาษาญี่ปุ่นในระดับต่ำ เพื่อหาสาเหตุและปรับปรุงวิธีการสอน เพื่อพัฒนาความสามารถทางภาษาของนักศึกษาให้สูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมในการเรียนภาษาญี่ปุ่นของนักศึกษาที่มีความรู้ภาษาญี่ปุ่นในระดับปานกลาง-ต่ำ
2. เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติและพฤติกรรมการเรียนภาษาญี่ปุ่นของนักศึกษาที่มีผลการเรียนภาษาญี่ปุ่นในระดับปานกลาง-ต่ำ

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้เป็นการศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมการเรียนภาษาญี่ปุ่นของนักศึกษาที่มีผลการเรียนภาษาญี่ปุ่นในระดับปานกลาง-ต่ำ ปีการศึกษา 2560 โดยมีประชากร กลุ่มตัวอย่าง และตัวแปรที่ศึกษาดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ นักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น กรุงเทพมหานคร ชั้นปีที่ 1 ภาคการศึกษาที่ 2 จำนวน 610 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่นชั้นปีที่ 1 ภาคการศึกษา 2560 ที่มีผลการเรียนวิชา JPN - 101 ต่ำกว่าหรือเท่ากับ C+ จำนวน 200 คน
3. ตัวแปรที่ศึกษา
 - 3.1 ตัวแปรต้น ประกอบด้วย
 - 3.1.1 เพศ ได้แก่ เพศชาย และเพศหญิง
 - 3.1.2 สาขาวิชาเอก ได้แก่ วิศวกรรมยานยนต์ วิศวกรรมการผลิต วิศวกรรมคอมพิวเตอร์ วิศวกรรมไฟฟ้า วิศวกรรมอุตสาหการ การจัดการอุตสาหกรรม

การจัดการธุรกิจระหว่างประเทศ การบัญชี การจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบญี่ปุ่น
การตลาดเชิงสร้างสรรค์ การจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน เทคโนโลยีสารสนเทศ
เทคโนโลยีมัลติมีเดีย และเทคโนโลยีสารสนเทศทางธุรกิจ

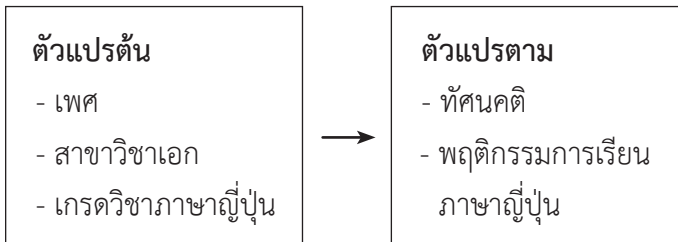
3.1.3 ผลการเรียนรู้วิชา JPN - 101 ภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ 1 ได้แก่ C+
C D+ และ D

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

3.2.1 ทักษะคติต่อการเรียนภาษาญี่ปุ่น

3.2.2 พฤติกรรมการเรียนภาษาญี่ปุ่น

กรอบแนวคิดของการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

1. นักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่นมีทักษะคติและพฤติกรรมการเรียน
ในระดับดี

2. นักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่นที่มีเพศ สาขาวิชาเอก และ
ผลการเรียนต่างกันมีทักษะคติและพฤติกรรมการเรียนภาษาญี่ปุ่นต่างกันอย่างมีนัยยะ
ทางสถิติที่ระดับ 0.05

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามเรื่องทักษะคติ และ
พฤติกรรมการเรียนภาษาญี่ปุ่นของนักศึกษาที่มีผลการเรียนภาษาญี่ปุ่นในระดับต่ำ
มี 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่เพศวิชาเอกที่ศึกษา และผลการเรียนวิชา JPN - 101 ภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ 1 ในภาคการศึกษา 1 ปีการศึกษา 2560

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามทัศนคติ และพฤติกรรมการเรียนภาษาญี่ปุ่นของนักศึกษาที่มีผลการเรียนภาษาญี่ปุ่นในระดับปานกลาง - ต่ำซึ่งเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ

5	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นมากที่สุด
4	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นมาก
3	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นปานกลาง
2	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นน้อย
1	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อรวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับทัศนคติ และพฤติกรรมการเรียนภาษาญี่ปุ่นของนักศึกษาที่มีผลการเรียนในระดับปานกลาง-ต่ำ

โดยมีผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงตามเนื้อหา และภาษา (Face validity) ของแบบสอบถาม และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .90

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นและปรับปรุงแล้วไปขอความร่วมมือกับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2560 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ชี้แจงรายละเอียดของแบบสอบถาม และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง

2. ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามจำนวน 556 ฉบับ จากแบบสอบถามทั้งหมด 610 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 91 เมื่อตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามพบว่า มีแบบสอบถามที่สมบูรณ์โดยผู้ตอบแบบสอบถามมีผลการเรียนตั้งแต่ C+ ลงมา

และสามารถนำมาวิเคราะห์ได้ 200 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 โดยใช้ระยะเวลาในการดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามให้แล้วเสร็จระหว่างวันที่ 15 มกราคม – 30 มีนาคม พ.ศ. 2561

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC (Statistical Package for Social Sciences/Personal computer)

ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการตรวจให้คะแนนสอบถามตามระดับ ความคิดเห็นดังนี้

1. ตามความมุ่งหมายของการวิจัยข้อ 1 ศึกษาเพื่อศึกษาทัศนคติ และพฤติกรรมการเรียนภาษาญี่ปุ่นของนักศึกษาที่มีผลการเรียนภาษาญี่ปุ่นในระดับปานกลาง-ต่ำ โดยรวมและเป็นรายด้าน โดยหาค่าคะแนนเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ตามความมุ่งหมายของการวิจัยข้อ 2 เปรียบเทียบเพื่อศึกษาทัศนคติ และพฤติกรรมการเรียนภาษาญี่ปุ่นของนักศึกษาที่มีผลการเรียนภาษาญี่ปุ่นในระดับปานกลาง-ต่ำ โดยรวมและเป็นรายด้านจำแนกตามเพศ วิชาเอกที่เข้าศึกษา และ เกรดวิชาภาษาญี่ปุ่นในภาคการศึกษา 1 ปีการศึกษา 2560 วิเคราะห์ด้วยการทดสอบที (t-test) วิเคราะห์โดย การหาค่าความแปรปรวนแบบทางเดียว (One -Way ANOVA) หรือ F-test หากพบว่าค่าคะแนนเฉลี่ยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's method)

ตอนที่ 3 วิเคราะห์เนื้อหาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนักศึกษาเป็นรายด้าน แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยาย เพื่อนำไปประกอบในการอภิปรายผลการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ได้แก่ ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ ใช้การทดสอบที (t-test) และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)
3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ใช้การทดสอบที (t-test) ส่วนการทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่ม ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way ANOVA) ในกรณีพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงจะทดสอบค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's method)

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทัศนคติ และพฤติกรรมการเรียนภาษาญี่ปุ่นของนักศึกษาที่มีผลการเรียนภาษาญี่ปุ่นในระดับปานกลาง - ต่ำ สถาบันเทคโนโลยีไทย - ญี่ปุ่น สรุปผลการวิจัยดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชายจำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 69 ที่เหลือเป็นเพศหญิงจำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 31 ด้านสาขาที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาสาขาเทคโนโลยีมีเดีย จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 17 รองลงมาเป็นนักศึกษาสาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 14.50 และที่น้อยที่สุด เป็นนักศึกษาที่ศึกษาสาขาการจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบญี่ปุ่น จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.50 ด้านเกรดที่ได้รับในภาคการศึกษาที่ผ่านมา นักศึกษาส่วนใหญ่ได้เกรด C จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 52 รองลงมาได้เกรด C+ จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 35

2. ทักษะ และพฤติกรรมการเรียนภาษาญี่ปุ่นของนักศึกษาสรุปผลได้ดังนี้
นักศึกษาศาสนาเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น มีภาพรวมทักษะและพฤติกรรม
อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.44 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า
ในด้านทักษะ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$) ส่วนด้านพฤติกรรม
มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.31$)

เมื่อพิจารณาทักษะพบว่ามีความอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย
3.57 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากจำนวน 11 ข้อ
ระดับปานกลางจำนวน 11 ข้อ และระดับน้อยจำนวน 4 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ย
สูงที่สุดได้แก่ ภาษาญี่ปุ่นจะช่วยให้มีโอกาสก้าวหน้าในการศึกษาต่อ
และการเรียนภาษาญี่ปุ่นช่วยให้มีโอกาสก้าวหน้าในการทำงาน ($\bar{X} = 4.48$)
ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือไม่ชอบเพราะอาจารย์สอนเร็ว ($\bar{X} = 2.65$)

ในด้านพฤติกรรมการเรียนภาษาญี่ปุ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับ
ปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.31 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ย
อยู่ในระดับมาก 4 ข้อ ในระดับปานกลาง 12 ข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่
พยายามไม่ขาดเรียนยกเว้นมีเหตุจำเป็นจริงๆ ($\bar{X} = 4.19$) รองลงมาคือทำการบ้าน
ภาษาญี่ปุ่นด้วยตัวเอง ($\bar{X} = 3.72$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ อ่านเนื้อหา
ของบทเรียนล่วงหน้าก่อนทุกครั้ง ($\bar{X} = 2.58$)

3. การเปรียบเทียบทักษะและพฤติกรรมการเรียนภาษาญี่ปุ่นของนักศึกษา
ที่มีผลการเรียนภาษาญี่ปุ่นในระดับปานกลาง-ต่ำด้านเพศ สาขาวิชาที่ศึกษา และ
เกรดสรุปผลได้ดังนี้

ในการเปรียบเทียบโดยจำแนกเพศ นักศึกษาศาสนาเทคโนโลยีไทย-
ญี่ปุ่นมีทักษะ และพฤติกรรมการเรียนภาษาญี่ปุ่นโดยรวมแตกต่างกันอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่านักศึกษา
ศาสนาเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่นมี พฤติกรรมการเรียนภาษาญี่ปุ่นแตกต่างกันอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่มีทักษะในการเรียนภาษาญี่ปุ่นไม่แตกต่างกัน

ในด้านสาขาวิชาเอกที่ศึกษาพบว่า นักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีไทย - ญี่ปุ่นที่มีสาขาวิชาที่ศึกษาต่างกัน มีทัศนคติ และพฤติกรรมการเรียนภาษาญี่ปุ่นโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีไทย - ญี่ปุ่นที่มีสาขาวิชาที่ศึกษาต่างกัน มีพฤติกรรมการเรียนภาษาญี่ปุ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านทัศนคติไม่พบความแตกต่าง

เมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ พบว่า นักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีไทย - ญี่ปุ่นที่มีสาขาวิชาที่ศึกษาต่างกัน มีพฤติกรรมการเรียนภาษาญี่ปุ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 จำนวน 2 คู่คือ คู่ที่ 1 นักศึกษาสาขาเทคโนโลยีมีเดียและวิศวกรรมการผลิต คู่ที่ 2 สาขาเทคโนโลยีมีเดีย และการจัดการอุตสาหกรรม

นักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีไทย - ญี่ปุ่นที่มีระดับผลการเรียนต่างกัน มีทัศนคติและพฤติกรรมการเรียนภาษาญี่ปุ่น โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. คำถามปลายเปิด นักศึกษาได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับทัศนคติและพฤติกรรมการเรียนภาษาญี่ปุ่นเรียงตามลำดับคะแนนความถี่ในแต่ละด้านดังนี้

ด้านทัศนคติ มีผู้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจำนวน 37 คน ดังนี้ ควรมีสื่อการสอนที่ใหม่ ทันสมัย ยกตัวอย่างประโยคท้นกับเหตุการณ์ คิดเป็นร้อยละ 37.84 (จำนวน 14 คน) ควรมีการเรียนรู้ผ่านภาพเคลื่อนไหว เช่น ภาพยนตร์ อนิเมชั่น คิดเป็นร้อยละ 27.03 (จำนวน 10 คน) ควรมีวิดีโอที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการเรียนภาษาญี่ปุ่นให้มากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 10.81 (จำนวน 4 คน) ต้องการบรรยายภาคที่ผ่อนคลายในชั้นเรียน อาจารย์ลดความเข้มงวดลง คิดเป็นร้อยละ 10.81 (จำนวน 4 คน) ควรแยกนักศึกษาที่กลุ่มเรียนเก่งกับกลุ่มเรียนอ่อน คิดเป็นร้อยละ 8.11 (จำนวน 3 คน) และอาจารย์ควรให้เวลานักศึกษาคิดก่อนเรียกตอบคำถาม คิดเป็นร้อยละ 5.41 (จำนวน 2 คน) ด้านพฤติกรรม มีผู้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจำนวน 55 คน ดังนี้ ควรลดทำการบ้านผ่านโปรแกรม Google Classroom คิดเป็นร้อยละ 20.00 (จำนวน 11 คน)

ควรเน้นการสอนสนทนาให้มากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 18.18 (จำนวน 10 คน) ควรจัดชั้นเรียนเสริมสำหรับนักศึกษาที่เรียนอ่อน คิดเป็นร้อยละ 16.36 (จำนวน 9 คน) ควรจัดกิจกรรมเสริมทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน คิดเป็นร้อยละ 10.91 (จำนวน 6 คน) ควรสอนให้ช้าลง คิดเป็นร้อยละ 10.91 (จำนวน 6 คน) อาจารย์ควรสอนเพื่อเน้นความเข้าใจมากกว่าเพื่อสอบ คิดเป็นร้อยละ 10.91 (จำนวน 6 คน) อาจารย์ชาวญี่ปุ่นควรพูดให้ช้าลง คิดเป็นร้อยละ 9.09 (จำนวน 5 คน) และอาจารย์ควรทบทวนบทเรียนที่ผ่านมาก่อนขึ้นบทเรียนใหม่ คิดเป็นร้อยละ 3.64 (จำนวน 2 คน)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทัศนคติ และพฤติกรรมการเรียนภาษาญี่ปุ่นของนักศึกษาที่มีผลการเรียนภาษาญี่ปุ่นในระดับปานกลาง - ต่ำของสถาบันเทคโนโลยีไทย - ญี่ปุ่น มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลเป็นรายด้านได้ดังนี้

1. ด้านทัศนคติ พบว่านักศึกษามีทัศนคติต่อภาษาญี่ปุ่นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถาบันเทคโนโลยีไทย - ญี่ปุ่นมีการจัดโครงการต่าง ๆ เช่นการรับสมัครนักศึกษาในโครงการแลกเปลี่ยนต่าง ๆ จำนวนมาก การรับนักศึกษาแลกเปลี่ยนจากประเทศญี่ปุ่น การส่งนักศึกษาฝึกงานในประเทศญี่ปุ่น การรับสมัครงานโดยตรงจากบริษัทญี่ปุ่นทั้งในประเทศไทย และประเทศญี่ปุ่น รวมถึงการสร้างบรรยากาศในสถานศึกษาเพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้นักศึกษาเห็นความถึงความสำคัญของการเรียนภาษาญี่ปุ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ นภัศวรณ พรหมมณี และปาริตา ชามนตรี (2558, ออนไลน์) ที่ศึกษาทัศนคติต่อการเรียนภาษาญี่ปุ่นของนักศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่นพบว่า ทัศนคติที่มีต่อการเรียนภาษาญี่ปุ่นของนักศึกษาอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากนักศึกษาต้องการนำภาษาญี่ปุ่นไปใช้ประกอบเป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพ การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น รวมถึงโอกาสได้รับทุนการศึกษาไปศึกษาต่อยังประเทศญี่ปุ่น งานวิจัยของเปรมวดี รัตกุล (2541, น. 90) ที่แสดงให้เห็นว่าการนำรูปแบบการสอน รวมถึงสื่อการสอนรูปแบบใหม่ ๆ ส่งเสริมให้นักศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ งานวิจัยของ

สุวพรรณ ครุฑเมือง (2544, น. 88) ที่แสดงให้เห็นว่านักศึกษาที่มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาญี่ปุ่นมีปัจจัยสำคัญที่รูปแบบการสอน วิธีการสอน รวมถึงกิจกรรมในชั้นเรียน การบรรยายภาคในการเรียนที่ไม่เครียดจะช่วยส่งผลให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของดีเด่น เบญจฮาว์น (2558, น. 66) ที่เมื่อนักศึกษาจะมีผลการเรียนภาษาอังกฤษในระดับต่ำ แต่มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ เนื่องจากเล็งเห็นถึงความสำคัญของการใช้ภาษาเพื่อการทำงาน การสื่อสารในอนาคต นอกจากนี้งานวิจัยครั้งนี้ยังพบว่า นักศึกษามีความชอบการเรียนกับอาจารย์ชาวญี่ปุ่นอยู่ในระดับมากด้วย สอดคล้องกับ Koiso (2003) ที่ว่าผู้เรียนที่ได้รับแรงกระตุ้นให้มีโอกาสฝึกฝนการใช้ภาษาช่วยให้ประสบความสำเร็จในการเรียนภาษา เพราะมีแรงจูงใจเป็นปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้การเรียนภาษาต่างประเทศประสบผลสำเร็จ

2. ด้านพฤติกรรมการเรียน พบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมการเรียนในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.31$) และมีพฤติกรรมการเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนมากกว่านอกชั้นเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องจากนักศึกษายังไม่สามารถปรับตัวให้เข้าสู่ระบบการเรียนรู้ด้วยตัวเองในระดับอุดมศึกษาที่นักศึกษาต้องการจัดการเรียนรู้และวางแผนการเรียนด้วยตนเอง ซึ่งแตกต่างจากระดับมัธยมศึกษาที่ผู้เรียนมีครูผู้สอนในการการสั่งสอนและควบคุมพฤติกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของดีเด่น เบญจฮาว์น (2558, น. 66) และวิภาณี เฟื่องเนตร (2554, น. 78) ที่พบว่าพฤติกรรมการเรียนของนักศึกษาที่มีผลการเรียนต่ำนั้นอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ในงานวิจัยยังพบว่าพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนนักศึกษามีการปฏิบัติในระดับมาก มากกว่าพฤติกรรมที่นักศึกษามีการปฏิบัติด้วยตนเองนอกชั้นเรียน เช่น การพยายามไม่ขาดเรียนยกเว้นมีเหตุจำเป็น การตั้งใจเรียนภาษาญี่ปุ่นเมื่ออยู่ในชั้นเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของสมพร โกมารทิต (2548, น. 173) ที่ว่าพฤติกรรมการเรียนของนักศึกษาภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทยอยู่ในระดับปานกลาง พฤติกรรมก่อนเข้าชั้นเรียนที่ผู้เรียนทำบ่อยคือเข้าเรียนให้ทันเวลา พฤติกรรมในชั้นเรียนที่ทำบ่อย ๆ คือ การจดบันทึกความพยายามทำความเข้าใจในบทเรียน ส่วนพฤติกรรมนอกชั้นเรียนที่ผู้เรียน

ทำบ่อย ๆ คือ พยายามทำการบ้านด้วยตนเองและการจับกลุ่มทบทวนกับเพื่อน เมื่อใกล้สอบ งานวิจัยของสุวพรรณ ครุฑเมือง (2544, น. 90) พบว่านักศึกษาที่มีผลการเรียนสูงมีพฤติกรรมการเรียนสูงกว่านักศึกษาที่มีผลการเรียนอ่อน ซึ่งนักศึกษาที่มีผลการเรียนสูงนั้นมีความคิดสร้างสรรค์ในการหาวิธีเรียน มีเป้าหมายในการเรียน ชัดเจน มีบุคลิกที่เอื้อต่อการเรียน ไม่อายหรือกลัวที่จะพูดผิด ขณะที่นักศึกษาที่เรียนอ่อนส่วนใหญ่มีบุคลิกที่ไม่เอื้อต่อการเรียนภาษา เช่น ขี้อาย ไม่กล้าแสดงออก ไม่กล้าถามเมื่อไม่เข้าใจ นอกจากนี้งานวิจัยครั้งนี้ยังพบว่าการที่นักศึกษาเข้าเรียน ทุกครั้งมีสาเหตุส่วนหนึ่งจากวิชาภาษาญี่ปุ่นเป็นวิชาบังคับสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีทุกคนของสถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น ดังนั้นการขาดเรียนส่งผลให้นักศึกษาหมดสิทธิ์สอบปลายภาคเรียน ซึ่งจะทำให้นักศึกษาจำเป็นต้องลงทะเบียนเรียนซ้ำอีกครั้ง

3. จากผลการรวบรวมความคิดเห็น นักศึกษาต้องการสื่อการสอนที่ทันสมัย เพิ่มช่องทางการเรียนรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น ภาพยนตร์ รวมถึงสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของยุทธนที โต๊ะเร๊ะ (2558, น. 59) ที่พบว่านักศึกษา มีทัศนคติที่ดีต่อการใช้อุปกรณ์เคชั่นไลน์เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอน การแบ่งปันความรู้ระหว่างเพื่อนร่วมชั้น รวมถึงสามารถพูดคุยสอบถามอาจารย์ ผ่านแอปพลิเคชันได้ ซึ่งแผนกภาษาญี่ปุ่นได้เริ่มนำโปรแกรมกูเกิ้ลคลาสรูม (Google Classroom) เข้ามาเป็นโปรแกรมหลักเพื่อเป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสาร การใช้สื่อการเรียนการสอน การมอบหมายงานทั้งรายงาน รวมถึงการบ้าน ให้สะดวกยิ่งขึ้น แต่ทั้งนี้ข้อคิดเห็นผู้เรียนเสนอว่าควรลดการทำการบ้านออนไลน์ ผ่านโปรแกรมกูเกิ้ลคลาสรูม (Google Classroom) เนื่องจากไม่ได้ฝึกเขียน ทำให้ความสามารถในการเขียนอักษรภาษาญี่ปุ่นไม่ถูกพัฒนา เมื่อไม่สามารถจดจำ ตัวอักษรได้จึงส่งผลต่อการเรียนภาษาญี่ปุ่นต่ำลง อีกทั้งนักศึกษาบางส่วนไม่สามารถ เปิดดูโปรแกรมได้เมื่อกลับถึงบ้าน เนื่องจากไม่สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ ซึ่งแผนกภาษาญี่ปุ่นควรหาช่องทางการใช้โปรแกรมกูเกิ้ลคลาสรูม (Google Classroom) ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบว่านักศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาญี่ปุ่น แต่มีพฤติกรรมในการเรียนภาษาญี่ปุ่นในระดับกลาง พฤติกรรมที่นักศึกษาปฏิบัตินั้นมักอยู่ในห้องเรียนเป็นส่วนใหญ่ จากผลการเสนอความคิดเห็นที่ต้องการให้อาจารย์ช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ ที่นักศึกษาสามารถทำได้ด้วยตนเอง แสดงให้เห็นว่านักศึกษายังไม่พร้อมกับการปฏิบัติตัวในการเรียนรู้ด้วยตนเอง อาจารย์ควรมีการจัดโครงการเพื่อแนะนำ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง นอกชั้นเรียนสำหรับนักศึกษาใหม่ รวมทั้งมีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ เพื่อให้มีพฤติกรรมการเรียนที่สอดคล้องกับทัศนคติที่ดี

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากงานวิจัยครั้งนี้ศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมการเรียนภาษาญี่ปุ่นของนักศึกษาที่มีผลการเรียนภาษาญี่ปุ่นระดับปานกลาง - ต่ำในการศึกษา ครั้งถัดไปควรมีการศึกษากลุ่มนักศึกษาที่มีผลการเรียนระดับกลาง และระดับสูง เพื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม

เอกสารอ้างอิง

ดีเด่น เบ็ญฮาวัน. (2556). **ทัศนคติและพฤติกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาที่มีความรู้ภาษาอังกฤษในระดับต่ำ**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษานานาชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

นภัสวรรณ พรหมมณี และปาริตา ชามนตรี. (2558). **ทัศนคติต่อการเรียนวิชาภาษาญี่ปุ่นของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น**. ค้นเมื่อวันที่ 20 มกราคม 2561. จาก <https://prezi.com/2edr5gj-mms1/presentation/>

เปรมวดี รัตกุล. (2541). การเปรียบเทียบความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษและ
เจตคติต่อการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
ที่ได้รับการสอนโดยบทเรียนโมดูล แบบมุ่งประสบการณ์ภาษากับการสอน
ตามคู่มือครู. ปรินญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการมัธยมศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ยุทธนที โต๊ะเร๊ะ. (2558). การศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีที่มีต่อการใช้ออปพลิเคชันไลน์
ในด้านการเรียนการสอน. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

ยุพกา พุกขิม่า กนกพร นุ่มทอง และสร้อยสุดา ณ ระนอง. (2556, เมษายน-กันยายน)
ความนิยมในการเรียนภาษาญี่ปุ่นและภาษาจีนของนิสิตมหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์: แรงจูงใจต่างกันอย่างไร. ว.ญี่ปุ่นศึกษา. 30 (1), 27-40.

วิภาณี เพ็งเนตร. (2554). รายงานการวิจัย เรื่อง แรงจูงใจ ทัศนคติ และพฤติกรรม
การเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาที่มีผลการเรียนภาษาอังกฤษต่ำ.
กรุงเทพฯ : สำนักวิชาพื้นฐานและภาษาสถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น.

สมพร โกมารทิต. (2548). การเปรียบเทียบวัฒนธรรมการสอนภาษาญี่ปุ่นในฐานะ
ภาษาที่สองระหว่างมหาวิทยาลัยในประเทศไทยกับมหาวิทยาลัย
ในประเทศญี่ปุ่น. ค้นเมื่อวันที่ 20 มกราคม 2561. จาก [http://libdoc.
dpu.ac.th/research/113886.pdf](http://libdoc.dpu.ac.th/research/113886.pdf)

สุวพรรณ ครุฑเมือง. (2544). การศึกษาพฤติกรรมการเรียนภาษาญี่ปุ่น
ของนักศึกษาวิชาเอกภาษาญี่ปุ่นในมหาวิทยาลัยไทย. วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาญี่ปุ่นศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Koiso, K. (2003). The Characteristics of Motivation of Japanese Adult
English Learners from JGSS-2003 Data. Retrieved 20 January
2018. From [http://jgss.daishodai.ac.jp/research/monographs/
jgssm5/jgssm5_08.pdf](http://jgss.daishodai.ac.jp/research/monographs/jgssm5/jgssm5_08.pdf)

แนวทางแก้ไขข้อผิดพลาดการใช้คำช่วยภาษาญี่ปุ่น
ในรายวิชาภาษาญี่ปุ่น 2 ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น
ชั้นปีที่ 1 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

A Study of Guidelines for Solving Errors of
Using Particles in Japanese 2 of First year students
(Japanese Major), Faculty of Humanities
and Social Sciences, Sisaket Rajabhat University

(Received: Sep 13, 2018 Revised: Oct 20, 2019 Accepted: Nov 22, 2019)

สุทธิดา พันธุ์โคตร¹

Suttida Pankot

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อผิดพลาดการใช้คำช่วยภาษาญี่ปุ่น และเพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการใช้คำช่วยภาษาญี่ปุ่นในรายวิชาภาษาญี่ปุ่น 2 ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ มี 2 กลุ่ม คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาภาษาญี่ปุ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จำนวน 27 คน ที่เรียนวิชาภาษาญี่ปุ่น 2 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 และอาจารย์ผู้สอนภาษาญี่ปุ่นในจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 7 ท่าน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

แบบทดสอบการใช้คำช่วยตามเนื้อหาที่ใช้ในรายวิชาภาษาญี่ปุ่น 2 จำนวน 5 ชุด และแบบสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นด้านการใช้คำช่วยภาษาญี่ปุ่น โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า อัตราข้อผิดพลาดการใช้คำช่วยของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ชั้นปีที่ 1 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ มีข้อผิดพลาดในการใช้คำช่วยทั้งหมด จำนวน 2,094 จากอัตราการเติมคำช่วยทั้งหมด 4,266 ครั้ง อัตราข้อผิดพลาดในการใช้คำช่วยในภาพรวมที่พบมากที่สุดห้าอันดับ คือ คำช่วย まで (made) เป็นคำช่วยที่มีข้อผิดพลาดมากที่สุดเป็นอันดับที่หนึ่ง คิดเป็นร้อยละ 74.04 รองลงมา คือ คำช่วย も (mo) คิดเป็นร้อยละ 72.84, คำช่วย で (de) คิดเป็นร้อยละ 71.02, คำช่วย より (yori) คิดเป็นร้อยละ 70.37 และ คำช่วย へ (e) คิดเป็นร้อยละ 65.19 ตามลำดับ และแนวทางการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการใช้คำช่วยภาษาญี่ปุ่นในรายวิชาภาษาญี่ปุ่น 2 สรุปได้ 5 ประเด็นหลัก ดังนี้ 1) การสอนเน้นการบรรยายการยกตัวอย่างรูปประโยคที่หลากหลาย การวิเคราะห์ความแตกต่างของคำช่วย 2) เน้นการฝึกทำแบบฝึกหัด การฝึกฝนและการนำเสนองานทั้งทักษะการพูดและการเขียน 3) ใช้กิจกรรมเสริมทักษะระหว่างเรียน อาทิเช่น การทำแผนที่ความคิด (Mind map) ใช้เกมเสริมทักษะ เป็นต้น 4) ควรมีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และ 5) ในด้านสื่อการเรียนการสอน นอกจากหนังสือหรือตำราเรียนแล้ว ควรมีการบูรณาการสื่อการเรียนการสอนให้มีความหลากหลาย เช่น ภาพช่วยจำ การจัดบอร์ด การใช้สื่อสิ่งพิมพ์ โฆษณา นิทาน หรือสื่อสังคมออนไลน์ (Social media) เป็นต้น

คำสำคัญ: ข้อผิดพลาดการใช้คำช่วยภาษาญี่ปุ่น การเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น

Abstract

This research aims to study errors of using Japanese particles to have guidelines for teaching strategies in Japanese 2 of First-year students (Japanese Major), Sisaket Rajabhat University. The samples used in this research can be divided into two groups. One group was 27 students studying Japanese 2 during the second-semester academic year 2016 from the Faculty of Humanities and Social Sciences, Sisaket Rajabhat University, and the other group was 7 Japanese teachers in Sisaket Province. Research Instruments used in this study were 5 particle exercises used in Japanese 2 and questionnaires. Also, the data were analyzed by using mean, standard deviation and percentage.

The data used in this study were the errors from 4,266 particle exercise items gathered from studying tasks of the 1st year students enrolled in Japanese 2 in the academic year 2016. The findings indicate that there were 2,094 errors out of 4,266 particle exercise items, and there were five most common types of particle errors. Among those five types of particles, *まで* (made) was the most frequently found (74.04%), followed by *も* (mo) (72.84%) and *で* (de) (71.02%) respectively. Also, the other two types of errors found were *より* (yori) (70.37%), and *へ* (e) (65.19%) respectively.

Besides, Guidelines for teaching strategies in Japanese 2 gathered from 7 Japanese teachers in Sisaket Province were collected as significant data. The researcher summarizes 5 ways to improve teaching strategies which are 1) showing more examples in various sentence patterns 2) emphasizing on exercise in both written tasks

and oral presentation 3) adding more supportive skill activities such as Mind Map, games 4) encouraging self-study and 5) integrating new and up-to-date various learning materials such as picture cards, written media (advertisements, storybooks) and social media.

Keyword: Errors of using Japanese Particles, Japanese Teaching

บทนำ

ปัจจุบันประเทศญี่ปุ่นเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากการขยายตัวของนิคมอุตสาหกรรมญี่ปุ่นที่กระจายตัวอยู่ในประเทศไทย จากผลสำรวจเกี่ยวกับแนวโน้มการลงทุนของบริษัทร่วมทุนญี่ปุ่นในประเทศไทย ปีพ.ศ. 2557 ขององค์การส่งเสริมการค้าต่างประเทศของญี่ปุ่น พบว่าจำนวนบริษัทร่วมทุนญี่ปุ่นที่ได้รับการตรวจสอบยืนยันสถานะในการประกอบธุรกิจในประเทศไทยทั้งสิ้น จำนวน 4,567 บริษัท เพิ่มขึ้น 683 บริษัท เมื่อเปรียบเทียบกับการสำรวจในครั้งก่อน (องค์การส่งเสริมการค้าต่างประเทศของญี่ปุ่น, 2558, น. 1-3) อีกทั้งการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ซึ่งมีการเพิ่มประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศสมาชิกตามกรอบความร่วมมืออาเซียน+3 (ASEAN+3) ทำให้ญี่ปุ่นมีบทบาทมากยิ่งขึ้นในระดับภูมิภาคอาเซียน ในการพัฒนาและส่งเสริมความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ ดังนั้น ในแต่ละปีตลาดแรงงานจึงต้องการบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการสื่อสารภาษาญี่ปุ่นเพิ่มมากขึ้น เพื่อการติดต่อประสานงานที่สะดวก รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ภาษาญี่ปุ่นจึงมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของไทย

การจัดการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทั้งระดับมัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษา ซึ่งจากการสำรวจของเจแปนฟาว์นเดชัน ประจำปีพ.ศ. 2558 (Japan Foundation, 2016, p. 9-17) พบว่าในประเทศไทยมีจำนวนผู้เรียนภาษาญี่ปุ่น 173,817 คน จำนวนสถาบันการสอนภาษาญี่ปุ่น 606 แห่ง และจำนวนผู้สอน 1,911 คน ซึ่งมีจำนวนเพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับผลสำรวจ

ในปีพ.ศ. 2555 มีจำนวนผู้เรียนภาษาญี่ปุ่น 129,616 คน จำนวนสถาบันการสอนภาษาญี่ปุ่น 465 แห่ง และจำนวนผู้สอน 1,387 คน อีกทั้งยังพบว่าผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นและความสำคัญของภาษาญี่ปุ่น ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศหรือภาษาที่สอง การเรียนรู้โครงสร้างไวยากรณ์มีความจำเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากไวยากรณ์มีความสำคัญในฐานะที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งของการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร Wilkins (1974 อ้างถึงใน ศุภวรรณ ทะกันจร, 2542, น. 12) ได้กล่าวว่าระบบไวยากรณ์มีประโยชน์มากเพราะช่วยในการหาข้อความในการพูดเพื่อติดต่อสื่อสาร และการที่จะตีความคำพูดต่าง ๆ ได้อย่างแม่นยำนั้นต้องรู้ระบบไวยากรณ์ที่เกิดขึ้นในประโยคนั้น ๆ ด้วย การใช้และความเข้าใจภาษาใดภาษาหนึ่ง และมีความสอดคล้องกับความเห็นของ Buckby (1987 อ้างถึงใน ดาเรศ โขสิวกุล, 2533, น. 35) ที่กล่าวว่า ความรู้ทางไวยากรณ์และโครงสร้างเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร เพราะการสื่อสารไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพได้ถ้าไม่มีความรู้ทางไวยากรณ์ ผู้เรียนจำเป็นต้องมีทั้งความหมายในการสื่อสารและความสามารถทางไวยากรณ์

การเรียนรู้ภาษาญี่ปุ่นก็เช่นเดียวกัน การเรียนรู้โครงสร้างไวยากรณ์เป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้เรียนที่จะนำไปใช้เป็นองค์ประกอบในการสื่อสารและถ่ายทอดให้ตรงตามวัตถุประสงค์ เนื่องจากแต่ละภาษามีลักษณะโครงสร้างไวยากรณ์เฉพาะของตัวเอง ซึ่งอาจมีทั้งความเหมือน ลักษณะที่คล้ายกัน และลักษณะที่แตกต่างกัน (วินส จันทะวงษ์ศรี, 2556, น. 1)

สมเกียรติ เชวงกิจฉา (2555, น. 2-3) ได้ศึกษาถึงปัญหาการใช้และการเรียนรู้คำช่วยชี้สถานที่ に (ni) และ で (de) ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยพบว่าผู้เรียนเลือกใช้คำช่วยจากการพิจารณาคำกริยาาก่อนเป็นอันดับแรกเนื่องจากความคุ้นเคยการจดจำคำศัพท์และโครงสร้างคำกริยาในระดับกลุ่มก่อน

แต่ไม่สามารถใช้คำช่วยได้ในประโยคที่มีความซับซ้อนทางโครงสร้างไวยากรณ์ อาทิเช่น กรณีที่มีคำกริยาที่มีความหมายแสดงถึงการเคลื่อนที่ โดยเฉพาะกรณีที่มีคำมาแทรกระหว่างคำนามและคำกริยา

พรมิภา เจริญศิริ และอัษฎายุทธ ชุศรี (2557, น. 31-40) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับแนวโน้มการใช้คำช่วยท้ายประโยค (終助詞)「よね (yone)」ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย พบว่าผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยมีแนวโน้มที่จะเลือกใช้คำช่วยท้ายประโยค「よね (yone)」 ต่างจากเจ้าของภาษาถึง 5 หน้าทีจากทั้งหมด 9 หน้าที ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับคำช่วยท้ายประโยค「よね (yone)」ให้มากยิ่งขึ้น

สุณีย์รัตน์ เนียรเจริญสุข (2551, น. 109 - 131) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อผิดพลาดด้านการเขียนของนักศึกษาไทยที่เรียนภาษาญี่ปุ่นระดับสูง พบว่า ข้อผิดพลาดส่วนใหญ่เป็นข้อผิดพลาดที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนไปแล้วในระดับต้นและระดับกลาง และเมื่อวิเคราะห์แยกตามประเภทของข้อผิดพลาดพบว่านักศึกษามีข้อผิดพลาดเกี่ยวกับการใช้คำช่วยอยู่ในระดับมาก โดยคิดเป็นร้อยละ 25.9 และเป็นอันดับที่ 2 จากประเภทข้อผิดพลาดทั้งหมด 7 ประเภท โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของสร้อยสุดา ณ ระนอง (2549, น. 546 - 554) ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับข้อผิดพลาดในเรื่องความภาษาญี่ปุ่นขั้นสูงและทัศนคติต่อการเขียนเรียงความของนักศึกษาไทย พบว่า คำช่วยพบข้อผิดพลาดมากที่สุดจำนวน 1,017 แห่ง จากข้อผิดพลาดด้านไวยากรณ์รวมกัน ได้แก่ คำช่วย สำนวน จบประโยค คำเชื่อม กาลและการณ์ลักษณะ ค่ายกย่องถ่อมตัวและคำขยาย และพบว่าคำช่วยที่มีอัตราการผลิตมากที่สุด ได้แก่ wa, ga, ni, o, no และ de

จากผลงานวิจัยเกี่ยวกับข้อผิดพลาดในการใช้คำช่วยภาษาญี่ปุ่นดังกล่าวข้างต้น ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้คำช่วยของผู้เรียนชาวไทย ซึ่งยังพบว่าผู้เรียนส่วนใหญ่มักจะใช้คำช่วยผิดจากหลักภาษาที่ถูกต้อง และมีวิธีการใช้คำช่วยที่ต่างจากเจ้าของภาษา จึงอาจส่งผลต่อการสื่อสารภาษาญี่ปุ่นเกิดความคลาดเคลื่อน และเกิดความเข้าใจผิดได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาข้อผิดพลาดในการใช้คำช่วย

และศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาการใช้คำช่วยภาษาญี่ปุ่นของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนและการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อผิดพลาดการใช้คำช่วยภาษาญี่ปุ่นในรายวิชาภาษาญี่ปุ่น 2 ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการใช้คำช่วยภาษาญี่ปุ่นในรายวิชาภาษาญี่ปุ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาแนวทางแก้ไขข้อผิดพลาดการใช้คำช่วยภาษาญี่ปุ่นในรายวิชาภาษาญี่ปุ่น 2 ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อผิดพลาดการใช้คำช่วยภาษาญี่ปุ่นและเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาญี่ปุ่น 2 มีการดำเนินการวิจัยดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 นักศึกษาปริญญาตรีสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ชั้นปีที่ 1 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ที่เรียนรายวิชาภาษาญี่ปุ่น 2 จำนวน 27 คน ซึ่งลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 และกลุ่มที่ 2 ครูผู้สอนภาษาญี่ปุ่นในจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 7 คน

เครื่องมือในการวิจัยที่ใช้ในงานวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ 1) แบบทดสอบการใช้คำช่วย เนื้อหาที่ใช้ในรายวิชาภาษาญี่ปุ่น 2 จำนวน 5 ชุด ตามเนื้อหาในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้หนังสือมินนะโนะนิงโกะ บทที่ 7 ถึงบทที่ 16 และ 2) แบบสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นด้านการใช้คำช่วยภาษาญี่ปุ่น

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นวางแผน

1.1 ศึกษาเนื้อหาที่ใช้ในการเรียนการสอนไวยากรณ์ภาษาญี่ปุ่น

1.2 ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์

ข้อผิดพลาดในการใช้ภาษา

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์เนื้อหาให้ตรงตามมาตรฐานหลักสูตรศิลปศาสตร
ภาษาญี่ปุ่นฉบับปรับปรุงปี พ.ศ. 2559

ขั้นที่ 3 ขั้นการสร้างแบบทดสอบการใช้คำช่วย เนื้อหาที่ใช้ในรายวิชา
(1561117) ภาษาญี่ปุ่น 2 จำนวน 5 ชุด

ขั้นที่ 4 ขั้นการปรับปรุงและแก้ไขแบบทดสอบการใช้คำช่วย

4.1 นำแบบทดสอบการใช้คำช่วยที่สร้างขึ้น นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ
ตรวจสอบ พิจารณาความถูกต้องด้านเนื้อหา การใช้ภาษา ความเหมาะสม
ของแบบทดสอบ

4.2 นำแบบทดสอบการใช้คำช่วยที่ได้รับการตรวจพิจารณา
ปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องเหมาะสม โดยมีประเด็นแก้ไขตามคำแนะนำ

4.3 นำแบบทดสอบการใช้คำช่วยที่ผ่านการตรวจสอบแล้ว
ไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ
เพื่อตรวจสอบอีกครั้งหนึ่งก่อนนำไปใช้จริง

ขั้นที่ 5 ขั้นดำเนินการเก็บข้อมูลข้อผิดพลาดในการใช้คำช่วย

5.1 ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยให้นักศึกษาทำแบบทดสอบ
การใช้คำช่วย จำนวน 5 ชุด

5.2 วิเคราะห์และบันทึกความถี่ของข้อผิดพลาดด้านการใช้คำช่วย
โดยการหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ และร้อยละ (Percentage) ของคำช่วย
แต่ละคำช่วยเพื่อหาระดับของข้อผิดพลาดในการใช้คำช่วย

ขั้นที่ 6 ขั้นการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
เพื่อปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นด้านการใช้คำช่วยภาษาญี่ปุ่น

โดยนำผลข้อมูลที่ได้จากวิเคราะห์และบันทึกความถี่ของข้อผิดพลาดด้านการใช้คำช่วย มาสร้างแบบทดสอบมาสอบถามอาจารย์ผู้สอนภาษาญี่ปุ่นในจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 7 ท่าน

ขั้นที่ 7 ขั้นการปรับปรุงและแก้ไขแบบสอบถามความคิดเห็นและ ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นด้านการใช้คำช่วย ภาษาญี่ปุ่น

7.1 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ พิจารณาความถูกต้องด้านเนื้อหา การใช้ภาษา ความเหมาะสมของแบบสอบถาม

7.2 นำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบพิจารณาปรับปรุงแก้ไข ให้ถูกต้องเหมาะสม โดยมีประเด็นแก้ไขตามคำแนะนำ

7.3 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบแล้วไปปรับปรุงแก้ไข ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง ก่อนนำไปใช้จริง

ขั้นที่ 8 วิเคราะห์และอภิปรายผล

8.1 วิเคราะห์และสรุปข้อมูลที่ได้จากผลระดับข้อผิดพลาด ในการใช้คำช่วยของนักศึกษาและแบบสอบถามอาจารย์ผู้สอนภาษาญี่ปุ่น โดยการหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Mean) ค่าร้อยละ (Percentage) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

8.2 นำข้อมูลที่ได้มาอภิปรายผลโดยใช้วิธีการพรรณนา

ผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบทดสอบการใช้คำช่วย จำนวน 5 ชุด ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ชั้นปีที่ 1 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษที่เรียนรายวิชา ภาษาญี่ปุ่น 2 จำนวน 27 คน ซึ่งลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 พบว่ามีข้อผิดพลาด ในการใช้คำช่วยทั้งหมด จำนวน 2,094 จากอัตราการเดิมคำช่วยทั้งหมด 4,266 ครั้ง

อัตราข้อผิดพลาดในการใช้คำช่วยในภาพรวมที่พบมากที่สุดห้าอันดับ คือ คำช่วย まで (made) เป็นคำช่วยที่มีข้อผิดพลาดมากที่สุดเป็นอันดับที่หนึ่ง คิดเป็นร้อยละ 74.04 รองลงมา คือ คำช่วย も (mo) คิดเป็นร้อยละ 72.84, คำช่วย で (de) คิดเป็นร้อยละ 71.02, คำช่วย より (yori) คิดเป็นร้อยละ 70.37 และ คำช่วย へ (e) คิดเป็นร้อยละ 65.19 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาเป็นรายแบบทดสอบการใช้คำช่วยของแต่ละชุด ทั้งหมดจำนวน 5 ชุด มีรายละเอียดดังนี้

แบบทดสอบชุดที่ 1 อัตราข้อผิดพลาดในการใช้คำช่วยที่มีข้อผิดพลาดมากที่สุด คือ คำช่วย で (de) คิดเป็นร้อยละ 48.89 รองลงมา คือ คำช่วย の (no) คิดเป็นร้อยละ 41.98, คำช่วย に (ni) คิดเป็นร้อยละ 37.78, คำช่วย と (to) คิดเป็นร้อยละ 37.04 และ คำช่วย は (wa) คิดเป็นร้อยละ 34.81 ตามลำดับ

แบบทดสอบชุดที่ 2 อัตราข้อผิดพลาดในการใช้คำช่วยที่มีข้อผิดพลาดมากที่สุด คือ คำช่วย も (mo) คิดเป็นร้อยละ 85.19 รองลงมา คือ คำช่วย で (de) คิดเป็นร้อยละ 70.37, คำช่วย から (kara) คิดเป็นร้อยละ 62.92, คำช่วย に (ni) คิดเป็นร้อยละ 57.87 และ คำช่วย の (no) คิดเป็นร้อยละ 57.41 ตามลำดับ

แบบทดสอบชุดที่ 3 อัตราข้อผิดพลาดในการใช้คำช่วยที่มีข้อผิดพลาดมากที่สุด คือ คำช่วย を (o) คิดเป็นร้อยละ 90.74 รองลงมา คือ คำช่วย で (de) และ คำช่วย に (ni) มีอัตราข้อผิดพลาดการใช้คำช่วย ร้อยละ 62.92 เท่ากัน คำช่วย より (yori) คิดเป็นร้อยละ 70.37 ข้อที่ไม่จำเป็นในการใช้คำช่วย มีอัตราข้อผิดพลาดมากเป็นอันดับที่สี่ คิดเป็นร้อยละ 59.26 และอัตราข้อผิดพลาดการใช้คำช่วยมากเป็นอันดับที่ห้า คิดเป็นร้อยละ 48.15 มีจำนวน 3 คำช่วยที่มีอัตราข้อผิดพลาดเท่ากัน ได้แก่ から (kara), まで (made) และ も (mo)

แบบทดสอบชุดที่ 4 อัตราข้อผิดพลาดในการใช้คำช่วยที่มีข้อผิดพลาดมากที่สุด คือ คำช่วย で (de) คิดเป็นร้อยละ 87.04 รองลงมา คือ คำช่วย も (mo) คิดเป็นร้อยละ 85.19, คำช่วย の (no) และ คำช่วย から (kara) มีอัตราข้อผิดพลาดการใช้คำช่วย ร้อยละ 77.78 เท่ากัน คำช่วย へ (e) คิดเป็นร้อยละ 65.19 และ คำช่วย と (to) คิดเป็นร้อยละ 62.96 ตามลำดับ

แบบทดสอบชุดที่ 5 อัตราข้อผิดพลาดในการใช้คำช่วยที่มีข้อผิดพลาดมากที่สุด คือ คำช่วย まで (made) คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมา คือ คำช่วย で (de) คิดเป็นร้อยละ 77.78, คำช่วย の (no) คิดเป็นร้อยละ 50, คำช่วย が (ga) คิดเป็นร้อยละ 48.15 และ คำช่วย に (ni) คิดเป็นร้อยละ 44.44 ตามลำดับ

จากข้อมูลอาจารย์ผู้สอนภาษาญี่ปุ่นที่ตอบแบบสอบถาม เพื่อเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาการใช้คำช่วยภาษาญี่ปุ่น มีรายละเอียดดังนี้

1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 85.7 และเพศชาย จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 14.3 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี 3 คน คิดเป็นร้อยละ 42.8 รองลงมา คือ อายุระหว่าง 21-30 ปี และ อายุ 41 ปีขึ้นไป 2 คน คิดเป็นร้อยละ 28.6 เท่ากัน ส่วนใหญ่การศึกษาระดับปริญญาตรี 5 คน คิดเป็นร้อยละ 71.4 ระดับปริญญาโท 2 คน คิดเป็นร้อยละ 28.6 และมีประสบการณ์สอนส่วนใหญ่อยู่ระหว่างช่วง 1 - 5 ปี และ 6 - 10 ปี 3 คน คิดเป็นร้อยละ 42.8 มีจำนวนเท่ากัน รองลงมา คือ ระหว่างช่วง 21 - 25 ปี 1 คน คิดเป็นร้อยละ 4.4

2) ข้อมูลสภาพทั่วไปการจัดการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น หนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นที่ผู้ตอบแบบสอบถามใช้ส่วนใหญ่สามอันดับแรก คือ Akiko to Tomodachi คิดเป็นร้อยละ 71.4 รองลงมา คือ Minna No Nihongo คิดเป็นร้อยละ 57.2 และ Koharutoisshoni คิดเป็นร้อยละ 28.6

จำนวนนักเรียนต่อห้องส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 26-30 คน จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 42.8 รองลงมา คือ น้อยกว่า 20 คน จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 28.6 และระหว่าง 35-40 คน และมากกว่า 40 คน มีจำนวนเท่ากัน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 14.3 ตามลำดับ

จำนวนคาบสอนต่อสัปดาห์ น้อยกว่า 16 คาบ/สัปดาห์ และมากกว่า 25 คาบ/สัปดาห์ มีจำนวนเท่ากัน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 42.8 17-20 คาบ/สัปดาห์ มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 14.4 และส่วนใหญ่มีครูผู้สอนชาวญี่ปุ่น จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 71.4 รองลงมา คือ ไม่มีครูผู้สอนชาวญี่ปุ่น จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 28.6

3) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นด้านการใช้คำช่วยภาษาญี่ปุ่น

อัตราข้อผิดพลาดการใช้คำช่วยของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ในรายวิชาภาษาญี่ปุ่น 2 ซึ่งลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 โดยรวมทุกประเด็น ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.14

ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อผลการใช้คำช่วยของนักศึกษาสรุปได้ดังนี้

นักศึกษาอาจมีความสับสนหรือยังไม่เข้าใจในการใช้คำช่วย เนื่องจากคำช่วยแต่ละตัวสามารถใช้ในหลายกรณี และบางตัวมีหน้าที่คล้ายกัน โดยอาจเกิดจากการเทียบเคียงกับภาษาไทยจึงทำให้เกิดความผิดพลาด

กิจกรรมส่งเสริมการใช้คำช่วยที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีการใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีดังนี้

1. ทำ Mind map โดยเขียนหน้าที่ของคำช่วย
2. เน้นบรรยายเกี่ยวกับคำช่วย เพื่อให้มีความเข้าใจมากขึ้นและสามารถนำไปใช้ในประโยชน์นั้น ๆ ได้
3. การเล่นเกมในห้องเรียนเกี่ยวกับการใช้คำช่วยเพื่อให้เข้าใจเพิ่มมากขึ้น
4. ฝึกพูดประโยคที่มีการใช้คำช่วยที่แตกต่างกันบ่อย ๆ ให้เกิดความเคยชิน

5. ครูผู้สอนกำหนดคำช่วยที่พบว่ามีปัญหาสำหรับผู้เรียน และศึกษาจากบทความ นิทาน โฆษณา หลังจากศึกษาจากสื่อเหล่านั้นแล้ว ให้นำเสนอด้วยตนเองโดยการพูดหรือเขียน ด้วยการคิดและเขียนบทความ โฆษณา บันทึกประจำวัน

6. แสดงตัวอย่างในสถานการณ์ที่หลากหลายและให้นักศึกษาช่วยกันคิด
ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อแก้ไขปัญหาคือ ข้อผิดพลาดด้านการใช้คำช่วยของนักศึกษา ตามผลข้อผิดพลาดในการใช้คำช่วยข้างต้น มีดังนี้

1. ยกตัวอย่างหลาย ๆ ตัวอย่าง
2. จัดแบบภาพ เพราะภาพช่วยให้เข้าใจง่ายและจดจำดี
3. การจัดบอร์ดเพื่ออธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับคำช่วยนั้น ๆ เพื่อให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น

4. สร้างกิจกรรมในห้องเรียนเพิ่มขึ้น
5. แสดงประโยคตัวอย่างการใช้คำช่วยเหล่านี้ และให้นักศึกษาแต่งประโยคโดยใช้คำช่วยเหล่านี้ คนละ 1 ประโยค ทีละคน ให้กลายเป็นเรื่องราวที่สอดคล้องกัน กลายเป็นเรื่องเล่า 1 เรื่อง

6. ฝึกเขียนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน เช่น การเขียนบันทึกประจำวัน การนัดหมายและการวางแผนการเดินทาง

7. นำประโยคที่ใช้คำช่วยใกล้เคียงกันมาวิเคราะห์ทีละประโยคว่าเหตุใดจึงต้องใช้คำช่วยนี้

ข้อเสนอแนะหรือแนวทางอื่น ๆ

1. การฝึกทำแบบฝึกหัดบ่อย ๆ จะทำให้เกิดความชำนาญมากขึ้น
2. เน้นบรรยายคำช่วยให้แน่นกว่านี้ เพื่อการส่งต่อให้แก่ นักเรียน ได้อย่างถูกต้อง และสามารถนำคำช่วยมาใช้ในการประโยคได้อย่างเข้าใจมากยิ่งขึ้น

3. ให้ฝึกพูด ฝึกเขียนบ่อย ๆ จนเกิดความเคยชิน

4. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากสื่อสิ่งพิมพ์ โฆษณาหรือสื่อจาก Social Media แล้วฝึกเขียนหรือพูดเลียนแบบการใช้คำช่วยที่พบว่ามีปัญหาและยุ่งยากในการใช้

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อผิดพลาดการใช้คำช่วยของนักศึกษาปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ชั้นปีที่ 1 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ที่เรียนรายวิชา ภาษาญี่ปุ่น 2 ซึ่งลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 พบว่า อัตราข้อผิดพลาดในการใช้คำช่วยในภาพรวม

ที่พบมากที่สุดห้าอันดับแรก คือ คำช่วย まで (made) เป็นคำช่วยที่มีข้อผิดพลาดมากที่สุดเป็นอันดับที่หนึ่ง คิดเป็นร้อยละ 74.04 รองลงมา คือ คำช่วย も (mo) คิดเป็นร้อยละ 72.84, คำช่วย で (de) คิดเป็นร้อยละ 71.02, คำช่วย より (yori) คิดเป็นร้อยละ 70.37 และ คำช่วย へ (e) คิดเป็นร้อยละ 65.19 ตามลำดับ โดยผลการศึกษาอัตราข้อผิดพลาดในการใช้คำช่วยที่พบอัตราข้อผิดพลาดห้าอันดับนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของสร้อยสุดา ณ ระนอง (2549, น. 546 - 554) ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับข้อผิดพลาดในเรื่องความภาษาญี่ปุ่นขั้นสูงและทัศนคติต่อการเขียนเรียงความของนักศึกษาไทย พบว่า คำช่วยพบข้อผิดพลาดมากที่สุด จำนวน 1,017 แห่งโดยคำช่วย で (de) มีอัตราการผลิตมากที่สุดในหกอันดับแรกเช่นเดียวกันกับ สุนิย์รัตน์ เนียรเจริญสุข (2551, น. 109 - 131) ที่ทำการศึกษาวิเคราะห์ข้อผิดพลาดด้านการเขียนของนักศึกษาไทยที่เรียนภาษาญี่ปุ่นระดับสูง พบว่า ข้อผิดพลาดประเภทที่เกี่ยวกับการใช้คำช่วยมีข้อผิดพลาดมากเป็นอันดับที่ 2 (ร้อยละ 25.9) จากประเภทของข้อผิดพลาดทั้งหมด และเมื่อพิจารณาถึงข้อผิดพลาดเกี่ยวกับการใช้คำช่วย พบว่าคำช่วย で (de) และ คำช่วย も (mo) เป็นคำช่วยที่มีอัตราการผลิตมากที่สุดในจำนวนคำช่วยที่มีอัตราข้อผิดพลาดมากที่สุดเก้าอันดับแรก และสอดคล้องกับการศึกษาของพัชรพรธน์ สุวรรณภูมิ และพิมพ์ย บัญญัติบุญโรจน์ (2559, น. 81-92) ที่ทำการศึกษาวิเคราะห์ข้อผิดพลาดของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นจากบทสนทนาในแอปพลิเคชันไลน์ โดยพบว่าคำช่วยที่มีข้อผิดพลาดมากที่สุด คือ คำช่วยที่ตามหลังคำนามเพื่อบ่งชี้สถานที่ คือ คำช่วย へ (e) และคำช่วย で (de) จากจำนวนอัตราข้อผิดพลาดมากที่สุดสามอันดับแรก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของทัศนีย์ เมธาพิสิฐ (2549, น.23-29) ที่ศึกษาอิทธิพลของภาษาไทยต่อการเรียนรู้ภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียนชาวไทย พบว่า คำช่วยที่ผู้เรียนมีปัญหาในการใช้มากที่สุดคือ คำช่วย で (de) ในสามอันดับแรก ซึ่งเกิดมาจากอิทธิพลของภาษาไทย ทำให้ผู้เรียนเกิดความสับสน โดยมีลักษณะผิด 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ 1) ผิดเนื่องจากการจับคู่คำในภาษาไทยกับคำช่วยภาษาญี่ปุ่น 2) ผิดเนื่องจากโครงสร้างวลีในภาษาไทยสามารถวางคำนามติดกันโดยไม่มีคำช่วย 3) ผิดเนื่องจากเหมารวมคำที่เป็น

กรรมของกริยาว่าจะใช้คำช่วย を (o) จึงมีแนวโน้มที่จะใช้คำช่วย を (o) มากกว่าคำช่วยอื่น ดังที่สมเกียรติ เชวงกิจฉา (2555, น. 2-3) ได้ศึกษาถึงปัญหาการใช้และการเรียนรู้คำช่วยสี่สถานที่ に (ni) และ で (de) ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย พบว่าผู้เรียนเลือกใช้คำช่วยจากการพิจารณาคำกริยาก่อนเป็นอันดับแรกเนื่องจากความคุ้นเคย การจดจำคำศัพท์และโครงสร้างคำกริยาในระดับกลุ่มก่อนแต่ไม่สามารถใช้คำช่วยได้ในประโยคที่มีความซับซ้อนทางโครงสร้างไวยากรณ์ อาทิเช่น กรณีที่มีคำกริยาที่มีความหมายแสดงถึงการเคลื่อนที่ โดยเฉพาะกรณีที่มีคำมาแทรกระหว่างคำนามและคำกริยา

แนวทางการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการใช้คำช่วยภาษาญี่ปุ่นเพื่อแก้ปัญหาคำช่วยของผู้เรียน ควรเน้นรูปแบบการเรียนที่สร้างความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการวิเคราะห์ความแตกต่างของคำช่วยที่มีความหมายใกล้เคียงกัน โดยมีกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอนแบ่งออกเป็น 5 ประเด็นหลัก ดังนี้ 1) การสอนเน้นการบรรยาย การยกตัวอย่างรูปประโยคที่หลากหลาย การวิเคราะห์ความแตกต่างของคำช่วย ดังที่ ทิศนา แหมมณี (2544, น. 13-15) ได้อธิบายถึงการสอนแบบบรรยายไว้ว่า เป็นการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาสาระหรือความรู้จำนวนมาก ในลักษณะ คม ชัด ลึก พร้อม ๆ กันในเวลาจำกัด และเพื่อให้ความรู้ประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งเป็นความรู้ที่ค้นหายากหรือเป็นประสบการณ์เฉพาะของผู้สอนเอง การสอนแบบบรรยายมีข้อดี ดังนี้ ผู้สอนสามารถนำความรู้ที่เป็นจุดเด่นจากตำราหลาย ๆ เล่มมาประมวลและบูรณาการไว้ด้วยกันในการบรรยาย และเหมาะสมกับเนื้อหาที่มีความยุ่งยาก ซับซ้อน เมื่อผู้เรียนได้ฟังบรรยายแล้วจะเข้าใจง่ายกว่าไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ซึ่งต้องใช้เวลานานมากกว่า และอาจเข้าใจคลาดเคลื่อน 2) เน้นการฝึกทำแบบฝึกหัด การฝึกฝนและการนำเสนองานทั้งทักษะการพูดและการเขียน โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฏฐิรา ทับทิม (2555, น. 39-44) ได้ศึกษาการสร้างแบบฝึกช่วยจำคำศัพท์ภาษาญี่ปุ่นพบว่าผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนการสอนโดยใช้แบบฝึกมีความแตกต่างกัน โดยผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและสูงกว่าเกณฑ์

ที่กำหนดไว้ คิดเป็นร้อยละ 74.1 แสดงให้เห็นว่าหลังจากใช้แบบฝึกหัดแล้ว ผู้เรียนสามารถจำคำศัพท์และนำไปใช้ได้จริง 3) ใช้กิจกรรมเสริมทักษะระหว่างเรียน อาทิเช่น การทำแผนที่ความคิด (Mind map) ใช้เกมเสริมทักษะ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศศิวิมล พชรศิลป์ (2559, น. 899-913) ได้ศึกษาการพัฒนาการเรียนรู้ คำศัพท์ภาษาญี่ปุ่นโดยใช้เกม พบว่านักเรียนมีความรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยที่คะแนนแต่ละหน่วยการเรียนรู้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีความรู้หลังเรียนสูงขึ้น โดยมีคะแนนผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 80 และนักเรียนส่วนใหญ่มีความคงทนในการจดจำคำศัพท์ภาษาญี่ปุ่น โดยใช้เกม และมีความพึงพอใจต่อการใช้เกม เพื่อพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาญี่ปุ่น ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.37$) 4) ควรมีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ดังที่ Knowles (1975) ได้อธิบายถึงของการเรียนรู้ด้วยตนเองเอาไว้ว่าเป็นกระบวนการ ที่ผู้เรียนคิดริเริ่มการเรียนรู้ของตนเอง โดยผู้เรียนเป็นผู้กำหนดเป้าหมาย สื่อการเรียนรู้ และเลือกวิธีการเรียนรู้เอง มีความเป็นอิสระในการเรียน ซึ่งทำให้ผู้เรียนมีจุดมุ่งหมาย ที่ชัดเจนและมีแรงจูงใจสูง เกิดการเรียนรู้อย่างตั้งใจ จึงส่งผลให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ ต่อตนเองเพิ่มขึ้นและสามารถใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้นำไปพัฒนาความเป็นตนเอง นอกจากนี้ การเรียนรู้ด้วยตนเองทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ได้ทันต่อเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลก เพราะการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการสร้างนิสัยและความสามารถในการแสวงหาความรู้ ดังนั้น การเรียนรู้ ด้วยตนเองจึงเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน และ 5) ในด้านสื่อการเรียน การสอน นอกจากหนังสือหรือตำราเรียนแล้ว ควรมีการบูรณาการสื่อการเรียน การสอนให้มีความหลากหลาย เช่น ภาพช่วยจำ การจัดบอร์ด การใช้สื่อสิ่งพิมพ์ โฆษณา นิทาน หรือสื่อสังคมออนไลน์ (Social media) เป็นต้น โดยสอดคล้องกับ งานวิจัยของทรงพล รัตนดิลกพานิชย์ (2557, น. 33-50) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการ พัฒนาสื่อมัลติมีเดียในการเรียนตัวอักษรคันจิด้วยเทคนิคเชื่อมโยงจากรูปภาพ พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้

สื่อมัลติมีเดียสูงกว่าการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าผลจากวิธีการเรียนด้วยสื่อมัลติมีเดียมีประสิทธิภาพดีกว่าผลจากวิธีการจัดการเรียนรู้แบบปกติ และสอดคล้องกับศุภธิดา นันตะภุมิ (2558, น. 70-72) ที่ศึกษาการจัดการเรียนการสอนการฟังภาษาญี่ปุ่นโดยใช้ภาพยนตร์การ์ตูน พบว่า หลังจากการเรียนรู้โดยใช้สื่อภาพยนตร์การ์ตูนผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางด้านการฟังภาษาญี่ปุ่นหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนสอนอยู่ในระดับมาก เนื่องจากภาพยนตร์การ์ตูนช่วยให้รู้สึกสนุกสนาน ตื่นเต้น มีความน่าสนใจ และสามารถฟังจับประเด็นภาษาญี่ปุ่นในระดับความเร็วปกติของชาวญี่ปุ่นได้ดีมากขึ้น

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ผู้สอนสามารถศึกษาสภาพและข้อผิดพลาดการใช้คำช่วย รวมถึงแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่ค้นพบในการวิจัยนี้ไปปรับใช้กับการเรียนการสอนในหลายวิชา เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

2) สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นสามารถศึกษาข้อผิดพลาดการใช้คำช่วยของนักศึกษาและศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนการใช้คำช่วยเพื่อนำมาปรับใช้กับกระบวนการส่งเสริมการเรียนการสอนด้านการใช้คำช่วยภาษาญี่ปุ่นเพื่อพัฒนาทั้งด้านผู้เรียนและผู้สอนให้มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการวิจัยการใช้คำช่วยภาษาญี่ปุ่นที่มีความหมายใกล้เคียงกัน
2) ควรมีการวิจัยด้านการใช้คำช่วยภาษาญี่ปุ่นในรายวิชาต่าง ๆ หรือทักษะอื่น ๆ อาทิเช่น ทักษะด้านการพูด ทักษะด้านการเขียน เป็นต้น ก็จะทำให้ได้ผลการวิจัยที่หลากหลายขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐริรา ทับทิม. (2555). รายงานผลการวิจัยเรื่องการสร้างแบบฝึกช่วยจำคำศัพท์
ภาษาญี่ปุ่นสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏ
พิบูลสงคราม. พิษณุโลก : ภาควิชาภาษาญี่ปุ่น คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- ดาเรศ โซสิวสกุล. (2533). การวิเคราะห์แบบทดสอบไวยากรณ์แบบเลือกตอบ
วิชาภาษาอังกฤษที่ครูสร้างขึ้นระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในประเทศไทย.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาต่างประเทศการศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ทรงพล รัตน์ดิลกพานิชย์. (2557). การพัฒนาสื่อมัลติมีเดียวิชาภาษาญี่ปุ่น
เรื่องการเรียนรู้ตัวอักษรคันจิด้วยเทคนิคเชื่อมโยงจากรูปภาพ ชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 4 โรงเรียนพระหฤทัยคอนแวนต์. ว.ญี่ปุ่นศึกษา. 32 (1), 33-50.
- ทัศนีย์ เมธาพิสิฐ (2549). รายงานการวิจัย เรื่องการศึกษาอิทธิพลของภาษาไทย
ต่อการเรียนรู้ภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียนชาวไทย. กรุงเทพฯ : ภาควิชา
ภาษาญี่ปุ่น คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทิตนา แหมมณี. (2544). 14 วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรรัสมิภา เจริญศิริ และอัษฎายุทธ ชูศรี. (2557). แนวโน้มการใช้คำช่วย
ท้ายประโยค「よ」ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย. ว.เจแปนฟาร์นเดชั่น.
(11), 31-40.
- พัชราพรรณ สุวรรณภู และพิมพ์ทัย บุญปัญญาโรจน์. (2559). การวิเคราะห์
ข้อผิดพลาดของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นจากบทสนทนาในแอปพลิเคชันไลน์.
ว.มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต, 12 (ฉบับพิเศษ),
81-92.

- วิเนส จันทะวงษ์ศรี. (2556). การศึกษาเปรียบเทียบข้อผิดพลาดในการใช้คำช่วย wa และ ga ตามรูปแบบไวยากรณ์ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาญี่ปุ่นศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ศุภจิตา นันตะภูมิ. (2558). การจัดการเรียนการสอนการฟังภาษาญี่ปุ่น โดยใช้ภาพยนตร์การ์ตูน สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาญี่ปุ่นศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ศุภวรรณ ทะกันจร. (2542). ความรู้ด้านไวยากรณ์และการใช้ไวยากรณ์ ในการเขียนอนุเลขของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียน โดยการกำหนดงานเพื่อยกระดับความตระหนักด้านไวยากรณ์. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศศิวิมล พชรศิลป์. (2559). การพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาญี่ปุ่นโดยใช้เกม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ว.บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. 5 (1), 899 - 913.
- สมเกียรติ เสงวนกิจวนิช. (2555). รายงานการวิจัยเรื่องปัญหาการใช้และการเรียนรู้ คำช่วยชี้สถานที่ に (ni) และ へ (de) ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย. กรุงเทพฯ : ภาควิชาภาษาญี่ปุ่น คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สร้อยสุดา ณ ระนอง. 2549. ข้อผิดในเรื่องความภาษาญี่ปุ่นขั้นสูงและทัศนคติ ต่อการเขียนเรียงความของนักศึกษาไทย ใน การประชุมทางวิชาการ ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 44. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุนิย์รัตน์ เนียรเจริญสุข. (2551). การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดด้านการเขียน ของนักศึกษาไทยที่เรียนภาษาญี่ปุ่นระดับสูง. ว.ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 8 (1), 109 - 131.

องค์การส่งเสริมการค้าต่างประเทศของญี่ปุ่น. (2558). ผลการสำรวจแนวโน้ม
การลงทุนของบริษัทร่วมทุนญี่ปุ่นในประเทศไทยปี พ.ศ. 2557. กรุงเทพฯ :
องค์การส่งเสริมการค้าต่างประเทศของญี่ปุ่น.

Japan Foundation. (2016). 2015 Overseas Japanese Language Education
Institution Survey Results. Bangkok : The Japan Foundation.
Knowles, M.S. (1975). Self- Directed Learning: A Guide for Learner
and Teacher. New York : Association Press Follett.

นาฏยประดิษฐ์ ชุต โนรีดัดตน

The Choreography of The Dance “Noree-Dadton”

(Received: Sep 18, 2018 Revised: Oct 21, 2019 Accepted: Nov 23, 2019)

จินตนา อนุวัฒน์¹

Jintana Anuwat

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์การแสดงจากท่าฤๅษีดัดตนเป็นการแสดงนาฏศิลป์ไทยประเภทพื้นเมืองภาคใต้ในรูปแบบโนราประยุกต์ชุต “โนรีดัดตน” โดยศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการท่ารำหลักและวิธีการสร้างสรรค์ท่ารำโนราจากเอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์จากศิลปินพื้นบ้านรวมทั้งประสบการณ์ของผู้วิจัย ตลอดจนศึกษาข้อมูลที่เป็นแรงบันดาลใจ คือ ท่าฤๅษีดัดตนจากตำราโคลงภาพฤๅษีดัดตนที่คัดลอกจากจารึกในสมุดไทยดำและรูปปั้นฤๅษีดัดตนของวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

นาฏยประดิษฐ์ ชุต โนรีดัดตน ดำเนินการตามหลักนาฏยประดิษฐ์ 7 ขั้นตอนของศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์ คือ 1) การคิดให้มีนาฏศิลป์ 2) การกำหนดความคิดหลัก 3) การประมวลข้อมูล 4) การกำหนดขอบเขต 5) การกำหนดรูปแบบ 6) การกำหนดองค์ประกอบการแสดง และ 7) การออกแบบนาฏศิลป์ การแสดงประกอบด้วย ผู้แสดง ใช้ผู้หญิงล้วน จำนวน 7 คน การแต่งกายเลียนแบบกนิษประยูรจากเครื่องโนราโบราณแบบบัว เครื่องดนตรี ได้แก่ ทับ กลองตุ๊ก ปี่ โหม่ง ฉิ่ง และใช้เสียงสังเคราะห์ประกอบ รูปแบบการแสดง แบ่งออก 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 “ฤๅษีดัดกาย” ช่วงที่ 2 “ซัดท่าจับระบำ” และช่วงที่ 3 “รำลึกถึงคุณครู” โดยแบ่งอารมณ์การแสดงตามแบบเทอร์นารี การเคลื่อนไหว

¹ครูชำนาญการ วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ตามแบบโบราณ คือ ช่วงแรกเคลื่อนไหวช้า ช่วงหลังเคลื่อนไหวเร็วและแรง และการเคลื่อนไหวท่ารำของกลุ่มที่สัมพันธ์กับเวลาตามทฤษฎีของแจ๊ควีน เอ็ม สมิธ โดยมีโครงสร้างท่ารำหลัก ส่วนของลำตัว ขาและเท้าปฏิบัติตามลักษณะท่าทางของฤๅษีดัดตน จำนวน 42 ท่า ส่วนของแขนและมือปฏิบัติตามลักษณะการขัดท่ารำของโนรา กระบวนท่ารำเริ่มด้วยการนั่งรำ ยืนรำและเดินรำ ในอัตราจังหวะที่เริ่มจากช้าและเร็วขึ้นตามลำดับ ระดับท่ารำเริ่มจากท่าต่ำไปหาท่าสูงตามหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติตามรูปแบบการรำโนราแบบโบราณ การแสดงชุดนี้ นอกจากเป็นศิลปวัฒนธรรมสำคัญที่สร้างความรื่นเริงบันเทิงใจให้เกิดแก่ผู้ชมแล้วยังถือเป็นกายบริหารด้วยหลักการตามตำราฤๅษีดัดตน นับเป็นวัฒนธรรมแห่งสุขภาพอันทรงคุณค่าของภูมิปัญญาไทยที่ควรแก่การนำมาพัฒนาต่อยอดเป็นองค์ความรู้ทั้งศาสตร์ทางด้าน การแพทย์และด้านนาฏศิลป์ ให้คงอยู่ควบคู่ไปกับบริบทสังคมไทยต่อไป

คำสำคัญ: นาฏยประดิษฐ์ โนรีดัดตน ท่ารำขัดท่า

Abstract

The purpose of this research was to create the performance from *Ruesidadton* (Thai hermit exercise) to be Thai southern folk dance under the Nora modern style named “*Noree-Dadton*”. This research studied the dance processes, dance principles and creative approaches of Nora’s movement from documents, observation, the interview from folk artists and experiences of the researcher. The document that inspired the researcher was *Ruesidadton* from the image hermit exercise textbook which is a copy from an inscription in *Samut-Thai-Dam* (Thai palm black leaf manuscripts) and hermit exercise statue in *Wat Phra Chetuphon Vimolmangklararm Rajwaramahaviharn*.

The choreography of the dance is called “Noree-Dadton”. It follows the seven principles of choreography by Surapone Wirulruk. Some elements of the dance including the performers are seven women; the costume imitates the *Kinnari* dress; the music instruments consist of *Thab*, *Klong Tuk*, *Pi*, *Mong*, and *Ching*; use the sound composition. The style of this performance follows the binary motion in which the movement was slow at the beginning and later become fast and forceful. The movement was related to time-space by Jacqueline M. Smith’s theory and separated the performance emotion by the Ternary’s theory which has 3 range: First range: “*Ruesi-Dadkaya*” Second range: “*Sattha-Jabrabam*” and Third range: “*Ramluk thung khunkhru*”. The dance process was taken from 42 Ruesidadton styles. movement and at the end showed the structure of the main movement. The body, legs, and feet show the gesture of Ruesidadton while arms and hand showed the movement of *Nora*. The dance movements started from sitting, standing then walking movement which starts slowly and becomes faster. The movements also start from low to a higher position which is the *Nora* primitive pattern compliance rules.

This performance will be an important art and culture that helps to entertain the audience. It is still considered a physical exercise with the principles according to the *Ruesidadton*. It is considered a valuable health culture of Thai wisdom that should be developed further. It is a body of knowledge that integrates both the arts of Thai dance, medicine or other fields to continue to be in parallel with the Thai society context.

Keywords: Choreography of Dance, Noree-Dadton, Sattha Dance Pattern

บทนำ

โนรา เป็นการแสดงพื้นเมืองแบบดั้งเดิมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่เด่นชัดทั้งวิธีการแต่งกาย เครื่องดนตรี บทกลอน ทำนองเพลง รวมทั้งการร้องและลีลาท่ารำที่มีรูปแบบการแสดงและพัฒนาการมาเป็นลำดับเพื่อความคงอยู่ในปัจจุบันซึ่งผู้รำจะต้องเตรียมความพร้อมของร่างกายเป็นอย่างดี โดยเฉพาะการทรงตัวนั้นจะต้องอดทน แอ่นหลัง ยืนลำตัวไปข้างหน้า ย่อลำตัวและเข่า ส่วนกันต้องอ่อนช่วงสะเอวจะต้องหัก ช่วงวงหน้าจะต้องเข้ขึ้นเล็กน้อย พลังในการเคลื่อนไหวและการรำซัดท่าของโนราที่มีทั้งอ่อนหวานและความกระฉับกระเฉง แข็งแรง การปฏิบัติกระบวนท่ารำโนราตามหลักเกณฑ์ที่ยึดถือกันมาแต่โบราณ คือ การรำต้องเริ่มจากท่านั่งไปหาทำยืน ท่ารำต้องเริ่มจากต่ำไปหาท่าสูง ต้องไม่ขัดมือขัดเท้า ท่ารำทุกท่าต้องมีความสัมพันธ์กัน ส่วนการสร้างสรรค์ท่ารำโนราที่มีหลักการที่สำคัญอันได้แก่ การกำหนดท่าทางให้เหมาะสมกับสรีระร่างกายของแต่ละบุคคลในการรำ ความถูกต้องตามแบบฉบับ ความต่อเนื่องกลมกลืนของท่ารำ ความคล่องแคล่วและความชำนาญของผู้รำ ความสอดคล้องและเหมาะสมกับท่วงทำนองและจังหวะดนตรี รวมไปถึงหลักทฤษฎีทางกายวิภาคศาสตร์ ซึ่งต้องหาความสมดุลของการใช้ร่างกายแต่ละท่าให้เหมาะสมกับสรีระและศักยภาพซึ่งมีความสามารถโดดเด่นแตกต่างกันในแต่ละบุคคล อาทิ ผู้ที่มีลำแขนสวยงามจะอวดลีลาการพลิกแขนหรือการรำโนราตัวอ่อน เพื่ออวดความสามารถเฉพาะตนในการยืดหยุ่นร่างกายให้เกิดท่าทางที่แปลกพิสดารอันสอดคล้องกับศาสตร์วิชา *ฤๅษีคัตตน* ที่ว่าด้วยการบริหารร่างกายเพื่อแก้อาการและรักษาโรคต่าง ๆ ที่ได้รับอิทธิพลจากอินเดียมายาวนาน พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งตำราหลวงและปั้นรูปฤๅษีคัตตนไว้เป็นทานตามศาลารายริมกำแพงวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ใน พ.ศ. 2344 โดยได้รับการบูรณะและจัดสร้างขึ้นใหม่ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จำนวน 80 ท่า พร้อมโคลงสี่สุภาพที่จารึกอธิบายลักษณะและสรรพคุณของท่าทางฤๅษีคัตตน

แต่ละท่า บันทึกลงในหนังสือสมุดไทยดำเมื่อ พ.ศ. 2381 (กรมศิลปากร, 2550, น. 5) สืบทอดมาจนถึง พ.ศ. 2559 รูปปั้นฤๅษีดัตตนปรักหักพังและสูญหายมีเหลืออยู่เพียง 24 ท่า ในสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร จึงได้มีการจัดโครงการสร้างรูปฤๅษีดัตตนขึ้นใหม่ให้ครบถ้วนจำนวน 80 ท่า (จากสมุดไทยดำ) ท่าฤๅษีดัตตนสามารถรักษาโรคและอาการผิดปกติได้ 74 อาการ เป็นวิธีการรักษาโรคคมและการแก้อาการ ได้แก่ การแก้เคล็ด แก้ขัด แก้เส้น แก้จุกเสียดแน่น แก้กล่อน แก้ตะคริว แก้เหน็บ แก้เกียจ แก้เสมหะในลำคอ แก้โรคในอก ดำรงกายอายุยืน แก้ลิ้นกระด้าง เป็นต้น ด้วยคุณลักษณะดังกล่าว ทำให้ฤๅษีดัตตนซึ่งถูกบันทึกไว้เป็นส่วนหนึ่งของจารึกวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์) นั้นได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนในระดับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกปีพ.ศ. 2551 และเป็นมรดกความทรงจำแห่งโลก Memory of the world ในปี พ.ศ. 2554 โดยองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ ยูเนสโก (MGROnline, 2561, Online) ทำให้ฤๅษีดัตตนเป็นที่รู้จักของชาวไทยและชาวต่างชาติทั่วโลก ปัจจุบันหลายสถาบันได้นำองค์ความรู้นี้มาพัฒนาเป็นท่าออกกำลังกาย ซึ่งเป็นท่าพื้นฐานทั่วไปที่มีประโยชน์ในการจัดสมดุลของโครงสร้างร่างกาย ทั้งนี้ ฤๅษีดัตตนอีกหลายท่าที่ยังไม่มีการนำออกไปประยุกต์ใช้หรือเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จัก เพราะเป็นท่าที่เกินสมดุลของร่างกายและมีความยากในการปฏิบัติด้วยตนเอง ผู้วิจัย จึงเกิดแรงบันดาลใจในการนำท่าฤๅษีดัตตนมาสร้างสรรค์เป็นการแสดงนาฏศิลป์ไทย พื้นบ้านประเภทโนรา เพื่อเป็นการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่น อีกทั้งเป็นการประกาศเกียรติคุณแห่งพระอัจฉริยภาพของพระมหากษัตริย์ไทย ผู้สร้างมรดกอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติไว้ให้คงสืบไป โดยใช้ชื่อนาฏยประดิษฐ์ชุดนี้ว่า “โนรีดัตตน”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างสรรค์ชุดการแสดงจากท่าฤๅษีดัตตนเป็นการแสดงนาฏศิลป์ไทย ประเภทพื้นบ้านภาคใต้ในรูปแบบโนราประยุกต์ ชุด โนรีดัตตน

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการสร้างสรีรค่านาฏศิลป์ ชุด โนรีดัดตน
(จินตนา อนุวัฒน์, 2561)

กรอบแนวคิดงานนาฏศิลป์ ชุด โนรีดัดตน เป็นสร้างสรรค์ตามหลักการรำโนราประสมท่า ผสมผสานท่าฤๅษีดัดตน ซึ่งกำหนดองค์ประกอบการแสดงอันได้แก่ การคัดเลือกผู้แสดง เครื่องแต่งกาย ดนตรีและเพลง กระบวนท่ารำรูปแบบแนว รูปแบบการเคลื่อนไหวตามหลักการและทฤษฎีนาฏยประดิษฐ์ โดยผ่านกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องของผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏศิลป์

ระเบียบวิธีวิจัย

นาฏยประดิษฐ์ ชุด โนรีดัดตน เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ศึกษาถึงความเป็นมา พัฒนาการของโนรา รูปแบบ องค์ประกอบการแสดง กระบวนท่ารำโนรา รวมทั้งศาสตร์แห่งฤๅษีดัดตน โดยศึกษาจากเอกสาร บทความ งานวิจัยและการลงพื้นที่เก็บข้อมูล โดยการสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์กลุ่มศิลปินพื้นบ้านโนรา การทดลองปฏิบัติ และจากประสบการณ์ของผู้วิจัย ใช้วิธีการสอบข้อมูลแบบสามเส้า นำความรู้ที่ได้มาทำความเข้าใจเกี่ยวกับ

หลักการและปัจจัยต่าง ๆ อันมีส่วนที่ทำให้เกิดการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์พื้นบ้าน ประเพณีบำนโนราในรูปแบบโนราประยุกต์ มีตรวจสอบความถูกต้องด้วยวิธีการสนทนากลุ่มย่อยของผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏศิลป์ไทยก่อนนำการแสดงชุดนี้เผยแพร่ในโอกาสต่อไป

ผลการวิจัย

ขั้นตอนนาฏยประดิษฐ์ นาฏยประดิษฐ์ ชุต โนรีดัตตน ดำเนินการออกแบบการแสดงตามหลักนาฏยประดิษฐ์ 7 ขั้นตอน ของศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์ ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การคิดให้มีนาฏศิลป์ เป็นงานสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทย คือศาสตร์ของวิชาการดัตตนและศิลปะการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ ประเพณีโนรา

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดความคิดหลัก ระดับเป้าหมาย เพื่อถ่ายทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้านประเพณีโนราให้กับเยาวชนที่ไม่มีพื้นฐานการฝึกหัดโนรา ระดับวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างสรรค์การแสดงชุดใหม่โดยการผสมผสานท่าฤๅษีดัตตนกับการเคลื่อนไหวตามหลักการรำโนรามาเป็นการแสดงพื้นบ้านภาคใต้รูปแบบโนราประยุกต์

ขั้นตอนที่ 3 การประมวลข้อมูล ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง ศึกษาความรู้ของศาสตร์โนราเรื่อง องค์ประกอบการแสดง รูปแบบการแสดง กระบวนท่ารำ วิธีการรำและหลักการสร้างสรรค์ท่ารำโนราและศึกษาข้อมูลที่เป็นแรงบันดาลใจ คือ ศาสตร์ฤๅษีดัตตน 80 ท่ามาเป็นหลักในการสร้างสรรค์งาน

ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดขอบเขต เป็นการแสดงประเพณีบำนโนราตามหลักการรำประสมท่าของโนรา จำนวนผู้แสดงไม่เกิน 7 คน เวลาที่ใช้แสดงไม่เกิน 6 นาที

ขั้นตอนที่ 5 การกำหนดรูปแบบ กำหนดให้ประยุกต์จากนาฏยจารีตเดิมใช้โครงสร้างการแสดง และเทคนิคของรำโนราเป็นหลักและออกแบบท่าทางใหม่โดยนำท่าฤๅษีดัตตนมาเป็นต้นแบบ

ขั้นตอนที่ 6 การกำหนดองค์ประกอบการแสดง ได้แก่

ผู้แสดง ใช้ผู้หญิงล้วน จำนวน 7 คน โดยคัดเลือกจากกลุ่มตัวอย่างนักเรียน วิทยาลัยนาฏศิลป์ จำนวน 14 คน ที่เข้ารับการฝึกหัดรำโนราซึ่งเป็นผู้ที่มีพื้นฐาน การเรียนนาฏศิลป์ไทยในระดับดี รูปร่างสมส่วน ร่างกายและสุขภาพแข็งแรง มีความสนใจ อดทน มีความพร้อมและอุทิศเวลาในการฝึกฝน

เครื่องแต่งกาย แต่งกายโดยเลียนแบบกัณรี ซึ่งยึดรูปแบบเครื่องแต่งกาย โนราโบราณ เรียกว่าแบบบัว (มีเฉพาะกรองคอไม่ใช่ชุดลูกปิด 5 ชั้น) มาประยุกต์ ให้เหมาะกับการแสดง กำหนดให้มีทั้งแบบที่ผู้แสดงสวมเทริดและแบบมวยผมจุก (แถบดินทองพันรอบมวย) ประกอบด้วยเสื้อแขนยาวและกางเกงขายาวที่มีลักษณะ ยืดหยุ่นง่ายเพื่อให้สะดวกแก่การเคลื่อนไหวท่ารำ โดยกำหนดใช้สีดำเป็นพื้น เพื่อเสริมให้กรองคอที่ร้อยด้วยลูกปิดสีทองมีความโดดเด่น ส่วนเครื่องประดับ ทำจากกะลามะพร้าวตัดเป็นรูปแบบต่าง ๆ แล้วขัดเงา ประกอบด้วย ทับทรวง ปีกนกแอ่น ประจํายาม และปิ่นหนึ่ง ลักษณะการแต่งกายนุ่งผ้าแบบจีบพยกหาง คาดทับด้วยหน้าผ้า ผ้าห้อย หางหงส์ ข้อเท้า ต้นแขน กำไลและเล็บ

ภาพที่ 2 ลักษณะการแต่งกาย
(แบบสวมเทริด)

ภาพที่ 3 ลักษณะการแต่งกาย
(แบบมวยผมจุก)

(จินตนา อนุวัฒน์, ผู้ถ่ายภาพ, 2561) (จินตนา อนุวัฒน์, ผู้ถ่ายภาพ, 2561)

ดนตรีประกอบการแสดง ใช้รูปแบบตามวงดนตรีพื้นเมืองโนราประกอบด้วย ปี่ ทับ กลองตุ๊ก โหม่งและฉิ่ง กำหนดจังหวะตามแบบแผนการแสดงโนราบันเทิง ที่เน้นความงดงามด้านการร่ายรำ โดยมีทำนองเพลงเปลี่ยนไปตามจังหวะหน้าทับ ได้แก่ เพลงหัวปี่และเพลงสอดสร้อย (เพลงโนราโบราณใช้ในจังหวะร้วสามลาและหน้าทับสอดสร้อย) เพลงพม่าแทงกบ (ได้เค้าโครงมาจากเพลงไทยเดิมใช้ในจังหวะหน้าทับเพลงโค) เพลงลาวจ้อย (เพลงไทยเดิมใช้ในจังหวะหน้าทับนาดช้าและนาดเร็ว) เพลงเตยสาวจันทร์กั้งโกบ (เพลงลูกทุ่งของเก่าใช้ในจังหวะนาดสับ) เพลงหักคอไอ้เฒ่า (เพลงโนราของเก่าใช้ในจังหวะหน้าทับจับระบำ) เพลงฝรั่งรำเท้า (สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ โดยนำเค้าโครงจากเพลงฝรั่งรำเท้ามาดัดทอน ดัดแปลงและตกแต่งให้เกิดสำเนียงใหม่ ใช้ในจังหวะหน้าทับเพลงครุ) ตอนท้ายเป็นทำนองเพลงปี่โนราของเก่าที่สืบทอดกันมา โดยไม่ทราบชื่อเพลงนำมายัดอัตร่าให้ช้าลงเพื่อปิดการแสดง นอกจากนี้ยังมีการใช้เสียงประกอบโดยนำเสียงสังเคราะห์หรือซินธิไซเซอร์ (Synthesizer) มาเพิ่ม และลดเสียงในช่วงต่าง ๆ ของทำนองเพลงให้มีความไพเราะขึ้น ใช้แทนเสียงขอพื้นเมือง) ได้แก่ เซลโล่ ดับเบิลเบส วิโอล่า ฮาร์ป แอคคอร์ดियอน ไวโอลิน และมาลากัส ส่วนของจังหวะใช้เสียงโพนได้และฉาบมาช่วยให้มีความเร้าใจมากยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 7 การออกแบบนาฏยศิลป์ ออกแบบการแสดงตามหลักการดังต่อไปนี้

1) **โครงสร้างรวม** ประกอบด้วย การรำในจังหวะหน้าทับเพลงสอดสร้อย เพลงโค นาดช้า นาดเร็ว นาดสับ จับระบำ เพลงครุ แล้วจบด้วยหน้าทับเพลงสอดสร้อย

2) **การแบ่งช่วงแสดงอารมณ์** ออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงแรก ช่วงกลาง และช่วงท้าย โดยช่วงแรกเคลื่อนไหวช้า ช่วงหลังเคลื่อนไหวเร็วและแรง ดังนี้

ช่วงที่ 1 “ฤๅษีตัดกายา” การรำประสมท่าในท่ารำ ประกอบด้วย กระบวนท่ารำในเพลงหัวปี่และหน้าทับเพลงสอดสร้อย เปิดตัวผู้แสดงพร้อมกันในจังหวะหน้าทับร้วสามลา ออกมาแสดงภาพนิ่งเป็นขุ่มท่าฤๅษีตัดตน แล้วรำในจังหวะเพลงสอดสร้อย 2 ชุด ต่อด้วยกระบวนท่ารำในจังหวะหน้าทับเพลงโค (จังหวะช้า) การรำในท่ารำที่เริ่มจากท่าต่ำไปทำสูง

ช่วงที่ 2 “ชุดท่าจับระบำ” การรำประสมท่าในท่ายืน ท่าเดิน และ จับระบำ สื่อถึงความสวยงามของท่ารำที่อ่อนช้อย กระฉับกระเฉง และความแข็งแรง ของผู้หญิง ประกอบด้วยกระบวนท่ารำในจังหวะหน้าทับเพลงนาดช้า-นาดเร็ว-นาดสับ และจับระบำ

ช่วงที่ 3 “รำลึกถึงคุณครู” การรำประสมท่าในท่ายืน เป็นการทําท่าง เพื่อรำถวายครูด้วยความเคารพศรัทธา ในจังหวะหน้าทับเพลงครู ต่อด้วยการรำ ในจังหวะหน้าทับเพลงสวดสร้อย เป็นกระบวนท่ารำสุดท้ายที่อวดลีลาการดัดตน และความแข็งแรงของผู้หญิง จบด้วยการตั้งซุ้ม

3) **การกำหนดท่าทาง** ใช้ท่าที่สร้างสรรค์จากฤๅษีดัดตนเป็นท่าหลัก ท่าเคลื่อนไหวโดยใช้การชุดท่าของโนรา โดยมีวิธีการออกแบบท่าทาง โดยเริ่มตั้งแต่ การฝึกท่ารำโนราพื้นฐานโดยเริ่มตั้งแต่การฝึกหัดท่าเบื้องต้น รำท่าพื้นฐาน สิบสองท่า รำบทสิบสอง รำท่าครูและรำประสมท่า จากนั้นจึงทดลองเลียนแบบ ท่าฤๅษีดัดตนและออกแบบท่ารำทั้ง 80 ท่าแล้วจึงคัดเลือกจำนวน 42 ท่า มาจัดหมวดหมู่เริ่มจากท่าต่ำไปท่าสูง

4) **การกำหนดตำแหน่ง** ใช้องค์ประกอบทัศนศิลป์ ได้แก่ จุด เส้นและ รูปทรง ทั้งแบบรูปทรงเรขาคณิต และรูปทรงธรรมชาติ มาจัดตำแหน่งของผู้แสดง และรูปแบบแถวตามหลักทฤษฎีทัศนศิลป์ คือ ความมีเอกภาพ ความสมดุล ความกลมกลืน และการสร้างความแตกต่าง

5) **การใช้ที่ว่างและทิศทางตามทฤษฎีการเคลื่อนไหว** การใช้พื้นที่ มีทั้งความกว้าง ความยาวและความสูง ซึ่งมีความสำคัญในการกำหนดทิศทาง ของการแปรแถว

6) **การลงรายละเอียด** เป็นขั้นตอนของการฝึกซ้อมการแสดงแล้วปรับปรุง ในเรื่องของลายเส้น ระดับ ความพร้อมเพรียง รวมทั้งความสัมพันธ์ของกระบวนท่ารำ ของการแสดงเป็นหมู่

กระบวนการทำรำของนาฏยประดิษฐ์ ชุด โนรีดัดตน

1. **ลักษณะกระบวนการทำรำ** นาฏยประดิษฐ์ ชุด โนรีดัดตน มีโครงสร้างการแสดง ดังนี้

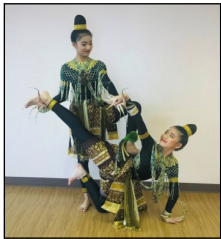
1) ทำนั่งหรือท่ารำหลัก มีส่วนประกอบสำคัญ ดังนี้

(1) โครงสร้างท่ารำ เป็นการใช้สรีระในส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ผสมผสานระหว่างท่าฤๅษีดัดตน ท่ารำโนรา และท่ารำทางนาฏศิลป์ไทย มีท่ารำหลัก จำนวน 42 ท่า ประกอบด้วย ท่ารำที่เลียนแบบท่าฤๅษีดัดตน จำนวน 16 ท่า ท่ารำที่ประยุกต์โดยใช้สรีระในส่วนของลำตัวและขาตามท่าทางของฤๅษีดัดตน ใช้ส่วนของมือและแขนตามท่ารำโนราและท่ารำนาฏศิลป์ไทย จำนวน 18 ท่า และท่ารำที่นำฤๅษีดัดตนมาใช้ซ้ำกันทั้งการเลียนแบบท่าจริงและการประยุกต์ จำนวน 8 ท่า

(2) ลายเส้น การใช้สรีระร่างกายในการออกท่าทางตามลายเส้น ทั้ง 2 ชนิด คือ ลักษณะท่ารำเป็นเส้นตรง มุมฉาก และเส้นโค้ง

(3) ระดับของท่ารำ ลำตัว ขาและเท้าที่ใช้ในท่ารำ มีตั้งแต่ ทำนั่งฉีกขา ทำนั่งพับเพียบ ทำนั่งขัดสมาธิ นั่งไขว้ขา นั่งทับสันเท้า นั่งคุกเข่า นั่งชันเข่า ทำยืนย่อเข่า (ตีนเตี้ย) ทำยืนลงเหลี่ยมลงฉาก ทำยกขาไปข้างหน้า ระดับเอว ทำยืนกระดกเท้าระดับสะโพก ระดับเอวและระดับศีรษะ ส่วนระดับของแขนและมือที่ใช้ในท่ารำ มีตั้งแต่ระดับเข่า ระดับเอว ระดับอก ระดับไหล่ ระดับท่ายทอย ระดับหน้า ระดับหน้าผาก ระดับศีรษะและระดับสูงกว่าศีรษะ

ลักษณะท่ารำโนรีตัดตนและวิธีปฏิบัติตามตำราฤษีตัดตน

ท่าฤษีตัดตน	ท่าที่ประยุกต์ใช้ ในการรำโนรีตัดตน	วิธีปฏิบัติและคุณลักษณะ ท่าฤษีตัดตน
 ภาพที่ 4 ฤษีตัดตนท่าแกเวย ชาซัด (จินตนา อนุวัฒน์, ผู้ถ่ายภาพ, 2561)	 ภาพที่ 5 โนรีตัดตนท่าเหยียดขา (จินตนา อนุวัฒน์, ผู้ถ่ายภาพ, 2561)	ท่าที่ 2 แกเวยซัด ชาซัด *ขลุ่ยตัดตนนี้ น้ำ นึกเอะ ใจชอบ - ซื่อสังปติเหะ หง่อมง่อม - ถวัดเท้าท่ามวเตะ ตึงเมื่อย หายา - แกเวยซัดค้อม เขาคูโยกเหิง พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (กรมศิลปากร, 2550, น. 22)
 ภาพที่ 6 ฤษีตัดตนท่าแกลมตะคริว (จินตนา อนุวัฒน์, ผู้ถ่ายภาพ, 2561)	 ภาพที่ 7 โนรีตัดตนท่าเหยียบหลัง (จินตนา อนุวัฒน์, ผู้ถ่ายภาพ, 2561)	ฤษีตัดตนท่าที่ 19 แกลมตะคริว *สวามิตคูกเขาแล้ว เหลียวพักตร์ ผินแะ - วลิตเหียบยันสลัก- เพชรเคล้น - กรขวาจับบาทชัก เฉวียงจุด แขนแะ - โรคตะคริวกล่อนเส้น หย่อนได้หลายเดือน พระญาณปริยัติ (กรมศิลปากร, 2550, น. 39)
 ภาพที่ 8 ฤษีตัดตนท่าแกลมจันทฆาฏ (จินตนา อนุวัฒน์, ผู้ถ่ายภาพ, 2561)	 ภาพที่ 9 โนรีตัดตนท่าเกี่ยวขี้นอน (จินตนา อนุวัฒน์, ผู้ถ่ายภาพ, 2561)	ฤษีตัดตนท่าท่าที่ 22 แกลมจันทฆาฏ ลมเข้า ลมขา ลมหน้าอก *พระนารอทวยเร้า ทรวงรัน ทำนา - ซัดเข้าขาและจันท- ฆาฏร้าย - ฉวยเท้ายีนหัน เหินเยี่ยง เหาะแะ - มือหนึ่งคั่นเข้าซ้าย เสือมลิ้นสลิ้ม สมเด็จพระสังฆราช (กรมศิลปากร, 2550, น.42)

ท่าฤๅษีดัตตน	ท่าที่ประยุกต์ใช้ ในการรำโนรีดัตตน	วิธีปฏิบัติและคุณลักษณะ ท่าฤๅษีดัตตน
 ภาพที่ 10 ฤๅษีดัตตน ท่าดำรงกายอายุยืน (จินตนา อนุวัฒน์, ผู้ถ่ายภาพ, 2561)	 ภาพที่ 11 โนรีดัตตน ท่าฉากใหญ่-พันตัว (จินตนา อนุวัฒน์, ผู้ถ่ายภาพ, 2561)	ฤๅษีดัตตนท่าที่ 24 ดำรงกายอายุยืน *ทิศไทยโพ้นผนวชข้าง เขาเงิน ทิวพนัสชายฉิน ทำน้ำ ประณีตติดองค์เจริญ ชนม์ชีพ พระนา กุมกตธารกรค้า พ่างพันยีนัน กรมหมื่นไกรสรวิชิต (กรมศิลปากร, 2550, น. 44)
 ภาพที่ 12 ฤๅษีดัตตนท่าแก้ลมกร่อน (จินตนา อนุวัฒน์, ผู้ถ่ายภาพ, 2561)	 ภาพที่ 13 โนรีดัตตนท่าหาพาดคอ (ข้างเดียว) (จินตนา อนุวัฒน์, ผู้ถ่ายภาพ, 2561)	ฤๅษีดัตตนท่าที่ 62 แก้ลมกร่อน *สิทธิกรรมนั่งหน่วงเท้า ไชวค่อ หลังซัดคู่ดวงอ งูบง้า ตึงตลอดสอดมือพอ ไชลงเข้า ไว้แอ แก้กล่อนทั้งกล่อนน้ำ แก้กล่อนกระชัย พระยาราชมนตรีบริรักษ์ (กรมศิลปากร, 2550, น. 82)
 ภาพที่ 14 ฤๅษีดัตตนท่าแก้สลักไหล่ (จินตนา อนุวัฒน์, ผู้ถ่ายภาพ, 2561)	 ภาพที่ 15 โนรีดัตตน ท่าเตียวเท้า-ซัดแขน (จินตนา อนุวัฒน์, ผู้ถ่ายภาพ, 2561)	ฤๅษีดัตตนท่าที่ 64 แก้สลักไหล่ เพ็ชฌ์โองการย่อเท้า เบื้องขวา ยืนแอ เท้าหนึ่งยกย่นขา กดเส้น หัดถ์หนึ่งเหนี่ยวอัสสา นั้วรีด เส้นแอ กรหนึ่งกุมศอกเคล้น ไหล่เท้าลมถอย พระสมบัตติธิบาล (กรมศิลปากร, 2550, น. 84)

ท่าฤๅษีตัดตน	ท่าที่ประยุกต์ใช้ ในการรำโนรีตัดตน	วิธีปฏิบัติและคุณลักษณะ ท่าฤๅษีตัดตน
 ภาพที่ 16 ฤๅษีตัดตน ท่าแก้ตะโพกต้นขาขัด (จินตนา อนุวัฒน์, ผู้ถ่ายภาพ, 2561)	 ภาพที่ 17 โนรีตัดตน ท่าขาพาดคอ (สองข้าง) (จินตนา อนุวัฒน์, ผู้ถ่ายภาพ, 2561)	ฤๅษีตัดตนท่าที่ 73 แก่ตะโพก ต้นขาขัดหาย • พระสมุทรทำถ้ำตัด ประหลาดหลัก เพื่อนแสร - ชาแยกกยกเสียดนิ๊ก ครากแท้ - ใครเห็นจักหัดอีก ระอาออก โอษฐ์เออย - แต่ท่านเดียวตัดแก้ ตะโพกต้นขาแคลง กรมหมื่นนุชิตชิโนรส (กรมศิลปากร, 2550, น. 93)

2) ท่าเชื่อม เป็นการเคลื่อนไหวของท่อนิ่งเพื่ออวดลีลา ในลักษณะการสอดมือ การรวดมือ การแทงมือ การม้วนมือ เพื่อเปลี่ยนท่าหรือเป็นตำแหน่งอย่างรวดเร็ว ซึ่งใช้ทั้งส่วนแขนและข้อมือเน้นไปตามจังหวะโดยยึดหลักการรำซัดท่าของโนราที่เปลี่ยนไปตามจังหวะหน้าทับ

3) ท่าเคลื่อนไหว เป็นท่ารำในลักษณะการเคลื่อนที่ใช้เปลี่ยนตำแหน่งของผู้แสดงในการแปรแถว โดยใช้มือในระดับต่าง ๆ ใช้ขาและเท้าในลักษณะการซอยเท้าและการเก็บตีนเตี้ยเป็นหลัก

2. การลำดับท่ารำ เรียงร้อยท่ารำโดยยึดหลักเกณฑ์การรำโนราแบบโบราณ กล่าวคือ

1) รูปแบบการรำจะเริ่มด้วยการนั่งรำยืนรำเดินรำในอัตราที่เริ่มจากช้าและเร็วขึ้นตามลำดับ

2) ท่ารำเริ่มจากการปฏิบัติตั้งแต่ทำนองไปหาทำยืน โดยลำดับจากทำนองฉีกขาที่เป็นท่าต่ำสุดแล้วเปลี่ยนท่าในระดับที่ค่อย ๆ สูงขึ้น จนเป็นการยืนรำที่เป็นท่ายกขาในระดับศีรษะซึ่งเป็นท่าสูงที่สุดของกระบวนท่ารำ

3) ท่ารำเริ่มจากต่ำไปหาทำสูง อาทิ ท่าแรกเริ่มรำระดับเอว ทำต่อไปเพิ่มเป็นระดับอก ไหล่ จนถึงระดับสูงสุดคือระดับศีรษะ เป็นต้น ซึ่งในการปฏิบัติ

ท่าโนราระดับมือจะสูงสุดแค่เหลี่ยมเทริด แต่กระบวนท่ารำโนรีดัตตนนั้น ระดับของมือที่ต่ำสุด คือ ระดับเข่าและระดับสูงสุดคือปลายมืออยู่ระดับกลางศีรษะ

3. รูปแบบการเคลื่อนไหวท่ารำของกลุ่มที่สัมพันธ์กับเวลา

1) การแสดงอย่างพร้อมเพรียงกัน ประกอบด้วย

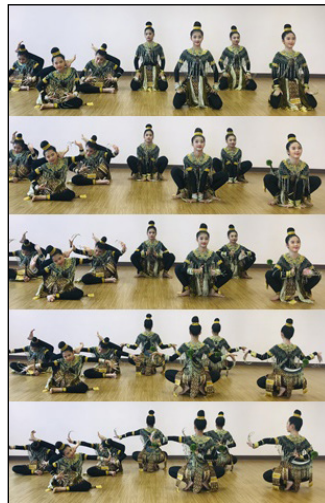
(1) ความพร้อมเพรียงในเวลาเดียวกัน คือ ผู้แสดงทุกคนรำท่าเดียวกันในเวลาเดียวกัน

(2) แสดงประกอบกันในเวลาเดียวกัน คือ ผู้แสดงทุกคนเคลื่อนไหวท่ารำทั้งหมดพร้อม ๆ กัน แต่ใช้ท่ารำแตกต่างกัน

(3) แสดงความขัดแย้งในเวลาเดียวกัน มีทั้งรูปแบบที่ผู้แสดง 1 กลุ่มเคลื่อนไหว ส่วนอีก 1 กลุ่ม ตั้งท่าต่างกันเป็นภาพนิ่ง และรูปแบบที่ผู้แสดงทุกคนเคลื่อนไหวท่ารำทั้งหมดพร้อมกันโดยที่ผู้แสดง 2 กลุ่มใช้ท่ารำที่แตกต่างกัน

ภาพที่ 18 ผู้แสดงเคลื่อนไหวพร้อมกัน
ในท่ารำที่เหมือนกัน
(จินตนา อนุวัฒน์, ผู้ถ่ายภาพ, 2561)

ภาพที่ 19 ผู้แสดงทั้งหมด
เคลื่อนไหวพร้อมกัน ผู้แสดง 2 กลุ่ม
ใช้ท่ารำที่ต่างกัน
(จินตนา อนุวัฒน์, ผู้ถ่ายภาพ, 2561)

ภาพที่ 20 ผู้แสดงกลุ่ม 1 (3 คน) เคลื่อนไหวในท่ารำที่เหมือนกัน
ผู้แสดงกลุ่ม 2 (4 คน) หยุดนิ่งในท่ารำที่แตกต่างกัน
(จินตนา อนุวัฒน์, ผู้ถ่ายภาพ, 2561)

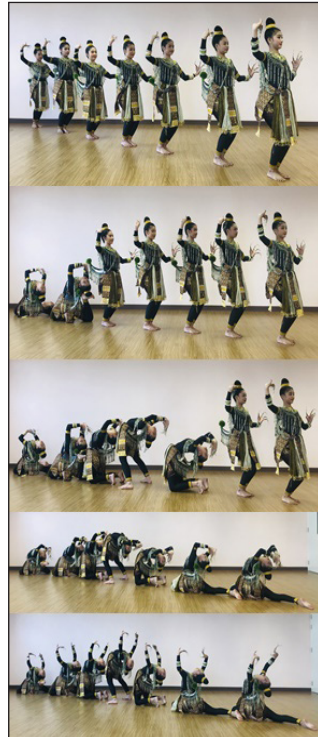
2) การแสดงอย่างเป็นลำดับ ประกอบด้วย

(1) แสดงความพร้อมเพรียงอย่างเป็นลำดับ เป็นลักษณะการแบ่งผู้แสดงออกเป็น 2 กลุ่ม โดยกลุ่มที่ 1 นำปฏิบัติท่ารำ และกลุ่มที่ 2 ปฏิบัติตามในท่ารำเดียวกันที่ละทำเป็นลำดับ

(2) แสดงการประกอบกันอย่างเป็นลำดับ เป็นลักษณะการปฏิบัติท่ารำที่มีความคล้ายกันแล้วเคลื่อนไหวประกอบกันในช่วงเวลาที่คาบเกี่ยวกันตามลำดับ

ภาพที่ 21 ผู้แสดงเคลื่อนไหว
ตามลำดับในท่ารำที่เหมือนกัน
โดยกลุ่มที่ 1 นำปฏิบัติ
กลุ่มที่ 2 ปฏิบัติตาม
(จินตนา อนุวัฒน์, ผู้ถ่ายภาพ, 2561)

ภาพที่ 22 ผู้แสดงเคลื่อนไหว
ตามลำดับในท่ารำที่มีความคล้ายกัน
กลุ่ม 1 รำในจังหวะที่ 1
กลุ่ม 2 รำในจังหวะที่ 2
กลุ่ม 3 รำในจังหวะที่ 3
(จินตนา อนุวัฒน์, ผู้ถ่ายภาพ, 2561)

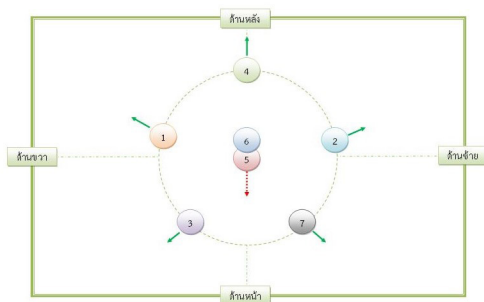
4. รูปแบบแถวและทิศทางการเคลื่อนไหว กำหนดตำแหน่งของผู้แสดง การแปรแถว และการใช้ที่ว่างตามทฤษฎีการเคลื่อนไหว ดังนี้

รูปแบบแถว ใช้พื้นที่การแสดงในลักษณะต่าง ๆ ตามรูปแบบธรรมชาติ และแบบเรขาคณิตได้แก่ เส้นตรง (หน้ากระดาน) เส้นทแยง สามเหลี่ยม สี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด สี่เหลี่ยมคางหมู วงกลม โดยมีทั้งรูปแบบแถวเดี่ยว และหลายรูปแบบในแถวเดียวกัน จัดความสมดุลชนิด 2 ข้างเหมือนกันและชนิด 2 ข้างแตกต่างกัน

ทิศทางการหันหน้าของผู้แสดง ประกอบด้วยการหันทั้ง 8 ทิศ ได้แก่ การหันด้านหน้าหรือหันหน้าเข้าหาคนดู หันด้านขวา หันด้านซ้าย หันด้านหลัง หรือหันหลังให้คนดู หันด้านหน้าเฉียงทางขวา หันด้านหน้าเฉียงทางซ้าย หันด้านหลังเฉียงทางขวา และหันด้านหลังเฉียงทางซ้าย

ทิศทางการเคลื่อนไหว เป็นลักษณะการเคลื่อนที่จากจุดหนึ่งไปจุดหนึ่ง ในการแปรแถว โดยใช้ทั้ง 8 ทิศทาง คือ การเคลื่อนที่เข้าหาคนดู การเคลื่อนที่ถอยออกจากคนดูหรือการถอยหลัง การเคลื่อนที่ทแยงมุมกับคนดู การเคลื่อนที่ขนานกับคนดู การวนเป็นวงหรือการเดินตามกัน การสวนกัน การกดต่ำ และการยกสูงอย่างรวดเร็ว

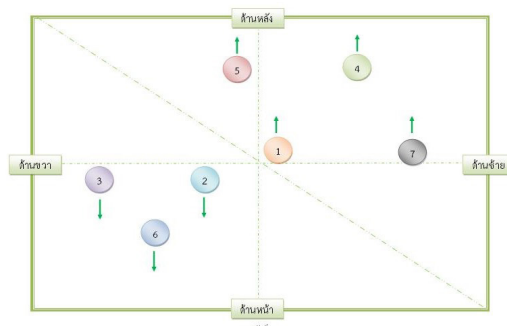
รูปแบบแถวและทิศทางการเคลื่อนไหว

ภาพที่ 23 รูปแบบแถวและทิศทางการเคลื่อนไหว (1)

(จินตนา อนุวัฒน์, 2561, ผู้ออกแบบ)

1. รูปแบบแถววงกลมมีจุดกึ่งกลาง (1 รูปแบบในแถวเดียวกัน)
2. ตำแหน่งผู้แสดงทั้งหมดจัดระยะเท่าๆ กัน ตรงกลางเวที
ความสมดุลในการจัดตำแหน่ง ชนิด 2 ข้างเหมือนกัน
3. ทิศทาง ผู้แสดงหันหน้าออกนอกวง
4. การเคลื่อนไหว ผู้แสดงวงนอกกดต่ำเพื่อให้ผู้แสดงตรงกลาง
มีความโดดเด่นโดยเคลื่อนที่หาคนดู

ภาพที่ 24 รูปแบบแถวและทิศทางการเคลื่อนไหว (2)
(จินตนา อนุวัฒน์, 2561, ผู้ออกแบบ)

1. รูปแบบแถว สามเหลี่ยมและสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด
(2 รูปแบบในแถวเดียวกัน)
2. ตำแหน่ง ผู้แสดงกลุ่ม 1 อยู่ส่วนหน้าทางขวาของเวที
3. ผู้แสดง กลุ่ม 2 อยู่ส่วนหลังทางซ้ายของเวที
4. มีความสมดุลในการจัดตำแหน่ง ชนิด 2 ข้างต่างกัน
5. ทิศทาง ผู้แสดงกลุ่ม 1 หันหน้าหาคนดู
ผู้แสดงกลุ่ม 2 หันหลังให้คนดู
6. การเคลื่อนไหวเคลื่อนไหวพร้อมกัน

อภิปรายผลการวิจัย

โนรีดัดตน เป็นการแสดงนาฏศิลป์ไทยประเภทพื้นบ้านภาคใต้ในรูปแบบโนราประยุกต์ ที่เลียนแบบและออกแบบท่ารำตามโครงสร้างของท่าฤๅษีดัดตน จากตำราโคลงภาพฤๅษีดัดตนที่คัดลอกจากจารึกในสมุดไทยดำ และรูปปั้นฤๅษีดัดตนของวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม โดยดำเนินการตามหลักนาฏยประดิษฐ์ 7 ขั้นตอนของศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2547, น. 225) ประกอบด้วย 1) การคิดให้มีนาฏศิลป์ 2) การกำหนดความคิดหลัก 3) การประมวลข้อมูล 4) การกำหนดขอบเขต 5) การกำหนดรูปแบบ 6) การกำหนดองค์ประกอบอื่น ๆ และ 7) การออกแบบนาฏศิลป์

รูปแบบการแสดง มีลักษณะการเคลื่อนไหวตามแบบเบนารี (Binary) คือ ช่วงแรกเคลื่อนไหวช้า ช่วงหลังเคลื่อนไหวเร็วและแรง และแบ่งอารมณ์การแสดงตามแบบเทอร์นารี (Ternary) ทฤษฎีของแจ็กวีน เอ็ม สมิธ (Jacqueline M. Smith) (สุพรรณิ บุญเพ็ง ผู้แปลและเรียบเรียง, 2541 อ้างถึงใน สวภา เวชสุรักษ์, 2547, น. 19) ซึ่งมี 3 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 เป็นการรำในจังหวะช้า สง่างาม ช่วงที่ 2 เป็นการรำในจังหวะที่มีอัตราเร็วขึ้น และช่วงที่ 3 เป็นการรำในทำนอง สง่างาม ตามจังหวะของการรำท่าครู จบด้วยการตั้งซุ้ม ตามหลักการของการรำโนรา

โครงสร้างท่ารำหลักใช้ทั้งการเลียนแบบท่าฤๅษีดัดตนและการประยุกต์ใช้ท่าในส่วนของลำตัว ขาและเท้าตามลักษณะท่าทางของฤๅษีดัดตน ส่วนของแขนและมือตามลักษณะท่ารำโนรา ลำดับท่ารำ เริ่มด้วยการนั่งรำ ยืนรำและเดินรำ ตามอัตราที่เริ่มจากช้าและเร็วขึ้นตามลำดับ ลักษณะท่ารำเริ่มจากท่าต่ำไปหาท่าสูงตามหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติตามรูปแบบการรำโนราแบบโบราณ ซึ่งสอดคล้องกับสุพัฒน์ นาคเสน (2561, สัมภาษณ์) ที่กล่าวไว้ คือ 1) การรำต้องเริ่มจากทำนองไปหาทำยืน การรำต้องเริ่มด้วยทำนองจากนั้นจึงค่อยเปลี่ยนเป็นทำอื่นในระดับที่ค่อย ๆ สูงขึ้น จนเป็นการยืนรำในที่สุด 2) ท่ารำต้องเริ่มจากท่าต่ำไปหาท่าสูง อาทิ ท่าแรกเริ่มรำระดับเอว ท่าต่อไปควรเพิ่มเป็นระดับอก ไหล่ จนถึงระดับสูงสุดคือระดับเหลี่ยมเทริด 3) ท่ารำต้องไม่ขัดมือขัดเท้า การเลือกสรรท่ารำที่มาเรียงร้อย

อาจกล่าวได้ว่า การรำโนรีตัตตนเป็นการบริหารร่างกายให้มีความยืดหยุ่น ซึ่งนำไปสู่ความสมดุลขององค์กายพพในตนเอง อันได้แก่ ความสมดุลของระบบ กล้ามเนื้อ กระดูกและเส้นเอ็นในร่างกาย ความสมดุลของอวัยวะส่วนต่าง ๆ ภายในร่างกาย ทั้งระบบประสาท ระบบโลหิตและเลือดลมที่ไหลเวียนในร่างกาย ได้สะดวก ความสมดุลของอารมณ์ ยกระดับจิตใจให้แจ่มใส ความสมดุลของสติและ การมีสมาธิที่ดี ซึ่งนอกจากการแสดงชุด โนรีตัตตน จะเป็นศิลปวัฒนธรรมสำคัญที่ช่วย สร้างความรื่นเริงบันเทิงใจให้เกิดแก่ผู้ชมได้เป็นอย่างมากแล้ว ยังเป็นวิถีแห่งสุขภาพ

ที่สร้างความผ่อนคลายแก่ร่างกายของผู้ฝึกซึ่งถือเป็นกายบริหาร ด้วยหลักการตามตำราฤๅษีดัดตน นับเป็นวัฒนธรรมแห่งสุขภาพอันทรงคุณค่าอย่างแท้จริง นี่คือศักยภาพที่ซ่อนเร้นของภูมิปัญญาไทยที่ควรแก่การนำมาพัฒนาองค์ความรู้ทางนาฏศิลป์ไทยให้คงอยู่ควบคู่ไปกับบริบท (Context) สังคมไทยต่อไป

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. งานนาฏยประดิษฐ์นั้นมียุคประกอบหลายประการที่ทำให้การแสดงมีความสมบูรณ์ สิ่งที่นักนาฏยประดิษฐ์ต้องคำนึงคือ ข้อจำกัดและขีดความสามารถของผู้แสดง ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในออกแบบกระบวนการท่ารำ เวลาในการฝึกปฏิบัติที่จะทำให้การแสดงมีความพร้อมเพรียงมากที่สุด นอกจากนี้งบประมาณนับเป็นส่วนสำคัญในการออกแบบเครื่องแต่งกายและองค์ประกอบการแสดงต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสม

2. นาฏยประดิษฐ์ชุดโนรีดัดตน เป็นงานสร้างสรรค์ที่สามารถใช้ประโยชน์ในเรื่องการบริหารร่างกายตามหลักการในตำราฤๅษีดัดตน ควรศึกษาและขยายผลในเรื่องหลักกายวิภาคหรือหลักการตามแพทยศาสตร์เพื่อให้เกิดคุณประโยชน์ในเชิงสุขภาพต่อไป

3. ตำราฤๅษีดัดตน อันเป็นศาสตร์วิชาที่สืบทอดมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา โดยบูรพมหากษัตริย์ไทยในราชวงศ์จักรีได้จัดสร้างเป็นอนุสรณ์ที่เป็นทรัพย์สินทางปัญญาของชาติไว้ในแผ่นดิน ซึ่งควรอนุรักษ์และเผยแพร่ให้เป็นที่ประจักษ์เพื่อเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนด้วยนาฏยประดิษฐ์รูปแบบอื่นในโอกาสต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2550). สมุดภาพโคลงกาพย์ดัดตน : คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติ จัดพิมพ์เนื่องในมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- จินตนา อนุวัฒน์. (2561). กรอบแนวคิดในการสร้างผลงานนาฏศิลป์ชุต โนรีดัตตน. สาขาวิชานาฏศิลป์ไทยละคร วิทยาลัยนาฏศิลป์สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.
- _____. (2561). โนรีดัตตนท่าเกี่ยวขี้หนอน. กรุงเทพฯ : สาขาวิชานาฏศิลป์ไทยละคร วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.
- _____. (2561). โนรีดัตตนท่าชาพาดคอ (ข้างเดียว). กรุงเทพฯ : สาขาวิชานาฏศิลป์ไทยละคร วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.
- _____. (2561). โนรีดัตตนท่าชาพาดคอ (สองข้าง). กรุงเทพฯ : สาขาวิชานาฏศิลป์ไทยละคร วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.
- _____. (2561). โนรีดัตตนท่าฉากใหญ่-พันตัว. กรุงเทพฯ : สาขาวิชานาฏศิลป์ไทยละคร วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.
- _____. (2561). โนรีดัตตนท่าเดี่ยวเท้า-ซัดแขน. กรุงเทพฯ : สาขาวิชานาฏศิลป์ไทยละคร วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.
- _____. (2561). โนรีดัตตนท่าเหยียดขา. กรุงเทพฯ : สาขาวิชานาฏศิลป์ไทยละคร วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.
- _____. (2561). ผู้แสดงกลุ่ม 1 (3 คน) เคลื่อนไหวในท่ารำที่เหมือนกัน ผู้แสดงกลุ่ม 2 (4 คน) หยุดนิ่งในท่ารำที่แตกต่างกัน. กรุงเทพฯ : สาขาวิชานาฏศิลป์ไทยละคร วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.

จินตนา อนุวัฒน์. (2561). ผู้แสดงเคลื่อนไหวตามลำดับ ในทำรำที่มีความคล้ายกัน
3 กลุ่ม กลุ่ม 1 รำในจังหวะที่ 1 กลุ่ม 2 รำในจังหวะที่ 2 กลุ่ม 3
รำในจังหวะที่ 3. กรุงเทพฯ : สาขาวิชานาฏศิลป์ไทยละคร วิทยาลัย
นาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.

_____. (2561). ผู้แสดงเคลื่อนไหวตามลำดับในทำรำที่เหมือนกัน โดยกลุ่มที่ 1
นำปฏิบัติ กลุ่มที่ 2 ปฏิบัติตาม. กรุงเทพฯ : สาขาวิชานาฏศิลป์ไทยละคร
วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.

_____. (2561). ผู้แสดงเคลื่อนไหวพร้อมกัน ในทำรำแตกต่างกันบางช่วง.
กรุงเทพฯ : สาขาวิชานาฏศิลป์ไทยละคร วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิต
พัฒนศิลป์.

_____. (2561). ผู้แสดงเคลื่อนไหวพร้อมกัน ในทำรำที่เหมือนกัน. กรุงเทพฯ :
สาขาวิชานาฏศิลป์ไทยละคร วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.

_____. (2561). ผู้แสดงทั้งหมดเคลื่อนไหวพร้อมกัน ผู้แสดงทั้ง 2 กลุ่มใช้ทำรำ
ที่แตกต่างกัน. กรุงเทพฯ : สาขาวิชานาฏศิลป์ไทยละคร วิทยาลัยนาฏศิลป์
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.

_____. (2561). รูปแบบแถวและทิศทางการเคลื่อนไหว (1). กรุงเทพฯ :
สาขาวิชานาฏศิลป์ไทยละคร วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.

_____. (2561). รูปแบบแถวและทิศทางการเคลื่อนไหว (2). กรุงเทพฯ :
สาขาวิชานาฏศิลป์ไทยละคร วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.

_____. (2561). ภาษีัดตนท่าแก้ลมตะคริว. กรุงเทพฯ : สาขาวิชานาฏศิลป์
ไทยละคร วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.

_____. (2561). ภาษีัดตนท่าแก้เວว ขาขัด. กรุงเทพฯ : สาขาวิชานาฏศิลป์
ไทยละคร วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.

_____. (2561). ภาษีัดตนท่าเหยียบหลัง. กรุงเทพฯ : สาขาวิชานาฏศิลป์
ไทยละคร วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.

- จินตนา อนุวัฒน์. (2561). **ฤๅษีดัดตนท่าแก้ตะโพก ต้นขาขัด**. กรุงเทพฯ : สาขาวิชานาฏศิลป์ไทยละคร วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.
- _____. (2561). **ฤๅษีดัดตนท่าแก้ลมกร่อน**. กรุงเทพฯ : สาขาวิชานาฏศิลป์ไทยละคร วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.
- _____. (2561). **ฤๅษีดัดตนท่าแก้ลมจันทมาฏ**. กรุงเทพฯ : สาขาวิชานาฏศิลป์ไทยละคร วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.
- _____. (2561). **ฤๅษีดัดตนท่าแก้สลักไหล**. กรุงเทพฯ : สาขาวิชานาฏศิลป์ไทยละคร วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.
- _____. (2561). **ฤๅษีดัดตนท่าดำรงกายอายุยืน**. กรุงเทพฯ : สาขาวิชานาฏศิลป์ไทยละคร วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.
- _____. (2561). **ลักษณะการแต่งกาย (แบบมวยผมจุก)**. กรุงเทพฯ : สาขาวิชานาฏศิลป์ไทยละคร วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.
- _____. (2561). **ลักษณะการแต่งกาย (แบบสวมเทริด)**. กรุงเทพฯ : สาขาวิชานาฏศิลป์ไทยละคร วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.
- สวภา เวชสุรักษ์. (2547). **หลักนาฏยประดิษฐ์ของท่านผู้หญิงแล้ว สนทวงศ์เสนี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุพัฒน์ นาคเสน. นายโรงโนรา และครูชำนาญการ วิทยาลัยนาฏศิลป์นครศรีธรรมราช. (สัมภาษณ์, 15 กุมภาพันธ์ 2561).
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2547). **หลักการแสดงนาฏศิลป์ปริทรรศน์**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- MGR Online. (2561). **งานมรดกความทรงจำแห่งโลกวัดโพธิ์**. ค้นเมื่อวันที่ 4 เมษายน 2561จาก <https://mgronline.com/qol/detail/9610000033581>

“เพ็ง”: การศึกษากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ในสมัยรัตนโกสินทร์

“Pueng”: Study of Grammaticalization during Rattanakosin Period

(Received: Sep 21, 2018 Revised: Oct 24, 2019 Accepted: Nov 21, 2019)

สุนทรี โชติดีลิก¹

Suntaree Chotidilok

บทคัดย่อ

การศึกษากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ของคำว่า “เพ็ง” ในสมัยรัตนโกสินทร์ มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อจำแนกหมวดคำของคำว่า “เพ็ง” ผลการวิจัยพบว่าคำว่า “เพ็ง” ปรากฏในหมวดคำช่วยหน้ากริยาใน 2 ลักษณะ ได้แก่ การปรากฏในตำแหน่งหน้ากริยา และการปรากฏร่วมกับคำช่วยหน้ากริยา “จะ” ในส่วนหมวดคำและความหมายของคำว่า “เพ็ง” มีการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย บางประการในสมัยรัตนโกสินทร์ โดยมีความหมายเกี่ยวกับการที่เหตุการณ์เกิดขึ้นได้ไม่นาน กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “เพ็ง” มีกลไกการเปลี่ยนแปลงความหมาย คือ การดูดซับความหมายปริบท ได้แก่ คำว่า “เพ็ง” ดูความหมายของคำว่า “จะ” จึงอาจพัฒนาไปเป็นคำที่สามารถบอกการณลักษณะ ในส่วนกลไกการเปลี่ยนแปลงด้านหน้าที่ทางไวยากรณ์ ยังมิได้มีการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ทางไวยากรณ์อย่างชัดเจนเนื่องจากยังมีการผลิตลักษณะการใช้ทั้งในหมวดคำหลักและคำไวยากรณ์ ซึ่งเป็นแสดงให้เห็นเส้นทางการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “เพ็ง” ในอนาคต

คำสำคัญ: เพ็ง ไวยากรณ์ไทย กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์

¹อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Abstract

The grammaticalization and categorization of “Pueng” (just) in the Rattanakosin period was explored. “Pueng” acts as an auxiliary verb and appears in two forms: occurring before the main verb and accompanying the auxiliary verb, “Ja” (will). The semantics of “Pueng” suggest some changes to the word. When “Pueng” is used to express an event that happened a very short time ago the meaning and semantics differ from use during the Rattanakosin period. Context absorption, which occurs in “Pueng” assimilates the meaning of “Ja”, and hence may be developed into abstract diction. No explicit changes are shown in the grammatical functions of these three words to mirror development in both lexical and grammatical usage. These changes reflect the possible grammaticalization path of “Pueng” in the future.

Keywords: Pueng, Thai Grammar, Grammaticalization

บทนำ

ภาษาไทยมีลักษณะคำโดด กล่าวคือ คำหนึ่งคำสามารถทำหน้าที่ได้หลายหมวดคำและสามารถวางได้หลายตำแหน่งในประโยคโดยไม่ต้องเปลี่ยนรูป ในภาษาไทยปัจจุบัน มีปรากฏการณ์ทางภาษาที่คำบางคำสามารถทำหน้าที่ทางวากยสัมพันธ์ได้หลายหน้าที่ เช่น ปรากฏเป็นคำหลัก (Lexical word) คือ คำนาม คำกริยา และยังปรากฏเป็นคำไวยากรณ์ (Grammatical word) บางชนิด ในบริบทภาษาที่ต่างกัน

วิจิตรน ภาณุพงศ์ (2532, น. 77-78) แสดงความแตกต่างระหว่างคำหลัก และคำไวยากรณ์ ตามหน้าที่ในประโยคของคำนั้น ๆ กล่าวคือ คำหลักทำหน้าที่เป็นส่วนของประโยค ตามลำดับในประโยคเริ่มได้ ส่วนคำไวยากรณ์ ไม่สามารถ

ทำหน้าที่เป็นส่วนของประโยคตามลำพังในประโยคเริ่มได้ จะต้องทำหน้าที่นั้น ๆ ร่วมกับคำหลัก ปรากฏการณ์เหล่านี้สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ที่กล่าวว่า การที่คำในภาษาสามารถทำหน้าที่เป็นได้ทั้งคำหลัก และคำไวยากรณ์ในบริบทที่ต่างกัน แสดงว่าคำนั้น ๆ ได้ผ่านกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์มาแล้ว โดยมีคำหลักเป็นแหล่งเดิมของคำไวยากรณ์บางคำ (จรัสดาว อินทรทัศน, 2539, น. 3)

การศึกษาในส่วนของคำที่มีรูปเดียวกัน แต่ทำหน้าที่ต่างก็อาจเป็นการแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงในลักษณะการกลายเป็นคำไวยากรณ์ Kurylowicz (1965, p. 52) นิยามการกลายเป็นคำไวยากรณ์ว่า เกิดจากการเพิ่มขอบเขตทางไวยากรณ์ของหน่วยคำจากคำหลักไปเป็นคำไวยากรณ์ หรือจากคำที่มีความเป็นไวยากรณ์น้อยกลายเป็นคำที่มีความเป็นไวยากรณ์มากขึ้น ซึ่งมุมมองของการกลายเป็นคำไวยากรณ์มีความสัมพันธ์กับการที่คำมีหลายหน้าที่ ดังที่ Hopper & Traugott (2003, น. 77) ได้นิยามคำว่า (Polysemy) หมายถึง คำหลายหน้าที่ คือ คำที่มีรูปเดียวกันและความหมายแต่ละความหมายมีความเกี่ยวข้องกันโดยแสดงความหมายมโนทัศน์ร่วมกัน

การที่คำในภาษาสามารถทำได้หลายหน้าที่ หากมีรูปเดียวกันก็อาจมีความสัมพันธ์กันทางความหมาย นอกจากนี้แต่ละหน้าที่ยังมีความเกี่ยวโยงสัมพันธ์กัน ทั้งนี้เพราะคำเหล่านั้นมีต้นกำเนิดมาจากคำหลักเดียวกัน แต่ในบางกรณีดูเหมือนว่าคำเหล่านั้นมีความหมายไม่ค่อยเชื่อมโยงกัน เนื่องจากแต่ละคำได้ผ่านการกลายเป็นคำไวยากรณ์ในเส้นทางที่แตกต่างกัน

ในกรณีของคำว่า “เพ็ง” มีมโนทัศน์ทางความหมายในปัจจุบันว่า หมายถึง การเริ่มต้น เช่น “นาฬิกาเพ็งเดิน” โดยเมื่อเปรียบเทียบกับความหมายของคำว่า “เพ็ง” ในพจนานุกรม ดังนี้

คำว่า “เพ็ง” ตามความหมายที่ปรากฏในอักขรธานศรับท์ของหมอบรัดเลย์ ไม่ปรากฏคำว่า “เพ็ง” เช่นเดียวกับพจนานุกรม ร.ศ. 120 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2444) ฉบับกรมศึกษาธิการ ไม่ปรากฏคำว่า “เพ็ง” เช่นเดียวกัน

พจนานุกรมไทย พ.ศ. 2504 (2504, น. 655) ฉบับตรวจทานโดย จำนงค์ ทองประเสริฐ แห่งราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายของคำว่า “เพ็ง” ดูฟังและเพ่อ เพ็ง เป็นคำช่วยกริยา หมายถึง เวลาที่ล่วงไปหยก ๆ เช่น ฟังทำเพ็งไป ฯลฯ, เพ่อ หรือ เพ็ง ก็ว่า. (2504, น. 673)

ในส่วนพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546, น. 1144) ให้ความหมายของคำว่า เพ็งให้ดูคำว่า “ฟัง” 2 ว. คำช่วยกริยาหมายถึงเวลาที่ล่วงไปหยก ๆ ในขณะทีพูดนั้น เช่น เขาฟังไป, เพ็งก็ว่า; ใช้ประกอบหลังคำอย่า เป็น อย่าฟัง หมายความว่า ห้ามไม่ให้กระทำในขณะนั้น เช่น อย่าฟังไปอย่าฟังกินเพ็ง เพิก หรือ เพ่อ ก็ว่า

จากความหมายในพจนานุกรมเล่มต่าง ๆ พบว่าจะอธิบายหมวดคำของคำว่า “เพ็ง” ว่าเป็นหมวดคำช่วยกริยา หากพิจารณาจากมโนทัศน์ตามความเข้าใจความหมายของคำอาจกล่าวได้ว่าคำว่า “เพ็ง” มีความเป็นคำไวยากรณ์อยู่แล้ว เนื่องจากสามารถอยู่ในหมวดคำคำช่วยกริยา ตามที่วิจิตร ณ ภาณุพงศ์ (2532, น. 57-59) ได้ใช้กรอบประโยคทดสอบเป็นหลักในการจำแนกหมวดคำจำนวน 26 หมวด โดยอาจกล่าวได้ว่าคำว่า “เพ็ง” อยู่ในหมวดคำช่วยหน้ากริยาชนิดที่อยู่หน้าคำว่า “ไม่” ดังข้อความที่ว่า “นาฬิกาเพ็ง (ไม่) เดิน”

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า คำว่า “เพ็ง” มีการใช้ความหมายบางความหมายตามพจนานุกรมลดลง และมีความเป็นไวยากรณ์เพิ่มขึ้นในบางลักษณะ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาคำว่า “เพ็ง” ในลักษณะของการกลายเป็นคำไวยากรณ์ โดยจะเก็บข้อมูลเฉพาะในสมัยรัตนโกสินทร์ เนื่องจากคำว่า “เพ็ง” มีการขยายขอบเขตทางไวยากรณ์น้อยไปสู่ความเป็นไวยากรณ์มากอย่างชัดเจนในบริบทปัจจุบันซึ่งน่าจะเพียงพอต่อการแสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลงทางไวยากรณ์

การศึกษาคำว่า “เพ็ง” มีลักษณะที่มีความเป็นคำไวยากรณ์ คำว่า “เพ็ง” ได้แสดงให้เห็นว่าเป็นคำช่วยที่ทำหน้าที่ทางไวยากรณ์อย่างชัดเจนแล้ว โดยยังไม่มีผู้ใดเคยศึกษาเส้นทางการกลายเป็นคำไวยากรณ์นี้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความแตกต่างทางวากยสัมพันธ์ของคำดังกล่าวโดยเลือกเก็บข้อมูลเฉพาะ

ในสมัยรัตนโกสินทร์ เพื่อแสดงความแตกต่างทางวากยสัมพันธ์ในกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ (Grammaticalization) ของคำว่า “เพ็ง”

อย่างไรก็ตามคำว่า “เพ็ง” มีรูปแปร คือ คำว่า “ฟัง” ด้วยดังที่ปรากฏในการนิยามความหมายในพจนานุกรมฉบับต่าง ๆ ดังนั้นในบทความนี้ผู้วิจัยจะพิจารณารูปคำว่า “เพ็ง” เป็นสำคัญ โดยจะยกประเด็นรูปแปรหรือการปรากฏในลักษณะที่ต่างออกไปนำไปอธิบายเพิ่มเติมในส่วนการอภิปรายผลอีกครั้งหนึ่ง

วัตถุประสงค์การศึกษา

เพื่อศึกษากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “เพ็ง” ที่ปรากฏในภาษาไทยในสมัยรัตนโกสินทร์

สมมติฐาน

คำว่า “เพ็ง” ในสมัยรัตนโกสินทร์มีความแตกต่างกันในด้านหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมาย นอกจากนี้ยังผ่านกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ตามลักษณะที่เป็นสากล กล่าวคือ เป็นการกลายแบบทิศทางเดียว จากคำหลักกลายเป็นคำไวยากรณ์ หรือจากคำที่มีความเป็นไวยากรณ์น้อยกลายเป็นคำที่มีความเป็นไวยากรณ์มาก

ขอบเขตการศึกษา

ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะคำว่า “เพ็ง” ที่ปรากฏในภาษาร้อยแก้วในสมัยรัตนโกสินทร์ ผู้วิจัยกระจายตัวอย่างข้อมูลในแต่ละสมัย โดยผู้วิจัยแบ่งสมัยในการเก็บข้อมูลในสมัยรัตนโกสินทร์ออกเป็น 4 ช่วงเวลาตามเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมการเมืองและประวัติศาสตร์ เนื่องจากเห็นว่าเป็นการแบ่งสมัยข้อมูลในช่วงรัตนโกสินทร์ตามอิทธิพลทางสังคมที่มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของภาษา ดังนี้

1. สมัยที่ 1 รัชกาลที่ 1-3
2. สมัยที่ 2 รัชกาลที่ 4-5
3. สมัยที่ 3 รัชกาลที่ 6-8
4. สมัยที่ 4 รัชกาลที่ 9 - รัชกาลปัจจุบัน

ผู้วิจัยกระจายการเก็บข้อมูลสมัยละ 50 ตัวอย่าง เป็นจำนวน 200 ตัวอย่าง โดยมีข้อมูลจาก 3 แหล่ง ดังนี้

1. ข้อมูลภาษาเก่าที่บันทึกในสมุดไทย โดยผู้วิจัยคัดลอกข้อความทั้งหมดให้อยู่ในรูปแบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับโหราศาสตร์
 2. ฐานข้อมูลเอกสารภาษาเก่าที่บันทึกอยู่ในรูปแบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์
 3. ข้อมูลภาษาปัจจุบันจากฐานข้อมูลภาษาไทย ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- แหล่งข้อมูลในการสืบค้น ดังนี้

1. ค้นหาจากเว็บไซต์ <http://www.thapra.lib.su.ac.th/dbcollection/rarebook/index.asp> ค้นหา > ประชุมพงศาวดาร
2. ดาวน์โหลดไฟล์ข้อมูลแบบ pdf จากเว็บไซต์ “หนังสือเก่าชาวสยาม” ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) สำนักหอสมุดแห่งชาติ <http://www.sac.or.th/databases/siamrarebooks/main/index.php/history/>
3. ค้นคำจากวชิรญาณวิเศษ ฉบับข้อความ จาก “หนังสือเก่าชาวสยาม” ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) สำนักหอสมุดแห่งชาติค้นหาจากเว็บไซต์ <http://www.sac.or.th/databases/siamrarebooks/main/index.php/wachirayanviset>

ผู้วิจัยกระจายประเภทเอกสารที่นำมาใช้เก็บคำศัพท์ให้มีความหลากหลายได้แก่

1. งานพระราชนิพนธ์
2. เอกสารราชสำนัก ได้แก่ พงศาวดารหรือประกาศ
3. เอกสารประเภทแปลหรือแปลแต่ง
4. เอกสารประเภทคัมภีร์
5. เอกสารประเภทตำรา
6. เอกสารประเภทข่าวหรือบทความ

ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกเอกสารที่มีผู้แต่งหลากหลาย ทั้งงานพระราชนิพนธ์และเอกสารที่แต่งโดยขุนนางและปราชญ์ นอกจากนี้ยังรวมถึงงานประเภทบันเทิงคดีไว้ด้วย เพื่อให้ตัวบทภาษามีความหลากหลายและเพื่อป้องกันการวิเคราะห์ที่ผิดพลาดอันเนื่องมาจากลีลาการใช้ภาษาของผู้เขียนเฉพาะบุคคล

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การจำแนกหมวดคำในภาษาไทย คำหลายหน้าที่ และกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์
2. ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. สืบค้นและรวบรวมข้อมูลคำว่า “เพ็ง” ตามสมัยของจำแนกภาษาตามเกณฑ์การวิจัย
4. วิเคราะห์หน้าที่และความหมายของคำว่า “เพ็ง”
5. วิเคราะห์กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “เพ็ง”
6. สรุปและอภิปรายผล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เห็นวิวัฒนาการของคำว่า “เพ็ง” ในสมัยรัตนโกสินทร์จนถึงบริบทสังคมปัจจุบัน
2. ทำให้เห็นตัวอย่างกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ในภาษาไทย
3. เป็นแนวทางในการศึกษาการกลายเป็นคำไวยากรณ์คำอื่น ๆ

แนวคิดหรือทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจำแนกหมวดคำ (Word categorization)

การจำแนกหมวดคำในภาษาไทยตามทฤษฎีโครงสร้าง ได้แก่ ทฤษฎีไวยากรณ์ไทยของวิจิตรนั ภาณุพงศ์ (2532, น. 52-54) ซึ่งให้เกณฑ์จำแนกคำโดยพิจารณาจากตำแหน่งในกรอบประโยค ตำแหน่งของคำในกรอบประโยคทดสอบ

จะบอกได้ว่าคำนั้น ๆ เป็นคำในหมวดใด นอกจากนี้ยังมีเกณฑ์ปรากฏร่วมกับคำอื่น เช่น คำกริยาสามารถปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธ “ไม่” และคำช่วยกริยา เช่น “กำลัง” “เพ็ง” แต่คำในหมวดอื่นไม่สามารถทำได้

2. การกลายเป็นคำไวยากรณ์ (Grammaticalization)

ผู้ใช้คำว่า Grammaticalization เป็นคนแรกคือ อังตวล ไมล์เยต์ (Antoine Meillet, 1912 อ้างถึงในจรัสดาว อินทรทัศน, 2539, น. 30) นักภาษาศาสตร์หลายคน เช่น คูริโลวิช (Kurлович, 1965) มีความเห็นว่ากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ เป็นกระบวนการที่คำหลักหรือหน่วยสร้างในปริบทหนึ่ง ๆ กลับมามีหน้าที่ทางไวยากรณ์ และเห็นว่าเป็นหนึ่งเดียวกันระหว่างคำนั้นที่ปรากฏในสองทั้งหมดคำในลักษณะที่เห็นได้ชัดเจน คือ รูปคำเดิมจะยังคงจะปรากฏในภาษาควบคู่กันไปกับรูปคำใหม่ แม้อาจมีการใช้คำเดิมน้อยลง แต่ยังคงมีเค้าความหมายเดิมอยู่ แสดงให้เห็นว่า ความหมายของคำเป็นสิ่งที่คำนั้นรักษาไว้ระหว่างคำนั้นที่ทำหน้าที่เป็นคำหลักหรือคำไวยากรณ์ ซึ่งการกลายเป็นคำไวยากรณ์ เป็นวิวัฒนาการที่หน่วยภาษาได้สูญเสียลักษณะความหลากหลายที่เรียกว่าการสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิม (Decategorialization) ซึ่งจำเป็นจะต้องมีการวิเคราะห์ใหม่ (Reanalysis) แม้ว่าคำจะสูญเสียความหมายเดิมไปแต่ก็จะได้ความหมายใหม่มาทดแทน

จากที่กล่าวมา ในภาษาไทยซึ่งไม่มีระบบการเปลี่ยนแปลงรูปคำ คำไวยากรณ์ จึงคงรูปเหมือนเดิมเมื่อเป็นคำหลัก เพียงแต่เปลี่ยนสถานะจากหน่วยองค์ประกอบของประโยค กลายเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยองค์ประกอบเท่านั้น

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจำแนกหมวดคำหรือการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “เพ็ง” หรือ “พั่ง” ในภาษาไทยนั้นยังไม่มีผู้ศึกษาไว้อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์ในภาษาไทย มีเป็นจำนวนมาก ดังนั้นผู้วิจัยเลือกศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับการจำแนกหมวดคำที่เกี่ยวข้องกับคำกริยาหรือคำช่วยหน้ากริยาซึ่งมีความสัมพันธ์กับงานวิจัยนี้ ดังนี้

จรัสดาว อินทรทัศน์ (2539) ศึกษาเรื่องกระบวนการที่คำกริยา กลายเป็นคำบุพบทในภาษาไทย ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ ในภาษาไทยที่คำบุพบทบางคำมีรูปเดียวกับคำกริยา ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ เป็นผลจากกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ตามแนวความคิดของ Kurлович (1965) ได้ข้อสรุปว่า คำบุพบทเป็นคำที่กลายมาจากคำกริยา เนื่องจากคำกริยานั้น ได้ผ่านกระบวนการทางความหมาย ได้แก่ การที่ความหมายจางลง การคงเค้าความหมายเดิมและการเกิดความหมายทั่วไป หรือการขยายขอบเขตเชิงอุปลักษณะและ ผ่านกระบวนการทางโครงสร้าง ได้แก่ การบังคับการปรากฏและการวิเคราะห์ใหม่ กระบวนการเหล่านี้มีลักษณะเปลี่ยนแปลงในทิศทางเดียว และมีความต่อเนื่อง

ไพทยา มีสัตย์ (2540) ศึกษาเรื่องคำช่วยหน้ากริยาที่กลายมาจาก คำกริยาในภาษาไทย คำช่วยหน้ากริยาที่นำมาศึกษานี้มีจำนวน 6 คำ ได้แก่ “คง” “ควร” “ต้อง” “ได้” “น่า” และ “อาจ” ในลักษณะการกลายเป็นคำช่วยหน้ากริยา ทั้งในระดับวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ ทุกคำล้วนแล้วกลายเป็นคำช่วย หน้ากริยา แต่คำ น่า ดูเหมือนว่าจะพัฒนาไปไกลมากกว่าการเป็นคำช่วยหน้ากริยา กล่าวคือคำ น่า จะพัฒนาต่อไป เป็นส่วนประกอบที่มักเกิดร่วมกับกริยาอื่นเป็นประจำ ในลักษณะคำประสมและเปลี่ยนหมวดคำจากกริยาไปเป็นคุณศัพท์ จากเอกสาร ที่รวบรวมมาศึกษา พบว่าคำ ได้ เป็นคำช่วยหน้ากริยาตั้งแต่สมัยสุโขทัย คำ คง เป็นคำช่วยหน้ากริยาแสดงการณลักษณะตั้งแต่สมัยอยุธยา คำ ควร และ ต้องเป็นคำช่วยหน้ากริยา ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 คำ อาจ เป็นคำช่วยหน้ากริยาตั้งแต่ สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา

มีงมิตร ศรีประสิทธิ์ (2546) ศึกษาเรื่องการศึกษาเชิงประวัติ ของคำว่า “แล้ว อยู่ อยู่แล้ว” ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหน้าที่ทางไวยากรณ์ และความหมายตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงปัจจุบันในลักษณะกระบวนการกลายเป็น คำไวยากรณ์ ผลการวิจัยคำว่า แล้ว พบว่าปรากฏใช้มาตั้งแต่สมัยสุโขทัย และมีหน้าที่ ไม่เท่ากันในแต่ละสมัย คือ เพิ่มจำนวนขึ้นมาจาก 3 หน้าที่ ได้แก่ คำกริยา คำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะสมบูรณ์ ความหมายคำว่า อยู่ ที่เป็นคำกริยา

มีหลายความหมาย แต่ความหมายที่เกิดกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์น่าจะได้แก่ความหมาย “พักอาศัย, ไม่ไปจากที่” “มี, ปรากฏ” ผลการวิจัยคำว่า อยู่ แล้ว พบว่าเริ่มปรากฏใช้ครั้งแรกในสมัยอยุธยาและมีหน้าที่เพิ่มขึ้นจาก 1 หน้าที่ได้แก่ คำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่และการณลักษณะสมบูรณ์ เป็น 2 หน้าที่ คือ มีหน้าที่ที่เป็นดัชนีปริจเฉทเพิ่มขึ้นมาในสมัยปัจจุบัน คำว่า อยู่แล้ว เกิดจากการปรากฏร่วมกันของคำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่กับคำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะสมบูรณ์ ต่อมาจึงรวมเป็นหนึ่งหน่วยและมีความหมายแสดงความแน่ใจเพิ่มขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 1-3 จากนั้นจึงพัฒนาไปทำหน้าที่เป็นดัชนีปริจเฉทซึ่งแสดงความสัมพันธ์ของภาษาระดับข้อความเพื่อบอกความแน่ใจของผู้พูดในภาษาปัจจุบัน

จากงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่างานวิจัยทางด้านกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์มักศึกษาส่วนหลัก 2 ส่วน ได้แก่ การจำแนกหมวดคำ และกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำนั้น ๆ ผลวิจัยของงานวิจัยที่กล่าวมาทั้งหมดชี้ให้เห็นตรงกันว่ากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์จะมีการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไปและเป็นแบบทิศทางเดียวเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ตามลักษณะที่เป็นสากล ดังนั้นผู้วิจัยจะนำแนวคิดดังกล่าวนี้มาเป็นแนวทางการศึกษาคำว่า “เพ็ง” ในสมัยรัตนโกสินทร์ ซึ่งเกิดจากคำถามวิจัยว่า คำว่า “เพ็ง” มีลักษณะของกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ตามลักษณะที่เป็นสากลด้วยหรือไม่

สรุปผลการวิจัย

การศึกษากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “เพ็ง” ในสมัยรัตนโกสินทร์ผู้วิจัยจำแนกการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ประเด็นได้แก่ 1) เกณฑ์การจำแนกหมวดคำของคำว่า “เพ็ง” 2) หมวดคำและความหมายของคำว่า “เพ็ง” และ 3) กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “เพ็ง” ซึ่งมีผลการวิจัย ดังนี้

1. เกณฑ์การจำแนกหมวดคำของคำว่า “เพ็ง”

การจำแนกหมวดคำ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ทางวากยสัมพันธ์เป็นเกณฑ์การจำแนกหมวดคำ โดยอาศัยกรอบของการปรากฏในประโยค ซึ่งเกณฑ์ทางวากยสัมพันธ์นี้จะช่วยให้เห็นระเบียบของหมวดคำต่าง ๆ ที่ปรากฏในตำแหน่งของประโยค ซึ่งมีผลการจำแนกหมวดคำดังนี้

1.1 การจำแนกหมวดคำของคำว่า “เพ็ง”

คำว่า “เพ็ง” ตามเกณฑ์การจำแนกหมวดคำของวิจิตร ทัศนพงศ์ (2532, น. 57) ได้จัดคำว่า “เพ็ง” อยู่ในหมวดคำช่วยหน้ากริยา ตามกรอบประโยคทดสอบที่ 1 ข. คือ [นาม+.....+กริยา/กริยาวลี] เช่น “ฝนเพ็งตก” คำว่า “เพ็ง” ในกรอบประโยคทดสอบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า “เพ็ง” อยู่ในตำแหน่งคำช่วยหน้ากริยาเพื่อบอกว่าเหตุการณ์เกิดขึ้นก่อนหน้าจุดอ้างอิงเวลาไม่นานนักโดยการจำแนกหมวดคำของคำว่า “เพ็ง” สามารถจำแนกจากการเก็บข้อมูลจำนวน 200 ข้อมูลในสมัยรัตนโกสินทร์ได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ การปรากฏในตำแหน่งหน้ากริยา และการปรากฏร่วมกับคำช่วยหน้ากริยา “จะ” ดังนี้

1.1.1 การปรากฏในตำแหน่งหน้ากริยา

คำว่า “เพ็ง” ที่ปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 1-3 มีการปรากฏในตำแหน่งหน้าคำกริยา เห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

(1) ฝ่ายเจียงหำรู้ก็เร่งขับทหารหนุ่มออกไปช่วยเหลือ
อ่องเอ็ก ๆ เมื่อเจียงหำเพ็งยกหนูนมาช่วยก็ดีใจ ขับม้าออกไปรบกับตันเซ่งได้สิบเพลง
ไซฮั่นตั้งฮั่น

(กรมพระราชวังหลัง, 2417, น. 63)

ตัวอย่างที่ (1) คำว่า “เพ็ง” ปรากฏในตำแหน่งหน้ากริยาวลีที่แสดงพลวัตได้แก่ กริยาวลี “ยกหนุนมาช่วย”

(2) ก็มีพระทัยเสนหาผูกพันปราสาจากลัจชีสมโภค จึงให้หาขึ้นไปบนที่ห้วงจะร่วมรสสังวาสด้วยพระราชกัลยานี ๆ มิได้ขึ้นไปเพ็งหนีลงมาพระตำหนักแล้วบอกเหตุกับพระนม

(พระราชพงศาวดาร, จุลศักราช 1144, Online)

ตัวอย่างที่ (2) คำว่า “เพ็ง” ปรากฏในตำแหน่งหน้าคำกริยาที่แสดงพลวัต ได้แก่ กริยา “หนี”

(3) บ่ายเศษไปบน ทูลหม่อมเพ็งเสวยในที่พระบรรทม (มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระพุทธเลิศหล้านภาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2354, น. 43)

ตัวอย่างที่ (3) คำว่า “เพ็ง” ปรากฏในตำแหน่งหน้าคำกริยาที่แสดงพลวัต ในลักษณะเดียวกับตัวอย่างที่ (1) และ (2) ได้แก่ กริยา “เสวย” คำว่า “เพ็ง” ที่ปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 4-5 มีการปรากฏในตำแหน่งหน้าคำกริยา เห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

(4) ในการพระศพครั้งนี้ ซึ่งได้ตั้งราชวัติมีฉัตรรายทาง เป็นการใหญ่ครั้งนี้ ไม่ได้ทรงพระราชดำริว่า จะให้เกณฑ์ไพร่ให้หาทรายมารายroy ถนนทางซักรถเชิญพระศพมานั้น เพราะทรงเห็นว่าท้องถนนนั้นก็เป้นของเพ็ง ก่อทำขึ้นใหม่ไม่นานนัก

ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4

(พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2541, น. 12)

ตัวอย่างที่ (4) คำว่า “เพ็ง” ปรากฏในตำแหน่งหน้าคำกริยาที่แสดงพลวัต ได้แก่ กริยา “ก่อ” และ “ทำ” ตามลำดับ

(5) ได้ความว่าตลอดแลมิ่งตันเจ้าเมืองบอมเบ มาตรจวราชการ มีเรือลงมาขายของทันทีในเวลาทีเรือยังไม่ทันจอดใช้เรือกระเซียง รุ่งรังเปนพื้น เสียงอิงมาแต่ไกล คนเพ็งมานั้นเปนพวกสุมาลีดำหัวหยิก บางคน เอาดินอะไรเหมือนดินสอพองโปกหมดทั้งหัว

ไกลบ้าน ฉบับที่ 5

(พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2536, น. 74)

ตัวอย่างที่ (5) คำว่า “เพ็ง” ปรากฏในตำแหน่ง หน้าคำกริยาที่แสดงพลวัต ได้แก่ กริยา “มา”

(6) แอควเรียมนี้ตั้งอยู่ที่สุดของสวนซึ่งติดกับโฮเทล รอยัลใกล้ทะเลต้องผ่านหน้าโฮเทลไป คราวก่อนได้เดินไปดูถึงสองครั้ง คราวนี้ ก็ไม่มีอะไรแปลกขึ้นสักอย่างเดียว เหมือนกับอย่างเดิมเว้นแต่ดูไม่จิต ตั้งต้นเข้าทาง ด้านหุ้มกลอง ตึกนี้เขาก่อเปนผนังกันรอบ เพ็งกันเป็นห้อง ๆ

ไกลบ้าน ฉบับที่ 7

(พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2536, น. 107)

ตัวอย่างที่ (6) คำว่า “เพ็ง” ปรากฏในตำแหน่ง หน้าคำหน้ากริยาที่แสดงพลวัต ได้แก่ กริยา “กัน”

คำว่า “เพ็ง” ที่ปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 6-8 มีการปรากฏในตำแหน่งหน้าคำกริยา เห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

(7) มนุษย์เดิมคงมีความเห็น และเชื่อกันเป็นส่วนมากกว่า คนที่เกิดมามีอะไรอยู่อย่างหนึ่งประจำตัวมาแต่เกิด สำหรับพิทักษ์รักษาตนให้อยู่เย็นเป็นสุข สิ่งที่วนั้นภาษาไทยเรียกว่าขวัญ ถ้าคนเพ็งเกิดมามีเป็นทารกหรือเป็นเด็กอ่อนอยู่ เชื่อกันว่ามักมีขวัญอ่อน

(เสฐียรโกเศศ, 2547, น. 111)

ตัวอย่างที่ (7) คำว่า “เพ็ง” ปรากฏในตำแหน่ง หน้าคำกริยาที่แสดงพลวัต ได้แก่ กริยา “เกิด”

นอกจากนี้คำว่า “เพ็ง” ที่ปรากฏในสมัยปัจจุบัน ก็มีการปรากฏในตำแหน่งหน้าคำกริยาเช่นเดียวกัน เห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

(8) มะเร็งอุดกั้นทางเดินปัสสาวะ จะมีอาการปัสสาวะไม่ออก หรือออกน้อย ไตวาย การรักษาร่วมกับการฉายแสง การผ่าตัดอาจทำได้เมื่อเกิดภาวะแทรกซ้อนของโรค มะเร็งกระเพาะอาหาร เช่น มีก้อนมะเร็งไปอุดกั้นทางเดินอาหาร ผู้ที่ตรวจพบว่าเป็นมะเร็งกระเพาะอาหาร แต่เพ็งมารู้ตอนที่อาการอยู่ในระยะสุดท้ายแล้ว ทำให้รักษาไม่ได้

บทความทั่วไป

(ภาควิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2560, ออนไลน์)

ตัวอย่างที่ (8) คำว่า “เพ็ง” ปรากฏในตำแหน่งหน้าคำกริยาที่แสดงพลวัตและกริยาแสดงสภาพ ได้แก่ กริยา “มา” และ “รู้” ตามลำดับ

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการใช้คำว่า “เพ็ง” ที่ปรากฏในตำแหน่งหน้าคำกริยานั้นมีปรากฏอยู่ในสมัยรัตนโกสินทร์ทุกช่วงสมัย

1.1.2 การปรากฏร่วมกับคำช่วยหน้ากริยา “จะ”

คำว่า “เพ็ง” ที่มีการปรากฏในตำแหน่งหน้าคำกริยาร่วมกับคำว่า “จะ” เริ่มปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 6-8 และมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ในภาษาไทยปัจจุบัน เห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

(9) พวกกลัวดูเหมือนจะไม่ไปล่าหัวคนพ้นจากเขตแดนของตน หรือเขตแดนที่ตนไม่ได้ถือว่าเป็นของตนมาแต่เก่าก่อน เพราะฉะนั้นจึงไม่ปรากฏว่าพวกกลัวเคยข้ามแม่น้ำคงเข้าไปแสวงหาหัวคนในเขตแดนของไทยใหญ่หรือเข้าไปในเขตแดนจีนทางเหนือ เพ็งจะมีบ้างก็ประปรายในทางเดินบางแห่งใกล้เขตแดนละว่า

(เสฐียรโกเศศ, 2547, น. 99)

ตัวอย่างที่ (9) คำว่า “เพ็ง” ปรากฏในตำแหน่งหน้าคำช่วยกริยา “จะ” และนำหน้ากริยาแสดงสภาพ ได้แก่ กริยา “มี” ตามลำดับ

(10) ครั้นคำนวณเวลาตงของวิธโคจรสำเร็จแล้ว
จะเป็นเวลาที่แสงแรกเพิ่งจะกระทบกับขอบฟ้าในเวลาย่ำรุ่ง

(หลวงวิศาลดรุณกร, 2466, น. 253)

ตัวอย่างที่ (10) คำว่า “เพิ่ง” ปรากฏในตำแหน่ง
หน้าคำช่วยกริยา “จะ” และนำหน้ากริยาแสดงพลวัต ได้แก่ กริยา “กระทบ”
ตามลำดับ นอกจากนี้ คำว่า “เพิ่ง” ที่มีการปรากฏในตำแหน่งหน้าคำกริยา
ร่วมกับคำว่า “จะ” เริ่มปรากฏในสมัยปัจจุบัน และมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ
เห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

(11) คนที่เพิ่งจะเริ่มสังเกตเห็นอาการนี้เป็นครั้งแรก
แนะนำให้ไปพบจักษุแพทย์ครับ เพื่อตรวจดูว่าเริ่มมีจอประสาทตาลอก วัณลูกตา
ลอกแล้วหรือยัง ถ้าแพทย์บอกว่ายังไม่มี เป็นแค่วัณลูกตาเสื่อมธรรมดา ก็สบายใจได้
แต่ไม่ใช่สบายจนลืมระวังตัวนะครับ ต้องคอยสังเกตตัวเองด้วยว่าถ้าเห็น Flashing
กับ Floater ปริมาณมากกว่าเดิมแบบเฉียบพลัน ควรกลับไปพบแพทย์อีกครั้ง
บทความทั่วไป

(ภาควิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2560, ออนไลน์)

ตัวอย่างที่ (11) คำว่า “เพิ่ง” ปรากฏในตำแหน่ง
หน้าคำช่วยกริยา “จะ” และนำหน้ากริยาแสดงพลวัต ได้แก่ กริยา “เริ่ม” และ
“กระทบ” ตามลำดับ

(12) ผู้กู้รายใหม่เพิ่งจะเข้าใจแนวทางการพิจารณา
ก็ไม่น่าเข้าใจยากเป็นไปตามหลักคิดทางการเงินสินเชื่อบ้าน มันเป็น Fixed loan
ประเภทหนึ่ง จึงต้องการ fixed income มารองรับชำระคืนในอนาคต
ยิ่งกู้ระยะยาวเท่าไร ยิ่งต้องการความมั่นคงของรายได้ของผู้กู้เป็นหลักการกู้ยาว ๆ
จึงเหมาะกับข้าราชการ และพนักงานรัฐวิสาหกิจ/ มนุษย์เงินเดือนที่ทำงานบริษัท
ที่มีความมั่นคง

บทความทั่วไป

(ภาควิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2560, ออนไลน์)

ตัวอย่างที่ (12) คำว่า “เพ็ง” ปรากฏในตำแหน่งหน้าคำช่วยกริยา “จะ” และนำหน้ากริยาแสดงสภาพ ได้แก่ กริยา “เข้าใจ” ตามลำดับ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า คำว่า “เพ็ง” มีการใช้เป็นคำช่วยหน้ากริยา ทั้งกริยาแสดงสภาพและกริยาแสดงพลวัตในสมัยรัตนโกสินทร์ทุกสมัย และเริ่มมีการใช้คำว่า “เพ็ง” ในการเป็นคำช่วยหน้ากริยาที่จะต้องประกอบกับคำช่วยหน้ากริยา “จะ” เริ่มมีปรากฏในช่วงสมัยรัชกาลที่ 6-8 และในปัจจุบันมีการผลิตใช้ในบริบทใหม่เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ

2. หมวดคำและความหมายของคำว่า “เพ็ง”

หมวดคำและความหมายของคำว่า “เพ็ง” ในข้อมูลภาษาไทยสมัยรัตนโกสินทร์ มีการเปลี่ยนแปลงทางความหมายไม่มากนัก ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าแต่ละคำมีการเปลี่ยนแปลงอรรถลักษณะทางบริบทการใช้ในหมวดคำใน 3 ระยะดังสามารถแสดงให้เห็นผ่านอรรถลักษณะต่อไปนี้

คำว่า “เพ็ง” เป็นคำที่อยู่ในหมวดคำช่วยหน้ากริยา มีความหมายว่าการที่เหตุการณ์เกิดขึ้นได้ไม่นาน เช่น “เขาเพ็งกินข้าว” กับ “เขาเพ็งเริ่มกินข้าว” จะเห็นได้ว่าประโยคแรกเป็นคำช่วยแสดงการเกิดขึ้นของกริยาว่าเกิดขึ้นไม่นาน แต่ไม่ได้เจาะจงอย่างชัดเจน ส่วนในประโยคที่สอง มีการปรากฏของการบอกการณลักษณะ แสดงให้เห็นการอ้างอิงเวลา ณ จุดที่เริ่มเหตุการณ์อย่างเฉพาะเจาะจง

จากการเก็บข้อมูลภาษาไทยสมัยรัตนโกสินทร์ ยังไม่พบการเปลี่ยนแปลงทางความหมายที่ชัดเจน แต่ความหมายดังกล่าวสามารถปรากฏร่วมใน 2 บริบทดังอรรถลักษณะต่อไปนี้

[+เกิดขึ้น]

[+เกิดขึ้น]

[+บริบทกริยาลี]

[+บริบทกริยาลี “บอกกาล”]

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การเปลี่ยนแปลงความหมายประจำคำ มีการเปลี่ยนแปลงไปบางประการ เป็นการสูญเสียสมบัติของความหมายเดิมเพียงบางส่วนเท่านั้น โดยยังมีการคงเค้าความหมายเดิมบางประการเอาไว้ และ ยังไม่ได้สูญเสียจากหมวดคำเดิมอย่างชัดเจน

3. กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “เพ็ง”

การวิเคราะห์กลไกการเปลี่ยนแปลงภาษาที่เกิดขึ้นในกระบวนการ กลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “เพ็ง” ผู้วิจัยเน้นการอธิบายในเชิงกลไก การเปลี่ยนแปลงทางความหมาย เนื่องจากสามารถอธิบายกลไกการเปลี่ยนแปลง ทางความหมายต่อเนื่องจากการการวิเคราะห์ความหมายในประเด็นความหมาย เชิงอรรถลักษณะในหมวดคำที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น โดยกระบวนการเปลี่ยนแปลง ทางความหมายของคำว่า “เพ็ง” เกิดใน 1 กลไก ได้แก่ การดูดซับความหมาย ปริบท ดังนี้

3.1 การดูดซับความหมายปริบท

การดูดซับความหมายปริบท คือ การเปลี่ยนแปลงความหมาย ที่เกี่ยวกับปริบทแวดล้อม (Linguistic context) โดยคำจะสูญเสียความหมายเดิม ไป แล้วไปดูดซับความหมายของปริบทแวดล้อมที่คำคำนั้นปรากฏ

จากการศึกษาข้อมูลภาษาไทยสมัยรัตนโกสินทร์ พบว่า คำว่า “เพ็ง” ดูดซับความหมายการณลักษณะของคำว่า “จะ” โดยยังมาสูญเสีย ความหมายเดิมทั้งหมด กล่าวคือ “เพ็ง” ที่ปรากฏหน้าคำช่วยกริยาบอกเวลา ในอนาคต “จะ” เมื่อคำว่า “เพ็ง” และ “จะ” ปรากฏร่วมกันเสมอจนเป็นโครงสร้าง ปกติ ส่งผลให้คำช่วยหน้ากริยา “เพ็ง” ดูดซับความหมายของคำช่วยกริยาบอกเล่า ในอนาคต “จะ” ในบางส่วน จึงส่งผลให้ “เพ็ง” ซึ่งเดิมเป็นคำช่วยหน้ากริยา บอกเวลาของเหตุการณ์ว่ากระทำแล้วในอดีตไม่นาน โดยไม่ได้บอกเวลา เฉพาะเจาะจง รวมเป็นหน่วยเดียวกับคำช่วยหน้ากริยาบอกเวลาในอนาคต “จะ” เป็นคำช่วยหน้ากริยาบอกเวลาว่าเหตุการณ์เพ็งจะเกิดขึ้นเร็ว ๆ นี้ ณ จุดเวลาอ้างอิง และยังดำเนินอยู่ในปัจจุบัน

จากที่กล่าวมาข้างต้น ชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงของคำว่า “เพ็ง” เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบทิศทางเดียว จากคำไวยากรณ์น้อยไปเป็นคำไวยากรณ์มากขึ้น อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ยังมีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงของคำว่า “เพ็ง” ในการศึกษาครั้งนี้ จึงสอดคล้องกับกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ตามลักษณะที่เป็นสากล

3.2 เส้นทางกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “เพ็ง”

เส้นทางกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “เพ็ง” มีความสัมพันธ์กับการเป็นคำหลายหน้าที่ (Polysemy) คือ กรณิคำที่มีรูปเดียวกัน มีความหมายสัมพันธ์กันและปรากฏอยู่ในหมวดคำที่หลากหลาย (สุรินทร์ จรัสจรวงเกียรติ, 2551, น. 177) เมื่อพิจารณาการปรากฏในตำแหน่งทางวากยสัมพันธ์ แสดงให้เห็นว่าคำว่า “เพ็ง” มีการทำหน้าที่ต่าง ๆ ดังตารางที่ผู้วิจัยสรุปได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยร้อยละของการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “เพ็ง”

เพ็ง	รัชกาลที่ 1-3	รัชกาลที่ 4-5	รัชกาลที่ 6-8	รัชกาลที่ 9-ปัจจุบัน
หน้ากริยา	53.00	27.00	12.00	8.00
ปรากฏร่วมกับ “จะ”	-	13.00	39.00	48.00

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลภาษาไทยสมัยรัตนโกสินทร์โดยจำแนกเป็น 4 สมัย และกระจายเก็บข้อมูลในแต่ละคำในจำนวนสมัยละ 50 ตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 200 ข้อมูล จากตารางจะเห็นได้ว่า คำว่า “เพ็ง” ปรากฏในตำแหน่งทางวากยสัมพันธ์ 2 ลักษณะ คือ ตำแหน่งหน้ากริยาในช่วงสมัยที่ 1 ร้อยละ 53.00 สมัยที่ 2 ร้อยละ 27.00 สมัยที่ 3 ร้อยละ 12.00 และสมัยที่ 4 ร้อยละ 8.00 ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ ซึ่งเป็นลักษณะตรงข้ามกับการปรากฏร่วมกับคำว่า “จะ” ไม่ปรากฏในช่วงสมัยที่ 1 ปรากฏในสมัยที่ 2 ร้อยละ 13.00 สมัยที่ 3 ร้อยละ 39.00 และสมัยที่ 4 ร้อยละ 48.00 ซึ่งมีลักษณะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

จากคำร้อยละของการปรากฏตำแหน่งทางวากยสัมพันธ์ในข้อมูลทั้งหมด แสดงให้เห็นว่า คำว่า “เพ็ง” ที่ปรากฏในตำแหน่งหน้ากริยากำลังมีแนวโน้มที่ลดลง และในขณะเดียวกัน คำว่า “เพ็ง” ที่ปรากฏพร้อมกับคำว่า “จะ” มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอย่างชัดเจน แสดงให้เห็นได้ว่าเส้นทางการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “เพ็ง” จะเป็นคำช่วยหน้ากริยาน้อยลงจนอาจจะสูญเสียลักษณะทางวากยสัมพันธ์ไปในอนาคต และการใช้คำว่า “เพ็งจะ” มีแนวโน้มมากขึ้นในอนาคต

3.3 กลไกการเปลี่ยนแปลงด้านหน้าที่ทางไวยากรณ์

กลไกการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ทางไวยากรณ์ (Grammatical change) ที่เกิดขึ้นในกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์เป็นกลไกที่เกิดจากการวิเคราะห์ใหม่ (Reanalysis) ซึ่งส่งผลให้เกิดการสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิม (Decategorialization) ซึ่งในกรณีของคำว่า “เพ็ง” มีการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ทางไวยากรณ์ตามกลไกดังกล่าว ดังนี้

3.3.1 กลไกการเปลี่ยนแปลงด้านหน้าที่ทางไวยากรณ์ของคำว่า “เพ็ง”

การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “เพ็ง” จากคำช่วยหน้ากริยาที่สามารถปรากฏหน้าคำกริยาได้อย่างลำพังในโครงสร้าง [นามวลี+เพ็ง+กรรมกริยา/กริยาวลี] เช่น “เขาเพ็งกินข้าว” ได้ถูกวิเคราะห์ใหม่ให้ปรากฏร่วมกับคำช่วยหน้ากริยา “จะ” ซึ่งจัดว่าเป็นคำในหมวดเดียวกันโดยคำว่า “เพ็ง” จะปรากฏในตำแหน่งหน้าคำว่า “จะ” เสมอ ดังโครงสร้าง [นามวลี+เพ็ง+{จะ}+กรรมกริยา/กริยาวลี] เช่น “เขาเพ็งจะกินข้าว” คำว่า “เพ็ง” ที่ปรากฏพร้อมกับคำว่า “จะ” ในขณะนี้ยังสามารถแยกหน่วยคำออกจากกัน แต่จากข้อมูลภาษาไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ จะเห็นได้ว่า มีการผลิตรูปแบบการใช้ “เพ็งจะ” มากขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากการวิเคราะห์ใหม่เพื่อแสดงความหมายในเชิงการณลักษณะที่เกิดขึ้นให้มีความชัดเจน ดังนั้นในอนาคต คำว่าเพ็งจะสูญเสียลักษณะจากหมวดคำเดิมที่เป็นคำช่วยหน้ากริยาที่ปรากฏลำพัง อาจกลายเป็นคำช่วยหน้ากริยาไม่อิสระที่จะต้องปรากฏร่วมกับคำว่า “จะ” เสมอ

อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะการวิจัย

จากการศึกษากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “เพ็ญ” ในสมัยรัตนโกสินทร์ ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ในการศึกษาไว้เพื่อศึกษากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “เพ็ญ” ในภาษาไทยในสมัยรัตนโกสินทร์

จากการศึกษาคำว่า “เพ็ญ” ในสมัยรัตนโกสินทร์ ผู้วิจัยแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ เกณฑ์การจำแนกหมวดคำของคำว่า “เพ็ญ” หมวดคำและความหมายของคำว่า “เพ็ญ” และกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “เพ็ญ” ผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมติฐาน กล่าวคือ คำว่า “เพ็ญ” มีความแตกต่างกันในด้านหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายนอกจากนี้ยังผ่านกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ตามลักษณะที่เป็นสากล กล่าวคือ เป็นการกลายแบบทิศทางเดียวจากคำหลักกลายเป็นคำไวยากรณ์ หรือจากคำที่มีความเป็นไวยากรณ์น้อยกลายเป็นคำที่มีความเป็นไวยากรณ์มาก ซึ่งมีผลการวิจัย ดังนี้

ประการแรกในการศึกษาการจำแนกหมวดคำของคำว่า “เพ็ญ” พบว่า คำว่า “เพ็ญ” ปรากฏในหมวดคำช่วยหน้ากริยาใน 2 ลักษณะ ได้แก่ การปรากฏในตำแหน่งหน้ากริยา และการปรากฏร่วมกับคำช่วยหน้ากริยา “จะ” ซึ่งการปรากฏในตำแหน่งหน้าคำกริยานั้น มีปรากฏในทุกช่วงสมัยของรัตนโกสินทร์ แต่หากพิจารณาจากคำร้อยละในตาราง จะพบว่าแนวโน้มที่ปรากฏในลักษณะหน้าคำกริยาลดลงเรื่อย ๆ แต่ทว่าในอีกลักษณะหนึ่ง คือ การปรากฏร่วมกับคำช่วยหน้ากริยา “จะ” กลับมีลักษณะที่เพิ่มมากขึ้นในสมัยปัจจุบัน แสดงให้เห็นว่าในปัจจุบันคำว่า “เพ็ญ” และ “จะ” ซึ่งจัดว่าเป็นคำช่วยหน้ากริยาทั้งคู่ นั้น มีความตรงแน่นทางความหมาย จึงมีแนวโน้มที่จะผลิตลักษณะการปรากฏร่วมกันมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งหากการปรากฏร่วมของคำทั้งสองยังคงวิวัฒนาการต่อไปอาจมีสภาพเป็นหน่วยคำที่หลอมรวมกันในอนาคต

ประการที่สอง ในส่วนการวิเคราะห์หมวดคำและความหมายของคำว่า “เพ็ญ” มีการเปลี่ยนแปลงทางความหมายบางประการ คำว่า “เพ็ญ” มีความหมายไม่เปลี่ยนแปลงความหมายในสมัยรัตนโกสินทร์ โดยมีความหมายเกี่ยวกับการที่เหตุการณ์เกิดขึ้นได้ไม่นาน

ประการสุดท้าย กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “เพ็ง” มีกลไกการเปลี่ยนแปลงความหมายใน 1 ลักษณะ คือ คำว่า “เพ็ง” ดูความหมายของคำว่า “จะ” จึงอาจพัฒนาไปเป็นคำที่สามารถบอกกาลลักษณะ

อนึ่ง ในด้านกลไกการเปลี่ยนแปลงด้านหน้าที่ทางไวยากรณ์ จากการศึกษา ยังไม่พบการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ทางไวยากรณ์อย่างชัดเจนทั้งจากข้อมูลในพจนานุกรม และข้อมูลการใช้ภาษาในเอกสาร อย่างไรก็ตามคำว่า “เพ็ง” ในภาษาไทยปัจจุบันยังมีการผลิตลักษณะการใช้คำไวยากรณ์ที่มีโอกาสหลอมรวมคำกับคำช่วยหน้ากริยา “จะ” อยู่เสมอ ซึ่งเป็นแสดงให้เห็นกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “เพ็ง” ในอนาคต

อย่างไรก็ตามจากการเก็บข้อมูลคำว่า “เพ็ง” ในสมัยรัตนโกสินทร์ ผู้วิจัยพบรูปแบบของคำว่า “เพ็ง” 2 คำ ได้แก่ “พั่ง” และ “เพ่อ” ผู้วิจัยจะนำรูปแบบทั้ง 2 มาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

ประการแรก คำว่า “เพ็ง” และ “พั่ง” เป็นคำศัพท์ที่พจนานุกรมกล่าวว่า เป็นคำที่มีความหมายเดียวกัน เมื่อพิจารณาข้อมูลภาษาในสมัยรัตนโกสินทร์ตั้งแต่รัชกาลที่ 1-8 ผู้วิจัยเห็นว่ามีการใช้สลับไปมาในโครงสร้างคำช่วยหน้ากริยาในตำแหน่งเดียวกัน เช่น เพ็งก่อทำขึ้นใหม่ไม่นานนัก (พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2541, น. 12) หรือ พั่งก่อทำขึ้นเมื่อวานขึ้น (หลวงอุดมสมบัติ, 2530, น. 21) เป็นต้น จากตัวอย่างอาจกล่าวได้ว่าคำทั้ง 2 เป็นรูปแบบของกันและกันแต่ไม่ได้มีนัยทางไวยากรณ์แต่เป็นคำที่ใช้แทนกันได้ทุกกรณี ซึ่งประเด็นนี้ก็อาจนำไปศึกษาต่อได้ว่ารูปใดเป็นรูปภาษาใดที่เกิดขึ้นก่อน ซึ่งต้องสืบค้นในการศึกษาเชิงประวัติต่อไป

ประการที่สอง คำว่า “เพ่อ” จะปรากฏร่วมกับคำว่า “อย่า” เสมอ และจะปรากฏในหลังคำว่า “อย่า” เช่น ท่านอย่าเพ่อโกรธเราเลย (เจ้าพระยาพระคลัง (หน), 2471, น. 325) อย่าเพ่อพั่งเอาเป็นแน่ก่อน จดหมายหลวงอุดมสมบัติ (2530, น. 24) คุณภักตร์เดินมาบอกว่าอย่าเพ่อไป (หลวงวิลาศบริวัตร, 2458, น.39) การปรากฏในลักษณะดังกล่าวได้ว่าเป็นโครงสร้างคำช่วยหน้ากริยาที่บ่งเนื้อความปฏิเสธ ซึ่งปรากฏมาตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจนถึงรัชสมัย

ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยหลังจากนั้นผู้วิจัยไม่พบข้อมูลภาษาที่ใช้รูป “อย่าเพ่อ” อีกเลย จะพบเฉพาะ “อย่าเพ็ง” ทั้งหมด แต่ก็เป็นที่น่าสังเกตว่าเหตุใดจึงไม่ปรากฏรูปภาษา “อย่าเพ็ง” อยู่ในข้อมูลภาษาเลย

บทความนี้ผู้วิจัยศึกษาคำว่า “เพ็ง” เฉพาะในสมัยรัตนโกสินทร์เท่านั้น แต่จากการศึกษายังเห็นว่าคำว่า “เพ็ง” มีรูปแบบที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าหากมีการศึกษาเปรียบเทียบรูปภาษาในเชิงประวัติด้วยจะทำให้ได้ข้อวินิจฉัยเกี่ยวกับรูปภาษาและไวยากรณที่ครอบคลุมและลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมพระราชวังหลัง. (2417). **ไซอันตั้งอัน**. กรุงเทพฯ : ศรีปัญญา.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2444). **พจนานุกรม ร.ศ. 120 ฉบับกรมศึกษาธิการ**.
กรุงเทพฯ : กรม.

มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระพุทธเลิศหล้านภาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2354).

จดหมายเหตุรัชกาลที่ 2 จ.ศ. 1173. พระนคร : โรงพิมพ์ครุสภาพระสุเมรุ.
จรัสดาว อินทรทัศน. (2539). **กระบวนการที่คำกริยากลายเป็นคำบุพบท
ในภาษาไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2541). **ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4**.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรุงเทพ 1984.

จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2504). **พจนานุกรมไทย**. พระนคร : เอกศิลป์การพิมพ์.

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2536). **พระราชนิพนธ์เรื่องไกลบ้าน**
เล่ม 1. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.

พระคลัง (หน), เจ้าพระยา. (2471). **สามก๊ก ฉบับที่ 7**. กรุงเทพฯ : ศิลปาบรรณาการ

พระราชพงศาวดาร. (1381). ค้นเมื่อวันที่ 11 เมษายน 2561 จาก <http://www.thapra.lib.su.ac.th/resource/web/ressult.php?search=พระราชพงศาวดาร>

ไพบุยา มีสัตย์. (2540). **การศึกษาคำช่วยหน้ากริยาที่กลายมาจากคำกริยาในภาษาไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะอักษรศาสตร์ ภาควิชาภาษาสาส์ตร. (2560). **ฐานข้อมูลโปรแกรมเพื่อสืบค้นคำจากบทความทั่วไป (CU-Thai Concordance Online)**. ค้นเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2560. จาก <http://www.arts.chula.ac.th/~ling/ThaiConc/>

มิ่งมิตร ศรีประสทธิ. (2546). **การศึกษาเชิงประวัติของคำว่า แล้ว อยู่ อยู่แล้ว**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2493). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม.

_____. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์.

_____. (2555). **พจนานุกรมคำใหม่ เล่ม 1**. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
รุ่งอรุณ ทีฆชนกเถียร. (2545). **อนิยมสรพนามและพจนานุกรม: การศึกษาเชิงประวัติ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิจิตรนั ภาณุพงศ์. (2532). **โครงสร้างของภาษาไทย: ระบบไวยากรณ์**. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วิลาศปริวรรต, หลวง. (2458). **ความไม่พยายาบท**. กรุงเทพฯ : ดับเบิ้ลนายน.

วิลาศตรุณกร (อ้น สาริกบุตร), หลวง. (2466). **คัมภีร์ไวยากรณ์ไทยมาตรฐานฉบับสมบูรณ์**. พระนคร : ศิลปสาส์น.

สุรีเนตร จรัสจรัสเถียรติ. (2551). **“ยัง”: การศึกษาเชิงประวัติ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสฐียรโกเศศ. (2547). **รสวรรณคดี**. กรุงเทพฯ : ศยาม.

อุดมสมบัติ, หลวง. (2530). **จดหมายหลวงอุดมสมบัติ**. นครหลวงฯ : กรมศิลปากร.

Hopper, P.J., & E.C., Traugott. (2003). **Grammaticalization**. Cambridge :
Cambridge University Press.

Kurylowicz, J. (1965). The Evolution of Grammatical Categories.
Diogenes. 57, 55-71.

การจัดการเรียนรู้การสนทนาทักทาย “สวัสดีคุณครู”
ด้วยภาษาไทยในฐานะภาษาที่สอง
Learning Management for Thai
as a Second Language: Greetings

(Received: Nov 26, 2018 Revised: Oct 17, 2019 Accepted: Nov 25, 2019)

ภัคธีมา เพชรพิศาล¹

Pakteema Phetpisal

กิตตินนท์ สุขสนาน²

Kittinon Suksanan

จอมขวัญ สุทธินนท์³

Jomkwan Sudhinont

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งนำเสนอการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติเรื่อง “สวัสดีคุณครู” ในประเด็น ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้การสนทนาทักทาย “สวัสดีคุณครู” ด้วยภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองแบบเน้นประสบการณ์ การจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนชาวต่างชาติรู้จักการกล่าวทักทาย “สวัสดีคุณครู” ตามแบบวัฒนธรรมไทย การจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนชาวต่างชาติ

¹นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาและภาษาไทยประยุกต์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

²นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาและภาษาไทยประยุกต์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

³อาจารย์ ดร. ประจำภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

รู้จักโครงสร้างบทสนทนาในการกล่าวทักทาย “สวัสดีคุณครู” และการกล่าวทักทายบุคคลอื่น ๆ ในสังคมไทย อันสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้เป็นกลวิธีของผู้สอนที่สามารถออกแบบให้ผู้เรียนเกิดความรู้ซึ่งเป็นพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย (พฤติกรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับสติปัญญา) แสดงออกถึงการเกิดการเรียนรู้ซึ่งเป็นพฤติกรรมด้านทักษะพิสัย (พฤติกรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับความสามารถในการปฏิบัติงาน) และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ซึ่งเป็นพฤติกรรมด้านจิตพิสัย (พฤติกรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับจิตใจ) การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติย่อมแตกต่างจากการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในฐานะภาษาแรกสำหรับผู้เรียนชาวไทย เนื่องจากการได้ภาษาแรกของบุคคลเป็นแบบการรับจากประสบการณ์ตรง (Active) โดยเรียนรู้และเลียนแบบจากบุคคลแวดล้อมที่ใกล้ชิดในวัยก่อนเข้าโรงเรียน และเมื่อเข้าโรงเรียนจึงค่อย ๆ ปรับของใหม่เข้ากับของเดิมไปเรื่อย ๆ ในขณะที่การได้ภาษาที่สองของบุคคลมักเป็นการเรียนรู้แบบรับข้อมูล (Passive) โดยเรียนรู้จากการที่เจ้าของภาษาบอก สอน หรืออธิบาย อีกทั้งวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองมักเป็นไปเพื่อให้ชาวต่างชาติสามารถสนทนาสื่อสารกับสมาชิกของสังคมเจ้าของภาษาไทยได้ ผู้สอนจึงจำเป็นต้องออกแบบแผนการสอนโดยตั้งวัตถุประสงค์ปลายทางให้ผู้เรียนชาวต่างชาติสามารถสนทนาสื่อสารได้ตามขอบเขตของบทเรียนแต่ละครั้ง โดยเริ่มต้นบทเรียนจากการจัดการเรียนรู้การสนทนาที่ผู้เรียนชาวต่างชาติมีโอกาสได้ใช้ทันทีในชั้นเรียนขณะที่ผู้สอนสอน เช่น บทเรียนการสนทนาทักทายเรื่อง “สวัสดีคุณครู” ซึ่งจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่าง สถานการณ์จำลอง และบทบาทสมมติ อันเป็นการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ เพื่อให้ผู้เรียนชาวต่างชาติมีประสบการณ์การใช้ภาษาไทย และสามารถสนทนาทักทายด้วยภาษาไทยได้ในสถานการณ์ภายนอกชั้นเรียนได้ในที่สุด

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ การสนทนาทักทาย ภาษาไทยในฐานะภาษาที่สอง

Abstract

Learning management is the capacity to design strategies that teachers can use to achieve learning outcomes for their students. Learning can be categorized under the cognitive domain (learning behaviors concerning intellectual ability), the psychomotor domain (learning behaviors concerning working ability), and the affective domain (learning behaviors concerning mental ability). Learning management for Thai students as a second language differs from that for Thais as the first language. First language learning comprises active learning by imitating people close to the learner in the environment, before actual study to school to learn more about the language, while second language learning is usually passive through formed instruction, teaching and explanation. The main objective of learning Thai as a second language is usually to communicate with Thai native speakers. It is necessary for the teacher to design the scope of the lesson plans for learners to achieve particular communicative abilities. Learning management can start by teaching simple conversations that provide opportunities for learners to immediately use phrases and sentences in class. For example, a lesson on greetings or Swatdi Khunkhru, with simulations and role-plays offers experiential learning that provides students with practical experience in using the Thai language, and enables them to use the language during extracurricular activities.

Keywords: Experiential Learning, Greetings, Thai as a Second Language

บทนำ

การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองในปัจจุบันมักปรากฏในรูปแบบผู้เรียนชาวต่างชาติที่จ้างให้ชาวไทยทั่วไปเป็นผู้สอน การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองสำหรับชาวต่างชาติในสถาบันการสอนภาษา และการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองสำหรับชาวต่างชาติในโรงเรียนเอกชนในระบบประเพณีนานาชาติ ซึ่งแต่ละรูปแบบมีวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้แตกต่างกัน ดังที่มีการกล่าวถึงสภาพการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ ในผลงานวิจัยเรื่อง “การสอนภาษาไทยให้แก่ นักศึกษาชาวจีน: สภาพ ปัญหา และแนวทางการแก้ไข” (สุริยวรรณ เสถียรสุคนธ์, 2544) ว่าในมุมมองของผู้สอนพบว่ามี 2 รูปแบบ ได้แก่ หลักสูตรระยะสั้น 4-6 หรือ 8-16 สัปดาห์ และหลักสูตรระยะยาว 1-2 ปี อย่างไรก็ตาม หากผู้สอนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองไม่ว่าในรูปแบบใด ย่อมทำให้ผู้เรียนชาวต่างชาติเกิดการเรียนรู้ อย่างมีความหมายและมีคุณค่า คือ รู้เข้าใจ นำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและสัมฤทธิ์ผล และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้

จากการที่การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองสำหรับชาวต่างชาติ แตกต่างจากการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในฐานะภาษาแรกแก่ชาวไทย ดังที่กล่าวไปข้างต้น เนื่องจากการเรียนรู้ภาษาที่สองของบุคคลไม่ได้เกิดจากประสบการณ์ และสิ่งแวดล้อมที่ค่อย ๆ ซึมซับตั้งแต่เยาว์วัย จึงต้องใช้ความพยายามมากกว่าการเรียนรู้ภาษาแรก กล่าวคือ ผู้ใช้ภาษาในวัยเด็กจะได้ภาษาแรก พูดได้อย่างคล่องแคล่ว แม้จะยังไม่รู้ภาษาเขียน เนื่องจากเด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียน จะได้ภาษามาด้วยการเรียนรู้จากประสบการณ์ และเลียนแบบจากบุคคลใกล้ชิด รู้จักปรับของใหม่ให้เข้ากับสิ่งที่มีอยู่เดิม พัฒนาจนถึงสัญลักษณ์ (Symbolization) มีจินตนาการของตนเอง แล้วจึงจะเริ่มไปโรงเรียนในราวอายุ 4-5 ปี (นิสา ศักดิ์เดชะยนต์ ยุพา ส่งศิริ และใจเอื้อ บุรณะสมบัติ, 2526, น. 100) ผู้สอนจึงต้องวิเคราะห์ วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เพื่อออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ กำหนดวิธี

จัดการเรียนรู้ และเลือกเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม อันนำไปสู่วัตถุประสงค์ปลายทางของผู้เรียนชาวต่างชาติซึ่งก็คือสามารถสนทนาด้วยภาษาไทยได้

การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนชาวต่างชาติเกิดการเรียนรู้ ประสบการณ์ และสามารถนำความรู้ภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองไปใช้สนทนาในชีวิตประจำวันได้ ทำได้หลากหลายรูปแบบ เช่น การฝึกปฏิบัติ การใช้กิจกรรมในแหล่งชุมชน การศึกษากรณีตัวอย่าง ฯลฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่าง สถานการณ์จำลอง และบทบาทสมมติ เป็นการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ ที่เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง หากผู้สอนสามารถประยุกต์กระบวนการเรียน และวิธีการเรียนเข้ากันได้แล้ว จะช่วยให้ผู้เรียนชาวต่างชาติเชื่อมโยงสิ่งที่เรียน เข้ากับชีวิตจริง ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย และช่วยให้เกิดการประสานกลมกลืน ระหว่างประสบการณ์และวิถีคิดของผู้เรียนชาวต่างชาติ กระทั่งเกิดเป็นแนวคิด ของตนเองได้ (เวชฤทธิ์ อังกะนภัทรขจร, 2552, น. 1)

การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองที่ส่งเสริมให้เกิดความเชื่อมโยง ระหว่างบทเรียนที่เป็นองค์ความรู้ในชั้นเรียนกับสถานการณ์อันเป็นประสบการณ์ ที่ผู้เรียนชาวต่างชาติเกิดการเรียนรู้ได้ทันที มีความหมาย และยั่งยืน เช่น การออกแบบ

การจัดการเรียนรู้บทเรียนการสนทนาทักทายเรื่อง “สวัสดีคุณครู” ซึ่งผู้สอนออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนและวิธีการเรียน ให้หลากหลาย ได้แก่ การใช้กรณีตัวอย่าง สถานการณ์จำลอง และบทบาทสมมติ ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ เพื่อให้ผู้เรียนชาวต่างชาติ มีประสบการณ์การใช้ภาษาไทย และสามารถสนทนาทักทายด้วยภาษาไทยได้ ในสถานการณ์ภายนอกชั้นเรียน การจัดการเรียนรู้บทเรียนการสนทนาทักทาย ด้วยภาษาไทยในฐานะภาษาที่สอง เรื่อง “สวัสดีคุณครู” สะท้อนให้เห็นพฤติกรรม ของผู้เรียนชาวต่างชาติได้รอบด้านทั้งด้านความรู้ คำศัพท์หมวดที่เกี่ยวเนื่อง กับการสนทนาทักทายในภาษาไทยซึ่งเป็นพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย (Cognitive domain) การสนทนาทักทายด้วยภาษาไทยซึ่งเป็นพฤติกรรมด้านทักษะพิสัย (Psychomotor domain) รวมถึงเจตคติที่มีต่อการเรียนรู้ภาษาไทยซึ่งเป็นพฤติกรรม

ด้านจิตพิสัย (Affective domain) พฤติกรรมการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ดังกล่าว ยังนำไปสู่การกำหนดวิธีวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ได้อีกด้วย

1. ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้การสนทนาทักทาย “สวัสดีคุณครู” ด้วยภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองแบบเน้นประสบการณ์

การจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential instruction) เป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner centered) มุ่งให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ ศักยภาพ และความสามารถที่จะพัฒนาตนเอง ไปสู่ความสำเร็จได้ (วัฒนาพร ระงับทุกข์, 2542, น. 4) บทเรียนจึงมีความสำคัญ และมีความหมายต่อการเรียนรู้ ปัจจัยการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ ที่ต้องนำมาพิจารณาประกอบด้วยเนื้อหาของบทเรียน ประสบการณ์เดิมของผู้เรียน และความต้องการของผู้เรียน การเรียนรู้ที่สำคัญและมีความหมายจึงขึ้นกับเนื้อหา ของบทเรียน และกระบวนการเรียนหรือวิธีการเรียน (วัฒนาพร ระงับทุกข์, 2542, น. 6)

การเรียนรู้ภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองของผู้เรียนชาวต่างชาติ โดยการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์จะบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียน ซึ่งก็คือผู้เรียนชาวต่างชาติสามารถสนทนาสื่อสารกับสมาชิกของสังคมเจ้าของภาษานั้นได้ หากผู้เรียนชาวต่างชาติให้ความร่วมมือโดยมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนชาวต่างชาติจะสนุกและมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ภาษาไทยในฐานะภาษาที่สอง เมื่อมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับผู้สอน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งสัมพันธ์ภาพที่ดี ระหว่างผู้เรียนชาวต่างชาติคนอื่น ๆ ในชั้นเรียน จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ระหว่างกัน โดยมีผู้สอนสนับสนุนจัดเตรียมสื่อหรืออุปกรณ์การจัดการเรียนรู้ ที่เหมาะสมกับบทเรียน และผู้เรียนชาวต่างชาติ (วัฒนาพร ระงับทุกข์, 2542, น. 6) และเมื่อผู้เรียนชาวต่างชาติสามารถนำองค์ความรู้ของบทเรียนไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ถือว่าผู้สอนจัดการเรียนรู้ได้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งมีความหมายแก่ผู้เรียน

การจัดการเรียนรู้การสนทนาทักทายด้วยภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองเรื่อง “สวัสดีคุณครู” เป็นการออกแบบให้ผู้เรียนชาวต่างชาติมีประสบการณ์ตรง

สัมพันธ์กับธรรมชาติของผู้เรียนที่ยังไม่มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับภาษาไทย ประกอบกับสิ่งแวดล้อมที่ผู้เรียนชาวต่างชาติประสบอยู่ในชั้นเรียนขณะนั้น คือ บรรยากาศของวัฒนธรรมการทักทายแบบไทย ด้วยวิธีการกล่าวถ้อยคำ “สวัสดี” พร้อมกับพนมมือและก้มศีรษะให้จรดปลายนิ้วมือ

ผู้สอนควรออกเสียงถ้อยคำ “สวัสดี” ให้ผู้เรียนชาวต่างชาติฟัง พร้อมกับพนมมือและก้มศีรษะให้จรดปลายนิ้วมือให้ผู้เรียนชาวต่างชาติดู จากนั้นจึงให้ผู้เรียนชาวต่างชาติออกเสียงและแสดงอิริยาบถตามผู้สอน กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว ถือเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนชาวต่างชาติได้มีส่วนร่วม ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์ และจัดเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนชาวต่างชาติ ร่วมกิจกรรมได้ทั่วถึงโดยมีบทบาทเป็นผู้กระทำ ทำให้เกิดความพร้อมและ กระตือรือร้นที่จะเรียนอย่างมีชีวิตชีวา เนื่องจากได้เคลื่อนไหวเป็นระยะ การออกเสียง และกระทำตามผู้สอนไม่ยากและไม่ยากจนเกินไป ส่งผลต่ออารมณ์และความรู้สึก ของผู้เรียนชาวต่างชาติที่เคยพบหรือมีประสบการณ์ที่เจ้าของภาษาในสังคมไทย เคยกระทำการทักทายดังกล่าวให้เห็นนอกชั้นเรียน ทำให้ผู้เรียนชาวต่างชาติได้เรียนรู้ จากบุคคลและสังคมแวดล้อมนอกชั้นเรียนได้ บทเรียนการสนทนาทักทายด้วยภาษาไทย ในฐานะภาษาที่สองเรื่อง “สวัสดีคุณครู” จึงเกิดเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย เนื่องจากเกี่ยวข้องกับชีวิตและประสบการณ์ของผู้เรียนชาวต่างชาติอย่างแท้จริง (วัฒนาพร ระงับทุกข์, 2542, น. 10) การจัดการเรียนรู้การสนทนาทักทายด้วยภาษาไทย ในฐานะภาษาที่สองเรื่อง “สวัสดีคุณครู” ด้วยวิธีดังกล่าวถือเป็นการจัดการเรียนรู้ แบบสถานการณ์จำลอง (Simulation) ตามขอบเขตของการจัดการเรียนรู้ แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Instruction) (วัฒนาพร ระงับทุกข์, 2542, น. 33) กล่าวคือ จำลองหรือสร้างเสริมให้สถานการณ์ในชั้นเรียนให้เป็นบรรยากาศ การพบปะและสนทนาทักทายกัน โดยให้ผู้เรียนชาวต่างชาติมีปฏิริยาโต้ตอบกัน เพื่อได้มีโอกาสทดลองแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ทั้งด้านการใช้ภาษา และกิริยา อันก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย

2. การจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนชาวต่างชาติรู้จักการกล่าวทักทาย “สวัสดีคุณครู” ตามแบบวัฒนธรรมไทย

การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองสำหรับชาวต่างชาติแตกต่างจากการเรียนรู้ภาษาแรก กล่าวคือ การเรียนรู้ภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองเป็นการเรียนรู้แบบการรับข้อมูลจากผู้สอน (Passive) กล่าวคือ ผู้สอนมีบทบาทในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนชาวต่างชาติรู้จักคำศัพท์ภาษาไทยโดยใช้แนวคิดทฤษฎี Brain-Based Learning (BBL) ช่วย โดยผู้สอนออกเสียงคำศัพท์พร้อมอธิบายความหมายคำศัพท์เป็นภาษาอังกฤษโดยใช้เว็บไซต์ Google ค้นหาข้อมูลและแสดงรูปภาพของสิ่งนั้น เนื่องจากสมองของผู้เรียนจะทำงานได้ดีเมื่อส่วนรับเสียงกับสมองส่วนรับภาพทำงานประสานกัน (Cross-modal matching) สมองของผู้เรียนจะนำเอาเสียงที่ได้ยินเชื่อมโยงกับภาพ (Cross-modal matching) นับเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ภาษา และเป็นกระบวนการการเรียนรู้ที่ดีที่สุดในการทำ ความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ (พรพิไล เลิศวิชา, 2557, น. 29)

จากนั้น ผู้สอนต้องให้ผู้เรียนชาวต่างชาติออกเสียงคำศัพท์นั้นตามซ้ำ ๆ และเสริมแรงด้วยการชมเชยเมื่อผู้เรียนชาวต่างชาติออกเสียงตามได้ดี ตามแนวคิดของการได้ภาษาแรกของทฤษฎีโครงสร้าง ที่ว่ามนุษย์เรียนภาษาแรกจากการพูดซ้ำ ทำซ้ำและการได้รางวัล (Stimulus-response) (นิสา ศักดิ์เดชยนต์, ยุพา ส่งศิริ และใจเอื้อ บุรณะสมบัติ, 2526, น. 100)

ต่อมาผู้สอนจึงเริ่มนำคำศัพท์ที่ผู้เรียนชาวต่างชาติรู้จักมาเรียบเรียงเป็นบทสนทนา สำหรับฝึกสนทนาโต้ตอบตามผลัดของการสนทนาที่เหมาะสม พร้อมกับอธิบายเน้นย้ำความหมายและหน้าที่ของคำศัพท์ที่ผู้สอนเรียบเรียงขึ้นเพื่อผู้เรียนจะได้ทราบระบบโครงสร้างทางไวยากรณ์ของภาษาไทย และเกิดการเปรียบเทียบกับระบบโครงสร้างไวยากรณ์ของตนเอง เพื่อเริ่มสร้างกฎทางภาษาอย่างง่ายได้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ภาษาไทยด้วยวิธีดังกล่าวจะสัมฤทธิ์ผลก็ต่อเมื่อผู้เรียนชาวต่างชาติได้ทดลองสนทนา และเมื่อพบว่าตนใช้โครงสร้างทางไวยากรณ์ภาษาไทยผิด ก็จะได้เก็บข้อมูลใหม่แล้วทั้งข้อมูลเก่าไปเรื่อย ๆ กระทั่งใช้ได้ถูกต้อง

แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการได้ภาษาของทฤษฎีไวยากรณ์ปริวรรต
ที่ว่าภาษาของมนุษย์ได้จากสัญชาตญาณ (Language acquisition device)
(นิสา ศักดิ์เดชยนต์ ยุพา ส่งศิริ และใจเอื้อ บุรณะสมบัติ, 2526, น. 100)

เนื่องจากวัฒนธรรมไทยถือความอาวุโสเป็นส่วนหนึ่งในการเลือก
ใช้ระดับภาษา บุคคลที่อายุน้อยกว่าควรกล่าวสวัสดีและพนมมือขึ้นไหว้บุคคล
ที่อายุมากกว่าขณะทักทาย ถ้อยคำสวัสดีและท่าพนมมือเมื่อกกล่าวถ้อยคำสวัสดี
ดังกล่าวเป็นวัฒนธรรมไทยที่ผู้สอนควรสอนผู้เรียนชาวต่างชาติอย่างยิ่ง เนื่องจาก
เป็นอัตลักษณ์ของชาวไทยและประเทศไทยที่ผู้เรียนชาวต่างชาติพบเห็นได้ทั่วไป
และมีโอกาสได้ใช้เมื่อจำเป็นต้องติดต่อสื่อสารกับชาวไทยอย่างเป็นทางการ
การจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนให้ผู้เรียนชาวต่างชาติได้ใช้ภาษาไทยใกล้เคียงกับ
ชีวิตจริง และมีโอกาสได้รับประสบการณ์จริงจากนอกห้องเรียน เป็นการส่งเสริม
การเรียนรู้ที่มีความหมายและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการสอนพูด กล่าวคือ
ผู้สอนต้องสอนสิ่งที่ผู้เรียนสนใจเกี่ยวกับสถานการณ์ที่ผู้เรียนมีโอกาสได้ยิน
และได้ฟัง ได้ร่วมสถานการณ์ ผู้เรียนต้องพูดได้ทันทีที่เรียนจบบทเรียนในสถานการณ์
นอกชั้นเรียน (ทบวงมหาวิทยาลัย, กองวิเทศสัมพันธ์, 2544, น. 129 -130)

เบื้องต้นผู้สอนออกแบบการจัดการเรียนรู้บทเรียนเรื่อง “สวัสดีคุณครู”
โดยคำนึงถึงบริบทในชั้นเรียน ซึ่งมีทั้งผู้สอนและผู้เรียนชาวต่างชาติเป็นสมาชิก
ของห้องเรียนร่วมกัน แล้วนำเข้าสู่บทเรียนโดยเกริ่นให้ผู้เรียนชาวต่างชาติได้ทราบว่า
คนไทยกล่าวสวัสดีเมื่อพบหน้าและทักทายกัน และถามไถ่สารทุกข์สุกดิบกัน
ตามมารยาทอย่างไม่จริงจังนัก จากนั้นผู้สอนจึงให้ผู้เรียนชาวต่างชาติออกเสียง
คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการสวัสดีเพื่อทักทายกัน ได้แก่ สวัสดี คุณครู สบายดีไหม
ไม่ ค่ะ และครับ (พิชานัน เพ็งสี, 2553, น. 58) ซึ่งคำศัพท์ดังกล่าวจะส่งเสริมให้ผู้เรียน
เข้าใจ จดจำ และเรียบเรียงคำศัพท์เหล่านั้นขึ้นเป็นประโยคสนทนาได้ในที่สุด ดังนี้

รูปภาพ
ที่สื่อความหมาย
“สวัสดี”

1. สวัสดี [sa – wat – dii] Hello!

รูปภาพ
ที่สื่อความหมาย
“คุณครู”

2. คุณครู [khun – khruu] teacher

รูปภาพ
ที่สื่อความหมาย
“สบายดี”

3. สบายดี [sa – baai – dii] fine

รูปภาพ
ที่สื่อความหมาย
“ไหม”

4. ไหม [mai] a question word

รูปภาพ
ที่สื่อความหมาย
“ไม่”

5. ไม่ [mai] no

รูปภาพ
ที่สื่อความหมาย
“คะ”

6. คะ [kha] polite ending word for women

รูปภาพ
ที่สื่อความหมาย
“ครับ”

7. ครับ [khrap] polite ending word for men

การสอนออกเสียงคำศัพท์ในบทเรียนข้างต้น ผู้สอนควรสอนออกเสียงที่ถูกต้องตามหลักการออกเสียง และให้ผู้เรียนชาวต่างชาติออกเสียงตามศักยภาพของตนเอง โดยไม่เน้นย้ำกระทั่งผู้เรียนละอาย ทั้งยังเป็นการทำให้ผู้เรียนคนอื่นเสียเวลาและโอกาสในการพัฒนา (วีระพงศ์ มีสถาน, 2560, น. 13) และการออกเสียงนี้จะเป็นองค์ประกอบสำคัญสำหรับการสอนสนทนาต่อไป (จอมขวัญ สุทธีนนท์, 2562, น. 142) นอกจากนี้ ผู้สอนควรอธิบายความหมายคำศัพท์เป็นภาษาอังกฤษ พร้อมให้เห็นรูปภาพ ซึ่งหมายรวมถึงรูปอักษรไทย รูปอักขระโรมันรูปแบบคาราโอเกะ (Karaoke) ด้วย โดยที่ไม่ต้องกังวลว่าอักษรไทยจะยากเกินไป และควรสอน รูปอักษรไทย เมื่อผู้เรียนพูดได้คล่องแคล่วแล้ว เนื่องจากสมองจะทำงานได้ดีเมื่อส่วนรับเสียงกับสมองส่วนรับภาพทำงานประสานกัน (Cross-modal matching) ตามทฤษฎี Brain-Based Learning (BBL) ที่ว่าสมองของผู้เรียนจะนำเอาเสียงที่ได้ยินเชื่อมโยงกับภาพ (Cross-modal matching) การรับรู้ได้จากประสาทสัมผัสดังกล่าว นับเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ภาษา และเป็นกระบวนการการเรียนรู้ที่ดีที่สุดในการทำความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ (พรพิไล เลิศวิชา, 2557, น. 29)

ผลของการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด BBL จึงเป็นเหตุที่ควรให้ผู้เรียนชาวต่างชาติได้เรียนรู้อักษรไทยควบคู่ไปกับการออกเสียง และยิ่งหากผู้เรียนเขียนภาษาไทยได้ จะยิ่งเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนจดจำได้มากกว่า การสอนออกเสียงเพียงอย่างเดียว หากผู้เรียนสามารถจดด้วยอักษรไทยอย่างง่ายได้ ยิ่งเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองได้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากการจดบันทึกด้วยอักษรโรมันระบบคาราโอเกะ หรือการจดบันทึกด้วยภาษาของตนเองนั้นยากที่จะหาอักษรได้ตรงตามเสียงในภาษาไทย (วีระพงศ์ มีสถาน, 2560, น. 14 - 15)

เมื่อผู้เรียนชาวต่างชาติเกิดการเรียนรู้และเข้าใจความหมายของคำศัพท์ของบทเรียนเรื่อง “สวัสดีคุณครู” แล้ว ผู้สอนจึงแสดงให้เห็นโครงสร้างของบทสนทนา

3. การจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนชาวต่างชาติรู้จักโครงสร้างบทสนทนาในการกล่าวทักทาย “สวัสดีคุณครู” และการกล่าวทักทายบุคคลอื่น ๆ ในสังคมไทย

โครงสร้างของบทสนทนาโดยทั่วไปอยู่ในลักษณะ “ฉันทพุด-เธอพุด-ฉันทพุด-เธอพุด” ลักษณะผลัดกันพุด (Turn-taking) และมีโครงสร้างที่เป็นแบบแผนเกิดขึ้นในการสนทนาด้วย อย่างไรก็ตาม ในสถานการณ์การสนทนาจริงนอกจากการแลกเปลี่ยนผลัดกันพุด (Turn-exchange) แล้วยังอาจเกิดการพุดซ้อนเหลื่อม (Overlapping talk) กันได้ (สุจริตลักษณ์ ดีผดุง, 2552, น. 99 -101)

จากแนวคิดการเปลี่ยนผลัดในการสนทนาดังกล่าว ผู้สอนควรอธิบายสิทธิการพุด (Floor) สำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติที่ได้รับสิทธิในการพุด ซึ่งเรียกว่าได้ผลัด (Turn) และผู้เรียนชาวต่างชาติทุกคนที่ร่วมอยู่ในสถานการณ์การทักทาย “สวัสดีคุณครู” ก็สามารถได้สิทธิในการพุดทุกคน และสิทธิในการพุดทักทายนั้นไม่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้าว่าผู้เรียนชาวต่างชาติคนใดจะเป็นผู้มีสิทธิในแต่ละผลัด แต่การผลัดกันพุดจะดำเนินการอยู่ภายใต้ระบบการจัดการเฉพาะที่ (Local management system) ซึ่งเป็นแบบแผนที่รู้จักกันดีในบรรดาสมาชิกของกลุ่มสังคมนั้น ๆ ดังนั้น ผู้สอนในฐานะคนไทยจึงต้องอธิบายแบบแผนของการได้รับผลัด

การรักษาสิทธิในแต่ละผลัด และการยกผลัดให้ผู้อื่นเมื่อถึงจุดผลัดเปลี่ยนผู้พูด (Transitional relevance place – TRP) (สุจริตลักษณ์ ดิมดวง, 2552, น. 100)

ผู้สอนควรสอนการสนทนาทักทาย “สวัสดีคุณครู” เชื่อมโยงกลับไปยังแนวคิดการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนชาวต่างชาติรู้จักการกล่าวทักทาย “สวัสดีคุณครู” ตามแบบวัฒนธรรมไทยที่ว่า วัฒนธรรมไทยถือความอาวุโสเป็นส่วนหนึ่งในการเลือกใช้ระดับภาษา บุคคลที่อายุน้อยกว่าควรกล่าวสวัสดีและพนมมือขึ้นไหว้บุคคลที่อายุมากกว่าขณะทักทาย แล้วจึงนำเข้าสู่ประโยคในบทเรียนเรื่อง “สวัสดีคุณครู” ซึ่งมีทั้งสิ้น 5 ประโยค (พิชานัน เพ็งลี, 2553, น. 59) ได้แก่

ตารางที่ 1 ประโยคในบทเรียนเรื่อง “สวัสดีคุณครู”

1.	ผู้เรียนชาวต่างชาติ เพศชาย	“สวัสดีครับ คุณครู”	Good morning, teacher.	[sa-wat-dii- khrap] [khun-khruu]
2.	ผู้เรียนชาวต่างชาติ เพศหญิง	“สวัสดีค่ะ คุณครู”	Good morning, teacher.	[sa-wat-dii-kha] [khun-khruu]
3.	คุณครู (ผู้สอน) เพศหญิง	“สวัสดีค่ะ สบายดีไหมคะ”	Good morning! How are you?	[sa-wat-dii-kha] [sa-baai-dii- mai-kha]
4.	ผู้เรียนชาวต่างชาติ เพศชาย	“สบายดีครับ”	I’m fine.	[sa-baai-dii- kha]
5.	ผู้เรียนชาวต่างชาติ เพศหญิง	“สบายดีค่ะ”	I’m fine.	[sa-baai-dii- khrap]

หากผู้เรียนชาวต่างชาติและผู้สอนพูดต่อเนื่องกันตามลำดับ (Succession of speakers) ข้างต้น เป็นการสนทนาต่อเนื่องกันตามลำดับที่มีระบบและมีการเรียงลำดับก่อนหลังเรียกว่าระบบการผลัดกันพูด กล่าวคือ ในการสนทนาทักทาย “สวัสดีคุณครู” แต่ละครั้ง สิทธิในการพูด (Floor) จะเป็นของผู้เรียน

ชาวต่างชาติเพศชาย ผู้เรียนชาวต่างชาติเพศหญิง และคุณครู (ผู้สอน) เพศหญิง ที่ละคนสลับผลัดเปลี่ยนกันไปตามลำดับ (Turn-taking) ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้เกิดการพูดซ้อนเหลื่อมกัน (overlapping) และเพื่อไม่ให้เกิดช่องว่างในการสนทนา (Gap) (สุจริตลักษณ์ ดีผดุง, 2552, น. 102)

อย่างไรก็ตาม ผู้สอนควรอธิบายผู้เรียนชาวต่างชาติเพิ่มเติมว่า การสนทนาทักทายในสถานการณ์จริง ผู้เรียนชาวต่างชาติไม่เพียงสนทนาภาษาไทยกับ “ครู” ตามบทเรียนเท่านั้น หากคู่สนทนาอาวุโสสูงกว่า อาวุโสเท่ากัน หรืออาวุโสน้อยกว่าอาจสลับประโยคสำหรับแต่ละผลัดในการสนทนาได้ ดังผลการสนทนาแบบที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลัดการสนทนาแบบที่ 1

1.	สมชาย	“สวัสดีครับ”	Good Morning!	[sa-wat-dii-khrap] [som-ying]
2.	สมหญิง	“สวัสดีค่ะ”	Good Morning!	[sa-wat-dii-kha] [som-chaai]
3.	สมชาย	“สบายดีไหมครับ”	How are you?	[sa-baai-dii-mai-khrap]
4.	สมหญิง	“สบายดีค่ะ”	I’m fine.	[sa-baai-dii-kha]
5.	สมหญิง	“ขอบคุณค่ะ”	Thank you.	[khorp-khun-kha]
6.	สมชาย	“ยินดีครับ”	You’re welcome.	[yin-dii-khrap]

ผลัดการสนทนาแบบที่ 1 เป็นบทสนทนาขนาดสั้น ไม่ยากเกินไปสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติที่จะทราบจุดผลัดเปลี่ยนการสนทนาที่เหมาะสม (Transition relevance) พร้อมกับการสอนให้ผู้เรียนชาวต่างชาติกล่าว “ขอบคุณครับ/ค่ะ” “ยินดีครับ/ค่ะ” เพื่อแสดงความสุภาพต่อคู่สนทนา และอธิบายให้ผู้เรียนชาวต่างชาติได้ทราบว่า แม้สังคมไทยจะถือเรื่องอาวุโส แต่บทสนทนาดังกล่าว บุคคลใดจะเป็นผู้เริ่มผลัดในการสนทนามาก่อนก็ได้ เมื่อผู้เรียนชาวต่างชาติเข้าใจและสามารถสนทนาได้ตามผลัดการสนทนาแบบที่ 1 แล้ว ควรอธิบายโดยเชื่อมโยงเข้ากับธรรมชาติของการทักทายของสังคมไทยอย่างแท้จริง ดังผลการสนทนาแบบที่ 2

ตารางที่ 3 ผลัดการสนทนารูปแบบที่ 2

1.	สมชาย	“สวัสดีครับสมหญิง”	Good Morning, Somying.	[sa-wat-dii-khrap] [som-ying]
2.	สมหญิง	“สวัสดีค่ะสมชาย ทานข้าวหรือยังคะ”	Good Morning, Somchaai. Did you have lunch?	[sa-wat-dii-kha] [som-chaai] [thaan-khaaw-rue- yang-kha]
3.	สมชาย	“ทานแล้วครับ ขอบคุณครับ”	Yes, thank you.	[thaan-laew-khrap] [khorp-khun-khrap]
4.	สมหญิง	“ยินดีค่ะ”	You're welcome.	[yin-dii-kha]

ผลัดการสนทนารูปแบบที่ 2 นี้ ผู้สอนอธิบายผู้เรียนชาวต่างชาติได้ว่า สังคมไทยมักทักทายกันในชีวิตประจำวัน ด้วยการถามว่า “ทานข้าวหรือยัง” โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างบุคคลที่คุ้นเคยกัน และบางโอกาสอาจเป็นเพียงการทักทายโดยไม่ต้องการคำตอบ เช่น “จะไปไหน” “ไปไหนมา” หรือ “ทำอะไรอยู่” (สุจริตลักษณ์ ดีผดุง, 2552, น. 1)

เมื่อผู้เรียนชาวต่างชาติเข้าใจยิ่งขึ้น จึงจัดการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ (Role-play) ตามขอบเขตของการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential instruction) (วัฒนาพร ระบุบุทกซ์, 2542, น. 33) กล่าวคือ กำหนดบทบาทให้ผู้เรียนชาวต่างชาติสวมบทบาทเป็นบุคคลที่รู้จักกันพบเจอกันในสถานที่ต่าง ๆ และแสดงออกด้วยการสนทนาทักทายตามธรรมชาติโดยอาศัยบุคลิกภาพ ประสบการณ์ ความรู้สึกนึกคิดของตนเอง วิธีการนี้ช่วยให้ผู้เรียนชาวต่างชาติมีโอกาสวิเคราะห์ความรู้สึก และพฤติกรรมของตนอย่างลึกซึ้ง ทั้งเป็นการเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนให้น่าสนใจและน่าติดตามอีกด้วย

4. บทสรุป

การจัดการเรียนรู้การสนทนาทักทายด้วยภาษาไทยในฐานะภาษาที่สอง เรื่อง “สวัสดีคุณครู” แบบเน้นประสบการณ์มุ่งเน้นให้ผู้เรียนชาวต่างชาติเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านทักษะพิสัย กล่าวคือ สามารถนำพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย ซึ่งก็คือ ความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์และบทสนทนาที่เกี่ยวข้องกับบทเรียน “สวัสดีคุณครู” ไปสนทนาได้จริงในชีวิตประจำวัน พร้อมกับการมีความสุขในการเรียนรู้อันเป็น พฤติกรรมด้านจิตพิสัย

ดังนั้น นอกจากผู้สอนจะจัดการเรียนรู้และสังเกตการณ์พฤติกรรม ด้านทักษะพิสัยของผู้เรียนชาวต่างชาติภายในห้องเรียน โดยให้ผู้เรียนชาวต่างชาติ สลับคู่สนทนามากกว่าบุคคลละ 2 – 3 คู่แล้ว ก่อนเข้าสู่บทเรียนใหม่ในคาบต่อไป อาจใช้วิธีการทบทวนคำศัพท์และบทสนทนาจากบทเรียน “สวัสดีคุณครู” พร้อมกับผู้เรียนชาวต่างชาติแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และอุปสรรคในการสนทนาทักทาย หลังจากที่ได้เรียนรู้บทเรียนดังกล่าว รวมถึงเปิดโอกาสให้ผู้เรียนชาวต่างชาติ ถามผู้สอน หากมีวัฒนธรรมการทักทายบางประการที่ผู้เรียนชาวต่างชาติไปประสบมา จัดเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential instruction) โดยใช้กรณีตัวอย่าง (Case study) (วัฒนาพร ระงับทุกข์, 2542, น. 33) ซึ่งเป็นวิธีการสร้างความเข้าใจ และฝึกฝนหาทางแก้ปัญหา ช่วยให้การจัดการเรียนรู้ ใกล้เคียงกับความจริงและเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายกับผู้เรียนชาวต่างชาติ การจัดการเรียนรู้ดังกล่าวเป็นการส่งเสริมพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัยของผู้เรียน ชาวต่างชาติที่สามารถเชื่อมโยงเสียงของคำศัพท์และบทสนทนาจากบทเรียนได้ โดยเห็นภาพเป็นมโนทัศน์ของตนเอง จากการที่ครูเคยเปิดรูปภาพให้ดูจากการค้นหา จากเว็บไซต์ Google ส่งเสริมให้พฤติกรรมด้านทักษะพิสัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ของการจัดการเรียนรู้ ซึ่งไม่ได้หมายถึงพฤติกรรมการสนทนาทักทายเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงกิริยาการยกมือขึ้นพนมเมื่อกล่าวทักทาย “สวัสดี” ตามแบบ วัฒนธรรมไทยอีกด้วย การเรียนรู้ดังกล่าวทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน กล่าวคือ นำไปสนทนาได้จริง และมีทัศนคติที่ดีต่อการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยในฐานะ ภาษาที่สองอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กองวิเทศสัมพันธ์ ทบวงมหาวิทยาลัย. (2544). การสัมมนาระดับภูมิภาคว่าด้วย
การเรียนการสอนภาษาไทยในบริบทไทยศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัด
ทบวงมหาวิทยาลัย โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จอมขวัญ สุทธินนท์. (2562). การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเรื่อง “นี่อะไร”
สำหรับผู้เรียนชาวจีน ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
ปีการศึกษา 2560-2561. ว.สหวิทยาการสังคมศาสตร์และการสื่อสาร.
2 (2), 130-143.
- นิสา ศักดิ์เดชยนต์ ยุพา ส่งศิริ และใจเอื้อ บุรณะสมบัติ. (2526). ภาษาศาสตร์
สำหรับครู. กรุงเทพฯ : อักษรไทย.
- พรพิไล เลิศวิชา. (2557). แผนการสอนภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้น.
เชียงใหม่ : ธารปัญญา.
- พิชานัน เพ็งลี. (2553). แบบเรียนสนทนาภาษาไทยสำหรับเด็กชาวต่างชาติ
ระดับประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอน
ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วัฒนาพร ระจับทุกข์. (2542). แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง.
(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : คอมพิวเตอร์กราฟฟิค.
- วีระพงศ์ มีสถาน. (2560). เอกสารประกอบการอบรมเทคนิคการสอนภาษาไทย
ให้ชาวต่างชาติ รุ่นที่ 11. นครปฐม : สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เวชฤทธิ์ อังกะภัทรขจร. (2552, มิถุนายน – กันยายน). การจัดการเรียนรู้
แบบบูรณาการ. ว.ศึกษาศาสตร์. 20 (3), 1-12.
- สุจิตต์ลักษณ์ ดิมจุ. (2552). วัจนปฏิบัติศาสตร์เบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์สามลดา.
- สุริยวรรณ เสถียรสุคนธ์. (2554, มกราคม-มิถุนายน). การสอนภาษาไทยให้แก่นักศึกษา
ชาวจีน: สภาพ ปัญหา และแนวทางการแก้ไข. ว.มนุษยศาสตร์. 18(1), 127-140.

การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัย: บทบาทผู้บริหาร

Development of Early Childhood Education Quality: Executive's Role

(Received: Sep 10, 2018 Revised: Oct 25, 2019 Accepted: Nov 20, 2019)

ฉัตรวิไล สุรินทร์ชมพู¹

Chatwilai Surinchompoo

บทคัดย่อ

การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นสิ่งที่รัฐบาลให้ความสำคัญมาอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญในด้านเด็กปฐมวัย เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่ได้รับผลของการลงทุนคุ้มค่าที่สุดต่อการสร้างรากฐานของชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2560 – 2564 มีเป้าหมายหลักให้คน “อยู่ดี มีสุข” โดยเฉพาะเด็ก “ให้มีทักษะ พัฒนาการสมวัย แข็งแรง EQ สูง แก้ปัญหาเป็น วินัยดี มีคุณธรรม” เพื่อเป็นกรอบการดำเนินงานพัฒนาเด็กปฐมวัยของประเทศ การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ให้เด็กทุกคนมีการพัฒนารอบด้านตามวัยอย่างมีคุณภาพ และได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นเครื่องมือการสร้างคนให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข โดยเริ่มต้นจากการศึกษาปฐมวัย ซึ่งเป็นช่วงที่สำคัญที่สุดในเรื่องของสมอง การเจริญเติบโต และพัฒนาการเพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กปฐมวัยพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป อย่างไรก็ตามเพื่อการขับเคลื่อนและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นนั้น “ผู้บริหาร” เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพ

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร และอาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

การจัดการศึกษาปฐมวัยให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาของประเทศ
อันส่งผลต่อคุณภาพเด็กปฐมวัยโดยตรง และส่งผลให้เป็นพลเมืองคุณภาพ
ของประเทศไทยในอนาคตต่อไป

คำสำคัญ: การพัฒนาคุณภาพการศึกษาปฐมวัย บทบาทผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

Early childhood education is most important to create the “foundations of life”. The Thai Government has concentrated on the development of this field through the early childhood development project 2017-2021 which focuses on wellness in children, skill-development, having high EQ, improving problem-solving skills, and maintaining self-discipline and morality as the main points. Skill-development at any age creates a learning process which aims to offer every child efficient self-skill-development. Education is one of the tools to build quality people that can live happily in society. Early childhood education is a most important stage that focuses on child growth, brain-development and skill-development to create a good foundation in life and promote children who can be of benefit to themselves, their family, society and the nation. Strong “Leaders” are required to drive and improve the quality of early childhood education in line with the development goals of the country. Leaders must follow laid down standards and guidelines to ensure that all teaching and instruction procedures meet the requirements of country development plans and positively affect the life quality of all children.

Keywords: Development of Quality Early Childhood Education,
Educational Administrative Roles

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสภาพสังคมปัจจุบันที่ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี อันเป็นผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพของคน คือ การศึกษา ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ การที่จะพัฒนามนุษย์ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องเริ่มตั้งแต่ปฐมวัย โดยเฉพาะในช่วงปฐมวัย เพราะเป็นวัยที่สำคัญที่สุด และเป็นกำลังของชาติ ในอนาคต การพัฒนาประเทศจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับประชากรเด็ก เพื่อปูพื้นฐานยกระดับพัฒนาคุณภาพชีวิต การเลี้ยงดู การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเจริญเติบโต การเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ของเด็กเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่เด็กควรได้รับการพัฒนาเลี้ยงดูอย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อจะนำไปสู่คุณภาพของผู้ใหญ่ที่เป็นทรัพยากร บุคคลที่มีคุณภาพและมีคุณค่าต่อประเทศชาติ ในอนาคต ซึ่งปัจจัยสำคัญในการเผชิญความเปลี่ยนแปลงคือ “คุณภาพของคน” เพราะคนเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนให้สังคมรู้เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น สอดคล้องกับหลักการของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) กล่าวว่า “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทย การพัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม พัฒนาคนทุกช่วงวัยและเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายอย่างมีคุณภาพ รวมถึงการสร้างคนให้ใช้ประโยชน์และอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูล อนุรักษ์ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560, น. 4)

การจัดการศึกษาปฐมวัย ถึงแม้จะไม่ใช่การศึกษาภาคบังคับ แต่เป็นการจัดการศึกษาให้แก่เด็กในระยะแรก ที่มุ่งเตรียมความพร้อมให้แก่เด็ก เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาทุกด้านอย่างครอบคลุม การพัฒนาคุณธรรมอันได้แก่ การส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน และเสริมสร้างบุคลิกภาพที่เหมาะสม เพื่อเป็น

พื้นฐานไปสู่การดำรงชีวิตในสังคมอย่างเป็นสุข และมีความพร้อมในการเรียนรู้
 ขึ้นต่อไปตามศักยภาพของตน การศึกษาปฐมวัยจึงนับเป็นจุดเริ่มต้นที่มีความสำคัญ
 ต่อการวางรากฐานในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์
 ทั้งยังมีความสำคัญต่อการกระบวนการจัดการศึกษาและพัฒนาประเทศด้วย (ภาวินี
 โฆมานะสิน, 2558, น. 16) ปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา
 ปฐมวัยนั้น ขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการของสถานศึกษา ซึ่ง “ผู้บริหาร” เป็นบุคคล
 ที่นำแนวทางต่าง ๆ ไปพัฒนาคุณภาพการศึกษาและเป็นผู้นำนโยบายการศึกษา
 ของรัฐไปสู่การปฏิบัติ เพื่อพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพการบริหารจัดการ จึงเป็นงานหลัก
 ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน
 ผู้บริหารต้องทำความเข้าใจปรัชญา หลักการและแนวคิดของการจัดการศึกษาปฐมวัย
 และมีความรู้ความสามารถในการบริหารหลักสูตรการนำหลักสูตรไปใช้ จิรภา ชมพูนัง,
 อินทร์ จันทรเจริญ และวิรพันธ์ ศรีฤทธิ์ (2558, น. 762) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ
 ทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาการเรียนการสอน
 พัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทางด้านวิชาการตาม
 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารเกี่ยวข้อง
 โดยตรงกับกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีผลต่อความก้าวหน้าของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียน
 มีความก้าวหน้าทางการเรียน ทำให้การดำเนินงานของโรงเรียนประสบความสำเร็จ
 ดังนั้นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารจึงเป็นสาเหตุหรือปัจจัยที่สำคัญ อันส่งผล
 ต่อคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัย และเป็นองค์ประกอบที่ส่งผลต่อคุณภาพ
 การจัดการศึกษาปฐมวัยโดยตรง

อย่างไรก็ตามสถาบันการศึกษาเป็นสถาบันทางสังคมที่ได้รับมอบหมาย
 หน้าที่ให้สร้างและพัฒนามนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นสิ่งที่ท้าทายและ
 เผชิญกับภาระหน้าที่ ความรับผิดชอบ เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายได้อย่าง
 มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาปฐมวัย และพัฒนา
 สถานศึกษาสู่มาตรฐาน เพื่อทรัพยากร บุคคลที่มีคุณค่าต่อประเทศชาติในอนาคต
 ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อม

เป็นบุคลากรในสถานศึกษาที่สำคัญ ด้านภาวะผู้นำการบริหารจัดการพฤติกรรม การสอน การจัดประสบการณ์ การเรียนการสอนให้ดำเนินไปได้ด้วยดีและ เกิดประสิทธิพลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาต่อไป

การจัดการศึกษาปฐมวัย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 หมวด 4 ว่าด้วย แนวการจัดการศึกษาที่ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคน มีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและ เต็มตามศักยภาพ ดังนั้นเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพของเด็กปฐมวัย ที่เหมาะสมในยุคปัจจุบัน ควรครอบคลุมการส่งเสริมพัฒนาการและส่งเสริม การเรียนรู้โดยยึดหลักการเรียนรู้แบบองค์รวมเป็นสำคัญ ในลักษณะของการเรียนรู้ แบบบูรณาการ โดยมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และเจตคติเป็นฐาน ในการบูรณาการ เพื่อยกระดับการจัดการศึกษาปฐมวัย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, น. 20)

การจัดการศึกษาปฐมวัยได้มีนักวิชาการและนักการศึกษาให้ความหมาย และลักษณะของการจัดการศึกษาปฐมวัยในแนวทางที่คล้ายคลึงกัน เช่น การจัดการศึกษาปฐมวัย หมายถึง การจัดการศึกษาที่มุ่งอบรมเลี้ยงดูเด็กตั้งแต่วัยแรกเกิดจนถึงอายุ 6 ปี เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาในทุก ๆ ด้าน ให้มีความพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษา ในชั้นประถมศึกษาต่อไป โดยจัดการศึกษา 2 แบบ คือ บริบาลศึกษาและ อนุบาลศึกษาโดยบริบาลศึกษาจะเน้นการดูแลเด็กเล็กอายุน้อยกว่า 3 ปีหรือ 3 ปีลงมา การอนุบาลศึกษาเป็นการดูแลเด็กอายุ 3-5 ปี เป็นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยที่เป็นระบบมากขึ้น (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2545, น. 3)

การจัดการศึกษาปฐมวัย หมายถึง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กแรกเกิด จนถึงอายุ 6 ปี ซึ่งการจัดการศึกษาจะมีลักษณะที่พิเศษแตกต่างไปจากระดับอื่น ๆ เพราะเด็กวัยนี้เป็นวัยที่สำคัญต่อการวางรากฐานบุคลิกภาพและการพัฒนาสมอง

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยนี้จึงมีวิธีการและลักษณะในการจัดกิจกรรมที่มีจุดมุ่งหมาย ช่วยพัฒนาเด็กในรูปแบบต่างกันไป (เยาวยา เดชะคุปต์, 2546 น. 14) วัชรีย์ร่วมคิด(2547, น.1)กล่าวว่า การจัดการศึกษาปฐมวัย หมายถึง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัย 0-6 ปี เพื่อเตรียมความพร้อม (Readiness) และส่งเสริมพัฒนาการ (Development) ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญาให้กับเด็ก หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็นการจัดประสบการณ์ หรือกิจกรรมที่มีจุดมุ่งหมายสำคัญ คือ การส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านให้แก่เด็กปฐมวัย รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่เหมาะสมเพื่อให้เด็กเติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพ และพร้อมที่จะรับการศึกษาในระดับสูงขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

การจัดการศึกษาปฐมวัยจึงเป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กมิใช่การสั่งให้พร้อมหรือเร่งให้พร้อมก่อนวัย แต่เป็นการพัฒนาเด็กตามศักยภาพอย่างเหมาะสม มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากการศึกษาระดับอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะเด็กวัยนี้เป็นช่วงแห่งพัฒนาการของอนาคต ซึ่งเป็นวัยที่สำคัญต่อการวางรากฐานชีวิต บุคลิกภาพและการพัฒนาสมอง โดยมีลักษณะการจัดการศึกษาเพื่อดูแลและสร้างเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยมุ่งเน้นไปที่พัฒนาการเด็กตามวัยและครอบคลุมโดยองค์รวม

โดยสรุปการจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กแรกเกิดถึง 6 ปี เพื่อเตรียมความพร้อมและส่งเสริมพัฒนาการปูพื้นฐานบุคลิกภาพ ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่เหมาะสมเพื่อให้เด็กเติบโตอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

รูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัย

การจัดการศึกษาปฐมวัย มีหลายรูปแบบและแต่ละแบบก็มีจุดมุ่งหมายวิธีการความเป็นมาแตกต่างกัน ซึ่งกล่าวได้ว่าการศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี บางประเทศสำหรับเด็กอายุ 8 ปี ตามรูปแบบการศึกษาอนุบาล โดยจัดให้มีการสอนอย่างเป็นระบบ เน้นการเตรียมความพร้อมด้วยการให้ความสำคัญและส่งเสริมพัฒนาการเด็กแบบองค์รวม สำหรับเด็กที่อายุต่ำกว่า 3 ปี จัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการอบรมเลี้ยงดู ฝึกสุขนิสัยเน้นพัฒนาการด้านอารมณ์ พัฒนาการด้านสังคม และเสริมสร้างกิจกรรมเพื่อช่วยให้เด็กปรับตัวเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้ดังที่กล่าวข้างต้น การจัดการศึกษาปฐมวัยจึงมีหลากหลายรูปแบบ ซึ่ง เยาวพา เดชะคุปต์ (2546, น. 29-33) กล่าวไว้ดังนี้

1. โรงเรียนอนุบาล (Kindergarten) เป็นชื่อที่ใช้สำหรับจัดการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กอายุตั้งแต่ 3-7 ปี คำว่า “โรงเรียนอนุบาล” นี้เริ่มต้นโดยเฟดเดอริก โฟรเบล (Friedrich Froebel) นักการศึกษาชาวเยอรมัน ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มจัดตั้งโรงเรียนอนุบาลขึ้นแห่งแรกในประเทศเยอรมนี

2. สถานนรีบาลเด็ก (Nursery school) ฮิมส์ (Hymes) กล่าวว่า “สถานนรีบาลเด็ก” หรือ “เนิร์สเซอรี” เป็นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัย 2-5 ปี โดยเน้นส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้านแบบองค์รวม

3. โรงเรียนสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน (Preschool) หรือบางที่เรียกว่า “สถานนรีบาล” (Nursery school) จัดขึ้นเพื่อเน้นพัฒนาการด้านอารมณ์ของเด็ก และเสริมสร้างกิจกรรมเฉพาะด้านที่เรียกว่า “Enrichment Activities” ซึ่งเป็นการจัดการอบรมเลี้ยงดูแบบครึ่งวัน ปัจจุบันโรงเรียนสำหรับเด็กเล็กก่อนวัยเข้าเรียนจะเน้นพัฒนาการด้านสติปัญญา โดยเน้นรูปแบบของกิจกรรมการเล่น เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนในระดับประถม

4. ศูนย์เลี้ยงเด็กกลางวัน (Child care center) คือศูนย์ที่ให้บริการเลี้ยงดูเด็กอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 4 ปี ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อพัฒนาเด็ก ๆ ในชุมชนต่าง ๆ มุ่งดูแลพัฒนาเด็กในเรื่องพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน และเตรียมความพร้อม เพื่อเรียนในระดับประถม

5. บ้านรับเลี้ยงเด็ก (Family day care homes) คือศูนย์รับเลี้ยงเด็กที่จัดทำขึ้นที่บ้าน ซึ่งจัดขึ้นสำหรับเด็กแรกเกิดจนถึง 3 ปี ในบ้านของตน โดยรับเด็กจำนวนน้อยและต้องมีใบอนุญาตจัดตั้งศูนย์รับเลี้ยงเด็ก

6. โครงการเฮดสตาร์ท (Head start) คือ โครงการสำหรับเด็กที่มีอยู่ในครอบครัวที่ยากจนหรือมีรายได้ต่ำ เพื่อให้โอกาสเด็กได้พัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน โดยรับเด็กที่มีอายุก่อนเข้าเรียนอายุประมาณ 4 ปี จัดเพื่อพัฒนาเด็กและจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมให้กับเด็ก

7. ศูนย์แม่และเด็ก (Parent-child center) คือ โครงการที่จัดขึ้นเพื่อให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัยที่มาจากครอบครัวที่ยากจน เพื่อให้การศึกษาแก่แม่และเด็กที่อายุต่ำกว่า 3 ปี

8. โครงการโฮมสตาร์ท (Home start) คือโครงการที่จัดขึ้นสำหรับเด็กที่มาจากครอบครัวยากจนเช่นกัน โดยเน้นให้การศึกษาแก่พ่อแม่และเด็กที่บ้าน บางครั้งเป็นการให้การศึกษาแก่เยาวชนหรือวัยรุ่นที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา

9. โครงการให้การศึกษาแก่พ่อแม่ (Parent education) คือ โครงการที่ให้การศึกษาแก่พ่อแม่เกี่ยวกับพัฒนาการและการอบรมเลี้ยงดู การให้การศึกษาแก่บุตร ซึ่งอาจเป็นการจัดที่สถาบันการศึกษาหรือบ้านของเด็ก รวมทั้งโครงการจัดการศึกษาให้กับเด็กทารกและเด็กวัยเตาะแตะ

10. การเรียนการสอนแบบ แนวนีโอ-ฮิวแมนนิสต์ มีหลักการว่า สิ่งแวดล้อมและการศึกษาในวัยต้นของชีวิต (วัยเด็ก) มีอิทธิพลต่อคุณธรรมและความสุข ส่วนความเก่งและความฉลาดของแต่ละคน เป็นศักยภาพที่มีอยู่ในตัวมนุษย์อยู่แล้ว ทั้งนี้ความเป็นคนที่สมบูรณ์นั้น ต้องเกิดจากศักยภาพที่สำคัญ 4 ด้านและการศึกษาที่ดีต้องอาศัยศักยภาพทั้ง 4 ด้านนี้ไปพร้อมกันด้วย คือ ร่างกาย (Physical) จะต้องแข็งแรง, จิตใจ (Mental) มีความเป็นตัวของตัวเอง มีความคิดสร้างสรรค์, ความมีน้ำใจ (Spiritual) มีเมตตาช่วยเหลือคนอื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน, วิชาการ (Academic) เรียนรู้และฝึกฝนหาวิชาความรู้เพื่อหนทางในการพัฒนาตนเอง โดยรูปแบบการเรียน แนวนีโอ-ฮิวแมนนิสต์ มีจุดเด่นของโรงเรียนที่สอดคล้องกับหลักการทั้ง 4 ข้อ คือ

คลื่นสมองต่ำ การประสานของเซลล์สมอง ภาพพจน์ต่อตัวเอง และการให้ความรัก ซึ่งทุกหลักการต้องไปด้วยกัน จึงจะช่วยพัฒนาศักยภาพของเด็กให้ไปในทิศทางที่ดี

11. การเรียนการสอนแบบวอลดอร์ฟ เป็นแนวการศึกษาที่บูรณาการวิชาการไปกับกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีครูคอยดูแลและอำนวยความสะดวก เน้นการจัดบรรยากาศในการเรียนการสอนที่เน้นความงดงามของธรรมชาติ ทั้งในกลางแจ้งและในห้องเรียน โดยเชื่อว่าช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีเพื่อพัฒนา ให้เด็กเป็นมนุษย์ที่มีบุคลิกภาพที่สมดุลกลมกลืนไปกับโลกและสิ่งแวดล้อม และได้ใช้พลังงานทุกด้านอย่างพอเหมาะ จุดเด่นของโรงเรียนแนวการสอนวอลดอร์ฟ เป็นส่วนหนึ่งของการเคลื่อนไหวตามมนุษย์ปรัชญา เพื่อพัฒนามนุษย์ให้ได้ถึง ส่วนลึกที่สุดของจิตใจ เป้าหมายของการศึกษาวอลดอร์ฟ คือ ช่วยให้นุชนัยบรรลุ ศักยภาพสูงสุดที่ตนมีและสามารถกำหนดความมุ่งหมายและแนวทางแก่ชีวิต ของตนได้อย่างอิสระตามกำลังความสามารถของตัวเอง การศึกษาแนววอลดอร์ฟนี้ จึงเน้นเรื่องของการเชื่อมโยงมนุษย์กับจักรวาล โดยมีมุมมองว่าเด็กควรได้เล่น อย่างอิสระ ชีวิตเรียบง่ายกลมกลืนกับธรรมชาติ เน้นการสอนให้รู้จักจุดยืนที่สมดุล ของตนในการใช้ชีวิตอยู่บนโลก โดยผ่านกิจกรรม 3 อย่างคือ กิจกรรมทางกาย ผ่านอารมณ์ความรู้สึก และผ่านการคิด เน้นการให้เด็กได้ใช้พลังทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็น สติปัญญา ด้านศิลปะ และด้านการปฏิบัติอย่างพอเหมาะ โรงเรียนแนวการสอน วอลดอร์ฟ จะสอนตามพัฒนาการของเด็ก โดยเฉพาะวัย 0-7 ปีเป็นวัยที่มีพัฒนาการ ทางกายมาก จึงเน้นไปที่การเล่นเพื่อพัฒนาอวัยวะส่วนต่าง ๆ เด็กจะได้เป็นผู้ลงมือ กระทำ ได้แสดงออกเพื่อฝึกการคิดและจินตนาการทั้งในวิชาทางด้านศิลปะ ดนตรี การวาดเขียน และในงานภาคปฏิบัติอื่น ๆ สิ่งการเรียนแนววอลดอร์ฟเน้นมาก คือ “จินตนาการของเด็กคือการเรียนรู้” วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้จะต้องเป็นธรรมชาติ เช่น ถ้าวาดรูป สีที่ใช้ก็จะมีแค่สีธรรมชาติ คือ สีแดง สีน้ำเงิน สีเหลือง เท่านั้น แนวคิดนี้ จะทำให้เด็กมีจิตใจอ่อนโยน มองเห็นว่าโลก สิ่งแวดล้อมและสรรพสิ่งเป็นสิ่งที่เดียวกัน ต้องช่วยกันรักษา ซึ่งส่งเสริมให้เด็กรู้จักคิดวิเคราะห์เป็น

12. การสอนแบบมอนเตสซอรี Montessori เป็นโรงเรียนทางเลือกที่กำลังได้รับความนิยม ซึ่งมีปรัชญาว่า จิตที่เกิดมาพร้อมกับเด็กได้กำหนดลักษณะนิสัยของเด็กมาก่อน แต่สภาพแวดล้อมที่ดีที่เหมาะสมกับการเรียนสำหรับเด็กจะช่วยส่งเสริมสิ่งที่เด็กมีอยู่ในตัว ดังนั้น การศึกษาในระยะเริ่มต้นของเด็กควรได้รับปลูกฝังให้เจริญเติบโตไปตามธรรมชาติ และความต้องการของเขา ไม่ใช่สิ่งที่ผู้ใหญ่ต้องการให้เด็กเป็นในการเรียน โรงเรียนจัดเตรียมสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับวัยให้เด็กได้ลงมือทำด้วยตนเอง วิธีนี้เด็กจะได้พัฒนาตนเองจากสิ่งแวดล้อมและเครื่องมืออุปกรณ์ที่จัดระบบไว้ให้ และสิ่งแวดล้อมที่จัดเอาไว้ให้นี้เองเป็นตัวที่ทำให้เด็กมีอิสระ การที่เด็กได้เรียนรู้อย่างอิสระ จะทำให้เด็กได้ในสิ่งที่ต้องการจากการค้นหาการเรียนรู้ ได้รับเสรีภาพในขอบเขตที่จำกัดจากสิ่งแวดล้อมที่ได้เตรียมเอาไว้ให้ และจะทำให้เด็กได้รับผลสำเร็จตามความต้องการของเขา จุดเด่นและกิจกรรมแนวการสอนแบบมอนเตสซอรี กิจกรรมถือเป็นส่วนสำคัญที่เด็กเล็กจะเรียนด้วยร่างกายทั้งหมด โดยเน้นทางด้านการฝึกฝนทางประสาทสัมผัส กิจกรรม หรืองานที่เด็กทำจะต้องมีความหมาย อุปกรณ์การเรียนได้วางรูปแบบเอาไว้ให้เด็กได้ทำงานต่าง ๆ เป็นไปตามขั้นตอนงานจะกระตุ้นทำให้เด็กทำงานต่อไป กิจกรรมแนวการสอนแบบมอนเตสซอรี เด็กจะได้เรียนรู้ด้วยตัวเอง จากการใช้สื่อและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ช่วยให้เด็กเข้าใจง่าย สิ่งสำคัญของเรียนแนวมอนเตสซอรี คือ มือ เพราะเด็กจะสามารถเรียนรู้ทุกอย่างผ่านมือของตัวเอง โดยมีคุณพ่อคุณแม่และครูเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้และทำทุกอย่างด้วยตัวเอง เด็กจะรู้สึกมีอิสระในการหยิบจับอุปกรณ์ที่เขาสนใจมาทำ หากทำไม่ได้ เด็กจะนำไปเก็บและหยิบอุปกรณ์ชิ้นอื่นมาแทน ทั้งนี้การฝึกฝนจากอุปกรณ์ที่ง่ายไปสู่อุปกรณ์ที่ยากเป็นไปตามพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็ก กิจกรรมมอนเตสซอรี มี 3 กลุ่ม คือ กลุ่มประสบการณ์ชีวิต ฝึกให้เด็กมีระเบียบวินัย มีสมาธิ เป็นตัวของตัวเอง และได้พัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่ กล้ามเนื้อมัดเล็ก กลุ่มประสาทสัมผัส ฝึกให้เด็กใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ให้สัมพันธ์กันอย่างเหมาะสม และกลุ่มวิชาการ (คณิตศาสตร์และภาษา) บูพื้นฐานความรู้เรื่องจำนวนตัวเลข

การอ่านและการเขียน เด็กจะได้เรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอนจากรูปธรรมสู่นามธรรม โดยใช้อุปกรณ์ของมอนเตสซอรี เป็นสื่อการเรียนรู้แบบมอนเตสซอรีจะเน้นแบบคละอายุ ให้ช่วงอายุห่างกันประมาณ 3 ปี มีทั้งเด็กที่อายุมากกว่า เท่ากัน และน้อยกว่าเรียนอยู่ในกลุ่มเดียวกัน จุดประสงค์ก็เพื่อให้เด็กช่วยเหลือกัน ไม่มีการแข่งขันกันในห้องเรียน

13. การเรียนรู้แบบโฮสโคป คือ การเรียนรู้แบบลงมือกระทำซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาเด็ก การเรียนรู้แบบลงมือกระทำจะเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดในโปรแกรมที่พัฒนาเด็กอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการ การเรียนรู้แบบลงมือกระทำหมายถึงการเรียนรู้ ซึ่งเด็กได้จัดกระทำกับวัตถุ ได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล ความคิดและเหตุการณ์ จนกระทั่งสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบลงมือกระทำ ได้แก่ การเลือกและการตัดสินใจ สื่อ การใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ภาษาจากเด็ก และการสนับสนุนจากผู้ใหญ่

14. การสอนภาษาโดยองค์รวม (Whole language approach) เกิดจากแนวความคิดของนักการศึกษาและนักภาษาศาสตร์ที่มีชื่อเสียงที่ชี้ให้เห็นความสำคัญของการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาการคิดและภาษาของเด็ก ในบริบททางสังคมวัฒนธรรม การสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็ก ตลอดจนการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ตอบสนองธรรมชาติ และเหมาะสมกับขั้นพัฒนาการของเด็กแต่ละวัย หลักการเหล่านี้เมื่อนำมาเป็นแนวคิดในการปรับเปลี่ยนการสอนภาษา จะทำให้เด็กมีความสนใจเกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ภาษาได้ดีขึ้น เพราะสิ่งที่เรียนมีความหมายและไม่เกิดความรู้สึกว่าการเรียนภาษาเป็นเรื่องยากลำบาก

15. การเรียนการสอนแบบโครงการ (The Project approach) คือ การสืบค้นหาข้อมูลอย่างลึกตามหัวเรื่องที่เด็กสนใจควรแก่การเรียนรู้ จุดเด่นของโครงการคือความพยายามที่จะค้นหาคำตอบจากคำถามที่เกี่ยวกับหัวเรื่อง ไม่ว่าคำถามนั้นจะมาจากเด็กหรือจากครู หรือจากครูร่วมกับเด็กก็ตาม จุดประสงค์ของโครงการคือการเรียนรู้เกี่ยวกับหัวเรื่องมากกว่าการเสาะแสวงหาคำตอบ

ที่ถูกต้องเพื่อตอบคำถามที่ครูเป็นผู้ถาม งานโครงการจะไม่แยกเป็นรายวิชา แต่จะบูรณาการทุกวิชาเข้าด้วยกัน

อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาปฐมวัยดังกล่าวข้างต้น ทุกรูปแบบ การจัดการศึกษาปฐมวัยมุ่งเน้นการดูแลสุขภาพอนามัย การให้ความรู้พ่อแม่ ผู้ปกครอง และการอบรมเลี้ยงดู เตรียมความพร้อมส่งเสริมพัฒนาการ ทั้ง 4 ด้าน ให้แก่เด็กปฐมวัย ซึ่งปัจจุบันการจัดการศึกษาปฐมวัยของประเทศไทย และต่างประเทศนั้น มีการจัดทั้งในระบบโรงเรียน และนอกระบบโรงเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทุกด้าน จากรูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัย กับสภาพสังคมในปัจจุบันจึงทำให้เกิดรูปแบบการสอน การจัดชั้นเรียน การบริหารจัดการที่หลากหลาย เพื่อตอบสนองตามความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน และประเทศ เพื่อมุ่งผลสัมฤทธิ์ที่แตกต่างกัน แต่ทุกรูปแบบต่างเน้นให้เด็ก เกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขและได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ

คุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัย

ปัจจุบันการดำเนินงาน หรือการทำกิจกรรมใด ๆ มักให้ความสำคัญกับ “คุณภาพ” เพราะคุณภาพเป็นข้อกำหนดหรือเป็นตัวตัดสินของทุก ๆ สิ่ง หากจะพิจารณาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัย หมายถึง ความสามารถในการจัดการศึกษาปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพ ภายใต้ปรัชญาหรือความมุ่งมั่น ในการพัฒนาคุณภาพเด็กให้เป็นไปตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามหลักสูตร การศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560 โดยมีคุณภาพในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านคุณภาพของผู้เรียน ประกอบด้วย ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน จากการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วยผู้เรียนที่มีพัฒนาการ ทั้ง 4 ด้านสมวัย ได้แก่ ด้านร่างกาย เช่น เด็กมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงสมวัย มีสุขนิสัยที่ดีสมวัย ด้านอารมณ์-จิตใจ เช่น เด็กมีสุขภาพจิตดีและมีความสุขสมวัย ด้านสังคม เช่น เด็กมีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ มีปฏิสัมพันธ์ กับบุคคลต่าง ๆ รอบตัว มีระเบียบวินัยและมีความรับผิดชอบสมวัย และด้านสติปัญญา

เช่น เด็กมีความสามารถในการเรียนรู้ มีความสามารถในการสื่อสารการใช้ภาษา และสนใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัวได้เหมาะสมกับวัย ซึ่งสอดคล้องกับโรงเรียนวัดพลับพลาชัย (2559, ออนไลน์) ได้กำหนดจุดเด่น ด้านคุณภาพการเรียนรู้เด็กปฐมวัย โดยมีผลลัพธ์ คุณภาพ ดังนี้ เด็กมีพัฒนาการทั้ง 4 ด้านเหมาะสมกับวัย ด้านร่างกาย เด็กมีร่างกาย แข็งแรงสามารถใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก มัดใหญ่ได้คล่องแคล่ว ด้านอารมณ์สังคม เด็กสามารถเล่นและทำงานร่วมกับเพื่อนได้อย่างมีความสุข มีจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ และด้านสติปัญญา เด็กสนใจเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว ชอบซักถาม และคิดแก้ปัญหาได้เหมาะสมตามวัย นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน (2554, น. 5) ได้กำหนดมาตรฐานคุณภาพผู้เรียนระดับการศึกษาปฐมวัย ยึดการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามที่ระบุไว้ ในหลักสูตร โดยกำหนดคุณภาพผู้เรียนเป็น 4 ส่วน คือ พัฒนาการทั้ง 4 ด้านของเด็กปฐมวัย

2. ด้านคุณภาพการบริหารงาน ประกอบด้วย ความสามารถในการบริหาร ดำเนินงานจัดการศึกษาปฐมวัย โดยใช้กระบวนการที่เหมาะสมเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ที่ก่อให้เกิดผลสำเร็จของงานที่วางไว้ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งการทำงาน ต้องเสร็จตามเวลาที่กำหนด มีความคุ้มค่ากับการใช้ทรัพยากรและงบประมาณ รวมทั้งมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อความยั่งยืน ประสิทธิภาพของสถานศึกษา ระดับปฐมวัย ชาญชัย อาจินสมาจาร (2548, น. 26) ได้กล่าวว่า ประสิทธิภาพ ของการศึกษาเกิดจากปฏิสัมพันธ์ของรูปแบบการบริหาร คุณลักษณะขององค์กร และบรรยากาศการทำงานแบบมืออาชีพ รูปแบบการบริหารที่มีส่วนร่วมมากขึ้น ก่อให้เกิดสิ่งแวดล้อมขององค์กรที่ดีกว่าสู่ผลลัพธ์ทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ มากกว่า เชียร์เรนส์ (Scheerens, 2004, p. 10) ที่กล่าวว่า ประสิทธิภาพในการบริหารงาน ที่ดีย่อมส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน ดังนั้นเพื่อให้การบริหารจัดการศึกษา มีคุณภาพ และเกิดประสิทธิภาพ ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา ทั้งการบริหารโดยภาพรวมที่จะนำไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา ตลอดจน เพื่อสร้างกระบวนการต่างๆโดยระดมความร่วมมือทั้งภายในภายนอกเพื่อสร้างคุณภาพ และประสิทธิภาพ

3. ด้านคุณภาพการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียน เพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนการศึกษาให้ก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานของโรงเรียน ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540, น. 1906-3431) กล่าวว่า การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโดยฝ่ายโรงเรียนควรถือเป็นหน้าที่หลักและเป็นฝ่ายรุกเข้าหาชุมชนมากกว่าเป็นฝ่ายตั้งรับ สำหรับกระบวนการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เช่น การร่วมคิดแก้ปัญหาการช่วยเหลือสนับสนุนทรัพยากร ตลอดจนการแลกเปลี่ยนข้อมูลทำความเข้าใจเรื่องพัฒนาการเด็ก ซึ่งผู้รับผิดชอบสามารถประยุกต์ใช้ได้ตามความเหมาะสมเพื่อนำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2547, น. 7) ที่กล่าวว่า โรงเรียนเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ร่วมคิดแก้ปัญหา ตลอดจนสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ ดังที่ว่า เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากความแตกต่างของสภาพแวดล้อม บริบทชุมชนที่เด็กเติบโตขึ้นมา ดังนั้นพ่อแม่ผู้ปกครอง และโรงเรียนต้องแลกเปลี่ยนข้อมูล ทำความเข้าใจเรื่องพัฒนาการและร่วมกันรับผิดชอบ ส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน

บทบาทผู้บริหารต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัย

วสุกฤต สุวรรณเทน และวัลนิกา ฉลากบาง (2559, น. 151-153) กล่าวว่า สิ่งสำคัญที่ต้องดำเนินการเพื่อนำไปสู่คุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษามีปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัย ประกอบด้วย องค์ประกอบทางการบริหาร ทั้งด้านความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย การมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาการศึกษาปฐมวัยรวมทั้งทรัพยากรพื้นฐานที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพ การจัดการศึกษาปฐมวัย และทำให้เกิดความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพของเด็กปฐมวัยให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามเป้าหมาย โดยมีองค์ประกอบคือ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ความหมาย

และขอขยายการบริหารวิชาการระดับปฐมวัย และการบริหารจัดการเรียนรู้หรือการจัดประสบการณ์ระดับปฐมวัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร คือ คุณลักษณะของผู้บริหารที่สามารถทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจและบรรลุเป้าหมายของโรงเรียน ซึ่งการบริหารด้านวิชาการมีองค์ประกอบ 3 ด้านคือ การบริหารหลักสูตร การบริหารจัดการเรียนการสอนหรือการจัดประสบการณ์ และการวัดประเมินผล ดังที่ สิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์ (2556, น. 2-3) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการมีองค์ประกอบ 4 ประการคือ 1) การบริหารจัดการหลักสูตร ส่งเสริมการเรียนการสอน การนิเทศ การประเมินผลการสอน ตลอดจนการจัดสรรทรัพยากรให้สอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตร การจัดและให้ความสนใจเวลา ที่ใช้ในการสอน 2) ส่งเสริมบรรยากาศวิชาการ ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนแบบมีมืออาชีพ 3) พัฒนาสิ่งแวดล้อมการทำงานที่เป็นระเบียบและปลอดภัย 4) เชื่อมโยงแหล่งทรัพยากรภายนอกโรงเรียนรวมถึงผู้ปกครองนักเรียนด้วย ดังนั้นภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสำคัญต่อการปรับปรุงผลการเรียนของนักเรียนในด้านการกำหนดภาระงานของโรงเรียน สนับสนุนการเรียนการสอน บริหารหลักสูตร สถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีการออกแบบการเรียนการสอน การนิเทศติดตามผลการเรียนการสอน การให้ความสนใจความก้าวหน้าของนักเรียน และส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอนของนักเรียน ส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ แหล่งวิชาการทำให้การดำเนินงานของโรงเรียนประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย หมายถึงการบริหารวิชาการระดับปฐมวัย ซึ่งมีความสำคัญและเป็นหัวใจของการบริหารโรงเรียน ทั้งนี้เนื่องจากงานวิชาการทางการศึกษาปฐมวัยเป็นปัจจัยต่อการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนานักเรียนโดยองค์รวม ส่งเสริมความพร้อมขั้นพื้นฐานตามพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม ด้านสติปัญญา ซึ่งบูรณาการเตรียมความพร้อมคุณธรรมจริยธรรม ระเบียบวินัยและการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันให้มีความพร้อมก่อนเข้าสู่การเรียนรู้

ในระดับประถมศึกษา จึงจำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก ส่วนการบริหารด้านอื่น ๆ เป็นเพียงส่วนที่ส่งเสริมให้งานวิชาการดำเนินต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. การบริหารวิชาการระดับปฐมวัย เป็นการบริหารงานวิชาการที่มีกระบวนการดำเนินงานของบุคคลมีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาและกิจกรรมต่าง ๆ ที่มุ่งจัดการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ ดังนั้น การบริหารวิชาการระดับปฐมวัยจึงเป็นกระบวนการดำเนินงานด้านวิชาการ เพื่อพัฒนาส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน หรือการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยที่มีประสิทธิภาพ ดังที่ เยาวยา เดชะคุปต์ (2542, น. 42) ได้กล่าวถึง การบริหารวิชาการสถานศึกษาปฐมวัยไว้ว่า เป็นการจัดประสบการณ์เพื่อเตรียมความพร้อมให้พัฒนาการทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ไปพร้อม ๆ กัน โดยการจัดประสบการณ์นั้นครอบคลุมถึงการศึกษาหลักสูตร หรือแนวทางการจัดประสบการณ์ การนำแผนจัดประสบการณ์การเรียนรู้ไปใช้ การจัดหาและผลิตสื่อ การจัดสภาพแวดล้อม การจัดตารางกิจกรรมประจำวัน การนิเทศ และการประเมินความพร้อม ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, น. 4) ที่กล่าวว่า เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับสิทธิการอบรม และส่งเสริมพัฒนาการ ตลอดจนได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมเป็นองค์รวม มีคุณภาพและเต็มตามศักยภาพ

การบริหารวิชาการระดับปฐมวัย จึงต้องครอบคลุมกิจกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนหรือการจัดประสบการณ์ของโรงเรียนเป็นสำคัญ โดยการบริหารวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารในที่นี้ ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) ด้านหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 2) ด้านการจัดการเรียนการสอนหรือการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย 3) ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาปฐมวัย

3. การบริหารจัดการเรียนรู้หรือจัดประสบการณ์ระดับปฐมวัย เป็นการดำเนินงานของผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้โรงเรียนมีคุณภาพบรรลุตามวัตถุประสงค์ โดยการสนับสนุนส่งเสริมการจัดการเรียนรู้หรือ

การจัดประสบการณ์ เพื่อให้ผู้เรียนระดับปฐมวัยมีความพร้อม โดยองค์รวม ในพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน และมีคุณลักษณะพึงประสงค์ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย การบริหารจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการดำเนินงานของผู้บริหารและ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยต้องมีการสำรวจความต้องการความสนใจของผู้เรียนในการกำหนดหลักสูตร ที่สอดคล้องกับความต้องการ สามารถวางแผนการเรียนการสอนและดำเนินกิจกรรม การเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีการประเมินผลที่สอดคล้อง กับวัตถุประสงค์และนำผลการประเมินไปใช้พัฒนาผู้เรียนต่อไป ซึ่งการบริหารจัดการ เรียนรู้หรือการจัดประสบการณ์ระดับปฐมวัย ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบดังนี้

1) งานบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย คือการดำเนินงานเกี่ยวกับการ วิเคราะห์มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ความต้องการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย ของผู้บริหาร การจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร การจัดทำหลักสูตร ที่สอดคล้องกับความต้องการและเหมาะสมกับบริบทของสังคม โดยกำหนด เนื้อหาสาระที่ครอบคลุมตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 การส่งเสริมให้มีการเห็นชอบร่างหลักสูตรการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ การนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรให้มีความสมบูรณ์ อย่างต่อเนื่อง

2) การบริหารจัดการเรียนการสอนหรือการจัดประสบการณ์ คือ การดำเนินงานเพื่อพัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้ความสามารถด้านการสอนเป็นอย่างดี เข้าใจนโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัย สามารถวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และ กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย การส่งเสริมให้ครูผู้สอนวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้หรือแผนการจัดประสบการณ์ โดยใช้เทคนิควิธีสอนนวัตกรรมการสอนและเทคโนโลยีทางการศึกษาเพื่อพัฒนา เด็กปฐมวัยอย่างเต็มที่ การส่งเสริมให้ครูใช้วิธีวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยเน้นการประเมินพัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียน การนิเทศติดตามตลอดจน การจัดการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นและให้กำลังใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

การให้คำชี้แนะ และสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษาและจัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย

3) การบริหารการวัดผลประเมินผล คือ การวางแผนและการดำเนินงานด้านการวัดผลประเมินผลการจัดการศึกษาปฐมวัยอย่างเป็นระบบ การเลือกใช้เครื่องมืออย่างเหมาะสมด้วยวิธีการที่หลากหลายตรงตามสภาพจริง โดยมีการประเมินพัฒนาการอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง ทั้งรายบุคคลและภาพรวมตามพัฒนาการเด็กปฐมวัย และนำผลการประเมินพัฒนาการมาดำเนินการวางแผนพัฒนาเด็กต่อไป

4) ประกันคุณภาพการศึกษา คือ การควบคุมคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานของการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนโดยมีองค์ประกอบตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย 3 ด้าน ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของเด็ก มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ และมาตรฐานที่ 3 การจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ

ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยนั้น จะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย ไม่ว่าจะเป็นงานบริหารหลักสูตร การศึกษาปฐมวัย การบริหารจัดการเรียนการสอนหรือการจัดประสบการณ์ การบริหารการวัดผลประเมินผล และการประกันคุณภาพการศึกษาล้วนแล้วแต่เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ผู้บริหารต้องขับเคลื่อนองค์กรไปสู่คุณภาพอย่างมีประสิทธิภาพทั้งสิ้น นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่นำไปสู่คุณภาพของการจัดการศึกษาที่ผู้บริหารควรให้ความสำคัญไม่ต่างจากปัจจัยทั้งที่ 4 ด้าน ที่กล่าวมาข้างต้น คือ การพัฒนาสิ่งแวดล้อมการทำงานที่เป็นระเบียบและปลอดภัย รวมทั้งการเชื่อมโยงแหล่งทรัพยากรภายนอกโรงเรียน และให้ผู้ปกครองนักเรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยอีกด้วย ทั้งนี้ความสำคัญทั้งหมดที่กล่าวมาจะถูกขับเคลื่อนและพัฒนาไปสู่เป้าหมายได้อย่างประสบผลสำเร็จต้องมียุทธศาสตร์สำคัญของภาวะผู้นำ คือ “ภาวะผู้นำทางวิชาการ” ที่เป็นคุณลักษณะของผู้บริหารที่สามารถทำให้ผู้บังคับบัญชาขับเคลื่อนงาน

สร้างความร่วมมือร่วมใจกับบุคลากรทุกภาคส่วนในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาปฐมวัยให้เกิดคุณภาพ และเป็นไปตามรูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยที่เหมาะสมกับบริบท รวมทั้งความต้องการของเด็กและความต้องการของผู้ปกครองที่เป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยอย่างแท้จริง

สรุป

การจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กแรกเกิดจนถึงอายุ 6 ปี อย่างเป็นองค์รวมบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการเด็กปฐมวัยแต่ละคนให้เต็มศักยภาพ บริบทสังคมวัฒนธรรมที่อาศัยอยู่ด้วยความรักความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน สร้างรากฐานคุณภาพชีวิต ส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย ด้านอารมณ์จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา เพื่อพัฒนาเด็กไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ดังนั้นการจัดการศึกษาปฐมวัยให้ได้คุณภาพตามเป้าหมายคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัย โดยมีองค์ประกอบและเป็นปัจจัยที่จำเป็น ดังนี้ 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร 2) การบริหารวิชาการระดับปฐมวัย 3) การบริหารจัดการเรียนรู้หรือจัดประสบการณ์ระดับปฐมวัย ซึ่งการบริหารจัดการเรียนรู้หรือการจัดประสบการณ์ระดับปฐมวัย ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบดังนี้ 1) การบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 2) การบริหารจัดการเรียนการสอนหรือการจัดประสบการณ์ 3) การบริหาร การวัดผลประเมินผล และ 4) การประกันคุณภาพการศึกษา ดังนั้นเมื่อทราบปัจจัยในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยแล้ว ผู้บริหารจึงต้องมีเป้าหมายชัดเจนเพื่อให้พัฒนาระบบการจัดการศึกษาปฐมวัยให้มีมาตรฐาน มีทิศทางในทางที่ดี มีคุณภาพ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมต่าง ๆ และปรับตัวให้เท่าทันกับสภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กปฐมวัยพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และ ประเทศชาติต่อไป

อย่างไรก็ตามการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัย สิ่งที่ต้องตระหนักหรือให้ความสำคัญ คือการบริหารงานบุคคล เพราะบุคคลเป็นทรัพยากรที่มีค่าในองค์กรที่สามารถพัฒนาศักยภาพได้ไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งจะทำให้องค์กรสามารถดำเนินกิจการต่าง ๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ และผู้บริหารต้องเล็งเห็นความสำคัญการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัย เพื่อนำองค์กรไปสู่ประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์กับเด็กนักเรียนมากที่สุด โดยเน้นย้ำรักษาความเป็นหนึ่งในด้านคุณภาพของการจัดการศึกษา และตระหนักถึงการพัฒนาตัวผู้เรียน ดังเช่นคำกล่าวที่ว่า “การศึกษาเป็นการพัฒนาตัวผู้เรียน หากสามารถพัฒนาได้สูงสุดเท่าไร อันนั้นก็คือความดีงาม”

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2560). **หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2547). **ปฏิรูปการศึกษายุคใหม่**. กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- _____. (2542). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2545). **รูปแบบการเรียนการสอนปฐมวัยศึกษา**. กรุงเทพฯ : เอ็ดดิสันเพรสโปรดักส์.
- จิรภา ชมพูมิ่ง, อินทร์ จันทรเจริญ และวีรพันธุ์ ศิริฤทธิ์. (2558, มกราคม - เมษายน). **ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย เขตภาคเหนือตอนบน**. *Veridian E Journal, Silpakorn University*. 8 (1), 760-769. ค้นเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2561 จาก <https://www.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/32321/30111>

ชาญชัย อาจินสมาจาร. (2548). **สู่ทิศทางใหม่การบริหารการศึกษา**. กรุงเทพฯ : ก้าวใหม่.

ชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2540). **การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑล กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาวิณี โฆมานะสิน. (2558). **การศึกษาปฐมวัย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

เยาวพา เตชะคุปต์. (2542). **การบริหารและการนิเทศการศึกษาปฐมวัย**. กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาระบบการพิมพ์.

_____. (2546). **การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย**. กรุงเทพฯ : แม็ค.

_____. (2546). **การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

โรงเรียนวัดพลับพลาชัย. (2559). **คุณภาพการเรียนรู้เด็กปฐมวัยโดยมีผลลัพธ์คุณภาพ**. ค้นเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2561. จาก https://data.boppobec.info/web/?School_ID=1010720016

วสุกฤต สุวรรณเทน และวัลลิกา ฉลากบาง. (2559, กันยายน – ธันวาคม). **คุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัย: ปัจจัยเชิงสาเหตุ**. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ. 9 (3), 151-164. ค้นเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2561 จาก <https://www.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/71553/57986>

วัชรีย์ ร่วมคิด. (2547). **การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในประเทศไทย**. เลย : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

วรวรรณ เหมชะญาติ. (2536). ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวคิดของกาเยที่มีต่อความสามารถในการรับรู้ทางด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กก่อนวัยเรียน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ.2560 – 2564.

กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). แผนพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2560 – 2564. ค้นเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2561. จาก <http://www.edu.buu.ac.th>

สิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์. (2556). การศึกษานำร่องโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นนิสิตปริญญาโทการบริหารการศึกษา. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.

อารี โพธิ์สุพรรณ. (2561). การจัดการศึกษาปฐมวัย. ค้นเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2561. จาก <http://www.swnkpt.ac.th>

Scheerens, J. (2004). A Review of School Effectiveness Research. Vendôme : Presses Universitaires de France.

สมาธิ: วิธีแห่งการบำบัดภาวะทางจิตใจ

Meditation: The Way of Mental Therapy

(Received: July 20, 2018 Revised: Oct 21, 2019 Accepted: Nov 24, 2019)

พิริยานาถ พีรยาวิชิต¹

Piriyannath Peerayawichit

ประยงค์ แสณบุราณ²

Prayong Saenpuran

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเรื่องสมาธิและการใช้สมาธิในการบำบัดความเครียดหรือโรคทางกาย อันที่จริงแล้วสมาธิมีอยู่ในหลักคำสอนของศาสนาต่าง ๆ ในโลกตะวันออก เช่น ศาสนาพราหมณ์ ศาสนาเชน ศาสนาพุทธ เป็นต้น โดยเฉพาะศาสนาพุทธหรือพระพุทธศาสนาได้พัฒนาสมาธิมาจากศาสนาพราหมณ์และศาสนาเชน (ทั้งสองศาสนานี้มีเพียงสมถะสมาธิเท่านั้น) จนมีสมาธิเป็นเอกลักษณ์ในศาสนาของตัวเอง (คือวิปัสสนาสมาธิ) พระพุทธองค์และเหล่าพระอริยสาวกได้ใช้สมาธิในการรักษาความเครียดและโรคทางกายแก่ศาสนิกชนในสมัยพุทธกาลมากมาย โดยเฉพาะความเครียดพระพุทธองค์ได้ใช้สมาธิรักษาจนทำให้คนที่เครียดหายจากความเครียดและเป็นพระอริยเจ้า เช่น พระยสกุลบุตระ เป็นต้น สมาธิยังถูกนำมาใช้จากอดีตจนถึงปัจจุบันโดยเฉพาะในวงการของแพทย์ทางเลือกได้ใช้ตลอดจนถึงการฝึกปฏิบัติกันอย่างมาก และในโลกตะวันตกที่พระพุทธศาสนาได้ไปเจริญงอกงามที่นั่นพุทธบริษัททั้งพระ

¹นักวิชาการศาสนาชำนาญการ ดร. กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม

²ศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาปรัชญาและศาสนาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

และฆราวาสได้ฝึกฝนสมาธิและใช้สมาธิในการบำบัดความเครียดจนกลายเป็น
แนวทางใหม่ในการดำเนินชีวิต

คำสำคัญ: สมาธิ สมาธิบำบัด วิธีแห่งการบำบัด

Abstract

The objectives of this article are to study meditation and using meditation in mental therapy and physical disease. There are many meditations in the doctrine of many religions of the East world such as Hinduism, Jainism, and Buddhism, especially Buddhism developed the meditation from Hinduism and Jainism (Two religions have only Samatha meditation) until gets especially meditation by itself (vipassana meditation). Buddha and his noble followers use the meditation for curing stress and physical disease to the votary in the time, especially for stress, Buddha uses the meditation for curing it until stress men destroy his stress and he becomes to be noble followers of them such as Yasa Kulaputra, etc. There are many uses and practicing meditation in alternative medicine and the western world that Buddhism in spread out there. Buddhist followers who are monks and laymen practice meditation and use it for stressing therapy. It is to say that meditation in the new way of using their lives.

Keywords: Mental Theraphy, Meditation, Way of Mental

บทนำ

เหนือความสำเร็จใด ๆ ของมนุษย์สิ่งที่เป็นความปรารถนาอันสำคัญของแต่ละบุคคลคือการเป็นผู้มีสุขภาพดี แต่ปัจจุบันสังคมมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงและเงื่อนไขของการมีชีวิตที่ดีในสังคมก็มีการเปลี่ยนแปลงไป เช่น มีการแข่งขันและเกิดภาวะตึงเครียดที่ส่งผลต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจ แม้อายุขัยโดยเฉลี่ยของมนุษย์จะยืนยาวขึ้นแต่โรคร้ายไข้เจ็บที่มีอาการสลับซับซ้อนและยากแก่การรักษาก็เกิดขึ้นตามมาอีกด้วย เช่น อาการทางจิตประสาทที่เกิดจากความตึงเครียดในชีวิตจึงทำให้การแพทย์สมัยใหม่เริ่มมีการค้นคว้าและเสาะแสวงหาวิธีการต่าง ๆ ที่จะมาบำบัดและช่วยให้ชีวิตมนุษย์ในโลกปัจจุบันดำเนินไปได้อย่างเป็นปกติสุข แต่การค้นคว้างดกล่าวนั้นล้วนมุ่งแต่ดำเนินไปในทางวัตถุ ส่วนในทางจิตใจนั้นเราจะพบว่าในพระพุทธศาสนามีหลักธรรมและข้อปฏิบัติต่าง ๆ ที่สามารถเป็นแนวทางที่จะนำมาซึ่งความสงบสุขทางจิตใจและส่งผลต่อความมีสุขภาพดีทางร่างกายด้วยโดยเฉพาะเรื่องการฝึกสมาธิที่บุคคลนั้นสามารถประพฤติปฏิบัติและสัมผัสผลได้ด้วยตนเอง อาจกล่าวได้ว่าการปฏิบัติสมาธิในพระพุทธศาสนา คือทางเลือกวิธีหนึ่งในหลักพุทธธรรมซึ่งหากได้มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและเรียนรู้ถึงวิธีในการปฏิบัติอย่างถูกต้องแล้วก็จะช่วยส่งเสริมทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดพลังที่จะเยียวยาตนเองและผู้อื่นได้ และที่สำคัญการฝึกปฏิบัติสมาธิคือการได้ทบทวนหลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งถือเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตทำให้สามารถเผชิญกับปัญหาและปรับตัวไปในแนวทางที่ถูกต้องและเหมาะสมต่อไป

ภาวะทางจิตใจ

พระพุทธศาสนาเชื่อว่ามนุษย์นั้นประกอบด้วยกายและใจซึ่งไม่สามารถที่จะแยกออกจากกันได้โดยความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นทางใจก็สืบเนื่องมาจากทางกาย และในทางกลับกันความเจ็บป่วยทางกายก็จะสืบเนื่องมาจากทางใจ ความสัมพันธ์ในรูปการทำงานระหว่างกายและใจนั้นเป็นการทำงานที่ประสานกันซึ่งหากร่างกายเกิดความเจ็บป่วยขึ้นก็จะส่งผลกระทบต่อสภาพทางจิตใจ และในทำนองเดียวกัน

เมื่อสภาวะทางใจผิดปกติกีย่อมส่งผลให้ร่างกายเกิดความเจ็บป่วยได้เช่นกัน นอกจากนี้แนวคิดพื้นฐานทางอภิปรัชญาที่ได้กล่าวไว้อย่างสอดคล้องกันว่ามนุษย์ประกอบด้วยร่างกายและจิตใจ เช่นเดียวกันกับแนวคิดทางหลักพระพุทธศาสนาที่ว่าร่างกายของมนุษย์ประกอบด้วยชั้น 5 หรือเบญจขันธ์ ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ กล่าวคือ รูป ก็คือ กาย ส่วนอีก 4 ขันธ์ ได้แก่ การรับรู้ ความจำ ความคิด ความรู้สึกสุขทุกข์ กล่าวโดยรวมก็คือ ใจ มนุษย์มีการรับรู้มีความจำได้ มีความคิด มีความรู้สึกว่าชอบไม่ชอบ และเกิดกิเลสตัณหา ก็ย่อมจะมีสาเหตุมาจากความเจ็บป่วยทางจิตใจ (พระไพศาลกิตติโก, 2545, น.5) บุคคลเมื่อยังไม่บรรลุนิยามเป็นพระอรหันต์ก็ยังคงมีโรคทางกายและโรคทางใจเบียดเบียนอยู่ โรคทางกายบางโรคพอที่จะรักษาให้หายได้ แต่สำหรับโรคทางใจนั้นแล้วเมื่อเกิดขึ้นกับผู้ใดนั้นไม่มียาใดที่จะรักษาได้นอกจากยาที่ชื่อว่าธรรมโอสธเท่านั้น ซึ่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสถึงความสำคัญของใจไว้ในพระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบท หมวดว่าด้วยธรรมเป็นคู่กัน มีเนื้อความว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ ถ้าคนมีใจชั่ว ก็จะถูกชั่วหรือทำชั่วตามไปด้วย เพราะความชั่วนั้น ทุกข์ย่อมติดตามเขาไปเหมือนล้อหมุนตามรอยเท้าโคที่ลากเกวียนไป ฉะนั้น” (ขุททกนิกาย ธรรมบท (ไทย) 25 /1/ 23) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) และ “ธรรมทั้งหลาย มีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ ถ้าคนมีใจดี ก็จะถูกดีหรือทำดีตามไปด้วย เพราะความดีนั้นสุขย่อมติดตามเขาไป เหมือนเงาติดตามตัวเขาไป ฉะนั้น” (ขุททกนิกาย ธรรมบท (ไทย) 25/2/24) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) จากพระดำรัสที่ยกมานี้ชี้ให้เห็นได้ว่า ความสุขหรือความทุกข์ทั้งปวงของมนุษย์ตลอดจนถึงสรรพสัตว์ทั้งหลายก็ขึ้นอยู่กับใจทั้งสิ้น กล่าวคือ ใจเป็นรากฐานของสิ่งทั้งหลายประเสริฐกว่าสิ่งทั้งหลาย สิ่งทั้งหลายสำเร็จมาแต่ใจ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่าภาวะปกติของจิตในมนุษย์จะสว่างไสว บริสุทธิ์ แต่เพราะมีกิเลสเข้ามาห่อหุ้มทำให้จิตใจเศร้าหมอง ไม่สว่างไสว และไม่เข้มแข็ง เมื่อมีสิ่งใดเข้ามากระทบใจก็จะหวั่นไหวไปกับสิ่งนั้น เช่น ทำให้เกิดความโกรธบ้าง หรือบางครั้งก็เกิดความทุกข์ เศร้าเสียใจในเรื่องต่าง ๆ จนเกินไปหรือมีความเครียดกับการทำงานบ้าง สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเหตุให้เกิดความเจ็บป่วยได้ทั้งสิ้น

(กองวิชาการ มหาวิทยาลัยธรรมกาย แคลิฟอร์เนีย, 2550, น. 322) การดูแลสุขภาพจิตใจให้กลับสู่ภาวะปกติ คือ บริสุทธิ์ สว่างใสวนั้นทำได้ด้วยการชำระล้างกิเลสภายในจิตใจให้เบาบางลงไปเรื่อย ๆ ยิ่งกิเลสเบาบางลงไปมากเพียงใดความบริสุทธิ์ของจิตใจก็จะมีมากขึ้นเท่านั้นและจะกลับคืนสู่ภาวะปกติได้มากเท่านั้นเช่นกัน

ในสมัยพุทธกาลพระพุทธองค์ก็ทรงนำพุทธธรรม ยกตัวอย่างเช่น หลักโพชฌงค์มาใช้ในการรักษาโรคทางใจ โดยทรงตรัสสอนว่ากิเลส คือ ความโลภ ความโกรธ และความหลง เหล่านี้ทำให้สภาพจิตนั้นผิดปกติโดยที่ความผิดปกตินั้นจะนำไปสู่ความผิดปกติทางร่างกายได้ (อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต (ไทย) 21/157/191) (มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2539) ความโกรธทำให้น้ำดีในร่างกายผิดปกติ ความโลภทำให้เกิดลมในร่างกาย ความหลงทำให้มีเสมหะมาก หลักโพชฌงค์อันเป็นเครื่องประกอบแห่งปัญญาเครื่องตรัสรู้ 7 อย่าง ประกอบด้วย สติ (การระลึกได้) ธัมมวิจยะ (การเลือกเฟ้นธรรม) วิริยะ (ความเพียร) ปีติ (ความอิ่มใจ) ปัสสัทธิ (ความสงบกายสงบใจ) สมาธิ (ความตั้งใจมั่น) และอุเบกขา (ความวางเฉย) จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติสามารถกำจัดความโลภ ความโกรธ และความหลงได้อย่างเด็ดขาด (ทิวา ธรรมอานวยโชค, 2530, น. 26) ดังนั้นผู้ที่ยังมีความโลภ โกรธ หลง ย่อมเป็นผู้ที่ตกอยู่ในความทุกข์เป็นคนที่มีความป่วยทางใจและการที่จะแก้อาการป่วยทางใจได้นั้นจะต้องละทิ้งกิเลสที่เป็นเหตุก่อให้เกิดทุกข์เหล่านี้

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าความเจ็บป่วยทางจิตใจซึ่งเกิดจากกิเลส ตัณหา อุปาทาน อันได้แก่ ความโลภ โกรธ หลง และความทะเยอทะยานอยากไม่รู้จักพอ นั้นวิธีรักษาอาการเจ็บป่วยทางจิตใจให้กลับคืนสู่ภาวะปกติทำได้โดยความมีสติระลึกถึงการสั่งสมบุญกรรมด้วยการให้ทาน รักษาศีล สวดมนต์ เจริญสมาธิภาวนาฟังพระธรรม คำสอนจนสามารถนำไปปฏิบัติใช้เป็นหลักให้กับตนเอง และสิ่งเหล่านี้ก็เป็นกิจวัตรประจำวันของพุทธบริษัททั้ง 4 ที่ต้องปฏิบัติทำเป็นประจำอยู่แล้วอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งก็จะยังผลให้ทุกข์เลาหรือหายจากโรคได้อันเป็นแนวทางเพื่อก้าวสู่การบรรลุธรรม และกำจัดความทุกข์ได้

สมาธิบำบัด

การฝึกสมาธิเป็นวิธีปฏิบัติที่พบได้ในศาสนาสำคัญ ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาสนาที่มีแหล่งกำเนิดทางตะวันออก เช่น ศาสนาฮินดู ศาสนาเซน ศาสนาพุทธ หรือลัทธิเต๋า รวมทั้งศาสนาที่นับถือศรัทธาในพระผู้เป็นเจ้าองค์เดียวอย่างศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม และศาสนายูดาห์ ก็ยังมีธรรมเนียมการฝึกปฏิบัติสมาธิมายาวนาน เพียงแต่จะให้ความสนใจในการฝึกปฏิบัติสมาธิน้อยกว่าและไม่ได้เน้นมากนักว่าการฝึกสมาธิเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาทางจิตวิญญาณ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม การฝึกสมาธิไม่ได้เป็นเพียงของศาสนาใดศาสนาหนึ่งเพราะแม้แต่คนที่ไม่เชื่อในพระเจ้าก็สามารถทำสมาธิร่วมกับคนที่นับถือศาสนาได้เพราะแท้ที่จริงแล้วมนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่สามารถที่จะปฏิบัติสมาธิได้ เพราะสมาธิเป็นลักษณะธรรมชาติของจิตเป็นธรรมชาติที่มนุษย์มีติดตัวมาตั้งแต่เกิดและอยู่กับมนุษย์ไปตลอดชีวิตไม่ว่ามนุษย์เหล่านั้นจะเลือกใช้ประโยชน์จากสมาธิหรือไม่ก็ตาม (เดวิด ฟอนตานา, 2554, น. 116) จากที่กล่าวมาแล้วเป็นที่ทราบว่สมาธิเป็นภูมิปัญญาของซีกโลกตะวันออกแต่เดิมสมาธิถูกวางไว้ว่าเป็นเรื่องของการทำให้สงบ นิ่ง ๆ เงย ๆ หรือถูกมองว่าเป็น การปล่อยให้ความรู้สึกของตนหลอมละลายไปเป็นหนึ่งเดียวกับจักรวาลแล้วจึงอาศัยความรู้สึกนี้ สมมติว่าเป็นการทำให้มนุษย์ต่อเนื่องกับสวรรค์จนกระทั่งการบังเกิดขึ้นของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในประเทศอินเดียสมาธิจึงถูกทำให้ชัดเจนขึ้นบนหลักเกณฑ์ที่เข้าใจง่ายทำตามได้จริงและเป็นสิ่งที่พิสูจน์ได้ด้วยการปฏิบัติ (กองวิชาการ มหาวิทยาลัยธรรมกาย แคลิฟอร์เนีย, 2550, น. 9) องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงถือว่าความรู้ที่แท้จริงต้องเกิดมาจากการปฏิบัติมิใช่เกิดมาจากการเรียนรู้หรือท่องจำจากตำรา พระพุทธองค์ทรงสรรเสริญผู้ปฏิบัติว่าเปรียบเสมือนเจ้าของฝูงโคที่มีสิทธิ์ในตัวโคนั้นอย่างเต็มที่ และอีกตัวอย่างหนึ่งทรงตรัสว่าบรรดาการบูชาพระพุทธองค์ทรงสรรเสริญการปฏิบัติบูชานั้นเพราะจะทำให้ผู้เดินทางไปถึงมรรคผลนิพพานได้ซึ่งจะเห็นว่าสารัตถะจริงแห่งคำสอนของพระพุทธองค์นั้นก็คือการปฏิบัติ (ประยงค์ แสนบูรณ, 2547, น. 56) จากนั้นการปฏิบัติสมาธิในพระพุทธศาสนาก็ได้ถูกเผยแผ่ขยายออกไปตามเส้นทางการไหลของวัฒนธรรม

เส้นทางการค้า และการสงคราม จนแทบทั้งหมดของผู้คนในทวีปเอเชียก็ไม่มีใครที่ไม่รู้จักคำว่าสมาธิแต่จะมีความแตกต่างกันก็ตรงที่ว่าเป็นผู้ปฏิบัติได้หรือไม่เท่านั้น

ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่าการทำจิตให้เป็นสมาธิช่วยสร้างความผ่อนคลาย และเยียวยาความเครียดอย่างได้ผลโดยพบว่าขณะทำสมาธิจะมีการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยา คือ มีอัตราการเต้นของหัวใจและหายใจช้าลง มีอัตราของเมตาบอลิซึมลดลงและมีการเปลี่ยนแปลงของคลื่นสมอง โดยจะมีลักษณะเหมือนคลื่นสมองของคนนอนหลับ (สมภพ เรื่องตระกูล, 2550, น. 331) จากการสำรวจในสหรัฐอเมริกาพบว่าคนอเมริกันมีการปฏิบัติสมาธิหรือเทคนิคการผ่อนคลายต่าง ๆ กันมากขึ้น คนอเมริกันมีจุดมุ่งหมายของการฝึกหัดสมาธิเพื่อแก้ไขปัญหาความเครียดและปัญหาความทุกข์ใจโดยพวกเขาไม่ได้หวังไปถึงมรรคผลนิพพานดังเช่นชาวพุทธในทางตะวันออกที่มุ่งหวังและพยายามปฏิบัติเพื่อไปให้ถึง (แพทย์พงษ์ วรพงศ์พิเชษฐ, 2550, น. 19) แต่ถึงอย่างไรการทำสมาธิก็เป็นศาสตร์ทางจิตใจที่ได้ถูกหยิบยกขึ้นมาและให้ความสนใจอย่างมากขึ้นและมีการศึกษาทางวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ความจริงที่ถูกเชื่อและถือปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างยาวนานในปัจจุบัน

ในสมัยพุทธกาลพระพุทธองค์ทรงเป็นต้นแบบในการนำเอาสมาธิมาใช้ประโยชน์ในทางการบำบัดและรักษาโรค ดังเช่นในครั้งที่พระพุทธองค์ทรงประชวรอย่างหนัก พระองค์ทรงใช้อธิวาสนขันติ คือ ความอดทนอดกลั้นสูงสุดต่อทุกขเวทนาและทรงใช้สมาธิด้วยวิธีการเข้าสู่เจตสมาธิ คือ สมาธิที่เกิดจากการเพ่งด้วยจิตล้วน ๆ เพื่อใช้ระงับดับเวทนาและอาการพระประชวรหนักครั้งนี้ก็ระงับดับหายไปได้ หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาได้ชี้ให้เห็นว่าชีวิตของมนุษย์ทุกคนเป็นชีวิตที่ก่อขึ้นมาจากสองส่วน คือ รูปกับนาม รวมเรียกว่า ขันธ์ห้า ประกอบด้วย รูป เวทนา สังขาร วิญญาณ อันเป็นสิ่งปรุงแต่งให้เกิดทั้งความสุขและความทุกข์ (สังยุตตนิกาย มหาวรรค (ไทย) 19/375/222) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การปฏิบัติธรรมเพื่อขัดเกลากิเลสและฝึกฝนพัฒนาตนเองหรือเพื่อการบรรลุธรรมเพื่อให้ข้ามพ้นวิภวสงสารในทางพระพุทธศาสนา เรียกวิธีปฏิบัตินี้ว่า กรรมฐานซึ่งถือเป็นหลักของการกระทำอันได้แก่ ข้อวัตรปฏิบัติ ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์พื้นฐานเป็นวิธีการ

ที่จะนำเอาไปทำการเจริญจิตภาวนา สำหรับผู้ที่ต้องการบริหารจัดการจิตของตนให้พัฒนาไปสู่ภาวะแห่งความบริสุทธิ์จากกิเลสเครื่องเศร้าหมองเพื่อความหลุดพ้นไปจากทุกข์ทั้งปวง

แต่เดิมศาสนาและจิตวิญญาณนั้นมีบทบาทอย่างมากในการรักษาความเจ็บป่วยต่าง ๆ แต่เมื่อวิทยาศาสตร์การแพทย์ได้พัฒนาขึ้นในราว 150 ปีที่ผ่านมา นับจากการค้นพบของหลุยส์ ปาสเตอร์ (Louis Pasteur, 1822-1895) นักเคมีและชีววิทยาชาวฝรั่งเศสที่พิสูจน์ทฤษฎีของเชื้อโรค (Germ theory of disease) นำสู่การรักษาโรคแผนปัจจุบันคือการรักษาที่อิงผลการศึกษาพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์เป็นหลักทำให้การรักษาทางจิตใจและจิตวิญญาณหลายอย่างที่ยังไม่สามารถพิสูจน์ได้จึงมีบทบาทเป็นเพียงการแพทย์ทางเลือก ในปัจจุบันพบว่าวงการแพทย์มีความตื่นตัวในเรื่องการแพทย์ทางเลือกมากขึ้น (ธวัชชัย กฤษณะประกรกิจ, สมจิตร์ ห่องบุตรศรี และผ่องพรรณ กฤษณะประกรกิจ, 2552, น. 132) การทำสมาธิเป็นวิธีที่ได้รับ ความสนใจว่าเป็นวิธีการรักษาทางกายและจิตซึ่งสามารถทำให้ทั้งร่างกายและจิตใจได้รับการพัฒนา ทั้งนี้ตามวิธีการรักษาของ สาทิส อินทรกำแหง ซึ่งให้ความสำคัญทางด้านจิตใจที่จะต้องฝึกให้เป็นสมาธิและยึดหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาที่ว่าสนิมเหล็กเกิดแต่เหล็กแล้วก็กัดกร่อนให้เหล็กเสียไป ดังนั้นจิตใจของมนุษย์ก็เช่นเดียวกันหากได้รับการฝึกให้เป็นสมาธิและมีต้นแหล่งคือจิตใจที่ผลิตแต่ความคิดในเชิงบวกก็จะทำให้ร่างกายแข็งแรงมีสุขภาพพลานามัยที่ดีได้ แต่หากผลิตความคิดในเชิงลบอันเปรียบเสมือนสนิมเหล็กก็ย่อมเป็นภัยแก่ตนเอง ดังที่ได้กล่าวว่า “ความคิดในทางร้ายนี้เองที่เป็นตัวทำลายตนเอง โดยเฉพาะผู้เจ็บป่วยเป็นมะเร็งถ้าความคิดในทางร้าย ๆ นี้ยังหลงเหลืออยู่มันก็จะ เป็นสนิมกัดกร่อนตนเองให้พินาศย่อยยับเร็วขึ้น เพราะความคิดเช่นนี้เป็นสาเหตุส่วนหนึ่งของการเป็นมะเร็งที่เกิดจากสาเหตุทั้งทางใจและทางกาย ถ้าทางใจเขาเปลี่ยนไม่ได้ทางกายก็เปลี่ยนไม่ได้ตามด้วย” (สาทิส อินทรกำแหง, 2541, น. 127) จะเห็นได้ว่าจิตใจสามารถรักษาตนเองได้ และยังสามารถส่งผลต่อการรักษาโรคทางกายได้อีกด้วย ดังนั้นการทำจิตใจให้สงบบริสุทธิ์ ผ่องใสอยู่เสมอย่อมสามารถป้องกันโรคต่าง ๆ ได้

เนื่องจากการทำสมาธิเป็นกลไกทางจิตที่ละเอียดอ่อนการวางใจต่อการทำสมาธิจึงเป็นเรื่องที่สำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้ฝึกใหม่ซึ่งจะช่วยทำให้จิตใจได้รับการขัดเกลาให้ละเอียดอ่อนมากยิ่งขึ้น ฉะนั้นการทำสมาธิจึงต้องทำควบคู่กับวิธีการวางใจให้ถูกต้องเพื่อให้การฝึกสมาธิดำเนินไปอย่างเป็นสุข ลดปัญหาที่เกิดจากการทำสมาธิ และก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ฝึก ซึ่งหลักการวางใจที่สำคัญประกอบด้วย (ธวัชชัย ฤกษ์ณะประกกรกิจ, สมจิตร์ ห่องบุตรศรี และผ่องพรรณ ฤกษ์ณะประกกรกิจ, 2552, น. 205 - 206)

ประการแรก การมีความอ่อนโยนต่อตนเอง เริ่มจากการไม่กดดันตนเองจากการคาดหวังเกินจริงต่อการทำสมาธิ ผู้ที่ขาดความอ่อนโยนต่อตนเองจะเร่งรัดการฝึกให้ได้ผลเร็วดังใจทำให้เกิดความรู้สึกไม่พอใจในตนเองสัก ๆ ตามมาด้วยความพยายามฝึกฝนอย่างมากหรืออย่างหนักก่อให้เกิดความเครียดทางลบต่อการทำสมาธิติดตัวไปด้วยเป็นอุปสรรคต่อการที่จะกลับมาทำสมาธิได้ใหม่อีก ความอ่อนโยนต่อตนเองเริ่มต้นจากการวางใจเบา ๆ ต่อการฝึกเพราะรู้ว่าการได้ทำสมาธินั้นดีพอแล้วสำหรับตนเอง เมื่อเริ่มต้นฝึกก็อาจมีความนึกคิดมากมายเกิดขึ้นก็ให้มองว่าเป็นเรื่องธรรมดาเนื่องจากจิตใจนั้นอยู่กับความคิดตลอดเวลา ความพยายามที่จะกำจัดความคิดเหล่านั้นยิ่งทำให้เกิดความกดดันและกลับจะฟุ้งซ่านมากกว่าเดิมเพียงรู้ว่าความคิดคำนึงยังคงมีอยู่ให้ยอมรับความคิดเหล่านั้นเสียก่อนแล้วจึงค่อย ๆ แทนที่ความคิดคำนึงเหล่านั้นด้วยวิธีการทำสมาธิ

ประการที่สอง ยอมรับในความสงสัยเนื่องจากเมื่อเริ่มต้นฝึกสมาธิวิธีการใด ๆ ก็ตามผู้ฝึกยังไม่มีความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งทั้งในวิธีการและเป้าหมายของการฝึกหรืออาจรู้สึกขัดแย้งกับวิธีการเดิมที่เคยปฏิบัติมา ซึ่งความสงสัยเช่นนี้ย่อมเกิดได้เป็นธรรมดาเพียงระลึกไว้ว่ามีความสงสัยเกิดขึ้นในใจและยินยอมให้ตนเองลองฝึกในแนวทางที่ดำเนินอยู่ไปก่อน ซึ่งจะเป็นการดีกว่าการใช้เวลาทำสมาธิมาวิเคราะห์ตีความทางหลักการหรือทฤษฎี เมื่อฝึกวิธีการนั้นไปสักระยะก็จะเริ่มเข้าใจมากขึ้นหรือหากฝึกไปสักระยะหนึ่งแล้วพบว่าวิธีการนี้ไม่เหมาะกับตนก็สามารถเปลี่ยนวิธีการได้เพราะคนแต่ละคนจะมีลักษณะนิสัยที่เรียกว่าจริตแตกต่างกัน

วิธีการฝึกสมาธิแต่ละวิธีล้วนมีสิ่งที่ดีทั้งสิ้นซึ่งอาจจะเหมาะสมกับใครคนใดคนหนึ่งแตกต่างกัน

ประการที่สาม ทำตัวให้เป็นธรรมชาติ สมาธิเป็นกระบวนการหนึ่งที่มีผลขัดเกลาจิตใจจากการที่มีการเติบโตของสติปัญญาและความรักจากภายในย่อมส่งผลถึงพฤติกรรมการแสดงออกภายนอกทางกายและวาจาและมีผลถึงท่าทีการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ในบุคลิกภาพของบุคคลที่มีสติจะมีความสงบในตน รู้จักยับยั้งชั่งใจ ไม่หุนหันพลันแล่น คิดก่อนพูด รู้จักการฟังผู้อื่นพูด และรู้จักพูดในสิ่งที่เหมาะสม มีความสำรวมเป็นปกติ ซึ่งความหมายของการเป็นปกตินี้คือธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลงตนเองจากภายในไม่ใช่สิ่งที่ตัวเราพยายามไปควบคุมบังคับให้เป็นไปการฝึกที่จะสำรวมตนนั้นเป็นสิ่งที่ดีและเป็นการพัฒนาสติไปในตัวแต่ไม่ใช่การควบคุมบังคับหรือการกดดันตนเอง จากการที่มีความไม่พึงพอใจตนเองเล็ก ๆ แล้วพยายามฝืนให้เป็นในสิ่งที่ตนเองไม่ได้เป็นซึ่งการฝืนนี้จักทำได้เพียงชั่วเวลาหนึ่งหรือบางสถานการณ์เท่านั้น สิ่งนี้ผู้ฝึกปฏิบัติควรได้ตระหนักและคอยตรวจสอบท่าทีของตนเองอยู่เสมอ ๆ ซึ่งถือว่าเป็นการเรียนรู้ที่มีค่า ผู้ฝึกสมาธิบางคนเมื่อเริ่มปฏิบัติจะพยายามเลียนแบบบุคลิกท่าทีของผู้อื่นซึ่งเป็นเพียงการปรับเปลี่ยนตนเองจากภายนอกแต่ไม่ใช่ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการชำระล้างจากภายใน ไม่ใช่การเติบโตที่สะท้อนมาจากภายในและอาจจะเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ตนเองได้เพราะไปติดกับมายาภาพที่สร้างขึ้นมา

ประการที่สี่ วางใจเป็นกลางต่อประสบการณ์ที่เกิดขึ้น ในการฝึกปฏิบัติสมาธิบำบัต้นั้นอาจเกิดประสบการณ์ต่าง ๆ ได้ซึ่งขึ้นกับทั้งวิธีการปฏิบัติและตัวของผู้ทำสมาธิ ประสบการณ์อาจเป็นทั้งที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจหรือเป็นประสบการณ์ที่ไม่น่าพอใจ เมื่อประสบกับประสบการณ์ใดก็ให้วางใจเป็นกลาง หรือไม่ไปให้ความสำคัญมากไปกว่าเพียงแค่ประสบการณ์หนึ่งที่เกิดขึ้นแล้วก็จะผ่านไป อาจเกิดขึ้นอีกหรือไม่เกิดขึ้นอีกก็ไม่ต้องเป็นกังวลใจ

กล่าวได้ว่าการวางใจนี้คือสิ่งสำคัญถ้าวางใจไม่เป็นก็ไม่ได้ผลซึ่งบางคนตลอดชีวิตไม่พบเลย ฉะนั้นการวางใจจึงถือเป็นศิลปะ คือ ต้องรู้จักใช้ รู้จักทำเหมือน

แม้คร้าวผู้มีศิลปะในการปรุงอาหาร จิตใจของเราก็เช่นกัน เพราะฉะนั้นการหลีกเลี่ยงไม่เอาสิ่งรบกวนเข้ามาเคลือบแคลงแฝงในจิตใจและหมั่นสังเกตว่าตนเองนั้นมีข้อบกพร่องในสิ่งใดและเมื่อพบแล้วก็ต้องแก้ไขเมื่อปฏิบัติดังนี้ได้ก็จะเป็นผู้ที่สมหวังในการปฏิบัติธรรม กล่าวโดยสรุปสมาธิเป็นการกำหนดจิตให้แน่วแน้อยู่ในสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะซึ่งเป็นหลักการในการทำจิตใจให้เกิดความสงบแน่วแน่น เป็นหนึ่งเดียวไม่ให้จิตฟุ้งซ่านและเมื่อทำจิตให้เกิดเป็นสมาธิจนจิตสามารถรวมเป็นหนึ่งได้ในระดับใดระดับหนึ่งแล้วในทางพระพุทธศาสนากล่าวว่าจะมีผลทำให้จิตใจได้รับความสงบ บริสุทธิ ประณีต มีความตั้งมั่นไม่หวั่นไหว ควรแก่การงานทุกชนิด ซึ่งนับว่าเป็นลักษณะสุขภาพจิตที่ดีนั่นเอง และเมื่อสุขภาพจิตดีไม่เกิดภาวะเครียด หรือความวิตกกังวลใดก็ย่อมจะส่งผลต่อเนื่องไปสู่กายให้ได้รับความสงบไปด้วย เนื่องจากกายกับใจนั้นมีความสัมพันธ์ที่ต่างอิงอาศัยเป็นปัจจัยเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน อยู่อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นเมื่อใจมีความสงบ กายซึ่งเนื่องกับใจก็จะได้รับความสงบลงตามไปด้วย กายที่สงบนั้นจะส่งผลทำให้ระบบของอวัยวะต่าง ๆ ค่อย ๆ ปรับสภาพไปในทางที่ดี เช่น มีการหลั่งฮอร์โมนที่ดีออกมา การทำงานของระบบประสาทต่าง ๆ กล้ามเนื้อ เส้นเอ็น ตลอดจนจนถึงการไหลเวียนของโลหิตก็จะดีตามไปด้วย เป็นต้น จนกระทั่งสภาพต่าง ๆ ภายในร่างกายสามารถเข้าสู่ภาวะความเป็นปกติดังเดิมได้ ดังนั้นโรคภัยต่าง ๆ ที่มีอยู่จึงค่อย ๆ หุเลาเบาบางลงไปและหายไปได้ในที่สุดและภาวะความมีสุขภาพที่ดีทั้งทางกายและทางใจก็ย่อมจะเกิดขึ้นตามมา (อุทัยวรรณ เลาประเสริฐสุข, 2546, น. 56) ซึ่งผลของการปฏิบัติสมาธิในลักษณะนี้จึงทำให้นักวิชาการได้จัดให้สมาธิเป็นรูปแบบหนึ่งของพฤติกรรมบำบัด ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการฝึกสมาธิในพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่ให้คุณค่าแก่ชีวิตเนื่องจากสมาธิไม่ได้ถูกจำกัดด้วยเพศ วัย ศาสนา เผ่าพันธุ์ หรือเชื้อชาติ และเป็นสิ่งที่สามารถฝึกฝนได้ และหากได้ลงมือปฏิบัติอย่างจริงจังก็ย่อมจะพบผลที่ดีตามมามากสามารถเห็นและประจักษ์ได้ด้วยตนเอง ตลอดจนจนถึงทำให้ผู้ปฏิบัติดำเนินชีวิตในโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดความสุข

การนำสมาธิมาประยุกต์ใช้เชิงสุขภาพและการศึกษาทางคลินิก

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาเกิดความสนใจในเรื่องการทำสมาธิกับการแพทย์ แนวคิดในเรื่องสมาธิได้ถูกนำมาใช้ในเชิงคลินิกเพื่อที่จะวัดประสิทธิผลของระบบต่าง ๆ ที่เกิดจากการทำสมาธิในร่างกายมนุษย์ เช่น ระบบหัวใจและหลอดเลือด และระบบหายใจ ในระยะหลังมีการพยายามนำสมาธิมาใช้อธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ต่อมาสมาธิได้ถูกผลักดันเข้าสู่ระบบการดูแลสุขภาพในเรื่องของการลดความเครียด และความเจ็บปวด ในแง่มุมมองของการลดความเครียดสมาธิถูกใช้ในโรงพยาบาล ในผู้ป่วยโรคเรื้อรังและผู้ป่วยระยะสุดท้ายเพื่อลดความเครียดหรือความวิตกกังวล จากการศึกษานี้ของ ดวงใจ กสานติกุล (2529, น. 122) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลของการศึกษาสมาธิต่อสุขภาพจิตโดยวัดเปรียบเทียบอารมณ์เศร้า” ในเยาวชน อายุ 15-25 ปี ณ ศูนย์พุทธจักรปฏิบัติธรรม (วัดพระธรรมกาย) จังหวัดปทุมธานี มีกลุ่มตัวอย่าง 156 คน โดยให้เยาวชนที่เข้ารับบริการฝึกสมาธิและตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบทดสอบวัดอารมณ์เศร้าก่อนและหลังฝึก ซึ่งพบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนน เมื่อหลังปฏิบัติสมาธินั้นมีอารมณ์เศร้ามลดลง แสดงว่าการทำสมาธิทำให้จิตใจ เกิดการผ่อนคลาย สามารถแยกแยะเข้าใจในปัญหาและบรรเทาสิ่งที่ทำให้เกิดอารมณ์เศร้าในใจได้และกัญญา แซ่เตียว (2552, น. 154) ก็ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “ประสิทธิผลการใช้อานาปานสติในการลดความเครียดและความดันโลหิต ในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง: กรณีศึกษาศูนย์สุขภาพชุมชนตำบลทุ่งมน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์” ซึ่งพบว่าการฝึกสมาธิแบบอานาปานะสติผ่อนคลายสามารถ ลดความเครียดและความดันโลหิตได้และยังลดอาการที่เกิดขึ้นทั้งทางร่างกายจิตใจ และอารมณ์ได้ และนอกจากนี้ อารมณ์ สิ่งห้ำหั่นและคณะ (2559, น. 39) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ผลของโปรแกรมการจัดการความเครียดต่อความเครียด ของผู้สูงอายุ” ที่พบว่าการเข้าร่วมโปรแกรมการจัดการความเครียดนั้นผู้สูงอายุ กลุ่มทดลองมีความเครียดต่ำกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 หลังการเข้าร่วมโปรแกรมผู้สูงอายุกลุ่มทดลองมีความเครียดต่ำกว่า ผู้สูงอายุกลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และการศึกษา

ของสมทรง เพ็งสุวรรณ (2528, น. 179) ได้สรุปความไว้ในวิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิตถึงการฝึกสมาธิแบบอาโลกกลืนต่อการลดความวิตกกังวลและซึมเศร้าในผู้ป่วยมะเร็งปากมดลูกที่ได้รับรังสี โดยได้ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 75 คน จากผลการศึกษา สรุปว่า กลุ่มทดลองซึ่งได้รับการฝึกสมาธิและการยืดมุดคูดุ่ยเรื่องทั่วไปมีคะแนนความวิตกกังวลและความซึมเศร้าต่ำกว่ากลุ่มที่มีการยืดมุดคูดุ่ยเรื่องทั่วไปอย่างเดียวและต่ำกว่ากลุ่มที่ได้รับการดูแลตามปกติจากเจ้าหน้าที่ประจำและการศึกษาของ พระสมภาร ตรีรัตน์ (2543, น. 177) ได้สรุปความไว้ในวิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิตถึงการนำหลักวิปัสสนากรรมฐานมาใช้ในการทดลองภาวะความแปรปรวนทางอารมณ์ในสตรีวัยทองทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 25 คนที่มีช่วงอายุระหว่าง 45-49 ปี โดยกลุ่มทดลองได้รับการฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเป็นเวลา 10 วัน จากผลการศึกษาพบว่า การนำหลักวิปัสสนากรรมฐานมาใช้ปฏิบัติในสตรีวัยทองนั้นสามารถลดความแปรปรวนทางด้านร่างกายและจิตใจของสตรีวัยทองได้ รวมทั้งการศึกษาของ จูติรัตน์ รักษ์ใจตรง (2548, น. 195) ได้สรุปความไว้ในวิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต ถึงการใช้อาณานาปานสติภาวนาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเสถียรธรรมสถานจากการเปรียบเทียบคะแนนของพฤติกรรมก่อนและหลังการฝึกปฏิบัติอาณานาปานสติภาวนา พบว่าหลังจากฝึกอาณานาปานสติภาวนาแล้วผู้ปฏิบัติสามารถนำไปปฏิบัติใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น เช่น ด้านการดำเนินชีวิตภายในครอบครัวของผู้ปฏิบัติรวมทั้งด้านพฤติกรรมการให้อภัยผู้อื่น เป็นต้น นอกจากนี้การศึกษาของ สินีนาฏ ทิพย์มุสิก (2546, น. 189) ได้สรุปความไว้ในวิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต ถึงการศึกษามูลการให้คำปรึกษากับการเจริญสมาธิด้วยการสวดมนต์ต่อความวิตกกังวลของผู้ป่วยในระยะก่อนผ่าตัด กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ป่วยในระยะก่อนผ่าตัดเนื้องอกมดลูกรังไข่ โรงพยาบาลอินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ที่มีคะแนนความวิตกกังวลในระยะก่อนผ่าตัดตั้งแต่ 60 คะแนนขึ้นไป จำนวน 15 คน โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ๆ ละ 5 คน โดยกลุ่มที่ 1 คือ กลุ่มที่ได้รับคำปรึกษาแบบกระชับ กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มการเจริญสมาธิด้วยการสวดมนต์ กลุ่มที่ 3 คือ กลุ่มที่ได้รับการบริการตามปกติ

ของโรงพยาบาลโดยได้รับโปรแกรมการให้คำปรึกษาแบบกระชับกับการเจริญสมาธิด้วยการสวดมนต์ โปรแกรมละ 6 ครั้ง ๆ ละ 45 นาที สัปดาห์ละ 1 ครั้ง เป็นเวลา 6 สัปดาห์ เก็บข้อมูลเป็น 2 ระยะ คือ ระยะก่อนและหลังการทดลอง ซึ่งผลการวิจัยพบว่ากลุ่มที่ได้รับคำปรึกษาแบบกระชับและกลุ่มการเจริญสมาธิด้วยการสวดมนต์ มีความวิตกกังวลในระยะหลังจากทดลองไม่แตกต่างกันและทั้งสองกลุ่มมีความวิตกกังวลในระยะก่อนและหลังการทดลองต่ำกว่ากลุ่มที่ได้รับการบริการตามปกติของโรงพยาบาล

จากตัวอย่างผลการศึกษางานวิจัยที่ได้ยกตัวอย่างมานั้นได้พิสูจน์ให้เห็นว่าการบำบัดโดยการปฏิบัติสมาธินั้นสามารถที่จะบำบัดภาวะทางจิตใจและสืบเนื่องต่อไปสู่ภาวะทางร่างกายได้ เพราะการมีสุขภาพดีไม่ได้หมายถึงการมีร่างกายที่แข็งแรงและไม่มีโรคภัยไข้เจ็บเท่านั้นแต่หมายถึงการมีจิตใจที่ดีงามควบคู่กันไปด้วย พระพุทธศาสนามองดูภาวะสุขภาพในลักษณะนี้เพราะถือว่าร่างกายและจิตใจมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมากจนแทบจะแยกออกจากกันไม่ได้ การแพทย์แผนปัจจุบันยอมรับทัศนะที่กล่าวมานี้และชี้ให้เห็นว่าจิตใจมีความสำคัญต่อการเกิดโรคและการหายของโรควิธีการรักษาแบบนี้เป็นทางเลือกใหม่ในวงการแพทย์หรือที่เรียกว่าวิธีการรักษาตามแนวพุทธวิธี และจากการศึกษาวิจัยต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นได้ชี้ให้เห็นความจริงของคำสอนในพุทธศาสนาที่ว่าสาเหตุสำคัญของความเครียดก็คือกิเลสอันก่อกำเนิดมาจากภายในจิตใจของเรานั้นเอง ฉะนั้นจึงเป็นเหตุผลสำคัญที่แพทย์แผนปัจจุบันได้ให้ความสนใจการปฏิบัติในพุทธศาสนาต่อการบำบัดโรคอันมีการปฏิบัติสมาธิเป็นสำคัญ

ข้อสรุป สังเกต และเสนอแนะ

เป็นที่น่าสังเกตว่าโรคทางร่างกายโดยทั่วไปสามารถรักษาได้ด้วยยาหรือกรรมวิธีทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ต่าง ๆ ได้ ส่วนการรักษาโรคทางใจมุ่งที่การฝึกใจ เช่น จิตบำบัด หรือด้วยการทำสมาธิ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้ป่วยจะต้องมีส่วนช่วยเหลือตนเองโดยไม่ต้องอาศัยการรักษา นั้นแสดงว่าจิตใจสามารถรักษาตนเองได้และยังสามารถส่งผลต่อการรักษาโรคทางกายได้อีกด้วย ดังนั้นผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาหากสามารถ

แยกแยะได้ว่าอาการป่วยของตนเป็นอาการป่วยทางกายมิใช่ป่วยทางใจแล้วทำให้สงบ สดชื่นเบิกบานอาการป่วยทางกายนั้นย่อมจะทุเลาและหายเร็วขึ้น แต่หากผู้ป่วยคนใด กลับมีใจหดหู่ซึมเศร้าเสียใจในการที่ตนต้องเจ็บป่วยผู้ป่วยเช่นนี้ย่อมจะรักษาให้หาย ได้ยากและต้องใช้เวลานาน ดังนั้นการทำจิตใจให้สงบ บริสุทธิ์ ผ่องใสอยู่เสมอย่อมจะ สามารถป้องกันโรคต่าง ๆ ได้ ดังนั้นความสุขในชีวิตที่เกิดขึ้นได้นั้นนอกจากจะเกิดจาก ความสำเร็จในการประกอบอาชีพหรือหน้าที่การงานแล้วความเป็นผู้มีสุขภาพที่ดี ทั้งทางจิตใจและร่างกายจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะทำให้ชีวิตแต่ละชีวิตมีความสุข สมบูรณ์ได้ การปฏิบัติสมาธิในพระพุทธศาสนาจึงเป็นสิ่งที่ให้คุณค่าแก่ชีวิต โดยไม่จำเป็นต้องซื้อหาหากแต่เริ่มปฏิบัติที่ตนเองแล้วย่อมจะพบและสัมผัส กับคุณประโยชน์อันเกิดขึ้นอย่างมหาศาลแก่ตนเองด้วยตนเอง

เอกสารอ้างอิง

กองวิชาการ มหาวิทยาลัยธรรมกาย แคลิฟอร์เนีย. (2550). **การรักษาสุขภาพ ตามพุทธวิธี**. ปทุมธานี : มูลนิธิธรรมกาย.

กัญญา แซ่เตียว. (2552). **ประสิทธิผลการใช้อานาปานสติในการลดความเครียด และความดันโลหิตในผู้ป่วยโรค ความดันโลหิตสูง: กรณีศึกษา ศูนย์สุขภาพชุมชน ตำบลทุ่งมน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์และศิลปะ แห่งชีวิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ฐิติรัตน์ รักษ์ใจตรง. (2548). **ศึกษาการใช้อานาปานสติภาวนาเพื่อพัฒนา คุณภาพชีวิตของเสถียรธรรมสถาน**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์และศิลปะแห่งชีวิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย.

ดวงใจ กสานติกุล. (2529, มกราคม-มิถุนายน). ผลของการศึกษาสมาธิต่อสุขภาพจิต โดยวัดเปรียบเทียบกับอารมณ์เศร้า. **ว.สมาคมจิตแพทย์**. 26 (2), 176-180.

ทิวา ธรรมอำนวยโชค. (2530). **พุทธศาสนากับการรักษาพยาบาล: วิเคราะห์บทบาทของพระสงฆ์ในการรักษาพยาบาลชาวบ้านในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ มหาวิทยาลัยมหิดล.

ธวัชชัย ฤกษ์ประกรกิจ, สมจิตร ห่องบุตรศรี และผ่องพรรณ ฤกษ์ประกรกิจ. (2552). **สมาธิบำบัดทางจิตเวชศาสตร์และสุขภาพจิต**. ขอนแก่น : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ประยงค์ แสนบุราณ. (2547). **ปรัชญาอินเดีย**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
แพทย์พงษ์ วรพงศ์พิเชษฐ. (2550). **พุทธธรรมบำบัด**. กรุงเทพฯ : กองแพทย์ทางเลือก กรมการพัฒนาแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข.

ไพศาล กิตติภทโท, พระ. (2545). **การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องการประยุกต์ใช้พุทธปรัชญาในทางการแพทย์จิตผู้ป่วย**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พอนตานา, เดวิด. (2554). **สมาธิเพิ่มพลังความจำบำบัดโรคและลดเครียด**. กรุงเทพฯ : แอคทีฟ พรินท์.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 1-45**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สาทิส อินทรกำแหง. (2541). **กุญแจ (ถ้าแน่จริงต้องชนะความตาย)**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : คลินิกบ้านและสวน.

สินีนากู ทิพย์มุสิก. (2546). **ผลของการให้คำปรึกษาแบบกระชับกับการเจริญสติด้วยการสวดมนต์ต่อความวิตกกังวลของผู้ป่วยในระยะก่อนผ่าตัด**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการให้คำปรึกษามหาวิทยาลัยบูรพา.

สมทรง เฟ่งสุวรรณ. (2528). ผลของการฝึกสมาธิต่อการลดความวิตกกังวลและความซึมเศร้าในผู้ป่วยมะเร็งปากมดลูกที่ได้รับรังสีรักษา. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลแม่และเด็ก มหาวิทยาลัยมหิดล.

สมภาร ทวีรัตน์, พระ. (2543). การนำหลักวิปัสสนากรรมฐานมาใช้ในการลดภาวะความแปรปรวนทางอารมณ์ในสตรีวัยทอง. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ มหาวิทยาลัยมหิดล.

สมภพ เรืองตระกูล. (2550). การตั้งครุฑ: โรคทางจิตเวชและการรักษา. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.

อาภรณ์ สิงห์ชาดา และคณะ. (2559, มกราคม-มิถุนายน). ผลของโปรแกรมการจัดการความเครียดต่อความเครียดของผู้สูงอายุ. ว.มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติวิชาการ. 19 (2), 38-39.

อุทัยวรรณ เลาประเสริฐสุข. (2546). การศึกษาเชิงวิเคราะห์พุทธวิธีบรรเทาทุกข์ ยามเจ็บป่วย. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เอเชียทีค: ทูนาทางวัฒนธรรมกับการสร้างสถานที่ท่องเที่ยว ในพื้นที่ย่านทันสมัย

Asiatique: Cultural Capital and Establishment of the Tourist Attraction in a Modern Area

(Received: Feb 28, 2019 Revised: Oct 15, 2019 Accepted: Nov 27, 2019)

ธวรรณเทพ มงคลศิริ¹

Tawanthep Mongkolsiri

ฐนธัช กองทอง²

Thanathut Kongthong

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีคิดในการสร้างสถานที่ท่องเที่ยว “เอเชียทีค” ย่านเจริญกรุง ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดในการสร้างสถานที่ท่องเที่ยว “เอเชียทีค” มีลักษณะการนำเสนอเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่เพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ “เอเชียทีค” ยังมีการนำเสนอความเป็นไทยในรูปแบบต่าง ๆ อีกทั้งยังมีการนำทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างสรรค์ให้เป็นสินค้าทางวัฒนธรรม ซึ่งบริบทสำคัญที่ทำให้เกิดวัฒนธรรมการท่องเที่ยวในลักษณะดังกล่าว คือ บริบทโลกาภิวัตน์ บริบททุนนิยมและเศรษฐกิจสร้างสรรค์

คำสำคัญ: เอเชียทีค ทุนวัฒนธรรม พื้นที่ย่านทันสมัย

¹นักศึกษาสาขารัฐศาสตร์ไทยเพื่อการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์และประยุกต์ศิลป์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

²อาจารย์ประจำ สาขารัฐศาสตร์ไทยเพื่อการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์และประยุกต์ศิลป์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

Abstract

This study aimed to examine the thinking behind the formation of the Asiatique tourist venue in New Road, according to the “creative folklore” theory. The study found that the idea of giving birth to the Asiatique tourist venue highlights stories of the history of the area to appeal to the hearts of tourists. Besides, Asiatique seeks to present “Thai-ness” in various ways, as well as using elements of folklore to reconstruct traditions as saleable experiences. The important contexts giving rise to the cultural tourism mentioned above are the globalization context, capitalism, and economic innovation. From this study, we may conclude that the thinking behind cultural innovation is to draw from folklore and historical narratives and to adapt them to the new objectives consistent with present-day society.

Keywords: Asiatique, Creative folklore, Place

บทนำ

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) พระองค์มีพระราชดำริให้สร้างถนน ถนนเจริญกรุง ขึ้นเป็นถนนสายแรกที่ใช้เทคนิคการสร้างแบบตะวันตก พื้นที่ย่านเจริญกรุงในเวลานั้นเป็นพื้นที่ทันสมัย มีชาวต่างชาติเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในย่านนี้เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้มีการสร้างท่าเรือเพื่อส่งสินค้าของบริษัท “อีสต์เอเชียติก” ซึ่งทำธุรกิจเกี่ยวกับการส่งออกไม้สักไปขายที่ต่างประเทศ และส่งสินค้า โดยมี Mr. Hans Nille Anderson สัญชาติเดนมาร์ก เป็นเจ้าของบริษัท ท่าเรือแห่งนี้เป็นจุดเริ่มต้นของการเปิดประตูการค้าสากลระหว่างสยามกับยุโรป ต่อมาบริเวณถนนเจริญกรุงมีบริษัท ห้างร้าน อยู่ต่อเรือ โรงสีข้าว และโรงแรมจำนวนมาก ปัจจุบันพื้นที่นี้ได้พัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว

ชื่อ “ASIATIQUE The Riverfront (เอเชียทีคเดอะริเวอร์ฟรอนท์)” เป็นสถานที่ที่เป็น “สัญลักษณ์” แห่งใหม่ของกรุงเทพมหานครริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาที่ใหญ่ที่สุด

จากการเก็บข้อมูลพบว่า “เอเชียทีค” มีวิสัยคิดในการสร้างพื้นที่ให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวด้วยการนำเสนอความเป็นไทยผ่านทุนทางวัฒนธรรมประเภทต่าง ๆ ได้อย่างน่าสนใจ ทำให้สถานที่ท่องเที่ยว “เอเชียทีค” ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติจำนวนมาก ประเด็นดังกล่าวนำไปสู่คำถามในการศึกษาว่า “เอเชียทีค” มีวิสัยคิดในการสร้างพื้นที่ให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวอย่างไร มีการนำเสนอความเป็นไทยและมีการผลิตซ้ำทุนทางวัฒนธรรมประเภทใดบ้าง และทุนทางวัฒนธรรมที่ได้รับการนำเสนอเหล่านั้น มีการดัดแปลงหรือมีการผสมผสานทางวัฒนธรรมเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทโลกาภิวัตน์อย่างไร บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิสัยคิดในการสร้างสถานที่ท่องเที่ยว “เอเชียทีค” ย่านเจริญกรุง

ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาข้อมูลพื้นที่ในย่านทันสมัยถนนเจริญกรุง “เอเชียทีค” ซึ่งมีการพัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สร้างสรรค์อย่างทันสมัยในปัจจุบัน

1. เจริญกรุง: การพัฒนาไปสู่พื้นที่ย่านทันสมัย

ปัจจุบันพื้นที่ย่านเจริญกรุงมีการรื้อฟื้นเรื่องราวความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ เช่น เรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ การสถาปนาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำพื้นที่ ร่องรอยทางสถาปัตยกรรมและจิตรกรรมฝาผนังมาเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างความน่าสนใจและดึงดูดใจนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ในปัจจุบันย่านพื้นที่บริเวณถนนเจริญกรุงมีการปรับภูมิทัศน์ให้เป็นพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการทำธุรกิจต่าง ๆ

นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันย่านเจริญกรุง เป็นเส้นทางสัญจรทางบกที่ยาวคู่ขนานกับแม่น้ำเจ้าพระยา นอกจากนี้ย่านเจริญกรุงยังเป็นถนนการค้า เนื่องจากพื้นที่นี้มีท่าเรือของชาวต่างชาติที่เข้ามาค้าขายในประเทศไทย โดยเฉพาะชาวตะวันตก

และชาวจีน ทำให้มีสินค้ามากมายเข้ามาขายในประเทศไทย อีกทั้งชาวต่างชาติก็เข้ามาจับตลาดในพื้นที่นี้จำนวนมาก มีทั้งที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานอาศัย และบ้างก็เข้ามาประกอบอาชีพในพื้นที่ ทำให้ถนนเจริญกรุงเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก

การก้าวเข้าสู่การเป็นย่านแห่งความทันสมัย ส่งผลให้คนในชุมชนจะต้องปรับตัวทัศนสภาพแวดล้อมรอบข้าง รวมถึงที่อยู่อาศัย และการประกอบอาชีพ จนกระทั่งปัจจุบันได้มีโครงการสร้างสรรค์ย่านเจริญกรุงเกิดขึ้น โดยได้รับความร่วมมือจากภาครัฐและภาคเอกชนอย่าง ได้แก่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) และศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (Thailand Creative and Design Center) ที่มีแนวคิดพัฒนาพื้นที่ย่านเจริญกรุงให้มีความทันสมัย โดยใช้องค์ความรู้การออกแบบบริการ (Service design) ในการเสาะหาปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาให้ตรงตามความต้องการของชุมชน มี 4 รูปแบบกิจกรรม ดังนี้

1. กิจกรรมระดมความคิดเห็นของชุมชน หาแนวทางการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ ผ่านองค์ความรู้การออกแบบบริการ (Service Design) ร่วมกับชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์

2. กิจกรรมกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ของชุมชน ออกแบบและจัดทำพื้นที่สร้างสรรค์ ผ่านกิจกรรมที่สร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ไขปัญหา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้แก่ชุมชนและคนในพื้นที่

3. การสร้างสรรค์เจริญกรุง กระตุ้นชุมชนและนักคิดนักสร้างสรรค์ มาร่วมกันสร้างบรรยากาศที่ทำให้พื้นที่เกิดการเปลี่ยนแปลง เพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งระหว่างคนในพื้นที่และหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ

4. กิจกรรมสื่อสารสาธารณะ เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับย่านเจริญกรุงอย่างลึกซึ้งผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโซเชียลมีเดีย สื่อวิดีโอทัศน์ เพื่อถ่ายทอดแนวคิดของกิจกรรมและกระบวนการคิดด้านความคิดสร้างสรรค์

ต้นแบบแนวคิดการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ 5 แบบที่เกิดขึ้นจากโครงการนี้
ได้แก่

1. โครงการพัฒนาพื้นที่สาธารณะริมน้ำ การพลิกฟื้นสถาปัตยกรรมเก่า
ริมน้ำที่ทรงคุณค่าให้กลายเป็นสถานที่ที่เป็น “สัญลักษณ์” แห่งใหม่ของย่านนี้
และเชื่อมต่อเส้นทางคมนาคมหลัก - รองให้เป็นเส้นทางเข้าถึงพื้นที่ริมน้ำ
2. โครงการปรับปรุงและพัฒนาอาคารร้าง การนำพื้นที่ให้กลับมาใช้งาน
ได้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นพื้นที่พบปะใหม่ของย่าน และจัดกิจกรรมบ่มเพาะ
คนสร้างสรรค์
3. โครงการพัฒนาพื้นที่สีเขียวขนาดเล็ก การพัฒนาพื้นที่ที่ยัง
ใช้ประโยชน์ไม่เต็มศักยภาพให้กลายเป็นพื้นที่สีเขียวสาธารณะของย่าน
เพื่อสร้างพื้นที่พบปะและทำกิจกรรมร่วมกัน
4. โครงการเชื่อมต่อ ตรอก ซอก ซอย การเชื่อมต่อเส้นทางคมนาคม
หลัก - รอง ให้สามารถเข้าถึงพื้นที่ต่าง ๆ ภายในย่านเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจภายใน
ตรอกซอกซอย
5. โครงการออกแบบป้ายสัญลักษณ์ การให้ข้อมูลของย่านเกี่ยวกับ
สถานที่ท่องเที่ยว ธุรกิจการค้า ร้านอาหาร การเดินทาง และจุดที่น่าสนใจ
ด้วยป้ายสัญลักษณ์ที่มีเนื้อหาสะท้อนอัตลักษณ์ของพื้นที่ เพื่อจูงใจให้ผู้คนเข้ามารู้จัก
และเข้าถึงย่านมากยิ่งขึ้น

จากรูปแบบกิจกรรมโครงการต่าง ๆ และแบบแนวคิดพัฒนา
พื้นที่สร้างสรรค์สะท้อนให้เห็นความพยายามในการพัฒนาพื้นที่ย่านเจริญกรุง
ให้มีความทันสมัยอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันย่านเจริญกรุงมีการปรับปรุงพัฒนา
อาคารร้างให้กลับมาใช้งานได้อีกครั้ง รวมถึงกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ของคน
ในย่านเจริญกรุงให้มีการออกแบบและจัดพื้นที่เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบาย
การท่องเที่ยวของภาครัฐ อีกทั้งยังมีการประชาสัมพันธ์ผ่านรูปแบบสื่อทันสมัย
ดังข้อความที่ว่า “เจริญกรุงในวันนี้เต็มไปด้วยสีสันของร้านอาหารเก๋มากด้วยลูกเล่น
มุมเล็ก ๆ แอบซ่อนด้วย แกลเลอรี โฮสเทลคาเฟ่ที่ต่างก็หยิบยกเอาประวัติศาสตร์
ย่านเศรษฐกิจแห่งแรกของกรุงเทพมหานครมาเรียงร้อยใหม่” (ศรีณณู นกแก้ว,
2560, ออนไลน์)

2. “เอเชียทีก”: การสร้างสรรค์ความเป็นไทยในบริบทการท่องเที่ยว

“เอเชียทีก” สถานที่ท่องเที่ยวย่านเจริญกรุงสัญลักษณ์ริมแม่น้ำเจ้าพระยา มีการปรับแต่งให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวแบบ “Festival Market & Living Museum” ที่มีเรื่องราวความเป็นมาในอดีต ผู้สร้างได้ปรับปรุงพื้นที่โรงเลื่อยโกดัง และท่าเรือของบริษัทอีสต์เอเชียทีกให้กลายมาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวใหม่ใจกลางเมืองกรุงเทพมหานคร ที่ยังคงอนุรักษ์ร่องรอยทางประวัติศาสตร์ต่าง ๆ ให้คงไว้ พร้อมทั้งสร้างสิ่งก่อสร้างใหม่ ๆ ที่ผสมผสานความเป็นสถาปัตยกรรมร่วมสมัย ให้กลายมาเป็น “เอเชียทีก” สถานที่ท่องเที่ยวใจกลางกรุงเทพมหานครที่เป็นแลนด์มาร์คริมแม่น้ำเจ้าพระยากันมาถึงทุกวันนี้

เมื่อเข้ามาในพื้นที่ท่องเที่ยว “เอเชียทีก” แห่งนี้ พื้นที่ทั้งหมดจะจำลองธุรกิจบนถนนเจริญกรุงในช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 ให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้ชื่นชม โดยภายในพื้นที่จะแบ่งออกเป็น 4 ย่าน ดังนี้

1. ย่านเจริญกรุง (Chareonkrung district) จะเป็นสถานที่ที่จำลองภาพเจริญกรุงในอดีต ที่ครั้งหนึ่งเคยเป็นศูนย์กลางทางการค้าเก่า นอกจากนี้ยังมีการนำเสนอความเป็นมาของคนจีนในสมัยก่อนอีกด้วย จะสังเกตได้ว่ามีรูปหล่อเป็นหนุ่มชาวจีนกำลังลากรถสองล้อ ที่สร้างขึ้นเพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้ถ่ายรูปเป็นที่ระลึก

2. ย่านกลางเมือง (Town square district) ในพื้นที่ย่านกลางเมืองจะผสมผสานรูปแบบไทยและตะวันตก เป็นพื้นที่สำหรับการจัดกิจกรรมรวมทั้งกีฬา และการเปิดตัวผลิตภัณฑ์ และอาหารนานาชาติที่มีลานแสดงร้องเพลงให้นักท่องเที่ยวฟังอย่างเพลิดเพลิน

3. ย่านโรงงาน (Factory district) เป็นพื้นที่ที่มีร้านอาหารและร้านค้าหลากหลาย

4. ย่านริมน้ำ (Waterfront district) เป็นสถานที่หลักของ “เอเชียทีก” โดยพื้นที่จะขนานกับริมแม่น้ำเจ้าพระยาส่วนนี้จะประกอบไปด้วย

ร้านอาหารและลานกิจกรรมที่เป็นพื้นที่จัดคอนเสิร์ต และงานเทศกาลต่าง ๆ เช่น ประเพณีลอยกระทง ประเพณีปีใหม่ และประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น

สังเกตได้ว่าการจัดการเรื่องพื้นที่ของสถานที่ท่องเที่ยว “เอเชียทีค” ดังกล่าว มีการสร้างสรรค์ความเป็นไทยในบริบทการท่องเที่ยว ในด้านต่าง ๆ เช่น การนำเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์มาเชื่อมโยงกับพื้นที่เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ การนำประเพณีไทยมาประยุกต์ใช้อย่างสร้างสรรค์เพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมาท่องเที่ยวในพื้นที่ของตน และการสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในพื้นที่ท่องเที่ยวผ่านเรื่องเล่าที่เป็นความเชื่อส่วนบุคคล จนเป็นสถานที่สำคัญอีกสถานที่หนึ่งของ “เอเชียทีค” จะเห็นได้ว่าการสร้างสรรค์สินค้าทางด้านวัฒนธรรมเหล่านี้ได้กลายเป็น “สิ่งแทน” ให้กับนักท่องเที่ยว

จากการศึกษาและลงพื้นที่พบข้อน่าสนใจจำนวนมาก ได้แก่

1. การผสมผสานความทันสมัยกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น
2. การสร้างสรรค์ประเพณีไทยในพื้นที่ท่องเที่ยวทันสมัย
3. การทำวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า และ
4. การสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในย่านทันสมัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 การผสมผสานความทันสมัยกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

สถานที่ท่องเที่ยว “เอเชียทีค” มีการนำเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์มาเป็น “จุดขาย” เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ภายในพื้นที่ “เอเชียทีค” ได้สอดแทรกเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นในอดีต เพื่อสร้างความน่าสนใจให้กับพื้นที่ และเป็นการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น วิถีชีวิตริมแม่น้ำเจ้าพระยา การค้าขายกับต่างประเทศในยุคล่าอาณานิคม พร้อมบอกเล่าถึงความเจริญของสถาปัตยกรรมในยุคนั้น ด้วยการปรับปรุงอาคารเก่าให้มีโครงสร้างทางสถาปัตยกรรมในสภาพเดิมไว้เกือบทั้งหมด เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ย่านเจริญกรุงแห่งนี้ได้สัมผัสกับบรรยากาศในอดีตก่อนที่จะเป็น “เอเชียทีค” สถานที่ท่องเที่ยวสร้างสรรค์อย่างทันสมัยในปัจจุบัน โดยโครงสร้างเก่าในอดีตที่ปรากฏอยู่ในสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้เรียกว่า “7 สิ่งมหัศจรรย์” ดังนี้

1. หลุมหลบภัยสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 (World War Bunker)
2. รางรถโบราณ (Ancient Tram Track)
3. โรงเลื่อยเก่า (The Old Sawmill)
4. เครนโรงเลื่อย (The Sawmill Crane)
5. ชุมโกดังสินค้า (Colonial Style)
6. ท่าเรือประวัติศาสตร์ (Historical Pier)
7. เครนยกของริมน้ำ (Historical Waterfront Crane)

ภาพที่ 1 หลุมหลบภัยสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่เอเชียทีค
(ชาวนครเทพ มงคลศิริ, ผู้ถ่ายภาพ, 2561)

นอกจากนี้ยังมี “6 ประติมากรรม” ที่ผู้สร้างได้สร้างสรรค์ขึ้น เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวความเป็นมาของประวัติศาสตร์ในพื้นที่ย่านเจริญกรุงว่า ในอดีตนั้นมีความเป็นมาอย่างไร ชาวต่างชาติเข้ามามีอิทธิพลในรูปแบบอะไรบ้าง และความทันสมัยในช่วงนั้นมีสิ่งใดเกิดขึ้นบ้าง ซึ่งสถานที่ท่องเที่ยว “เอเชียทีค” ได้สร้างสรรค์จำลองเหตุการณ์ในอดีตดังกล่าวไว้เป็น 6 ประติมากรรม ได้แก่ 1. รถลากสองล้อของคนจีน 2. รูปปั้นวิถีชีวิตคนงาน 3. เฟืองโบราณ 4. คนชักธงชาติ 3 สัญชาติ (ไทย จีน ตะวันตก) 5. สมอเรือ และ 6. คนจีนแบกกระสอบข้าวสาร

ภาพที่ 2 ประติมากรรมเกี่ยวกับคนงานที่เอเชียติก

(สุวรรณเทพ มงคลศิริ, ผู้ถ่ายภาพ, 2561)

ในพื้นที่บริบทการท่องเที่ยว “เอเชียติก” มีการผสมผสานระหว่างความเป็นมาในอดีตผ่านรูปแบบโครงสร้างเก่ากับประติมากรรมใหม่เพื่อให้เข้ากับความทันสมัยในโลกยุคปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นร้านค้าที่มีหลากหลายรูปแบบรองรับผู้คนหลายเชื้อชาติ และมีร้านค้าเกี่ยวกับสินค้าสมัยนิยมมากมาย จะเห็นได้ว่า “7 สิ่งมหัศจรรย์” และ “6 ประติมากรรม” สะท้อนให้เห็นการนำเสนอสถานที่ท่องเที่ยวในรูปแบบเดินตามรอยความทันสมัยในอดีต ที่ควบคู่ไปกับสภาพแวดล้อมรอบข้างที่สื่อถึงความทันสมัยในโลกยุคปัจจุบัน การสร้างประติมากรรมใหม่และการอนุรักษ์โครงสร้างรูปแบบเก่าเอาไว้ นับได้ว่าเป็นการต่อยอดความทรงจำบนพื้นที่ทันสมัยในย่านเจริญกรุงได้อย่างสร้างสรรค์ อีกทั้งยังเป็นสิ่งเตือนใจให้ผู้คนได้ระลึกถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีต และที่สำคัญสะท้อนให้เห็นถึงการนำเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ในพื้นที่มาเป็นต้นทุนในการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจอีกด้วย

ภาพที่ 3 แผ่นป้ายบอกประวัติความเป็นมาและสถานที่สำคัญของเอเชียทีก
(ศวรณเทพ มงคลศิริ, ผู้ถ่ายภาพ, 2561)

2.2 การสร้างสรรค์ประเพณีไทยในพื้นที่ท่องเที่ยวทันสมัย

“เอเชียทีก” มีการนำประเพณีไทยมาผนวกกับการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ ได้แก่ ประเพณีสงกรานต์และประเพณีลอยกระทง ดังนี้

ประเพณีสงกรานต์ - “เอเชียทีก” ได้จัดงานเฉลิมฉลองเทศกาลมหาสงกรานต์ปีใหม่ไทยเพื่อเป็นการสืบสานประเพณีไทยอันดีงาม ตลอดจนส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบวิถีไทยให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติได้สัมผัสถึงเอกลักษณ์แห่งวัฒนธรรมอันงดงามบริเวณริมโค้งแม่น้ำเจ้าพระยา

ประเพณีลอยกระทง - ในช่วงเทศกาลลอยกระทง “เอเชียทีก” ได้จัดกิจกรรมตามประเพณีไทยเช่นเดียวกัน โดยทาง “เอเชียทีก” จะจัดเตรียมสถานที่ท่องเที่ยวของตนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เช่น การจัดเวทีและพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวได้ลอยกระทง การจำหน่ายกระทงสวยงาม ซึ่งจะเห็นได้ว่าช่วงเทศกาลลอยกระทงสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจาก “เอเชียทีก” เป็นพื้นที่ติดริมแม่น้ำเจ้าพระยา จึงเป็นแรงกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี วันงานนักท่องเที่ยวบางคนแต่งชุดไทยอย่างสวยงามเพื่อมาลอยกระทงที่สถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้ แสดงให้เห็นถึงการนำเสนอความเป็นไทยบนพื้นที่ท่องเที่ยวในบริบทสังคมปัจจุบันได้อย่างน่าสนใจ

2.3 การทำวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า

โลกาภิวัตน์กับการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก กล่าวคือกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้เกิดธุรกิจและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ดังนั้น ธุรกิจและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการนำทุนทางวัฒนธรรมมาเป็นสินค้า

ประเพณีไทย จากการลงพื้นที่พบว่า ที่ “เอเชียติก” มีการนำทุนวัฒนธรรมมาสร้างสรรค์ให้เป็นสินค้าทางวัฒนธรรมได้อย่างน่าสนใจ ได้แก่ การแสดงหุ่นละครเล็กการแสดงมวยไทย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การแสดงโจหลุยส์หรือ นาฏยศาลาหุ่นละครเล็ก การแสดงหุ่นละครเล็กมีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นการแสดงเพื่อให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและและชาวต่างชาติชม ซึ่งนับได้ว่าเป็นการแสดงที่เป็น “มรดกทางด้านศิลปวัฒนธรรมของไทย” ที่ถ่ายทอดศิลปะการชักเชิดและศาสตร์การประดิษฐ์กลไกหุ่นอันซับซ้อน รวมไปถึงการแสดงท่ารำนานาศิลป์ไทย และดนตรีไทยแบบดั้งเดิมและแบบร่วมสมัย โดยเนื้อเรื่องที่คัดเลือกมาแสดงล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องราวจากวรรณคดี เช่น เรื่องพระอภัยมณี ตอน กำเนิดสุดสาคร รามเกียรติ์ ตอน หนุมานจับนางเบญจกาย และเรื่องนรสิงหาวตาร โดยเปิดทำการแสดงทุกวัน (ยกเว้นวันจันทร์) บัตรเข้าชมการแสดงอยู่ที่ราคา 500 บาท นักท่องเที่ยวที่เข้าไปชมส่วนมากจะเป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ อีกทั้งภายในโรงละครยังมีร้านอาหารไทยเมนูอาหารที่ปรากฏเป็นอาหารไทยเกือบทั้งหมด ส่วนรูปแบบการจัดร้านมีการยกหุ่นละครเล็กมาใส่ตู้โชว์ บรรยากาศในร้านมีบทกลอนของสุนทรภู่ และมีการพิมพ์ตัวบทกาพย์เห่ชมเครื่องคาวหวานใส่กรอบประดับไว้ในร้าน และเมื่อถึงช่วงเวลาสำคัญที่ทางร้านกำหนดไว้จะมีการแสดงหุ่นละครเล็กให้ชมเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องที่กำลังแสดงอยู่ในตอนนั้น เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวที่มารับประทานอาหารนั้นเกิดสนใจที่จะซื้อบัตรเข้าไปชมการแสดงดังกล่าว

การแสดงแสดงโจหลุยส์ หรือ หุ่นละครเล็ก เป็นอีกหนึ่งการแสดงที่นำเสนอในเชิงธุรกิจ โดยใช้ “การแสดงศิลปวัฒนธรรมประเพณีไทย” มาเป็นต้นทุนในการสานต่อหากำไรจากนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวที่สถานที่ท่องเที่ยว “เอเชียทีค” แห่งนี้

การแสดงมวยไทย นักท่องเที่ยวต่างชาติต่างรับรู้ว่ มวยไทยเป็นศาสตร์แห่งศิลปะการต่อสู้ที่มีเอกลักษณ์ของความเป็นไทย การแสดงมวยไทยของ “เอเชียทีค” ใช้ชื่อว่า “มวยไทยไลฟ์ (Muaythai live)” การแสดงดังกล่าวได้สร้างให้มีความทันสมัย ไม่ว่าจะเป็น การใช้แสง สี เสียง ฉาก การผสมผสานกับความเป็นไทยในด้านต่าง ๆ เช่น การไหว้ครูแบบมวยไทย การอ้างอิงถึงบุคคลที่มีความสำคัญต่อแสดงมวยไทย ได้แก่ พระเจ้าเสือ มีที่มาจากเรื่องเล่าที่ว่า ในอดีตพระเจ้าเสือได้ปลอมตัวเป็นสามัญชนชกมวยกับนักมวยยอดฝีมือจนชนะ นายขนมต้ม มีที่มาจากเรื่องเล่าที่ว่านายขนมต้มเป็นนักมวยฝีมือดี ได้รับคำชมจากกษัตริย์พม่า และยังเป็นบุคคลสำคัญของการมวยไทย นายทองดี หรือพระยาพิชัยดาบหัก มีที่มาจากเรื่องเล่าที่ว่า เป็นทหารเอกของพระเจ้าตากสินที่มีฝีมือด้านการชกมวยอย่างมาก ซึ่งจะเห็นได้ว่าบุคคลทั้งสามมีเรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับมวยไทยทั้งสิ้น ทำให้เห็นวิสัยทัศน์ของผู้สร้างที่มีการนำเรื่องเล่ามาสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์

นอกจากนี้ ภายใน “เอเชียทีค” จะมีร้านค้าของที่ระลึกมากมาย ไม่ว่าจะเป็นกระเป๋ โมเดล เสื้อ แก้วน้ำ ซึ่งสิ่งของแต่ละชิ้นส่วนหนึ่งจะมีรูปแบบของหัวละครของหุ่นละครเล็ก หรือเป็นรูปมวยไทยที่ได้ดัดแปลงมาเป็นตุ๊กตาปรากฏอยู่บนผลิตภัณฑ์ ซึ่งมีหลากหลายรูปแบบให้นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อ

เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาที่สถานที่ท่องเที่ยวแล้วก็มีความรู้สึกประทับใจกับสถานที่ท่องเที่ยวและการแสดงที่ได้รับชมไม่ว่าจะเป็น การแสดงหุ่นกระบอกเล็ก หรือ มวยไทยไลฟ์สด จากนั้นจึงถ่ายภาพสถานที่ท่องเที่ยวและถ่ายภาพกับนักแสดงเพื่อเป็นภาพที่ระลึกว่าครั้งหนึ่งเคยมาเที่ยวที่สถานที่แห่งนี้ อีกทั้งยังซื้อของที่ระลึกไม่ว่าจะเป็น เสื้อผ้า แก้วน้ำ โมเดล หรือตุ๊กตามวยกลับไปประเทศของตน ภาพถ่าย การแสดง สินค้าที่ระลึกจึงกลายเป็น “ภาพแทน”

หรือ “สิ่งแทน” ที่สร้างความหมายและคุณค่าทางจิตใจ สร้างความประทับใจ
กับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมที่สถานที่ “เอเชียทีค”

2.4 การสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในย่านทันสมัย

บริเวณพื้นที่การท่องเที่ยว เอเชียทีค มีบ้านร้างลักษณะบ้านไม้
เรือนไทยเก่า 2 ชั้น ที่มีอายุมากกว่า 100 ปี ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งเป็นบ้านไม้
ที่ทางผู้ประกอบการอนุรักษ์ไว้ จากการลงภาคสนามสังเกตได้ว่า ที่บริเวณบ้านไม้นี้
มีศาลและมีเครื่องบวงสรวงมากมาย จากการสัมภาษณ์ผู้ค้าขาย นิภา อ่อนน้อม
(2561, สัมภาษณ์) ได้บอกว่าบ้านไม้เก่าหลังนี้เดิมในอดีตเจ้าของบ้านน่าจะเป็นผู้หญิง
ที่พวกเขาเรียกกันว่า “แม่ย่า” จะเป็นผีผู้หญิงที่พ่อค้าแม่ค้าจะมาขอพร
เรื่องการค้าของตน จากการสังเกตพบว่ามีคนนอกพื้นที่มากราบไหว้ด้วยเช่นกัน
นอกจากนี้ยังมีเรื่องราวเกี่ยวกับบ้านไม้หลังนี้ทั้งในเชิงของเรื่องเล่าศักดิ์สิทธิ์
ที่กล่าวถึงวิญญาณของอดีตเจ้าของบ้าน และความสวยงามทางสถาปัตยกรรม
ของบ้านไม้หลังนี้ปรากฏในสื่ออินเทอร์เน็ตจำนวนมากอีกด้วย สะท้อนให้เห็น
ความนิยมที่นักท่องเที่ยวมีต่อบ้านไม้ที่ “เอเชียทีค” ได้เป็นอย่างดี

จากกรณีบ้านไม้ที่เอเชียทีค อาจวิเคราะห์ได้ว่า ในอดีตบ้านไม้
เรือนไทยหลังนี้เป็นที่อยู่อาศัยของคนธรรมดา แต่ในปัจจุบันกระแสโลกาภิวัตน์
ทุนนิยม และบริบทเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ส่งผลให้บ้านไม้หลังนี้ กลายเป็นสินค้า
ทางวัฒนธรรม เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บนพื้นที่ย่านสมัยที่ผสมผสาน
กับเรื่องเล่าศักดิ์สิทธิ์ จนทำให้บ้านไม้เรือนไทยหลังนี้กลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ใน
บริบทของการท่องเที่ยว

ภาพที่ 4 บ้านไม้เก่าแก่และแม่ค้าที่เอเชียทีก

(ชาวรรณเทพ มงคลศิริ, ผู้ถ่ายภาพ, 2561)

สรุปและอภิปรายผล

ปรากฏการณ์ทางสังคมในปัจจุบันมีการนำทุนวัฒนธรรมมาปรับใช้ด้วยวัตถุประสงค์ใหม่ ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทสังคมโลกาภิวัตน์และการท่องเที่ยว บริบทเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ด้วยวิธีการนำทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่มาปรับใช้ทั้งในลักษณะการผลิตซ้ำ ประยุกต์ และผสมผสาน

จากการศึกษาการสร้างสถานที่ท่องเที่ยว “เอเชียทีก” พบว่า มีการนำทุนวัฒนธรรมมาประยุกต์ใช้ ดังจะเห็นได้จากการปรับพื้นที่ในลักษณะการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมในอดีต การขายวัฒนธรรมในรูปแบบของสินค้าประเภทต่าง ๆ เช่น ของที่ระลึก การแสดง การจัดเทศกาลการท่องเที่ยวตามประเพณีสิบสองเดือนของไทย การนำเรื่องเล่าศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ตามแนวคิดความเชื่อในเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งของศาสนาแบบไทยหรือศาสนาชาวบ้านมาเป็นจุดขายเพื่อการท่องเที่ยว เป็นต้น

การที่ “เอเชียทีก” นำทุนทางวัฒนธรรมมาต่อยอด หรือปรับประยุกต์ดังกล่าวก็เพื่อรับใช้การท่องเที่ยว ซึ่งทุนทางวัฒนธรรมมีส่วนช่วยเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและเพิ่มคุณค่าให้กับสถานที่ท่องเที่ยว “เอเชียทีก” ทำให้พื้นที่ “เอเชียทีก” เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีคุณค่าเชิงประวัติศาสตร์และเชิงวัฒนธรรมบนพื้นที่ย่านทันสมัยซึ่งช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยหรือบริบทสำคัญที่ส่งผลต่อการสร้างสถานที่
การท่องเที่ยว “เอเชียทีค” ได้แก่ บริบทโลกาภิวัตน์และการท่องเที่ยว บริบททุนนิยม
และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และบทบาทของภาครัฐและภาคเอกชนกับการสร้าง
แหล่งท่องเที่ยว ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. บริบทโลกาภิวัตน์และการท่องเที่ยว

ศิริพร ณ ถลาง (2559, น. 22-23) ได้สรุปไว้ว่า กระแสโลกาภิวัตน์
(Globalization) ทำให้ “โลกทั้งโลกเชื่อมต่อกัน” ซึ่งหมายถึงการทำให้ผู้คน
ในโลกมี “วิถีชีวิตที่คล้าย ๆ กัน” โดยมีโลกตะวันตกระบบเทคโนโลยีสมัยใหม่
เป็นตัวกำหนด ตัวอย่างของ “วิถีชีวิตที่คล้าย ๆ กัน” ก็เช่น คนทั้งหลายในโลก
บริโภคแมคโดนัลด์ (จนเกิดคำว่า McDonalization) ดูหนังฮอลลีวูดผ่านเคเบิลทีวี
ใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต มีชีวิตอยู่ในโลก Cyber รู้จักใช้ Google Yahoo
Hotmail Amazon Skype หรือ Facebook เป็นต้น แม้คำว่า “โลกาภิวัตน์”
จะมีนัยว่าผู้คนทั้งหลายจะมีชีวิตอยู่ใน “วัฒนธรรมโลก” (Global culture)
แบบเดียวกัน แต่ในความเป็นจริง วัฒนธรรมแบบโลกาภิวัตน์ก็มีการปะทะสังสรรค์
กับวัฒนธรรมที่เป็นฝ่ายตั้งรับ และเป็นเรื่องธรรมดาเมื่อวัฒนธรรมจากสองแหล่งมา
“พบกัน” ก็ย่อมเกิดการปรับตัววัฒนธรรมใหม่ให้เข้ากับวัฒนธรรมในสังคมที่มีมาแต่เดิม
ในบริบทของโลกาภิวัตน์ก็ทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม (Cultural
hybridization) ระหว่างวัฒนธรรมจากโลกตะวันตกกับวัฒนธรรมท้องถิ่น
ในแต่ละภูมิภาคประเทศ ปรากฏการณ์การปะทะสังสรรค์ทางวัฒนธรรมในลักษณะ
ดังกล่าวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในวัฒนธรรมในแต่ละสังคมทั่วโลก
จนยากที่จะรักษาสິงที่เรียกว่า “วัฒนธรรมของแท้” หรือ “วัฒนธรรมดั้งเดิม”
(Authentic culture) ไว้ได้อีกต่อไป ในแง่นี้ บริบทสังคมโลกาภิวัตน์จึงทำให้เกิด
การสร้างสรรควัฒนธรรมในรูปแบบใหม่ ๆ ที่หลากหลายน่าสนใจให้ศึกษาต่อไป

จากการศึกษาสถานที่ท่องเที่ยว “เอเชียทีค” พบว่าวิธีคิดในการสร้าง
สถานที่ “เอเชียทีค” ให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะสร้างขึ้นเพื่อตอบสนอง
รสนิยมในการท่องเที่ยวของคนในปัจจุบัน ได้แก่ การสร้างสถานที่ “เอเชียทีค”

ให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ได้แก่ การสร้างหลุมหลบภัยในสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง การมีแผ่นป้ายบอกประวัติความเป็นมาของสถานที่ว่ามีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน การสร้างวัตถุต่าง ๆ ที่สื่อถึงวิถีชีวิตของชุมชนในอดีต เช่น รูปปั้นวิถีชีวิตคนงาน เพื่องโบราณ สมอเรือโบราณ เป็นต้น อีกทั้งยังมีการจัดงานตามเทศกาลต่าง ๆ โดยอิงกับประเพณีดั้งเดิม ซึ่งได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวตามเทศกาลจำนวนมาก

นอกจากนี้ จากการลงพื้นที่ยังพบว่า “เอเชียทีก” มีการปรับตัวให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับรสนิยมนักท่องเที่ยวทั่วโลก ดังจะเห็นได้จากการนำวัฒนธรรมการท่องเที่ยวระดับโลกมาประยุกต์ใช้ ดังนี้

ลานน้ำพุ Juliet Love Garden Bangkok เป็นการจำลองสวนแห่งความรักของจูเลียต ที่ภายในสวนประกอบด้วยรูปปั้นของจูเลียตทั้งดงาม สะดุดตาอยู่ตรงกลางสวน โดยแนวคิดนี้ได้มาจากประเทศอิตาลี ทั้งยังมีระเบียบกำแพงอิฐ และมีแผ่นป้ายบอกว่า “จุดเริ่มต้นของตำนานรักแท้” ภายในสวนล้อมด้วยรั้วที่กุญแจรูปหัวใจคล้องเอาไว้ ซึ่งคู่รักวัยรุ่นส่วนใหญ่มักให้ความนิยมนำไปท่องเที่ยวที่สถานที่แห่งนี้ โดยจะนำกุญแจมาเขียนชื่อของตนและคนรัก จากนั้นจึงนำไปคล้องไว้ที่รั้ว จากนั้นจะนำแม่กุญแจไปโยนทิ้งที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งกุญแจนี้เป็นสิ่งแทนใจใช้ยึดความรักไว้ให้มั่นคง

ภาพที่ 5 สวนจูเลียตที่เอเชียทีก

(ศวรณเทพ มงคลศิริ, ผู้ถ่ายภาพ, 2561)

ชิงช้าสวรรค์เอเชียติก หรือ เอเชียติกสกาย (ASIATIQUE Sky)

ชิงช้าสวรรค์เป็นเครื่องเล่นที่มีความทันสมัยได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ชิงช้าสวรรค์ที่ “เอเชียติก” มีลักษณะสูงใหญ่ราวระมาณ 60 เมตร นักท่องเที่ยวที่เล่นเครื่องเล่นนี้จะสามารถเห็นสภาพแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยวเอเชียแบบทั่วพื้นที่ ได้ชื่นชมกับทัศนียภาพมุมในช่วงบรรยากาศยามเย็นบริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยา

กล่าวได้ว่าสถานที่ท่องเที่ยว “เอเชียติก” เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวที่สร้างสรรค์ขึ้นในรูปแบบของการผสมผสานกับความทันสมัยของวัฒนธรรมระดับโลก เพื่อปรับสถานที่ท่องเที่ยวให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ทันสมัย ตัวอย่าง ลานน้ำพุ Juliet Love Garden Bangkok สะท้อนให้เห็นถึงการนำเอาวรรณกรรมของโลกเข้ามาผสมผสานในสถานที่ท่องเที่ยว อีกทั้งยังตอบรับกระแสการคลั่งกัญญาของคู่รักที่ต่างประเทศหลาย ๆ ประเทศกำลังได้รับความนิยมได้แก่ ประเทศเกาหลีใต้ ประเทศรัสเซีย และประเทศจีนเป็นต้น สำหรับสถานที่ท่องเที่ยวที่ “เอเชียติก” มีการผสมผสานความคิดสร้างสรรค์ที่เชื่อมโยงตำนานแห่งความรักกับการคลั่งกัญญา โดยมีความเชื่อว่ากัญญาแจสือถึงการลือกความรักให้มั่นคงอย่างไม่มีวันแยกออกจากกันได้เหมือนตำนานแห่งความรักของโรมีโอกับจูเลียตที่มีความรักนิรันดร์หรือรักแท้แน่นอน

ส่วนชิงช้าสวรรค์เอเชียติก หรือ เอเชียติกสกาย ก็เป็นเครื่องเล่นที่ปรากฏอยู่ในสถานที่ท่องเที่ยวของประเทศต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ประเทศอังกฤษ ออสเตรเลีย และสิงคโปร์ เป็นต้น ซึ่งจะสังเกตได้ว่า เดิมทีแล้วชิงช้าสวรรค์ที่เราคุ้นเคยกันจะปรากฏอยู่ในพื้นที่รูปแบบของงานวัดเป็นส่วนมาก แต่สำหรับชิงช้าสวรรค์ในสถานที่ท่องเที่ยว “เอเชียติก” นั้น จัดอยู่ในรูปแบบของชิงช้าสวรรค์ที่มีความทันสมัยเพื่อให้สอดคล้องกับรสนิยมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั่วโลก

ประเพณีสากล นอกจากประเพณีไทยแล้ว เอเชียติกยังได้นำประเพณีสากลมาไว้ในพื้นที่อีกด้วย เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติ ดังนี้

เทศกาลขึ้นปีใหม่ - เทศกาลนี้สร้างขึ้นเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ บรรยายภาพภายในงานประกอบไปด้วยศิลปินที่มีชื่อเสียง การร่วมกันนับถอยหลังเพื่อเข้าสู่วันปีใหม่ และการจุดพลุสุดตระการตา ออกแบบโดยนักออกแบบพลุระดับมือรางวัลนานาชาติ

เทศกาลวาเลนไทน์ - เป็นช่วงเทศกาลที่สำคัญของหนุ่มสาวคู่รัก มักให้ความสนใจมาเที่ยว พาคนรักมาที่ “เอเชียทิก” ซึ่งภายในสถานที่ท่องเที่ยวจะจำลองสวนแห่งความรักของจูเลียตดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น การสร้าง “สวนจูเลียต” มีส่วนทำให้เอเชียทิกเป็นพื้นที่สำคัญในช่วงเทศกาลวาเลนไทน์ ที่วัยรุ่นคู่รักส่วนใหญ่ให้ความสนใจไปแสดงความรักและทำสัญญาใจกันที่พื้นที่แห่งนี้

ทั้งหมดที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า โลกาภิวัตน์กับการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น กระแสโลกาภิวัตน์ทำให้เกิดธุรกิจและอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวที่ดึงดูดผู้คนจากทั่วโลกให้เชื่อมถึงกัน ธุรกิจและอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวจึงเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อวัฒนธรรมในปัจจุบัน กล่าวคือ โลกาภิวัตน์และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทำให้เกิดการนำประเพณีและวัฒนธรรมมาปรับใช้ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในรูปแบบของผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก การแสดง การสร้างกิจกรรมต่าง ๆ อีกทั้งยังมีวิถีคิดในการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมอื่นอีกด้วย โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญก็คือเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและเพื่อให้สอดคล้องกับรสนิยมของนักท่องเที่ยวที่มาจากทั่วโลก จึงกล่าวได้ว่าบริบทโลกาภิวัตน์และการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดพลวัตทางวัฒนธรรมในปัจจุบัน

2. บริบทสังคมทุนนิยมและเศรษฐกิจสร้างสรรค์

ศิริพร ณ ถลาง (2559, น. 32) กล่าวถึงระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่มีผลต่อการนำวัฒนธรรมเป็นสินค้า สรุปได้ว่า ระบบทุนนิยมเป็นระบบที่กลไกต่าง ๆ ดำเนินการผ่านระบบตลาดซึ่งมีการแข่งขันสูง เอกชนหรือประชาชนมีเสรีภาพในการเลือกสร้างสรรค์ผลงานการผลิตและการบริโภคทำให้เศรษฐกิจ

ของประเทศพัฒนาอย่างกว้างขวาง ในส่วนของภาครัฐได้ตอบสนองความต้องการทางด้านเศรษฐกิจของประชาชนด้วยการออกนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559 ที่มีนโยบายเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในปัจจุบัน ที่ให้ความสำคัญกับเรื่องเศรษฐกิจสร้างสรรค์ จึงกล่าวได้ว่าระบบทุนนิยมเป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งที่ทำให้เกิดแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์

จากนโยบายดังกล่าว ทำให้ในปัจจุบันมีผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจำนวนมาก โดยผู้ประกอบการเหล่านี้ได้ใช้ “ทุนทางวัฒนธรรม” มาเป็นต้นทุนในการเพิ่มมูลค่าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของตน ประกอบกับนโยบายของภาครัฐในการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและนโยบายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของประเทศ ส่งเสริมให้มีการนำคติชนในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น ในแง่นี้ เศรษฐกิจกับวัฒนธรรมจึงสามารถเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันได้ หากเป็นการที่วัฒนธรรมมาทำให้เกิดความหมาย คุณค่าและมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

สุกัญญา สุธงษา (2556, น.75-102) ได้สานต่อแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์กับเรื่อง “สินค้าวัฒนธรรม” (Cultural Products) ซึ่งเป็นเรื่องของการพัฒนาสินค้าที่มีมาจากสิ่งที่เรียกได้ว่าเป็น “ทุนทางวัฒนธรรม” หรืออาจเรียกได้ว่าเป็น “สินทรัพย์สร้างสรรค์” (Creative Assets) สุกัญญา สุธงษา ได้ยกตัวอย่างทุนทางวัฒนธรรมไทยที่เป็นรูปธรรม เช่น ผ้าเกาะยอ ผ้าแพรวา กาฬสินธุ์ ลวดลายไทย มีดอรัญญิก ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีสู่ขวัญ ฯลฯ และทุนวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม เช่น ความเชื่อเรื่องแถน ตำนานหญาคันคาก ซึ่งทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่มากมายเหล่านี้ไม่ว่าจะเป็นทุนที่เป็นรูปธรรมหรือทุนที่เป็นนามธรรมก็สามารถนำไปพัฒนาเป็นสินทรัพย์สร้างสรรค์ได้ทั้งสิ้นในโลกทุกวันนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทุนทางวัฒนธรรมประเภทตำนานหรือเรื่องเล่าท้องถิ่น ที่นำมาปรับใช้เพื่อตอบสนองในระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์จำนวนมาก จนก่อให้เกิดการขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของไทย เพื่อเป็นการปกป้องมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ

จากที่ได้ศึกษาสถานที่ท่องเที่ยวเอเชียทีคสะท้อนให้เห็นถึงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ที่เป็นแนวคิดปัจจัยสำคัญของระบบทุนนิยม โดยใช้เรื่องราวในอดีตมาสนองปัจจุบัน ให้กลายมาเป็น “ต้นทุนทางวัฒนธรรม” เพื่อเพิ่มมูลค่าทางสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของตน โดยสถานที่ท่องเที่ยว “เอเชียทีค” จะมีพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์คือ บ้านไม้เรือนไทย ที่กล่าวได้ว่าเป็นสถาปัตยกรรมในอดีตผสมผสานกับเรื่องเล่าอันศักดิ์สิทธิ์จนกลายเป็นที่นับถือของคนในพื้นที่และนอกพื้นที่ ส่วนในรูปแบบของที่ระลึกส่วนใหญ่ก็จะเน้นนำเสนอสินค้าที่แสดงถึงความเป็นไทย และสินค้าที่เป็นภูมิปัญญาไทย เช่น ช้างไม้แกะสลัก ตุ๊กตาชาวเขา เสื้อผ้าลวดลายไทย อาหารคาวหวานของไทย สมุนไพร เป็นต้น

3. บทบาทของภาครัฐและภาคเอกชนกับการสร้างแหล่งท่องเที่ยว

ภาครัฐ การสนับสนุนของรัฐบาลต่อสถานที่เที่ยว “เอเชียทีค” ส่วนมากเป็นการสนับสนุน การจัดกิจกรรมในช่วงเทศกาลประเพณีต่าง ๆ ทั้งในรูปแบบของประเพณีไทยและรูปแบบของประเพณีสากล ได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง และเทศกาลนับถอยหลังเข้าปีใหม่ โดยภาครัฐบาลจะมีบทบาทในด้านของการประชาสัมพันธ์เชิงแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว และลงพื้นที่สนับสนุนจัดกิจกรรมระดับประเทศ ทั้งรูปแบบของเศรษฐกิจ ธุรกิจ รวมถึงด้านส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณี การมีบทบาทของภาครัฐเข้ามาในพื้นที่สถานที่ท่องเที่ยว “เอเชียทีค” จะทำให้ผู้คนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาตินั้นให้ความสนใจที่จะมาเที่ยวที่ “เอเชียทีค” แห่งนี้

ภาคเอกชน เครือข่ายภาคเอกชนก็ได้เข้ามามีบทบาทประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่ “เอเชียทีค” ด้วยเช่นกัน ซึ่งส่วนมากจะเป็นในรูปแบบของกรุ๊ปทัวร์ที่จะพานักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเข้ามาเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยว ชมการแสดงต่าง ๆ การเข้ารับประทานอาหาร และเลือกซื้อของที่ระลึก

จากการสัมภาษณ์ หัวหน้ากรุ๊ปทัวร์รายหนึ่ง ศิราวุฒิ (2561, สัมภาษณ์) สัมภาษณ์ถึงสาเหตุที่มีชาวต่างชาติและกรุ๊ปทัวร์จำนวนมากเลือกที่จะมาที่สถานที่

ท่องเที่ยว “เอเชียทีค” แห่งนี้ สรุปได้ว่า ทั้งนี้เป็นเพราะ “เอเชียทีค” เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สร้างสรรค์ในรูปแบบที่ทันสมัย เป็นศูนย์รวมทางด้านอาหารและการค้าขาย มีของที่ระลึกหลากหลาย ทั้งในรูปแบบสินค้าภูมิปัญญาไทยแต่นำเสนอในรูปแบบที่ทันสมัย สอดรับกับความต้องการของนักท่องเที่ยวทำให้ “เอเชียทีค” กลายเป็นสัญลักษณ์สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญอีกแห่งหนึ่งของกรุงเทพมหานคร และอีกสาเหตุหนึ่งก็คือ เจ้าหน้าที่ทัวร์หรือผู้นำทัวร์เหล่านี้ได้คำตอบแทนจากการที่พานักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวที่เอเชียทีค สะท้อนให้เห็นการร่วมมือกันระหว่างภาคเอกชนได้เป็นอย่างดี

จากการศึกษาทำให้เห็นถึงวิสัยคิดในการสร้างสรรค์สถานที่ท่องเที่ยวในบริบทสังคมโลกาภิวัตน์และการท่องเที่ยว บริบททุนนิยมและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่มีลักษณะของการนำข้อมูลทางวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่มาเป็น “ทุนทางวัฒนธรรม” ด้วยการประยุกต์ ผลิตซ้ำ ผสมผสาน และสร้างใหม่ ดังกรณีของ “เอเชียทีค” ที่ได้นำเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่ ประเพณีและวัฒนธรรมไทย รวมทั้งการผสมผสานกับประเพณีของวัฒนธรรมอื่น มาเป็น “จุดขาย” เพื่อตอบสนองความต้องการของ “ลูกค้า”

ถึงแม้ว่าวัฒนธรรมเหล่านี้จะปรับเปลี่ยนและสร้างสรรค์ไปจากเดิมให้กลายเป็น “สินค้าทางวัฒนธรรม” แต่ก็นับได้ว่า “สินค้าทางวัฒนธรรม” เหล่านี้ เป็น “กึ่งก้าน” และ “ดอกผล” ของ “รากทางวัฒนธรรม” ที่มีส่วนทำให้วัฒนธรรมนั้นดำรงอยู่ได้อย่างมีความหมายในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย

- ธรรณเทพ มงคลศิริ. (2561). **บ้านไม้เก่าแก่และแม่ค้าที่เอเชียทีค**. [ภาพถ่าย].
 กรุงเทพฯ : สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
 _____. (2561). **ประติมากรรมเกี่ยวกับคนงานที่เอเชียทีค**. [ภาพถ่าย].
 กรุงเทพฯ : สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
 _____. (2561). **แผ่นป้ายบอกประวัติความเป็นมาและสถานที่สำคัญของเอเชียทีค**. [ภาพถ่าย]. กรุงเทพฯ : สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร
 มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
 _____. (2561). **สวนจูเลียตที่เอเชียทีค**. [ภาพถ่าย]. กรุงเทพฯ : สาขาวิชา
 ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
 _____. (2561). **หลุมหลบภัยสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่เอเชียทีค**. [ภาพถ่าย].
 กรุงเทพฯ : สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
 นิภา อ่อนน้อม. ผู้ขายของที่เอเชียทีค. (สัมภาษณ์, 13 พฤษภาคม 2561).
 ศรัณยู กนกแก้ว. (2560). **"เจริญกรุง" ชุมชนเก่าที่ถูกเล่าใหม่ด้วยความคิดสร้างสรรค์**.
 ค้นเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2561. จาก <https://www.creativethailand.net.com>
 ศิราพร ณ ถลาง. (2559). **คติชนสร้างสรรค์ : บทสังเคราะห์และทฤษฎี**.
 กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
 ศิราวุฒิ (นามแฝง). หัวหน้าผู้นำทัวร์. (สัมภาษณ์, 13 พฤษภาคม 2561).
 สุกัญญา สุขฉายา. (2556). ทนวัฒนธรรมกับวัตถุมงคลในปัจจุบัน. **ว.อักษรศาสตร์
 (ฉบับพิเศษ คติชนสร้างสรรค์)**. 42 (2), 75-102.

ปริทัศน์หนังสือ (Book Review)

การสำรวจศึกษาข้อมูลพื้นฐานของประเทศฟิลิปปินส์

พงษ์พันธ์ นารีน้อย¹

Phongphan Nareenoi

กมลพร สอนศรี. (2561). การสำรวจศึกษาข้อมูลพื้นฐานของประเทศฟิลิปปินส์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ในรอบเกือบสองทศวรรษที่ผ่านมา ยังไม่มีนักวิชาการไทยเขียนผลงานวิชาการประเภทหนังสือเกี่ยวกับประเทศฟิลิปปินส์อย่างจริงจัง จนกระทั่ง พ.ศ. 2561 ได้มีการตีพิมพ์หนังสือเรื่องการสำรวจศึกษาข้อมูลพื้นฐานของประเทศฟิลิปปินส์ของรองศาสตราจารย์ ดร. กมลพร สอนศรี หนังสือเล่มนี้เป็นงานต่อยอด

¹ นักศึกษาหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชีย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์และผู้ช่วยคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

มาจากงานวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เมื่อพ.ศ. 2559 ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้มาจากผลงานวิจัยด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่ต้องใช้วิธีรวบรวมข้อมูล (Data collection) ในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับประเทศฟิลิปปินส์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนการศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ (Written documents)

วัตถุประสงค์ของหนังสือเรื่อง การสำรวจศึกษาข้อมูลพื้นฐานของประเทศฟิลิปปินส์ คือ เพื่อเป็นฐานข้อมูลในค้นคว้าเกี่ยวกับประเทศฟิลิปปินส์ให้กับอาจารย์ นักศึกษา บัณฑิตศึกษา และนักวิจัย ตลอดจนผู้สนใจ โดยมองผ่านจากมิติสำคัญ ได้แก่ มิติด้านประชากร (Demographic dimension) มิติด้านเศรษฐกิจ (Economic dimension) มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม (Sociocultural dimension) มิติด้านเทคโนโลยี มิติด้านลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม (Technological dimension) และมิติด้านการเมือง (Political dimension)

สาระสำคัญของหนังสือเรื่อง การสำรวจศึกษาข้อมูลพื้นฐานของประเทศฟิลิปปินส์ คือ การเขียนและการรวบรวมข้อมูลของประเทศฟิลิปปินส์ในเชิงลึก โดยมีประเด็นสำคัญทันต่อโลกในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยเรื่องราวว่า ใคร (Who) อะไร (What) ที่ไหน (Where) เมื่อไร (When) อย่างไร (How) ทำไม (Why) ตลอดจนการวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อนของประเทศฟิลิปปินส์ ด้วยภาษาที่กระชับ ครอบคลุม ลุ่มลึก และชัดเจนทุกมิติช่วยให้ผู้ศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวประเทศฟิลิปปินส์มากยิ่งขึ้น โดยหนังสือเล่มนี้ได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 7 บท ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ เป็นการกล่าวนำเบื้องต้นด้วยการนำเสนอโครงสร้างของหนังสือเรื่อง การสำรวจศึกษาข้อมูลพื้นฐานของประเทศฟิลิปปินส์ เพื่อสร้างความเข้าใจเบื้องต้นสำหรับการอ่านแก่ผู้อ่านอย่างชัดเจน

บทที่ 2 มิติด้านประชากร อธิบายเกี่ยวกับลักษณะประชากรของฟิลิปปินส์ ผ่านการสำรวจจากรัฐบาลอาณานิคมตั้งแต่สมัยฟิลิปปินส์อยู่ภายใต้การปกครองของสเปนระหว่างพ.ศ. 2106 - 2441 (Precolonial PH-Spanish Colonization)

แต่ปัจจุบันการสำรวจประชากรฟิลิปปินส์นั้นอยู่ภายใต้การบริหารจัดการของสำนักงานสถิติแห่งชาติฟิลิปปินส์ (Philippine Statistics Authority: PSA) โดยฟิลิปปินส์เป็นประเทศที่มีประชากรนับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก และสื่อสารภาษาอังกฤษที่เป็นภาษากลางซึ่งในหนังสือนี้ได้มีการอธิบายเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวไว้อย่างเข้าใจได้ง่าย

บทที่ 3 มิติด้านเศรษฐกิจ อธิบายเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจฟิลิปปินส์ ก่อนสเปนเข้าปกครองฟิลิปปินส์มาจนถึงปัจจุบัน เน้นด้านนโยบายเศรษฐกิจ และสถานการณ์ที่มีส่วนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตามยังมีนักวิชาการได้ศึกษาประเด็นเศรษฐกิจฟิลิปปินส์ไว้ในงานวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศไทยกับฟิลิปปินส์ ค.ศ. 1967 - 2003 ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวถือว่าเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมเฉลิมฉลองสถาปนาทางการทูตครบรอบ 60 ปี เมื่อพ.ศ. 2552 และเป็นการเพิ่มเติมในข้อมูลเศรษฐกิจฟิลิปปินส์มากยิ่งขึ้น

บทที่ 4 มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม อธิบายเกี่ยวกับพัฒนาการทางสังคม และวัฒนธรรม ก่อนสเปนเข้าปกครองฟิลิปปินส์มาจนถึงการได้รับเอกราชจากสหรัฐอเมริกาเมื่อ ค.ศ. 1946 ตลอดจนการกล่าวถึงสภาพสังคมในปัจจุบัน ศาสนาและความเชื่อ ความเสมอภาคทางเพศในสังคม และบุคลิกประจำชาติ โดยสังคมของฟิลิปปินส์มีการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมที่ได้รับอิทธิพลจากสเปน จีน และอเมริกัน

บทที่ 5 มิติด้านเทคโนโลยี อธิบายเกี่ยวกับพัฒนาการด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ในประเทศฟิลิปปินส์โดยใช้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ฟิลิปปินส์มาวิเคราะห์เพื่อให้ได้องค์ความรู้ ในปัจจุบันอยู่ภายใต้แผนงานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ พ.ศ. 2543-2563 ภายใต้การพัฒนา ด้านการศึกษา ด้านเกษตรกรรม ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และด้านการพัฒนาเชิงนวัตกรรมทางอุตสาหกรรม โดยรัฐบาลฟิลิปปินส์ส่งเสริมกิจกรรมความร่วมมือการสร้างนวัตกรรมซึ่งจะสามารถนำไปสู่ความสุขที่ยั่งยืนในประชาคมอาเซียน

บทที่ 6 มิติด้านลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม อธิบายเกี่ยวกับ ภูมิศาสตร์กายภาพ ความอุดมสมบูรณ์และหลากหลายทางธรรมชาติ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของฟิลิปปินส์ที่มีแนวคิดและนโยบาย กลไกการมีส่วนร่วมหลายภาคส่วนระดับชาติ และบทบาทประชาสังคมที่เข้มแข็ง ฟิลิปปินส์นั้นมีการเพิ่มพูนความร่วมมือในภูมิภาคอาเซียน เพื่อตอบสนองต่อปัญหา ด้านสิ่งแวดล้อมที่ทุกประเทศไม่สามารถจะนิ่งเฉยได้ เนื่องจากประเด็น ด้านสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาข้ามพรมแดน

บทที่ 7 มิติด้านการเมือง อธิบายเกี่ยวกับพัฒนาการทางการเมือง โครงสร้างและกลไกปราบปรามทุจริต กลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มพลังทางการเมือง ความเข้มแข็งของภาคประชาสังคมการแบ่งแยกดินแดนทางภาคใต้และการก่อการร้าย โดยเฉพาะประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนั้นได้มีการเขียนบทความวิชาการเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับฟิลิปปินส์ ในสมัยอยุธยาไว้เบื้องต้นเพื่อเป็นฐานข้อมูลศึกษาค้นคว้าเรื่องราวในอดีต ดังนั้นคุณค่าของหนังสือเรื่อง การสำรวจศึกษาข้อมูลพื้นฐานของประเทศฟิลิปปินส์ ของรองศาสตราจารย์ ดร. กมลพร สอนศรี จะทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจประเทศ ฟิลิปปินส์ได้เป็นอย่างดี ซึ่งหนังสือเล่มนี้ได้สะท้อนคุณค่าหลายประการ ดังนี้

1. สร้างองค์ความรู้ให้แก่ผู้อ่านบนโลกแห่งการเรียนรู้ไร้พรมแดนให้กับ อาจารย์ นักศึกษา บัณฑิตศึกษา และนักวิจัย ตลอดจนผู้สนใจสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงกับงานเขียนบทความหรืองานวิจัยในด้านต่าง ๆ เช่น ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ และสังคมศาสตร์ เป็นต้น

2. ข้อมูลพื้นฐานของประเทศฟิลิปปินส์มีความชัดเจนตามมาตรฐานทางวิชาการ โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นการรวบรวมจากผู้ให้ข้อมูล หรือแหล่งที่มาของข้อมูลโดยตรง อีกทั้งยังมีการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนในมิติต่าง ๆ อย่างลุ่มลึก ทำให้เข้าใจถึงประเทศฟิลิปปินส์ในปัจจุบัน

3. ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของประเทศฟิลิปปินส์ที่มีเรื่องราวผ่านโลกทัศน์ทางวิชาการในฐานะประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียน

เอกสารอ้างอิง

- พงษ์พันธ์ นารีน้อย. (2551). ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศไทยกับฟิลิปปินส์. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ เอเชีย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2550, ตุลาคม - มีนาคม). ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับฟิลิปปินส์ในสมัยอยุธยา. ว.มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี. 2 (2), 28-39.
- Patton, M.Q. (1990). *Qualitative evaluation and research methods*. (2 nd ed.). Newbury Park, CA : Sage.

ข้อกำหนดในการส่งต้นฉบับบทความ
เพื่อลงพิมพ์เผยแพร่ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มีรายละเอียด หลักเกณฑ์ และรูปแบบในการเสนอบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ ดังต่อไปนี้

บทความที่รับตีพิมพ์

- ผลงานที่รับตีพิมพ์ ได้แก่ บทความวิจัย บทความวิชาการ และวิทยานิพนธ์ในสาขาที่เกี่ยวข้องทางศาสตร์มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
- บทความต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารใดมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น
- บทความเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ
- บทความที่จะได้รับการลงตีพิมพ์ผ่านการตรวจอ่านและประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 ท่าน โดยพิจารณาแบบ Double - Blind Peer Review และกลั่นกรองการตีพิมพ์โดยกองบรรณาธิการของวารสาร

การส่งต้นฉบับ

- ส่งต้นฉบับผ่านระบบ E-Journal ของวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ดำเนินการลงทะเบียนสมัครสมาชิกก่อนเข้าสู่ระบบ โดยเข้าไปยังหน้าเว็บไซต์ ลิงก์ไปที่วารสารอิเล็กทรอนิกส์ (E-Journal) วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
- ส่งต้นฉบับผ่านระบบเป็นไฟล์บันทึกข้อมูลในรูปแบบของ MS Word และรอรับผลยืนยันการได้รับตีพิมพ์

3. กองบรรณาธิการพิจารณารูปแบบและเนื้อหาเบื้องต้น ก่อนส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมิน หากไม่เป็นไปตามข้อกำหนดจะแจ้งให้ผู้เขียนทราบโดยไม่ส่งต้นฉบับคืน

4. รวบรวมผลการตรวจอ่านและประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) และตรวจสอบผลการประเมิน

5. กรณีที่บทความผ่านเกณฑ์การประเมิน อนุญาตให้ตีพิมพ์ได้ ให้แก้ไขตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิชี้แจง จากนั้นส่งต้นฉบับ (ฉบับแก้ไข) ผ่านระบบกลับมาอีกครั้งเป็นไฟล์บันทึกข้อมูลในรูปของ MS Word

6. การอนุญาตตีพิมพ์เพื่อเผยแพร่บทความเป็นสิทธิของกองบรรณาธิการ ด้วยเหตุที่บทความนี้ปรากฏในวารสารที่เข้าถึงได้ จึงอนุญาตให้นำบทความไปใช้ประโยชน์ทางการศึกษา แต่มิใช่เพื่อการพาณิชย์

สิ่งที่ผู้เขียนจะได้รับ

กองบรรณาธิการจะมอบวารสารฉบับที่บทความของผู้เขียนลงตีพิมพ์จำนวน 2 ฉบับ ในกรณีที่มิผู้เขียนร่วมจะมอบให้ผู้เขียนชื่อแรก

การเตรียมต้นฉบับ

1. ต้นฉบับต้องมีความยาวไม่เกิน 15 หน้า กระดาษขนาด A4 ระยะบรรทัด 1 เท่า พิมพ์หน้าเดียวพร้อมระบุเลขหน้า เป็นไฟล์ในรูปแบบ MS Word

2. กรณีบทความมีภาพประกอบ ดำเนินการส่งไฟล์รูปภาพนามสกุลไฟล์ .jpeg ความละเอียด 100 - 300 Pixels ทางอีเมล human_bsru@hotmail.com

3. ตัวอักษรที่ใช้ในการพิมพ์ ใช้ฟอนต์ TH SarabunPSK

4. การตั้งค่าน้ำกระดาษ

4.1 ขอบบน และขอบซ้าย กั้นขอบกระดาษ 1.5 นิ้ว

4.2 ขอบขวาและขอบล่าง กั้นขอบกระดาษ 1 นิ้ว

4.3 ชื่อเรื่อง (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) ใช้ตัวหนา ขนาด 20 พอยต์
ไว้กึ่งกลางหน้ากระดาษ

- 4.4 ชื่อผู้เขียนใช้ตัวเอียง ขนาด 16 พอยต์ ชิดขวา
- 4.5 หัวข้อหลักใช้ตัวหนา ขนาด 18 พอยต์ ชิดซ้าย
- 4.6 หัวข้อรองใช้ตัวหนา ขนาด 16 พอยต์ ชิดซ้าย ให้เยื้องจากหัวข้อหลัก
- 4.7 หัวข้อย่อยใช้ตัวปกติ ขนาด 16 พอยต์
- 4.8 เนื้อเรื่องใช้ตัวปกติ ขนาด 16 พอยต์

ส่วนประกอบของต้นฉบับบทความ

- 1. ชื่อเรื่อง (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
- 2. ชื่อผู้เขียนบทความ ชื่อ - นามสกุล ผู้เขียนบทความ (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) รายละเอียดเกี่ยวกับผู้เขียนให้ระบุวุฒิการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ และสังกัด (ใส่ที่เชิงอรรถ)
- 3. บทคัดย่อ ความยาวไม่เกิน 250 - 300 คำ และคำสำคัญ 3 - 5 คำ (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
- 4. เนื้อเรื่อง
 - 4.1 บทความวิจัย และบทความวิทยานิพนธ์ ประกอบด้วยบทนำ วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย ข้อเสนอแนะการวิจัย เอกสารอ้างอิง
 - 4.2 บทความวิชาการ ประกอบด้วย บทนำ เนื้อเรื่อง และสรุป
 - 4.3 นอกเหนือจากเนื้อเรื่อง หากมีตารางหรือภาพประกอบที่มีขนาดใหญ่ ให้บันทึกไฟล์แยกต่างหากเพิ่มเติม และความละเอียด 300 Pixel/High resolution ขนาดไม่ต่ำกว่า 500 KB
 - 4.4 ภาพประกอบควรมีความชัดเจนและคุณภาพดี ทั้งนี้ต้องอ้างอิงแหล่งข้อมูลแบบนาม - ปี ไว้ใต้ภาพประกอบทุกครั้ง

การอ้างอิง

1. การอ้างอิงเอกสารในเรื่องเรื่อง ให้ใช้วิธีการอ้างอิงแบบนาม - ปี โดยระบุชื่อผู้แต่งและปีที่พิมพ์ของเอกสารไว้ข้างหน้าหรือข้างหลังของข้อความที่ต้องการอ้างอิง เพื่อบอกแหล่งที่มาของข้อความนั้น และระบุเลขหน้าของเอกสารที่อ้างอิงด้วยดังตัวอย่างข้างท้าย

2. กรณีบทความที่นำมาอ้างอิงแบบนาม - ปี นำมาจากอินเทอร์เน็ตเป็นภาษาต่างประเทศให้ใช้คำว่า “Online”

3. การอ้างอิงท้ายบทความ (เอกสารอ้างอิง) ให้รวบรวมเอกสารทั้งหมดที่ใช้อ้างอิง(นาม-ปี) ไว้ท้ายบทความโดยใช้คำว่า “เอกสารอ้างอิง” หรือ “References” ทั้งนี้ ให้จัดเรียงตามลำดับอักษรของชื่อผู้แต่ง (ก-ฮ, A-Z) ถ้ามีเอกสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้เรียงภาษาไทยไว้ก่อน สำหรับรูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิงให้ใช้ตามระบบ APA (American Psychological Association) ดังตัวอย่างข้างท้าย

การใช้เครื่องหมายวรรคตอน	
เครื่องหมาย . (จุด) ปิดท้ายแต่ละรายการ หลังเครื่องหมายให้เว้น 2 ตัวอักษร	เครื่องหมาย : (จุดคู่) ให้เว้นหน้า - หลัง 1 ตัวอักษร
การอ้างอิงแบบนาม - ปี	การอ้างอิงท้ายบทความ
หนังสือ	
ปัญญา ใช้บางยาง (2555, น.18)	ปัญญา ใช้บางยาง. (2555). พุทธประวัติฉบับโปรด. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : ธรรมบาลี.
Kaufman (2010, p.11-12)	Kaufman, F. (2010). The African Roots of Jazz. Sheman Oaks : Alfreds.
บทความในหนังสือ	
สุดารัตน์ ชาญเลขา (2556, น.26)	สุดารัตน์ ชาญเลขา. (2556). เล่าเรื่องการอนุรักษ์ ของโบราณที่บ้านสมเด็จ. ใน ที่ทัศนวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

วารสาร	
สุพัฒน์ ส่องแสงจันทร์, บุญยืน จันทร์สว่าง และศศิพิมล ประดิษฐ์พงศ์ (2552, น.61)	สุพัฒน์ ส่องแสงจันทร์, บุญยืน จันทร์สว่าง และศศิพิมล ประดิษฐ์พงศ์. (2552, มกราคม - มิถุนายน). บทบาทในการสอนการรู้สารสนเทศของครูบรรณารักษ์ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร. ว.วิจัย สหาคคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย. 2(1), 52 - 57.
อินเทอร์เน็ต	
ทีมงานทรูปลูกปัญญา. (2552, ออนไลน์)	ทีมงานทรูปลูกปัญญา. (2552). การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย. ค้นเมื่อวันที่ 22 มกราคม 2557. จาก http://truepookpanya.com/Knowledge_details.php?mul_content_id=2818
Wu, et al. (n.d., Online)	Wu, F. S., et al. (n.d.). The Great Wall . Retrieved 1 April 2014. From http://www.hechinaaide.com/index.php?action=activity/greatwallofChina
วิทยานิพนธ์	
สุพัฒน์ ส่องแสงจันทร์, บุญยืน จันทร์สว่าง และศศิพิมล ประดิษฐ์พงศ์. (2552, น.61)	ดรรารัตน์ กำเสริฐ. (2544). บริการห้องสมุดสำหรับ นักศึกษาทุนวทและหุตึง : กรณีศึกษาวิทยาลัยราชสุดา . วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
ฐานข้อมูลออนไลน์	
Murphy, P. C. (2006, Online)	Murphy, P. C. (2006). What a Book Can Do : Silent Spring and Media-Borne Public Debate . PhD diss., University of North Carolina, 2000. In Proquest Dissertations and Theses.

การอ้างอิงแบบนาม - ปี	การอ้างอิงท้ายบทความ
สัมภาษณ์	
พยุณ กลิ่นขจร (2557, สัมภาษณ์)	พยุณ กลิ่นขจร. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลนาดี. (สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2557).
รูปภาพ	
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. สำนักศิลปะและวัฒนธรรม, ผู้ถ่ายภาพ (2560)	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. สำนักศิลปะและวัฒนธรรม. (2560). แหล่งเรียนรู้กรุงธนบุรีศึกษา . [ภาพถ่าย]. กรุงเทพฯ : สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
รายงานการประชุม อบรม สัมมนา	
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.สำนักศิลปะและวัฒนธรรม. (2560, กรกฎาคม).	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. สำนักศิลปะและวัฒนธรรม. (2560, กรกฎาคม). พื้พาน้องนำชมแหล่งเรียนรู้กรุงธนบุรีศึกษา ในการอบรมเชิงปฏิบัติการยุวมัคคุเทศก์ ณ ห้องประชุมชั้น 15 อาคาร 100 ปี ศรีสุริยวงศ์ และแหล่งเรียนรู้กรุงธนบุรีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
รายงานผลการวิจัย	
อารยา สุขสวัสดิ์. (2561, มีนาคม)	อารยา สุขสวัสดิ์. (2561). รายงานผลการวิจัย เรื่อง การศึกษาวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน . กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

สถานที่ติดต่อ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
1061 ซอยอัสราภาพ 15 แขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี กรุงเทพฯ 10600
โทรศัพท์: 0 2473 7000 ต่อ 2073
มือถือ: 081 - 657 - 4023
อีเมลล์: human_bsru@hotmail.com
เว็บไซต์: <http://human.bsru.ac.th/ejournal/index.php>

บทความวิจัย

- การพัฒนาผลสัมฤทธิ์โดยใช้รูปแบบการสอน 4 MAT ร่วมกับแบบฝึกทักษะเรื่อง คำไทยที่ยืมจากภาษาอื่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอักษรพิทย
- การศึกษานาฏศิลป์เพื่อการพัฒนาองค์ความรู้ท้องถิ่น : กรณีศึกษา ฟ็อนดาบแะวิถีชุมชนของชาวไทใหญ่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- การศึกษาทฤษฎีความรักชาติในแบบเรียนวิชากิจกรรมกลุ่มยุวชนแนวหน้าภายใต้การปกครองของประธานาธิบดีสีจิ้นผิง
- ทศนคติแะพฤติกรรมการเรียนรู้ภาษาญี่ปุ่นของนักศึกษาที่มีผลการเรียนภาษาญี่ปุ่นในระดับต่ำ
- แนวทางแก้ไขข้อผิดพลาดการใช้คำช่วยภาษาญี่ปุ่น ในรายวิชาภาษาญี่ปุ่น 2 (1561117) ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ชั้นปีที่ 1 คณะมนุษยศาสตร์ แะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
- นาฏยประดิษฐ์ ชุด โนรีดัดตน
- “เฟื่อง”: การศึกษากระบวนการกลายเป็คำไวยากรณ์ในสมัยรัตนโกสินทร์

บทความวิชาการ

- การจัดการเรียนรู้การสนทนากฎทนาย “สวัสดิคุณครู” ด้วยภาษาไทยในฐานะภาษาที่สอง
- การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัย: บทบาทผู้บริหาร
- สมาริ: วิธีแห่งการบำบัดภาวะทางจิตใจ
- เอเชียติก “คติชนสร้างสรรค์” ในพื้นที่ย่านกันสมัย

คณะมนุษยศาสตร์
แะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

วารสารมนุษยศาสตร์แะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

คณะมนุษยศาสตร์แะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
อาคารพระยาสีหราชเดโชชัย (อาคาร 27)
เลขที่ 1061 ถนนอิสรภาพ ซอยอิสรภาพ 15
แขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600
โทรศัพท์: 02-473-7000 ต่อ 2073 แะ 081-657-4023
อีเมล: human_bsru@hotmail.com
เว็บไซต์: <http://human.bsru.ac.th/ejournal/>